

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 83 · 29. mai
Sesjonen 2017–2018

Møte tirsdag den 29. mai 2018 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 83):

1. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Nordisk samarbeid (Innst. 320 S (2017–2018), jf. Meld. St. 11 (2017–2018))
2. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantane Siv Mossleth, Steinar Ness og Ivar Odnnes om eit betra flytilbod i heile landet gjennom endring i luftfartsavgiftene (Innst. 297 S (2017–2018), jf. Dokument 8:178 S (2017–2018))
3. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantane Arne Nævra, Kari Elisabeth Kaski, Freddy André Øvstegård, Karin Andersen, Sverre Myrli, Siv Henriette Jacobsen og Nils Kristen Sandtrøen om å utarbeide konseptvalgutredninger (KVU) for nye jernbanestrekninger på norsk side for strekningene Oslo-Stockholm og Oslo-Göteborg (Innst. 296 S (2017–2018), jf. Dokument 8:181 S (2017–2018))
4. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Oslopakke 3 trinn 2 (Innst. 295 S (2017–2018), jf. Prop. 69 S (2017–2018))
5. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Utbygging og finansiering av E16 Egge-moen-Jevnaker-Olum i Buskerud og Oppland (Innst. 299 S (2017–2018), jf. Prop. 72 S (2017–2018))
6. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Finansiering og utbygging av E6 på strekningen Ranheim-Åsen i kommunene Trondheim, Malvik, Stjørdal og Levanger i Trøndelag (Innst. 298 S (2017–2018), jf. Prop. 81 S (2017–2018))
7. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantane Per Espen Stoknes, Siri Gåsemyr Staalesen og Torstein Tvedt Solberg om smarte byer (Innst. 300 S (2017–2018), jf. Dokument 8:142 S (2017–2018))
8. Innstilling frå kontroll- og konstitusjonskomiteen om Endringar i vallova (valdistrikt ved stortingsval, rett til å stille liste ved val mv.) (Innst. 291 L (2017–2018), jf. Prop. 76 L (2017–2018))
9. Innstilling frå kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av overføring av godstransport fra vei til sjø og bane (Innst. 313 S (2017–2018), jf. Dokument 3:7 (2017–2018))
10. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av forvaltning og bruk av arbeidsmarkedstiltak i Nav (Innst. 311 S (2017–2018), jf. Dokument 3:5 (2017–2018))
11. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av korleis verjemålsreforma er sett i verk (Innst. 312 S (2017–2018), jf. Dokument 3:6 (2017–2018))
12. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantane Jonas Gahr Støre, Masud Gharahkhani, Lene Vågslid, Siri Gåsemyr Staalesen, Maria-Karine Aasen-Svensrud og Jan Bøhler om tiltak mot sosial kontroll og æresvold (Innst. 260 S (2017–2018), jf. Dokument 8:118 S (2017–2018))
13. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantane Freddy André Øvstegård, Petter Eide og Kari Elisabeth Kaski om tiltak mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (Innst. 261 S (2017–2018), jf. Dokument 8:120 S (2017–2018))
14. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantane Lene Vågslid, Maria Aasen-Svensrud, Jan Bøhler, Kari Henriksen, Tuva Moflag, Torstein Tvedt Solberg, Lise Christoffersen og Masud Gharahkhani om å iverksette konkrete og forpliktende tiltak mot vold og overgrep mot barn (Innst. 316 S (2017–2018), jf. Dokument 8:140 S (2017–2018))
15. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantane Geir Pollestad og Trygve Slagsvold Vedum om ikke å innføre nytt gebyr for skifteattest (Innst. 315 S (2017–2018), jf. Dokument 8:144 S (2017–2018))
16. Innstilling frå justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantane Petter Eide, Audun Lysbakken, Karin Andersen, Kari Elisabeth Kaski, Freddy André Øvstegård og Arne Nævra om å avslutte arbeidet til utvalget som skal vurdere endringer i beredskapslovgivningen (Innst. 314 S (2017–2018), jf. Dokument 8:156 S (2017–2018))
17. Referat

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentant
Martin Johannes Toralf Buvik*

Presidenten: Ærede medrepresentanter!

Tidligere stortingsrepresentant Martin Johannes Toralf Buvik døde 17. februar, 95 år gammel. Med Martin Buviks bortgang har Høyre mistet en høvding av format og Nord-Norge en av landsdelens mest ruvende politikere i etterkrigstiden.

Buvik representerte Høyre på Stortinget fra Troms fylke i tre perioder, fra 1965 til 1977. Som representant satt han først i kirke- og undervisningskomiteen og de to siste periodene i kommunal- og miljøvernkomiteen. Han var deretter fylkesmann i Troms fra 1977 til 1990.

Med sine vidtfavnende kunnskaper og sin lune stil var han etterspurt som leder og medlem av offentlige utvalg. Han ledet bl.a. to kommuneinndelingsutvalg, de såkalte Buvik-utvalgene. Han var styreleder for Oljedirektoratet fra 1977 til 1989, ledet Reindriftsstyret fra 1980 til 1987, var medlem av Forsvarskommisjonen av 1990 og ledet samtidig det offentlige utvalget til å vurdere sivilt beredskap.

Han var i mange år medlem og senere styreformann i Finsk-norsk kulturfond. Blant annet for sitt engasjement for finsk-norsk samarbeid ble han i 1985 utnevnt til Kommandør av Finlands Vita Ros' orden. Han mottok også Kong Olav Vs 25-års jubileumsmedalje i 1982.

Martin Buvik var født og vokste opp i tidligere Trondenes, senere Skånland kommune. Han tok middelskoleeksamen i 1939, men krigen satte en stopper for videre utdanning inntil han kunne ta Examen artium som privatist i 1945.

Han viste tidlig pedagogiske evner. Allerede som 19-åring ble han konstituert lærer i folkeskolen i Skånland, og han virket der og i Evenes som lærer fra 1942 til 1947. Senere ble det studieopphold i England.

I Høyre startet han sin karriere som distriktssekretær for Troms Unge Høyre, 1948 til 1950, og var fylkessekretær i Troms Høyre fra 1950 til 1965. Han var medlem av Tromsøysund kommunestyre fra 1956 til 1963 og av Tromsø bystyre fra 1964 til 1967.

Han fikk viktige tillitsverv for Høyre sentralt, bl.a. som formann for Høyres utdannelseskommité fra 1966 til 1970 og formann for Høyres landskommunalutvalg fra 1972 til 1977. Troms Høyre utnevnte ham til æresmedlem i 1997.

Martin Buvik var en inspirasjon for mange og bidro villig med gode råd og erfaringer. Mild i form og sterk i innhold, alltid positiv og med glimt i øyet. Helt til det siste stilte han opp på politiske møter, tok ordet og delte kunnskaper, analyser og meninger. Det forteller mye om hans sterke og lange samfunnsengasjement.

Vi lyser fred over Martin Buviks minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe foreligger søknad om sykepermisjon for representanten Kari Kjønås Kjos fra og med 29.mai og inntil videre.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Liv Gustavsen, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse at møtet fortsetter utover kl. 16, til dagens kart er ferdigbehandlet.

Sak nr. 1 [10:04:58]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Nordisk samarbeid (Innst. 320 S (2017–2018), jf. Meld. St. 11 (2017–2018))

Ingjerd Schou (H) [10:05:24] (ordfører for saken): Nordisk råd er et av verdens mest omfattende regionale samarbeid. Samarbeidet er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret. En vesentlig del av ... (presidenten avbryter).

Presidenten: Presidenten må be om ro når representantene forlater salen, slik at vi hører taleren. Presidenten beklager at hun avbrøt Schou.

Ingjerd Schou (H) [10:05:55]: En vesentlig del av Nordisk råds arbeid dreier seg om å styre det nordiske samarbeidet. Samarbeidet er omfattende. Jeg tror man med ydmykhet også skal se at vår del av verden – og det samarbeidet som bl.a. Nordisk råd er tuftet på og også gir som resultat – er noe av det mest fredelige hjørnet i verden.

Nordisk råd ble etablert i 1952. Det har lang tradisjon. Parlamentarikere i Norge, Sverige, Danmark, Finland og Island deltar i dette arbeidet, men det gjør også representanter fra det lokale parlamentet i det som er selvstyrte områder, som Færøyene, Grønland og ikke minst Åland, som også er en del av dette samarbeidet.

Den internasjonale situasjonen tilsier at det er et behov for nettopp å få til et tettere samarbeid. Det er spesielt viktig at Norden tydelig støtter opp om det overnasjonale samhold og samarbeid når Europa står i en krevende brytningstid. Det er vel verdt å merke seg at etterspørselen etter nordiske løsninger, f.eks. innen likestilling og klima, er større og bredere enn noen gang.

Norden har et unikt internasjonalt omdømme og er også synlig på viktige internasjonale arenaer. Samarbei-

det i Norden spenner stadig dypere, både i offentlig og i privat sektor. Det er positivt at arbeidsmarkedet i Norden er integrert, at det fungerer stadig bedre, og at det er enklere å bo i ett land og arbeide i et annet og bevege seg mellom de ulike landene. Det er også verdt å se hen til at regjeringen nettopp vil satse videre på å utvikle nordisk kjøpekraft, men også omstillingsevne, og kan i så måte vise til «Norden i omstilling» som et hovedsatsingsområde under nettopp 2017-formannskapet i Nordisk ministerråd. Satsingen på et strategisk nordisk partnerskap i Europa og på utenrikspolitikken er også blitt viktigere, som følge av en mer uforutsigbar internasjonal utvikling.

Det nordiske regjeringssamarbeidet skal også være praktisk. Det skal være nyttig. Det skal utgjøre en forskjell for folk. Det skal merkes i hverdagen at vi har et arbeid i Nordisk råd som mellom venner og naboer har for øye at det nettopp skal bli enklere for folk, men at det også skal utgjøre en forskjell. Løsning av grensehindre og styrking av mobilitet er fortsatt en viktig praktisk del av dette samarbeidet, ved at vi også anerkjenner at det er et felles språk og en felles kultur, og at det har stått sentralt i Norden at det er felles verdier, og slik sett også representerer det som kan oppfattes som og kalles lim i samarbeidet.

Den viktigste satsingen i samarbeidet i 2017 har vært innen de allerede etablerte prosesser på en rekke samsfunnsområder, så Nordisk råds arbeid spenner bredt og dypt. Det har vært en rekke sentrale områder i det norske formannskapet for 2017. Særlig har komiteen i sin behandling av saken merket seg at Nordisk ministerråd etter norsk initiativ har satt i gang en utredning, nettopp for å se på og analysere behov og potensial for en norsk finansieringsordning for risikoinvestering i bedrifter i en tidlig fase.

Videre har vi i vårt arbeid merket oss de erfaringer med nordisk samarbeid som ble presentert på det nordiske statsministermøtet som fant sted i Bergen i fjor. Det er verdt å se fram til resultatene av et nordisk program for reduksjon av plastavfall, materialgjenvinning, effektive avfallssystemer, marin forurensning av mikroplast og dessuten økt kunnskap om biobaserte og nedbrytbare alternativer til plast. Dette er et arbeid som er svært viktig. Det er nødvendig og viktig å se hen til at vi samarbeider i Nordisk råd om dette, og at det følges opp av regjeringene.

Det er viktig at Nordisk ministerråd arbeider med samferdsel og kommunikasjon, bl.a. for å se om det er mulig å utvikle en jernbanestruktur på tvers av de landegrensene som berøres av dette.

Det er også verdt å merke seg at den norske vektleggingen av Norden i Europa under formannskapet reflekterer regjeringens prioritering av europapolitikken, og

også følger opp de ambisjoner som Finland satte på dagsordenen da de hadde formannskapet, «mer nordisk nytte i EU». Og det er vel verdt å anerkjenne at Nordisk ministerråd har fått et nytt arktisk samarbeidsprogram, som er kalt Nordisk partnerskap for Arktis, nettopp for den perioden som vi er inne i nå, fra 2018 og fram til 2021.

De nordiske lands ulike tilknytning til NATO og EU setter også visse begrensninger for hvor langt det nordiske samarbeidet kan gå på enkelte områder. Samtidig bidrar det stadig nærmere samarbeidet mellom NATO og EU, Finlands og Sveriges nære samarbeid med NATO og Norges nære samarbeid med EU til at mulighetene for nordisk samarbeid blir større enn tidligere. Nettopp i en situasjon som vi internasjonalt er i nå, er det av stor viktighet og betydning.

Martin Kolberg (A) [10:12:46]: Jeg slutter meg til det som saksordføreren sa om at stortingsmeldingen om samarbeidet i Norden er en viktig melding, som Stortinget nå har til behandling. Gjennom denne meldingen får vi nå en god oversikt over bredden og omfanget av et samarbeid som på mange områder må anses å være veldig unikt i internasjonal sammenheng. Det er nær kontakt, dialog og vilje til tilpassing på tvers av regelverk og landegrensener gjennom 65 år som har lagt grunnlaget for det integrerte Norden, slik som vi opplever det i dag.

En viktig forutsetning for oppslutningen og interessen for å videreutvikle det nordiske samarbeidet er at det oppleves som dagsaktuelt, at det favner vidt, og at det tar opp i seg spørsmål som landets innbyggere er opptatt av. Vi skal alle sammen med glede konstatere at oppslutningen om det nordiske samarbeidet i våre folk er økende og veldig tydelig. Det skal vi glede oss over når vi behandler denne saken i Stortinget i dag.

Det som vi kaller «den nordiske modellen», er særpreget i verden – med et relativt høyt skattenivå, gode statlige ytelser ved sykdom, gratis utdanning og en god folkepensjon. Dette er en viktig del av det som kalles den nordiske modellen, og jeg mener at dette er en forutsetning for den sterke folkelige støtten for nordisk samarbeid. Den nordiske modellen er kjennetegnet av tillit mellom de styrende og de styrte og mellom arbeidstakere og arbeidsgivere, av en økonomisk utvikling med vekt på fellesskapets interesser– og gjennom inkludering av kvinner og likestilling mellom kjønnene. Dette vitner om et felles verdigrunnlag for menneskene i Norden.

Modellen og samarbeidet bygger også på et sterkt demokrati og folkestyre. Det vil nok kanskje være statsvitere som protesterer på det jeg nå sier, men jeg vil ikke desto mindre si at det at de nordiske landene og den nordiske modellen er så sterke og har en så sterk folkelig støtte,

henger sammen med at de nordiske landene – mer enn andre land – er sterkt folkelig styrt, at demokratiet er sterkt og styrende.

Den sterke rettsstaten følger selvfølgelig i forlengelsen av dette, relativt små forskjeller, en stor offentlig sektor, men først og fremst humanismen – at vi i de nordiske landene er i stand til å se på hverandre som likeverdige borgere, og at vi lever i et menneskelig og humanistisk samfunn. Samarbeidet i Nordisk råd, som jeg nå er en del av, bærer preg av ønsket om å ivareta og bygge videre på dette fine grunnlaget.

Norden er sterk i verden fordi vi har disse verdiene, og fordi det er balanse i samfunnet. Vi har på det grunnlaget vunnet fram mer enn mange andre land har klart. Det nordiske samfunnet står sterkt og har høy autoritet i den internasjonale sammenhengen. Derfor er det viktig å få sagt at vi reagerer med glede – noen ganger også med forundring – når kollegaer fra andre land kommer hit til oss for å se og lære, som de sier. De spør også noen ganger – jeg har i hvert fall hørt det ganske mange ganger – om hvordan vi har fått til dette. Det er ofte et spørsmål. Jeg mener at svaret på det spørsmålet er det som jeg for så vidt allerede har sagt, nemlig at vi har et sterkt folkestyre, og at vi ser på hverandre som likeverdige mennesker.

Norden og det unike samarbeidet er vellykket for menneskene, men ikke bare for dem. Det er også en vellykket økonomisk modell. Balansen i samfunnet, slik det er beskrevet, skaper gode muligheter for stabil forteneste og avkastning. Jeg vil si, med et lite smil om munnen, at det faktisk er blitt en vellykket kapitalisme i de nordiske landene på grunn av disse forholdene. Det er en viktig erkjennelse man kommer til i andre land, og derfor søker man seg også hit. De som selvfølgelig er interesserte i å tjene penger på pengene sine, kommer også til Norden nettopp av denne grunnen: Det er stabile samfunn som kan gi stabil avkastning. Dette skaper internasjonal oppmerksomhet og blir omtalt i de internasjonale økonomiske miljøene med stor oppmerksomhet og tyngde.

Men – og dette har jeg sagt før, men jeg vil gjenta det – til tross for alt som vi egentlig er veldig enige om i denne salen når vi snakker om det nordiske samarbeidet, er det noe som, mer enn andre ting, er bærebjelken, og som det ved alle korsveier er meget viktig å få sagt at ikke må utfordres. Jeg har sagt ordene – at vi ser på hverandre som likeverdige. I forlengelsen av det vil jeg si at retten til å søke om asyl i de nordiske landene må være reell. Vi skal selvsagt ha sikre grenser, de som ikke får opphold, skal tilbake, men vi må ikke snakke nedsettende om dem som skal være her. Det har med den nordiske modellens kulturelle og sosiale innhold å gjøre. Vi må for all del heller ikke – innenfor den nordiske sfæren – utfordre

disse menneskenes rettssikkerhet. Dette er avgjørende spørsmål. Dette vil avgjøre om den nordiske modellen bærer for framtiden.

Norden og Norge er også avhengig av disse menneskene. Det blir sagt altfor sjelden, og derfor har jeg lyst til å legge vekt på det. Vi er faktisk avhengig av disse menneskene. Mange av disse menneskene gjør et arbeid i de nordiske samfunnene som det ellers hadde vært nesten umulig for oss å få gjennomført, hvis de ikke hadde vært til stede i de nordiske samfunnene. Derfor er det også på dette grunnlaget nødvendig å beskytte dem, og det er nødvendig å ønske dem velkommen. Dette utfordres med jevne mellomrom, også i de nordiske parlamentene og i Nordisk råd, og derfor går jeg ikke forbi denne diskusjonen når vi nå diskuterer denne meldingen i Stortinget. Dette er et kjernespor. Det nordiske samarbeidet og Nordisk råds oppgave er derfor å beskytte disse menneskene og avvise alle forsøk på å bygge moralske murer rundt det vi kaller den nordiske velferdsstaten.

Så til noe helt annet: Europeisk politikk vil det neste året bli preget av en rekke utskiftninger og omrokking:

- Vi kjenner alle til alt det som knytter seg til brexit.
- I slutten av mai skal det avholdes valg i Europaparlamentet.
- Deretter skal også en ny EU-kommisjon utnevnes og godkjennes.
- Forhandlingene om EUs neste sjuårsbudsjett, for perioden 2021–2027, er allerede i gang.

En rekke politiske veivalg skal tas, og nye kabaler skal legges. I slike sammenhenger gir det liten mening å snakke om en nordisk blokk i Europa. Norge og Island er heller ikke EU-medlemmer. Vi skal ikke overvurdere Nordens betydning, men vi skal heller ikke undervurdere betydningen som et nordisk samarbeid potensielt kan spille i det europeiske samarbeidet. Jeg vil særlig trekke fram den nordiske arbeidsmarkedsmodellen, med trepartssamarbeid og øvrige særtrekk.

Som nordiske politikere bør vi arbeide for – som blir sagt av mange, heldigvis – at den nordiske modellen skal inspirere både europeiske institusjoner og nasjonale myndigheter. Arbeidet for å framheve den nordiske modellen må også innebære å ta på alvor og bekjempe trusselen mot vår nordiske arbeidslivsmodell, f.eks. ulike former for sosial dumping og undergraving av arbeidsfolks vilkår. Her i Norge skal vi kunne ønske europeiske arbeidstakere velkommen, men bare om det skjer basert på norske lønns- og arbeidsvilkår.

Til slutt: I disse dager er det nøyaktig 70 år siden forhandlingene om en egen nordisk forsvarsunion kom i gang mellom regjeringene i Stockholm, København og Oslo. Samtalene startet i mai 1948, få måneder etter

kuppet i Praha og den kommunistiske maktovertakelsen i Tsjekkoslovakia. Men historien tok som kjent en annen vei. Et snaut år senere, i Washington den 4. april 1949, ble både Danmark, Island og Norge med på å grunnlegge Atlanterhavspakten. Når vi i dag diskuterer videreutviklingen av norsk forsvarssamarbeid, handler det ikke om å skru klokken 70 år tilbake og realisere planene om en egen nordisk forsvarsunion – selvsagt gjør det ikke det. Likevel er det fremdeles et betydelig uutnyttet potensial for et tettere nordisk forsvars- og sikkerhetspolitisk samarbeid. Dette blir et av de viktige områdene som kan videreutvikle den nordiske modellen og det nordiske samarbeidet.

Ketil Kjenseth (V) [10:24:59]: De to foregående talere, fra Høyre og Arbeiderpartiet, har lagt mye vekt på det felles samarbeidet vi har hatt, og på vår felles kultur og identitet i Norden. Jeg er i stor grad enig i alt det som er sagt, og for Venstre har nordisk samarbeid vært, og kommer til å bli, viktig. Og som de to foregående har vært inne på: Vi må også se det nordiske samarbeidet inn i et større europeisk samarbeid, slik representanten Kolberg var inne på. Det er omgivelser rundt oss som er skiftende, men i Norden har vi heldigvis hatt relativt stabile forhold og gode demokratier som er bygd opp over lang tid.

Det nordiske samarbeidet ble etablert i 1952. Derfor vil jeg konsentrere meg aller mest om å tenke framover mot 2050 og 2052, når vi nærmer oss at et nordisk samarbeid forhåpentlig har vart i hundre år. Vi har gjort mye riktig, men hva skal vi gjøre de neste årene for å beholde den kontinuiteten og den velferdsutviklingen vi har i våre nordiske land?

Jeg har, i og med at jeg også er medlem av Nordisk råd nå, fått oppleve noen av de samarbeidsinstitusjonene som vi har, og et nordisk samarbeid mellom land og institusjoner må ta litt tid. Noen opplever at det går litt på tomgang. Jeg opplever ikke det. Jeg forstår at dette må ta tid, og derfor må vi også ha tålmodighet. Men det er like fullt mulig å gjøre endringer i arbeidet i Nordisk råd, og jeg kunne godt tenke meg en nordisk trontaledebatt der også partilederne er til stede. Nå har også statsministerne begynt å prioritere Nordisk råd høyt, og vi har temabolker i Nordisk råd, men jeg kunne altså også tenke meg at vi hadde hatt en årlig nordisk trontaledebatt der også partilederne er til stede – at vi hadde tatt dette på et høyere nivå. Vi kunne også tenke oss et årlig nordisk tema – forsvar kunne ha vært et tema, og velferd og energi. Det er mye å velge mellom.

Det er også et EU som er i endring når brexit trer i kraft og Storbritannia skal ut. Men det er ulike meninger om det i Storbritannia, og Skottland ønsker seg et nært samarbeid med de nordiske landene og vil sågar kanskje

til og med inn i Nordisk råd – uten at det er noen diskusjon her i våre land, men i Skottland har jeg opplevd at det er et tema. De er også drøyt fem millioner mennesker, det er olje og gass der, det er fisk, det er et utdanningssystem som er veldig på linje med det norske, og et helsevesen som har tatt litt avstand fra sitt opprinnelige britiske arvegods, og som ser mot Norden. Det er i hvert fall mye å samarbeide om.

Baltisk råd har kommet opp og fungerer. Dette er ikke nødvendigvis tida for å inkludere det i et større Nordisk råd, men i hvert fall utvikler samarbeidet her oppe i nord seg stadig og er viktig. Og når representanten Kolberg tar opp Nordens posisjon i det nye Europa og det nye EU, kan vi tenke oss et litt smalere, strammere EU, der Norden faktisk kan innta en enda tydeligere posisjon, og der det går en nord-sør-linje i EU hvor Norden har en betydelig innflytelse. Da er nordisk samarbeid kanskje et av de aller viktigste redskapene og vår kanal inn til det internasjonale samarbeidet, noe vi kanskje snakker litt for lite om i Norge i dag: hvor viktig det innarbeidede samarbeidet i Norden er, når alle landene rundt oss er medlemmer i EU, bortsett fra Island.

Jeg må si litt om energisamarbeidet, i og med at jeg er leder i energi- og miljøkomiteen. Vi har hatt et svært tett samarbeid innenfor energi i 25 år, vi har sammen utviklet det mest velfungerende energisamarbeidet i Europa. Det har tatt tid. Så er det slik at vi satser litt ulikt i dag: Finland satser mye på atomenergi, Sverige mye på bioenergi; Norge har vannkraften som den store fornybare ressursen, Danmark har vind. Men sammen kan vi forske og gjøre enda mer utviklingsarbeid sammen, og det er viktig når vi nå ser at nye land satser stort på fornybar energi knyttet til særlig sol og vind. Og når digitaliseringen samtidig raser av sted, er det viktig at Norden følger med i timen. Hver for oss har vi ikke nødvendigvis musklene og kapasiteten til det, men sammen har vi altså greid å utvikle et verdensledende samarbeid, og det bør vi fortsette å gjøre. Derfor er det veldig viktig at Nordisk råd nå har tatt tak i energisamarbeidet igjen og ønsker å fortsette å lede an og samarbeide mer knyttet til det. Det er viktig også for Norge at vi følger med på det.

Så til demografien, som er felles over store deler av Europa: Vi sliter med en aldrende befolkning, fødselstallene går ned, og det skaper utfordringer knyttet til å opprettholde velferd når andelen skattebetalere går ned. Det er derfor også viktig at vi samarbeider om behovet for arbeidskraft og type arbeidskraft, men også – som representanten Kolberg var inne på – om det å åpne for å ta imot folk fra andre deler av verden hvor det pågår kriser eller er andre grunner til at folk vil flytte på seg. Da må vi samarbeide om å være et godt vertskap. Det er også en av mulighetene til å opprettholde vår velferd. For Nord-Norge er det særlig viktig, men det er også vik-

tig for våre nærmeste naboer Finland og Sverige, som har en veldig lik befolkningsutvikling som Norge, og hvor det er en større tendens til at unge flytter sørover. Det er veldig viktig.

Jeg skal ikke gå så mye inn på helsesamarbeid, men det er klart at vi har en helsesektor som er veldig lik, og vi er nødt til å samarbeide mer for å møte de store utfordringene vi har knyttet til helse. Det å samarbeide om å verifisere utdanninger og jobbe på tvers har vi vært gode på, men ny teknologi, nye utdanningsformer og nye sykdommer gjør at vi må fortsette dette samarbeidet.

Statsråd Jan Tore Sanner [10:33:13]: Jeg må få takke komiteen for god behandling av en viktig melding og uttrykke et ønske om et godt samarbeid med våre representanter i Nordisk råd etter at jeg har overtatt ansvaret som nordisk samarbeidsminister.

Det nordiske samarbeidet er mer aktuelt enn noen sinne. Verden er i rask endring. Usikkerheten og uforutsigbarheten er høy. Da blir samarbeidet med våre nærmeste ekstra viktig. For i usikre tider trenger man venner, og i Norden er vi ikke bare venner, vi er familie.

Min erfaring er at et sterkt og samlet Norden står godt rustet til å håndtere dagens og fremtidens utfordringer. Vi er omstillingsdyktige. Vi har sterke institusjoner. Vi har også et verdifelleskap med tillit, åpenhet og demokrati og også små forskjeller. Vi har et unikt samarbeid som er utviklet gjennom 50 år, et samarbeid som stadig styrkes både i dybde og i bredde, slik det er dokumentert i meldingen vi debatterer i dag.

I 2017 hadde Norge formannskapet i det nordiske regjeringssamarbeidet. De tre hovedpilarene i formannskapet, Norden i omstilling, Norden i Europa og Norden i verden, er brukt som tematisk inndeling i meldingen. Jeg mener at denne tilnærmingen også viser sammenhengen mellom det lokale, det regionale og det globale – at vi har et ansvar og verktøy for å få utviklingen i riktig retning.

Norden i omstilling handler om hvordan vi skal sikre Norden en sentral plass i det globale grønne skiftet. Behovet for omstilling er stort i møte med økt globalisering, strengere klima- og miljøpolitikk, nye forretningsmodeller, digitalisering, ny teknologi og nye forbruks-trender.

La meg bare kort vise til det samarbeidet som nå er innledet innenfor digitalisering. Det viser nemlig hvordan vi i Nordisk råd og det nordiske samarbeidet også evner å fornye oss i måten vi jobber på, og gjør oss relevante for både innbyggere og næringsliv. Jeg hadde selv ansvaret for den nordisk-baltiske konferansen som endte med at vi vedtok Digital North, som også har hatt stor betydning for EUs arbeid med deres digitale agenda. I dette adhoc-samarbeidet som er innledet mellom digita-

liseringsministrene i Norden, ser man nå spesielt på eID, 5G og kunstig intelligens. Det er ingen tvil om at hvis vi lykkes med å få muligheten til å logge oss inn på offentlige tjenester i andre nordiske land med vårt eget personnummer eller egen eID, vil det ha stor betydning for studenter, for arbeidstakere og for bedrifter. Det vil bringe det nordiske samarbeidet videre og gjøre det enda mer relevant.

I meldingen beskrives hvordan vi i Norden skal bruke våre respektive fortrinn til å møte dagens utfordringer i samspill mellom myndigheter, kunnskapsinstitusjoner og næringsliv på tvers av landegrensene. Sammen skal vi utvikle et enda mer differensiert og konkurransedyktig næringsliv, som skaper fremtidige arbeidsplasser og sikrer et nyskapende og inkluderende arbeidsliv.

Et fungerende og økonomisk sterkt Europa er avgjørende for de nordiske landenes økonomi, velferd og trygghet. Europas utfordringer er Nordens utfordringer. Gjennom satsingen på Norden i Europa understreker vi viktigheten av nordisk samhold og samarbeid i europapolitikken. Med faglig kunnskap, høy tillit og et sterkt omdømme kan Norden fungere som inspirasjon og foregangsregion i den europeiske politikktutforming. Ikke minst når Europa står i en krevende brytningstid, er det viktig med et tydelig Norden som støtter opp om europeisk samarbeid. Meldingen tar for seg noen av områdene hvor Norden har gode forutsetninger for å ta en ledende rolle, bl.a. energi, arbeidsmarked, klima og miljø og mattrygghet.

Nordisk samarbeid handler også om å bygge trygge rammer. Uforutsigbarheten i verden setter oss på nye prøver. Gjennom satsingen på Norden i verden fokuserer vi på det strategiske nordiske partnerskapet i utenrikspolitikken. Ulik tilknytning til EU og NATO setter imidlertid enkelte begrensninger. Men ulik tilknytning gjør også at vi kan utfylle og støtte hverandre. Og i en tid da grunnleggende internasjonale prinsipper utfordres, er det enda viktigere at Norden står sammen og tar en aktiv rolle globalt.

De nordiske landene er ikke like. Vi er fem demokratier som tar suverene valg. Men tilliten, samholdet, interessellesskapet og den folkelige oppslutningen gir oss et unikt utgangspunkt for samarbeid. Det samarbeidet skal vi ivareta og videreutvikle.

Nina Sandberg (A) [10:39:17]: De nordiske landene er små, men vi står sammen. Gjør vi det, er vi sterke. Det er også den overordnede visjonen for det nordiske samarbeidet, en visjon som det er lett å slutte opp om. Med en befolkning på 25 millioner er Norden verdens ellevte største økonomi. Og ikke bare det, vi er blant de tettest integrerte regionene. I tillegg har et intensivt, altså et styrket, samarbeid stor legitimitet. Over 90 pst. av

innbyggerne i Norden mener at nordisk samarbeid er viktig, og to av tre mener at den internasjonale utviklingen taler for et tettere samarbeid. Som representanten Kolberg sa tidligere i dag, er økende oppslutning i folket en stor styrke.

For å si litt mer om den globale utviklingen: Den er mer uforutsigbar og mindre ordnet enn vi har vært vant til. Vi bør framover være forberedt på en internasjonal dreining der USA ikke lenger dominerer, slik de har gjort i etterkrigstiden. Det er også et realistisk scenario at velkjente og viktige internasjonale institusjoner svekkes, noe som igjen kan gi Norden et potensial for å fordype og videreutvikle samarbeidet på flere samfunnsområder og med bred støtte i befolkningen. Et viktig område er nettopp det Kolberg var inne på, utenriks- og sikkerhetspolitikk, ved å samarbeide om felles sikkerhetsutfordringer som et supplement til NATO.

Allerede nå har vi mye å tjene på å lære av hverandre og samarbeide om felles løsninger, ikke minst når det gjelder de viktige driverne for samfunnsutviklingen. Derfor har jeg lyst til å løfte fram at man som resultat av det norske formannskapet i Nordisk ministerråd i 2017 fikk vedtatt en erklæring om digitalt samarbeid. Dette vil kunne styrke den digitale omstillingen og næringslivets konkurransevne i Norden og fremme et indre marked. Men det er særs viktig at regjeringen følger opp de nordisk-baltiske ministererklæringene og gjennomfører handlingsplanen for digitalt samarbeid på konkrete områder. Dessverre, og det har jeg tatt opp tidligere, har den norske regjeringen så langt satset lite på digitalisering, både i utdanning, i forskning og i arbeidslivet nasjonalt. Det trengs et taktskifte for å ruste oss for den digitale omstillingen i Norge og for å bidra til å dra nytte av et nordisk samarbeid.

Til slutt: Et viktig poeng i rapporten fra Ministerrådets eksterne ekspertgruppe som kom med anbefalinger om det framtidige utdanningssamarbeidet i Norden, er at de særlig peker på behovet for engasjement og forankring hos politisk ledelse. Jeg vil derfor avslutte med å oppfordre de ansvarlige statsrådene til å merke seg dette: For at det nordiske samarbeidet skal styrkes, må det bli viktig for ministrene.

Bente Stein Mathisen (H) [10:42:31]: I Norden er det stor støtte til det nordiske samarbeidet. I en nylig gjennomført undersøkelse på vegne av Nordisk ministerråd og Nordisk råd kom det frem at et overveldende flertall – ja, faktisk over 90 pst. av befolkningen – mener at nordisk samarbeid er viktig. Flere fremhever at den internasjonale utviklingen taler for et enda tettere samarbeid, jf. det vi ser i Storbritannia med brexit.

Vi som er valgt inn i Nordisk råd, opplever en vitalisering av det nordiske samarbeidet. Interessen for Norden

og nordiske løsninger er stor. De nordiske landene skårer høyt på internasjonale rangeringer som måler lykke, velferd, likestilling, demokrati, rettstrygghet og innovasjonsevne. Mange er nysgjerrige på våre velferdsløsninger, på hvordan vi arbeider, og på hvordan vi lever.

I Norden er vi små land hver for oss, men med en felles kulturarv og et ganske likt levesett. Verden utenfor oss ser ofte ikke på oss som enkeltland, men som én region. Det ligger et stort potensial og mange muligheter i det å bli mer opptatt av oss selv som en nordisk region. Dette potensialet bør vi bli flinkere til å utnytte. Jeg mener ikke dermed at vi skal viske ut de nordiske landegrensene, men at vi skal fjerne unødvendige grensehindre som har oppstått mellom oss, og styrke mobiliteten på tvers av landene. Dette arbeidet er høyt på agendaen i Nordisk råd. Når de nordiske land ser hverandres fortrinn, utnytter det og bruker potensialet som er der, og samarbeider godt over landegrensene, blir også de enkelte land mer synlige hver for seg, til tross for at vi av mange blir oppfattet som ett stort land eller én region. Det gir økt tilgang til markeder, og det enkelte land kan påvirke mer.

I 2017 hadde Norge formannskapet i Nordisk ministerråd, og da var temaet «Norden i omstilling» et av hovedsatsingsområdene. Økonomisk vekst og innovasjonsevne er avgjørende for nordisk velferd, og samarbeidet i Norden skal støtte opp om dette, om de enkelte lands klimamål, det grønne skiftet og FN's bærekraftsmål.

Regjeringen ønsker at det nordiske regjeringssamarbeidet skal være praktisk, nyttig og utgjøre en forskjell for folk. Derfor er samarbeidet forankret i den politiske plattformen Jeløya-erklæringen. Å fjerne grensehindre og øke mobiliteten over landegrensene er en viktig del av dette samarbeidet.

En annen praktisk og viktig del av samarbeidet er det statsråden snakket en del om – det digitale samarbeidet. De nordiske ministrene med ansvar for digitalisering vedtok i 2017 en nordisk-baltisk erklæring om digitalt samarbeid. Det skal styrke regionens digitale transformasjon og næringslivets konkurransevne. Det er også opprettet et eget ministerråd for digitalisering i Norden, og Norge har fått en viktig lederrolle innen digitalt samarbeid, med innføring av en felles eID i Norden, som vi har vært mye opptatt av i Nordisk råd. Dette vil ha stor betydning for folks hverdag, for dem som bor i ett land og arbeider eller studerer i et annet nordisk land.

«Nordisk samarbeid for bedre helse 2017–2019» er også et prioritert satsingsområde. Ett av målene er å legge til rette for nordisk helseforskning på helseområder der de aktuelle pasientgruppene i hvert enkelt land er for små. Ser vi Norden under ett, er pasientgrunnlaget mye større, med 25 millioner, og vi har gode helseregis-

tre som vi kan utnytte bedre. Nordisk ministerråd har bidratt med midler til tre delprosjekter innenfor IKT-løsninger, utveksling av helsedata og kliniske studier for utprøving av medisin.

Sosial trygghet, forebyggende tiltak og tilrettelegging for innovasjon og forskning er de viktigste satsingsområdene for det nordiske samarbeidet på sosial- og helseområdet. Som leder av Velferdsutvalget i Norden de siste to og et halvt årene har jeg fulgt tett med på dette arbeidet, og det skjer mye spennende og mye viktig. Nordisk ministerråd og Nordisk råd følger bl.a. opp anbefalinger i Bo Könberg-rapporten, som anbefalte et tettere nordisk samarbeid, spesielt på legemiddelområdet.

Høsten 2017 ble det nedsatt en arbeidsgruppe som skal se på informasjons- og erfaringsutveksling om legemiddelpriser og refusjoner. Her er det mye å hente i et godt nordisk samarbeid.

Antibiotikaresistens er en av de største helseutfordringene verden står overfor i dag. Hvis vi ikke får ned overforbruket av antibiotika, kan vi om noen år igjen oppleve at folk dør av noe så vanlig som en lungebetennelse. Norge og de nordiske landene er i dag internasjonale pådrivere i kampen mot antimikrobiell resistens. Utfordringene og tiltakene på dette området må ses i en global sammenheng og i et perspektiv der folkehelse, dyrehelse og miljø blir sett i sammenheng – «one health». Det er etablert en nordisk One Health AMR strategigruppe og en ekspertgruppe for å styrke det nordiske samarbeidet og utvikle felles nordiske posisjoner i dialogen med EU. Her ser vi allerede frukter av det nordiske samarbeidet. Da EUs kommissær for helse og mattrygghet i juni i fjor la frem EUs nye handlingsplan mot antibiotikaresistens i Europaparlamentet, åpnet han med å vise til Norge og de nordiske land – et eksempel på at nordisk samarbeid er viktig.

Stein Erik Lauvås (A) [10:48:08]: Norden er uten tvil en sterk region både demokratisk og økonomisk. Norden sitter også samlet sett på store og rike naturressurser, og vi har stilt oss slik at vi har en veldig mobil befolkning. Vi har tall som viser at om lag 70 000 nordboere regelmessig pendler over en nordisk grense. Det er om lag 5 000 personer som flytter mellom de nordiske land hver måned. Skal vi beholde og utvikle det samarbeidet i Norden, er vi avhengig av å ha gode og moderne kommunikasjonsmuligheter. Da snakker vi om vei, vi snakker om bane, vi snakker om sjø, og vi snakker om luft.

De nordiske statsministrene har deklart at Norden skal være verdens mest integrerte region, og på en del områder er det også slik. Men vi ser at transportområdet i Norden fremdeles har sine utfordringer. Jeg ser at under «Samferdsel» på side 11 i meldingen står det at

«Samferdselssektoren er ikkje med i det formaliserte nordiske regjeringssamarbeidet».

Jeg har lyst til å si at slik kan vi ikke ha det. Dette burde man nå gjøre noe med. Jeg registrerer også at komiteen i sine merknader har skrevet at det er viktig at Nordisk ministerråd arbeider med samferdsel og kommunikasjon. Det er veldig bra at komiteen skriver det. Jeg kunne ønsket at man hadde gått enda litt lenger, men det er en god inngang. Nordisk råd hadde sesjon på Akureyri for noen uker siden. De tok dette inn over seg, og de gjorde et enstemmig vedtak på transportområdet. Egentlig fattet de 15 ulike vedtak i en bolk. Jeg har bare lyst til å nevne noen få av dem som særs viktige. Det ene er at man betingelsesløst skulle diskutere alternative finansieringsmetoder for å få på plass samfunnsøkonomiske investeringer som krysser riksgrenser. Nordisk råd mente også at man kunne lage et nordisk fond som kunne finansiere utredninger, analyser, planarbeid osv. som berører transportinfrastruktur, og som strekker seg over riksgrensene i Norden. Det var også et vedtak om utredning av flaskehals og hvordan næringsliv og arbeidsmarked i distriktene kan utvikles gjennom å tenke på parallelle eller alternative transportveier.

Så til det siste punktet, som i hvert fall jeg oppfatter som et av de tyngste. Det er at Nordisk råd nå enstemmig ber om at man gjenoppretter et ministerråd for transportspørsmål. Det hadde man tidligere, det ble fjernet. Nordisk råd har i flere omganger og gjennom lang tid diskutert dette, men er nå altså enstemmige om at transportområdet er så viktig at man ber om at man oppretter et ministerråd for transport. Jeg håper statsråden kan svare positivt på at det ønsker man i hvert fall fra norsk side å bidra til, for skal Norden – og dermed Norge – fortsatt være et av verdens fremste samarbeidsregioner, må altså muligheten til å forflytte gods og mennesker være på plass. Da kreves det et godt overblikk og en god samordning. Der ligger utfordringen til statsråden, og den er altså gitt av et enstemmig Nordisk råd.

Ingalill Olsen (A) [10:53:09]: Det nordiske samarbeidet er svært viktig. Vi har mange felles verdier i Norden som det organiserte samarbeidet videreutvikler og styrker. Det organiserte samarbeidet mellom nordiske parlamentarikere i Nordisk råd er en av hovedgrunnene til at det nordiske samarbeidet stadig videreutvikles.

Norden har for store deler av sine områder et felles forståelig språk, noe som er viktig å videreføre. Derfor er det viktig at de nordiske språkene brukes under samlingene, og at en aktivt tolker der det er nødvendig.

De nordiske landene har hatt åpne grenser lenge før Schengen-avtalen ble vedtatt. Verdien av det har vært svært tydelig på Nordkalotten, hvor folk også tradisjo-

nelt har beveget seg fritt, uten hensyn til landegrensene som etter hvert ble trukket. I deler av Nord-Norge lever flere språk ved siden av hverandre, og det er like naturlig å bruke norsk, samisk, kvensk og finsk. Dette eksemplet illustrerer at grensene ikke har stengt for nordisk samkvem. Som finnmarking føler jeg meg hjemmehørende på Nordkalotten, at dette er en region som har tette språklige, kulturelle og familiære bindinger. Håpet er at det alltid skal være slik.

Nordisk råd har tatt opp viktige saker hvor vi kan få utrettet mer gjennom samarbeid enn hvert land alene. Et eksempel på dette er tilstanden i verdens hav, knyttet til forurensing – særlig plast – og forvaltning av fiskebestander. Disse områdene er særdeles viktige for Norge som havnasjon.

Norge har et stort havområde på over 2 mill. km² som vi forvalter. Det gir Norge som nasjon tilgang til naturressurser, både fornybare og ikke-fornybare. Våre fiskeressurser har ført til bosetting, sysselsetting, eksportinntekter og økonomisk velstand langs vår lange kyst. Havet er rikt, og vi som nasjon er heldige som har den tilgangen på havet som vi har.

Norge forvalter sine fiskebestander i den hensikt at de skal være bærekraftige og gi avkastning hvert år. Bestandene må ikke overfiskes, da kan i verste fall en bestand kollapse. For 2018 er våre fiskekvoter for hvitfisk, altså torsk, hyse og sei, 600 000 tonn. Norske fiskerier eksporterte for over 100 mrd. norske kroner i 2017. Det betyr mat til verdens befolkning og inntekter til fiskerinæringen og nasjonen Norge.

Norge arbeider for å eliminere det såkalte UUU-fisket, det fisket som er ulovlig, uregulert og urapportert. Ved å få kontroll over UUU-fisket kan en forvalte fiskebestandene bærekraftig i et langsiktig perspektiv.

Kontroll over UUU-fisket ville ikke vært mulig uten at Norge hadde satsset på forskning knyttet til havet. Havforskningsinstituttet i Bergen driver et omfattende vitenskapelig arbeid knyttet til bestandsforskning, overvåkning av bestander, fiskeribiologi og den generelle tilstanden i havet. Vi har mange utdanningsmiljø langs kysten knyttet til maritime næringer, samt oppdrett og fiskeri. Kompetansen på dette området i Norge er høy og kan overføres til andre land.

For å høste av havets rikdommer i et generasjonsperspektiv er det viktig at verdenshavene ikke forurenses. Vår forpliktelse er å holde våre havområder rene og ikke forurenset. Det er et arbeid som krever både holdningsendringer hos dem som er brukere av havet, og kraftfull innsats fra våre myndigheter slik at dette området reguleres og kontrolleres.

Det må innsats til på flere felt: Vi er alle urolige over plast i havet. Vi fikk en øyeåpner da det strandet en hval som hadde magen full av plast, ikke mat. Vi har øyer av

plast som flyter rundt i verdenshavene, vi har mikroplast som tas opp i fisk og andre levende organismer, vi har miljøgifter, spilloljeutslipp og ballastvannutslipp, for å nevne noen av utfordringene. Vi har altså enormt mye å samarbeide om i Norden.

Men det skjer også positive ting, med både holdningsendringer i befolkningen og teknologiske framskritt. Vi sosialdemokrater er teknologioptimister, men vi er også tilhengere av å regulere for å forbedre situasjonen. Når det gjelder sjøtransport, både av folk og av gods, står vi foran en teknologisk revolusjon, og den maritime næringen går foran med stor innovasjonskraft. I Norge har vi mange fergestrekninger. Den første helelektriske fergestrekningen er i gang på strekningen Anda–Lote. Fergene har batteripakker, og det er utbygd infrastruktur med hensyn til både ladestrøm og landstrøm. Den første elektriske sjarken er i full drift i Karlsøy kommune i Troms. Utviklingen går i rekordfart, og det er spennende å følge med. Infrastrukturen for batteridrift og elbåter er ikke på plass ennå samt at størrelsen på batteriene også må ned hvis de skal kunne brukes av alle typer båter. På dette området må det handlings og innovasjon til.

Vi vet at vi kommer til å få autonome, selvkjørende skip i løpet av kort tid. I Norge er Trondheimsfjorden avsatt til testområde for dette. Førerløse skip skal eliminere menneskelig svikt og muligens også menneskelige feil som fører til forurensing av sårbare havområder.

Et annet beslektet tema er den økte turisttilstrømmingen med cruiseskip i arktiske områder samt isfri nordøstpassasje og større godstrafikk. Det betyr større risiko for forurensing og større risiko for ulykker. Norge har gått i bresjen for å forbedre søk og redning i nordområdene. Ved ulykker er det avgjørende at det er tilstrekkelig kapasitet på dette området. En båtulykke med et cruiseskip eller en godsbat i de nordlige farvannene kan få katastrofale konsekvenser for mannskap og passasjerer og utslipp som rammer fiskebestander og sjøfugl.

Vi er så heldige at vi får høste av havets ressurser, vi har derfor forpliktelser knyttet til å forvalte disse ressursene slik at havet fortsatt er rent. Arbeiderpartiet er glad for at Norden står sammen om disse utfordringene.

Til slutt vil jeg si at som finnmarking er jeg svært glad for det finske initiativet knyttet til å bygge jernbane fra Rovaniemi til Kirkenes. Det vil styrke Nordkalotten, det gir oss store muligheter til alternative reise- og godsveier og vil som sagt kunne bidra til ytterligere å styrke denne regionen.

Abid Q. Raja hadde her overtatt presidentplassen.

Michael Tetzschner (H) [11:00:55]: Takk, presidentforresten fra den ene president til den annen. Vi er så

heldige at vi kan smykke oss med vakre titler også i Nordisk råd. For tiden er jeg president i Nordisk råd, parlamentarikerdelen, og representanten Kolberg er min utmerkede kollega og tjener som visepresident. Det er flotte benevnelser vi har. Det går på rotasjon, så man skal ikke legge for mye i det. Allikevel er det et viktig prinsipp at alle deltar, enten det er i disse tillitsvervene eller i delegasjonen som bærer det praktiske arbeidet, enten vi har formannskapet i Ministerrådet, som vi hadde i fjor, eller, som tilfellet er i år, at vi har presidentskapet.

På slutten av debatten i en enstemmig innstilling må man ha som ambisjon å kunne si noe nytt. Da vil jeg for det første si at medrepresentanter ikke bør la seg lure av at det er en enstemmig innstilling, for det er mye politikk som diskuteres i Nordisk råd. Men det som er en begrensning i ønsket om å komme videre i fellesbeslutningene i Nordisk råd, er at vi er basert på et konsensusprinsipp – som er der. Det er et statlig, fremforhandlet rammeverk som gjør at vi ikke tilfører disse organene en overnasjonalitet som gjør at vi får til beslutninger som ikke det enkelte land treffer i sine nasjonalforsamlinger.

Da må vi jo også se oss selv litt kritisk utenfra. Jeg er helt enig i det som er sagt av saksordføreren og min gode kollega i presidiet når det gjelder det nordiske samarbeidet, men når vi stiller opp visjoner om å bringe samarbeidet videre uten å tilføre det mer overnasjonalitet, vil vi konstatere at det er andre arenaer i Europa som er viktigere for utviklingen av en felles regelhorisont enn Nordisk råd.

Det er EU- og EØS-området, som utvikler regler, og hvor vi avgir noe formell suverenitet i våre nasjonalforsamlinger for til gjengjeld å få den suvereniteten tilbake i form av kraftfulle virkemidler for å angripe og løse problemer som overskrider landegrensene.

Det andre er den konvensjonen vi har om menneskerettighetene. Der har domstolen, også gjennom en dynamisk fortolkning, tilført det europeiske området en rettsdannelse som vi skal være glad for, men jeg konstaterer igjen at når det gjelder de andre rettsdannende og rettsavklarende institusjonene i Europa, har dessverre Nordisk råd ikke noen plass. Hvis vi skal komme videre, har jeg kommet til at da må vi også diskutere om den gamle Helsingfors-avtalen på disse punktene kunne vært forsterket, slik at man kunne tilføre Nordisk råds organer noe mer overnasjonalitet.

Man kan si det ligger litt overnasjonalitet i at ved bidrag fra de fem statene har man en budsjettamme på ca. 1 mrd. kr. Det ligger jo litt overnasjonalitet i å kunne bevilge til de nordiske institusjonene og de nordiske prosjektene. Men jeg vil samtidig si at det er en stor oppgave også for oss som deltar på den folkevalgte siden og i tillegg har oppgaver å skjøtte i våre egne nasjonalfor-

samlinger, å passe på både at den måten vi arbeider på i Nordisk råd, er effektiv – at vi ikke bruker for mye tid, for da kan man fort finne ut at et år går utrolig raskt, og så har man ikke kommet særlig mye lenger – og at vi samtidig må holde trykket oppe og evaluere våre prosjekter. Gir de de gevinster som vi innbilte oss da de kom inn på budsjettet? La dem få litt tid, selvfølgelig. Det er viktig. Men kan de forsvare sin plass etter fem, etter ti, etter femten år? Det må vi også stille kritiske spørsmål til. I det hele tatt, samtidig med at vi hyller fellesskapet og samværet med de andre parlamentarikerne og hyller det gode samarbeidet mellom regjeringene, må vi også se kritisk på hvordan vi bruker tiden, hvordan vi bruker ressursene, og hvordan vi hele tiden sikrer at det er nordisk fellesnytte som kommer ut av samarbeidet.

Jeg hadde tenkt jeg også skulle gjøre Stortinget oppmerksom på en del viktige diskusjoner som foregår utover den rapporteringsperioden som ligger på bordet her, for representantene. Det er nemlig slik at vi har merket oss at Færøyene, Grønland og i og for seg også Åland, som er landskapsområder innenfor sine stater og gjør seg gjeldende i sine nasjonale delegasjoner, i større og større utstrekning markerer behov eller ønske om å bli anerkjent som direkte deltagere i det interstatlige samarbeidet i Norden. Det er noe jeg ikke skal anwise noen løsning på her, men det er en problemstilling som både Stortinget og Stortingets delegasjon vil måtte forholde seg til i tiden som kommer.

Det andre som vi arbeider med – og den som har hjulpet oss med det, er Inge Lorange Backer, som har laget en rapport bestilt av Ministerrådet – er det enkle ønsket om å se om vi kan samordne mer av lovgivningsarbeidet i de nordiske lovgivende forsamlingene på en måte som gjør at vi ikke skaper nye grensehindre. I dag har vi et grensehinderråd som gjør oss oppmerksom på – skal vi si mer reaktivt – effekten av forskjellig regelutvikling i de fem land, og så prøver vi å file av kantene og knastene i ettertid. Men det er også en stor oppgave å samarbeide om regelutviklingen slik at vi ikke bevisst går inn i en ny ulikhet som kan gjøre det nordiske samkvemmet vanskeligere. Da må vi bare innrømme at det er EU som i større grad enn det vi selv makter, er den store regelintegrator, særlig når de kommer med forordninger, for da blir jo reglene innført ord for ord i fem nordiske land samtidig. Men det hadde også vært kjekt hvis vi av eget tiltak kunne utvikle en større grad av regellikhet.

Det neste punktet jeg vil gjøre Stortinget oppmerksom på, er et tiltagende problem med at det til slutt bare er de skandinaviske deltagerne som benytter skandinavisk når vi snakker. Det kan stille forsamlingen overfor det ikke ønskværdige valget at man enten må mangedoble tolkeutgiftene eller vurdere å gå over til engelsk

som et subsidiært arbeidsspråk. Jeg bare nevner det her at dette kan bli en problemstilling.

Vi har gledeligvis i løpet av det nordiske samarbeidets levetid oppdaget at vi har fått nye naboer som er selvstendige land. Jeg tenker på de tre baltiske land, som tidligere var sovjetrepublikker, og som var tjoret fast i en sentralmakt som ikke tillot spillerom. Vi har gledeligvis siden murens fall sett fremveksten nå i 25 år av selvstendige demokratiske land som har kommet utrolig langt. Jeg mener også at Nordisk råd i tiden som kommer, må utvikle mer systematiske samarbeidsordninger med de nye demokratiske land, slik at Norden-begrepet kanskje også kan, med fordel, utvides til å gjelde alle Østersjøstater som gledeligvis har gått gjennom en demokratisk utvikling, og som ikke preges av de tilbakeslagene som enkelte andre land nedover i den tidligere sovjetiske innflytelsessfære dessverre kan gi av eksempler.

Jeg vil også nevne NORDEFKO, som ikke er et operativt forsvarssamarbeid, men kan samarbeide om både planlegging, øvelsesstruktur og anskaffelser. Det kan også være spørsmål om man på et tidspunkt bør reise spørsmål om de baltiske lands medvirkning her.

Det siste i denne sammenheng – for ikke å la det føre for langt her – er om vi i Norden også kan integrere våre energiløsninger på en måte som er med på å skape større grad av energiuavhengighet i vår del av verden.

Det er store spørsmål, og det er det som nettopp gjør det givende å treffe kolleger fra andre land. Vi er organisert partivis, så de konservative og moderate kreftene er sammen i sin gruppe, og de sosialdemokratiske er sammen i sin gruppe, og midten er i en gruppe, og andre – så vi utvikler også et tverrstatlig politisk samarbeid som er givende, ikke minst når man knytter kontakter på det personlige plan. Dermed vil jeg også avslutte dette innlegget med å takke mine kolleger i den norske delegasjonen, som jeg har hatt gleden av å lede i 2017 og nå inn i 2018. Jeg synes de gjør et fremragende arbeid for Norge og for Stortinget i de komiteene de er satt inn i, i Nordisk råd.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [11:11:29]

Innstilling frå transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Siv Mossleth, Steinar Ness og Ivar Odnes om eit betra flytilbod i heile landet gjennom endring i luftfartsavgiftene (Innst. 297 S (2017–2018), jf. Dokument 8:178 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir

begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Øystein Langholm Hansen (A) [11:12:24] (ordfører for saken): Vi er nå i gang med å behandle et forslag der forslagsstillerne foreslår at regjeringen skal utrede og endre innretningen på luftfartsavgiftene. Hensikten med denne gjennomgangen skal være å sikre at avgiftene styrker tilbudet på kortbanenettet. En ser nå nemlig at innretningen på avgiftene fører til en skjevhet i fordelingen av avgiftsbyrden. Det er slik at små fly med få seter har en vesentlig høyere avgift per passasjer enn store fly med mange seter. I tillegg er det en vesentlig forskjell mellom korte og lange ruter. Det er større avgifter på flygninger tur-retur Stokmarknes–Bodø enn f.eks. tur-retur Oslo–London. Noen av avgiftene baserer seg på vekt og andre avgifter på antall flyseter. Konsekvensene er uansett at billettprisene blir så høye at det svekker konkurranseforholdet til andre transportmidler.

Flygningene på kortbanenettet blir i store deler av landet betraktet som kollektivreiser. Avstandene er store, og andre reisemåter blir tungvinte og tar lang tid. Det er derfor viktig at ikke avgiftene fører til at det kuttes utilsiktet i antall flygninger.

Mindretallet i komiteen mener at en må endre avgiftene, slik at mindre fly ikke har høyere avgift per passasjer enn store fly – og eventuelt slik at miljøavgifter differensieres etter reiseavstand. Gjennom det vil en da følge prinsippet om at forurenser skal betale.

Det er imidlertid også slik at innbyggerne i Nord-Norge ofte er avhengige av å reise langt for å komme kort. Hva mener jeg med det? Det betyr at reiser mellom flyplasser må foretas via Oslo. For eksempel må en reise mellom Kirkenes og Trondheim gjøres via Oslo. En gjennomgang av avgiftene må derfor også ivareta dette forholdet.

Flertallet i komiteen går imot dette forslaget, med begrunnelsen at regjeringen allerede har satt i gang et arbeid. Men dette forslaget går lenger enn det arbeidet, i og med at forslagsstillerne vil vurdere det totale avgiftstrykket og ikke bare passasjeravgiften. Derfor er det merkelig at flertallet ikke vil gå inn for det.

Kortbanenettet i Norge er som skapt for en kommende elflyevolusjon. Elfly vil i første omgang komme som relativt små fly, med relativt kort rekkevidde. De vil passe utmerket på dette nettet. Derfor er det også viktig at vi

får opprettholdt aktiviteten på flyplassene, denne typen flyplasser, de neste ti årene. Når elfly overtar disse flygingene, blir det en løsning på reisemønsteret i store deler av landet. De blir billigere å fly, og de vil ikke forurense i særlig grad. Derfor foreslår Arbeiderpartiet og Senterpartiet at Stortinget ber regjeringen gjennomføre denne gjennomgangen av avgiftene og endre dem på en måte som ivaretar disse utfordringene.

Hermed tar jeg på vegne av Arbeiderpartiet opp det forslaget vi har fremmet sammen med Senterpartiet i saken.

Presidenten: Representanten Øystein Langholm Hansen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Jonny Finstad (H) [11:16:04]: Kortbanenettet er for mange i Distrikts-Norge det eneste alternative kollektivtilbudet på linje med tog i mer sentrale områder, men også for innlandsreiser som er litt lengre, oppleves fly som et viktig kollektivtilbud.

Regjeringspartiene har altså, med støtte fra Kristelig Folkeparti, gjennom et anmodningsvedtak i budsjettbehandlingen allerede bedt regjeringen legge fram en sak om en gjennomgang av luftfartsavgiftene. Der heter det:

«Stortinget ber regjeringen vurdere en omlegging av dagens flypassasjeravgift, slik at den får en miljøprofil, for eksempel differensiering etter flyreisens lengde.»

I tillegg har man i Jeløya-erklæringen satt inn et punkt hvor vi skal «vurdere hvordan luftfartsavgiftene kan restruktureres med sikte på økt konkurransekraft for norsk luftfart».

Regjeringspartiene har altså med støtte fra Kristelig Folkeparti dermed allerede erkjent og ivare tatt behovet for en gjennomgang av luftfartsavgiftene.

Jeg – og Høyre – er veldig opptatt av at vi skal ha et godt flytilbud i hele landet. Utfordringen for flytilbudet på kortbanenettet er i første rekke svak lønnsomhet og mangel på konkurranse på kommersielle flyvninger, med det materiell og de rammebetingelsene som nå foreligger.

Brukerfinansiering til drift av flyplasser og luftfartstjenester er politisk godt forankret gjennom skiftende politisk flertall over tid, gjennom Avinor-modellen. Det er kun noen av de større flyplassene som går med overskudd, bl.a. gjennom innmatingen av passasjerer fra kortbanenettet. Taxfree-salget er også en viktig inntektskilde for driften av alle landets flyplasser.

Dersom man tar utgangspunkt i at kortbanenettet er et viktig kollektivtilbud på linje med f.eks. tog, trikk, buss osv., er altså flyplassene brukerfinansiert gjennom avgiftssystemet. Man snakker av og til om at småflyplassene ikke er lønnsomme og ikke går med overskudd, men jeg har aldri hørt noen snakke om at en togstasjon,

en toglinje eller et busstopp er lønnsomme. Og så vidt jeg kjenner til, er det heller ingen togstasjoner som går med overskudd.

Jeg mener man må tenke litt annerledes framover når det gjelder kortbanenettet, og jeg synes at kortbanenettet i langt større grad må sidestilles med annen kollektivtransport som storsamfunnet tar ansvar for. Vi ser også at det er en rivende teknologisk utvikling i flybransjen. Utviklingen av elektriske fly og bruk av andre energikilder vil om kort tid revolusjonere luftfartens miljø- og klimaavtrykk i transportsektoren. Det vil også senke kostnadene til flyoperatørene.

Jeg tror også dette i økt grad vil sette luftfarten i fokus som kanskje den mest miljøvennlige transportformen i framtiden, og det vil øke konkurransekraften til flyselskapene.

Å legge til rette for denne utviklingen med et framtidsrettet avgiftssystem og helhetlige strategier for luftfarten blir en viktig oppgave for regjeringen framover.

I denne saken er vi altså enig med opposisjonen om det meste, men man slår inn åpne dører, og jeg ser fram til at regjeringen skal legge fram en sak om luftfartsavgiften.

Siv Mossleth (Sp) [11:20:40]: Regjeringa har gitt store skattelettelser til de aller rikeste i dette landet. Det må finansieres på et vis, og løsningen blir ofte nye avgifter. Finansminister Siv Jensen har økt avgiftene med 4 mill. kr hver eneste dag siden hun tiltrådte. Vi har fått sukkeravgiften, som flytter handel og arbeidsplasser fra Norge til Sverige, dødsavgiften, som en siste hilsen og flypassasjeravgiften, som per km er 80 ganger så høy mellom Bodø og Stokmarknes som mellom Oslo og New York. Det er helt forkastelig at folk som trenger kollektivtransporten på kortbanenettet innad i et fylke, må betale mange ganger så høye avgifter som bermudashortsturistene.

Næringslivet rammes også hardt, og flyselskapene, som prøver å få kommersielle ruter til å lønne seg, har opplevd en kraftig forverring i forholdene de siste årene. Transport- og kommunikasjonskomiteen var i Nordland i forrige uke. Hva var det første som ble tatt opp fra Lofoten? Jo, det var forverringen av flytilbudet og nedleggingen av kommersielle flyruter. Det er nå helt nødvendig å endre avgiftssystemet for luftfarten, slik at mindre fly ikke har høyere avgifter per passasjer enn store fly. Avgiftene som er innført av miljøhensyn, må også differensieres, slik at reiseavstanden påvirker størrelsen på avgiften. Slik kan vi ta hensyn til prinsippet om at forurenseren skal betale, og beholde distriktflyplassene og avgangene der det er viktig for framtida.

De nye elektriske flyene som er i testfasen, kommer, og flere peker på at det norske kortbanenettet er bra for

en vidare utvikling av denne teknologien. Avgiftssystemet bør være i forkant av teknologiutviklingen der mindre, utslippsfrie fly har fordeler i avgiftssystemet. Dette kan bli en ny æra for kortbanenettet, og jeg tror det ville gledet Håkon Kyllingmark, kortbanenettets far. Kyllingmark ble en kjent samferdselspolitiker da han var samferdselsminister i regjeringa Borten fra 1965 til 1971. Hensikten med kortbanenettet var å bedre kommunikasjonen i distriktene som er vanskelig tilgjengelig med andre transportmidler, hovedsakelig på Vestlandet og i Nord-Norge.

Regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti viser til regjeringsplattformen og budsjettbehandlingen og sier at de skal ha en gjennomgang av flyseteavgiften de har innført, og økt hvert eneste år de tre siste årene. Men om lavere passasjeravgift på mindre fly over kortere strekning er et viktig mål for dem, hvorfor ligger det ikke noe inne i forslaget til revidert budsjett som nylig ble lagt fram? Hvorfor sier departementet at det ikke finnes noen utredning av endring av luftfartsavgiftene?

Norge er et av de få landene som har valgt en flat flypassasjeravgift. Både Sverige, Tyskland og England har differensiering på avgiftene; lange flyturer har høyere avgifter enn kortere flyturer. I tillegg er det verdt å nevne at regjeringa har økt merverdiavgiften på transport, fra 8 pst. til 10 pst. i 2016, og fra 10 pst. til 12 pst. i 2018.

Forslaget vårt handler ikke kun om flypassasjeravgiften. Vi ønsker en samlet gjennomgang og endringer av luftfartsavgiften for å styrke tilbudet på kortbanenettet, og vi finner det merkelig at ikke regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti vil støtte dette. Konsekvensene er høyere billettpriser, som gjør det vanskelig for folk å leve og skape verdier ute i distriktene.

Representanten Finstad sa at de allerede har erkjent at de har behandlet kortbanenettet urettferdig. Jeg vil si at det kunne de ha tenkt på før 44 avganger i Lofoten må legges ned. Men noen god plan for endring viser de ikke til.

Arne Nævra (SV) [11:25:51]: SV har stor sans for det forslaget som Senterpartiet og Arbeiderpartiet har fremmet. Vi er helt enig i intensjonene. Det skulle blott mangle. Det er veldig viktig at luftfartsavgifter må være innrettet sånn at de ikke slår uheldig ut geografisk, og i hvert fall ikke straffer kortere strekninger uforholdsmessig mye – når lokalbefolkningen ikke har mange alternativer for å komme til destinasjonen i rimelig tid.

Det er riktig å si at flytilbudet i Nord-Norge og Midt-Norge er å regne som et kollektivtilbud av nærmest ordinær art. SV er enig i at systemet har en skjev innretning når en sammenligner reiseavstand og avgift. Det tydeligste problemet med dagens system er at korte ruter med små fly i sum har en høyere avgift enn både korte og len-

gre ruter med store fly. Dette er ut fra et rettferdighets-synspunkt ikke bra, og det er heller ikke bra for et SV-hjerte å registrere.

Det er greit å dreie konkurransefortrinn i en eller annen retning og forfordele hvis en har en hensikt med det, f.eks. av klimahensyn. Derfor er SV enig med forslagsstillerne når de skriver:

«Dette kunne vore eit bra klimatiltak der andre transportformer var konkurransedyktige på reisetid, men slik er ikkje tilhøva i store delar av landet.»

Vi er også enig med dem i at det er urimelig at det er høyere avgifter per passasjer tur-retur Stokmarknes-Bodø enn tur-retur Oslo-London, når de peker på prinsippet om at forurenser skal betale. Begge disse to tingene er vi selvfølgelig enig i, og det er viktig å påpeke det. Men hva så? Forslaget tar jo ikke opp i seg vurderinger av miljøhensyn og hensynet til klimagassutslippene. Sånn sett peker altså dette forslaget bare på ett felt innen avgiftssystemet med hensyn til hva man ønsker å endre på – ett eneste felt. Det er synd at ikke forslaget tar opp i seg en litt større bredde, som også innbefatter klimahensyn.

SV vil ha et avgiftssystem for flytrafikk som i tillegg til de poenger som Senterpartiet og Arbeiderpartiet argumenterer godt for, gir incentiver til mest mulig miljøvennlig atferd. Det kan som kjent veldig greit gjøres med avgifter. Vi har sett mange eksempler på at det fungerer.

Det er en kjent sak at noen av Europas mest trafikkerte flystrekninger er innad i Norge, og at flytrafikk utgjør en betydelig andel av utslippene fra transportsektoren. Da må SV igjen poengtere at det å redusere flytrafikk generelt er et viktig bidrag til å nå klimamålene våre – som altså alle her i salen mer eller mindre er enige om. Derfor må enhver avgiftsendring i flytrafikken også vektlegge klimaeffektene, sånn at endring vil sikre innfasing av mer energieffektive fly, lavutslippsfly og etter hvert nullutslippsfly.

SV kjenner til utviklingen med elektriske fly. Vi var nok av de første som fikk kunnskap om disse mulighetene. Og etter at vi nylig har avsluttet en komitéreise nord i landet, dvs. til Nordland, med Avinor-sjefen som godt reisefølge, kan vel ingen i komiteen i hvert fall ha unngått å høre om Avinors optimisme rundt dette – og godt er det. Men for de lengre strekningene, og ikke minst lange utenlandsruter, vil det ta mange år før nullutslippsløsninger er på plass – hvis det overhodet kommer. Såpass optimistiske må vi være, men det kan altså ta lang tid. Det tror jeg nok også komiteen er ganske enig om: Det vil ta tid. SV er derfor skeptisk til å be regjeringen gjennomføre en endring som foreslått, uten å vite hvilke avgifter som skal endres, og på hvilken måte, og uten utredning av hvilke effekter disse endringene vil ha.

SV mener en fornuftig framgangsmåte er å utrede endringer i flyavgiftene, som både tar hensyn til prisene

på kortbanenettet og ser på hvordan avgiftssystemet kan forbedres for å redusere miljøfiendtlig flytrafikk.

Flytrafikken mellom Norge og utlandet er i vekst, det vet vi godt. Vi mener derfor at det i denne sammenheng også er naturlig å se på mulighetene for å miljødifferensiere flypassasjeravgiften, inkludert flyturer til utlandet, sånn som i Sverige og i Storbritannia.

Med andre ord: Senterpartiet og Arbeiderpartiets forslag er bra, men bare halvveis. SV er et distriktparti og et miljøparti. Derfor har SV et eget forslag som avspeiler dette, og som jeg har argumentert for, og jeg tar opp det forslaget SV står bak i innstillingen.

Presidenten: Representanten Arne Nævra har tatt opp det forslaget han refererte til.

Jon Gunnes (V) [11:31:13]: Innenfor flytrafikken må vi behandle saker ulikt for å oppnå et likt tilbud. Det er klart forankret innenfor flytrafikken i Norge, og Venstre mener det er en god grunn til at staten kjøper flyru-ter for ca. 750 mill. kr for å legge til rette for dette.

Representanten Finstad nevnte særlig dette om kollektivtilbudet, og han kjenner veldig godt til det, som selv bor i Lofoten og bruker flytilbudet. Det er helt klart at når man i Lofoten snakker om fly, er det det samme som når vi fra Trondheim eller Oslo snakker om buss, bane eller taxi. I flere distrikter i Norge er fly faktisk det eneste tilbudet for å bli fraktet til et annet område. Det er derfor veldig viktig at det blir opprettet.

Vi mener i Venstre det bra at Avinor har hånd om avgiftssystemet. De gjør det på en god måte, og ikke minst er de veldig lydhøre overfor utfordringer som eventuelt kan oppstå når det gjelder skjevheter.

Så litt om framtiden for luftfarten i Norge. Venstre er helt klart skeptisk til at vi flyr så mye som vi gjør, på grunn av klimagassutslippene og de miljøutfordringene som vi har med fly. Nå har flere nevnt at vi var på komitéreise i forrige uke. Vi ble oppløftet når Avinor har så positiv innstilling til nye tiltak – ikke minst til elfly. Men det kanskje viktigste er at flyfabrikantene som produserer flyene – Boeing, Airbus og de forskjellige selskapene rundt omkring i verden – har fått opp øynene for dette. Det begynner det faktisk å virke som om de har. Vi leser i tidsskrifter, og vi hører fra eksperter at det er høyt oppe på dagsorden hos disse selskapene.

Det er, som på mange andre områder innen transport, fortsatt batteriteknologien som er utfordringen, men den vet vi er under rivende utvikling. Vi i Venstre vil gjerne være så offensive at vi begynner å sette dato eller årstall, på 2020-tallet – ikke vente til 2030 og utover det – men kanskje allerede i 2025 ha en klar prioritering om at vi bør erstatte mange av de forurensende flyene som vi har i dag, med elfly. Vi ser fram til det.

Så hører jeg representanten Mossleth blande inn flypassasjeravgiften. Den vet vi at Venstre også gjerne vil ha miljøtilpasset – flere land har gjort det. Vi vet at i Jeløya-plattformen står det klart at den skal det ses på. Den er under utredning, og vi forventer selvfølgelig at regjeringen kommer til Stortinget med et forslag om en tilpassing av den avgiften. Da tror jeg Venstre egentlig er i mål med sine ambisjoner om å ha et godt tilbud for de flypassasjerene som har dette som det eneste tilbudet, og ikke minst når det gjelder å gjøre flypassasjeravgiften miljøvennlig.

Hans Fredrik Grovan (KrF) [11:35:50]: Jeg er enig med representanten Finstad når han sier at forslaget vi behandler i dag, er å slå inn åpne dører. Ved budsjettbehandlingen for inneværende års budsjett fikk Kristelig Folkeparti gjennomslag for nettopp det forslagsstillerne etterlyser. Arbeidet er altså i gang.

Som en del av budsjettforliket vedtok Stortinget at det skulle vurderes å legge om dagens flypassasjeravgift, slik at den får en miljøprofil, f.eks. differensiert etter flyreisens lengde. Altså vil vi at både miljø- og distriktsfaktoren skal veie tyngre ved fastsettelse av avgift, slik at miljø- og distriktsprofilen styrkes. Senterpartiet, Arbeiderpartiet og SV stemte av en eller annen grunn imot forslaget, mens Rødt og Miljøpartiet De Grønne stemte for – og det, får en vel si, er en trøst.

Vurderingen som nå gjøres, og som Senterpartiet og Arbeiderpartiet stemte imot så sent som i fjor høst, skal altså svare på den samme utfordringen som Senterpartiet nå peker på. Dette er å slå inn åpne dører i ordets rette forstand.

Fra Kristelig Folkepartis side vil vi nå avvente den jobben som gjøres i regjeringen. Vi har klare forventninger til at det leveres på de føringene Stortinget har lagt i denne saken, og vi ber selvsagt ikke om en vurdering dersom vi ikke samtidig ønsker en endring. Vi mener det er behov for å se på justeringer. Vi ser at flypassasjeravgiften slik den er utformet i dag, kan ha noen uheldige konsekvenser, spesielt for distriktene. Da må vi justere for det.

Det er ingen tvil om at luftfarten spiller en viktig rolle i landet vårt, og flytrafikken er en sentral del av kollektivtransporten i Norge. Luftfarten skal tilby et effektivt, sikkert og miljøvennlig transportsystem med god tilkomst for alle. I tillegg skal transportsystemet dekke samfunnets behov for transport og fremme nasjonal og regional utvikling. Norge er et langstrakt land, og folk i Norge er avhengige av fly for å komme seg raskt og effektivt rundt i dette landet. Kristelig Folkeparti ser derfor på flyrutene som en viktig del av kollektivtilbudet, ikke minst i Distrikts-Norge. Derfor bør avgiftene ta mer hensyn til flyreisens lengde enn slik de er lagt opp i dag.

Mange i Distrikts-Norge har fly på kortbanenettet som eneste alternative kollektivtilbud. Også på lengre innenlands flyreiser oppleves flyet som et viktig tilbud innenfor kollektiv. Derfor må vi nå få en faglig vurdering på plass som grunnlag for et nytt vedtak i Stortinget, som sikrer at flyavgiftene i større grad kan ta hensyn til flyreisens lengde, og oppnå den effekten med en styrket distrikts- og miljøprofil.

Det regner jeg med at vi vil komme tilbake til, men da som en del av et opplegg basert på det arbeidet som nå pågår i regjeringen, og som har sitt grunnlag i budsjettforliket og Stortingets vedtak.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:39:18]: Jeg er glad for at vi diskuterer luftfarten på en positiv måte, der vi ønsker å gi et bedre tilbud, slik at flere kan reise med det. Ofte blir jeg møtt med kritikk fra deler av opposisjonen fordi det er for mange som flyr, at det er for mange fly i lufta og miljøkonsekvensene av det. Det viser litt den selvmotsigende argumentasjonen i kritikken mot regjeringen.

Jeg mener vi skal legge til rette for å ha et godt luftfarts-tilbud. Det er viktig som en del av det lokale kollektivtilbudet – som det jo unektelig er mange steder i Nord-Norge, men også i Sogn og Fjordane – men det er også en viktig del av det å ha internasjonal ferdsel. Så det å bare snakke negativt om at vi har internasjonale flyruter, vil i hvert fall ikke jeg støtte opp om, for det er en viktig del for norsk næringsliv og ikke minst for norsk eksport.

Vi må både kunne se på hvordan vi investerer bedre i våre flyplasser – der har vi gjort mye de siste årene – og sørge for at det er attraktivt for flyselskapene å investere i nytt materiell og bruke mer miljøvennlig drivstoff. Der har Avinor gått foran på en god måte ved at Norge er et av de første landene som tar i bruk biodrivstoff i luftfarten, og Norge er et av de landene som absolutt ligger lengst fremme når det gjelder muligheten til å bruke batteri og elektrisitet som en del av flytilbudet.

Det å kunne være til stede på en av Avinors konferanser her i Oslo for bare et par måneder siden og se hvordan aktører, både flyplassaktører og flyprodusentaktører, fra hele verden kommer til Norge fordi vi tar lederskap, synes jeg er oppløftende. Derfor er det ingen tvil i mitt sinn om at i løpet av noen tiår er mange av de miljøutfordringene som vi diskuterer, mer eller mindre løst, og vi har gjort det med et flytilbud som er bedre enn i dag. For de elektriske flyene som en ser på nå, trenger kortere rullebane, og en vil få bedre økonomi på kortere distanser, og dermed kan vi tenke et enda bedre tilbud i distriktene.

I den prosessen er det viktig at vi sørger for at flyselskapene våre også tjener penger, at vi ikke bare ser på dem som et skatteobjekt og på alle langdistanseturene

de har, der de tjener penger, som noe en skal prøve å bli kvitt! Da klarer en ikke å akkumulere nok kapital i flyselskapene til å kjøpe de nye flyene som alle ønsker skal tas i bruk. Derfor er det også noe selvmotsigende i den argumentasjonen som er blitt fremmet i denne debatten, om at det er veldig bra at folk flyr korte distanser, men at det nesten er grusomt om folk flyr lange distanser, det skal vi helst bli kvitt. Det er faktisk slik at begge deler henger sammen og gjør luftfarten både attraktiv og lønnsom.

Jeg opplever at opposisjonen her slår inn åpne dører når det gjelder å gjøre justeringer i avgiftssystemet, både fordi Stortinget allerede har vedtatt at vi skal gjøre den jobben i regjering – og vi er i gang – og fordi regjeringen selv ser på det som viktig. Det står også i Jeløya-erklæringen. Vi skal se på endringer i luftfartsavgiften som gjør at en får bedre økonomi på korte distanser, at en stimulerer miljøet. Og noe av det vi har sett på, og ser på, er bl.a. det å kunne flytte mer av avgiftene når en er i lufta – fra det punktet hvor en skal lande til det punktet der en er oppe og flyr. For det er en del flyselskaper som i dag flyr over Norge som vi heller vil kunne avgiftsbelegge tyngre, og det betyr at de som reiser til norske flyplasser, relativt sett slipper lettere unna.

Den type arbeid er vi som sagt i gang med. Det vil jeg tro, og mene, er en mye bedre tilnærming enn det som Senterpartiet og Arbeiderpartiet her foreslår. Derfor er jeg glad for at flertallet i salen heller ser ut til å støtte opp om det arbeidet regjeringen er i gang med, enn å prøve å avspore det til å lage noe som er dårligere.

Jeg bare minner om at det allerede i dag er 30 pst. rabatt på startavgiften på distriktsflyplassene. Det kommer altså de små flyene til gode. Det er store subsidier for å opprettholde flytilbudet i distriktene, 700–800 mill. kr i året.

La meg derfor avslutningsvis få lov til å replisere litt til den urimelige kritikken som Senterpartiet kommer med, for er det noe parti i denne salen som har ønsket å øke skatte- og avgiftsnivået, så er det bl.a. Senterpartiet. I samtlige alternative budsjetter de siste fire-fem årene er skatte- og avgiftstrykket totalt sett høyere enn det regjeringen har endt opp med i budsjettforlikene i Stortinget – mellom 6 mrd. kr–8 mrd. kr høyere bare i de to siste budsjettene. Det gir ingen mening å kritisere andre for at avgiftene angivelig er for høye, når en selv ønsker å øke dem – og mer enn doble dem, totalt sett. I tillegg har jeg registrert at Senterpartiet også ønsker å beholde flypassasjeravgiften og lignende, som de likevel står på talerstolen og kritiserer. Det gir ingen mening i en saklig debatt.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Øystein Langholm Hansen [11:44:34]: Det er ikke alltid det er like stor enighet i denne salen under samferdselsdebatter som det er i dag i denne saken.

Men til tross for at det er ganske stor enighet, ser det altså ut til at dette forslaget stemmes ned. Ministeren sier at en slår inn åpne dører, men vi ser jo nå at den store aktøren på kortbanenettet legger ned flere ruter i høst. På bakgrunn av det og for å gi et signal til bransjen vil jeg spørre ministeren om han vil legge opp til å endre avgiftene, sånn at små fly med få seter og mange landinger får en rimeligere andel av avgiftene.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:45:29]: Som det står i Jeløya-erklæringen, vurderer vi hvordan vi skal endre og restrukturere luftfartsavgiftene med sikte på å øke konkurransekraften for norsk luftfart. Det inkluderer også Widerøe.

Så synes jeg også at man skal ta med seg at det er faktisk flere passasjerer som flyr fra norske flyplasser nå enn det var da Arbeiderpartiet styrte. Det er et bedre rutetilbud totalt, samlet sett, nå enn det var før. Når man hele veien prøver å gi et inntrykk av at alt går i feil retning, og Arbeiderpartiet og SV sitter i salen og ler av det, er det litt pinlig at Arbeiderpartiet prøve å svartmale så til de grader når verden faktisk går lite grann i riktig retning. Ja, noen steder er det færre avganger fra enkelte flyplasser til enkelte destinasjoner. Samtidig er det opprettet en rekke nye ruter fra de samme flyplassene. Så ta med det totale bildet når man prøver å tegne verden, ikke bare pek på at det er en lyspære som ikke virker, når resten av bilen faktisk har blitt «shinet opp».

Øystein Langholm Hansen (A) [11:46:32]: Nå var det ikke denne representanten som svartmalte noen ting. Det jeg bar fram av budskap, var det vi opplevde i forrige uke, da vi snakket med innbyggere i Lofoten.

Men vi hører fra opposisjonens side at det er sendt noen signaler fra regjeringen om endring, og da er det enkle og greie spørsmålet igjen: Vil regjeringen fremme forslag i henhold til det forrige spørsmålet, og vil det eventuelt skje snarlig, f.eks. i forbindelse med statsbudsjettet? Når vil en sånn utredning eventuelt bli ferdigstilt?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:47:16]: Statsbudsjettbehandlingen er det naturlige tidspunktet å diskutere avgifter på, så hvis en ser til høsten, vil det være det første holdepunktet der en kan diskutere dette og gjøre endringer. Men som jeg har sagt, og som alle de andre borgerlige representantene har sagt fra talerstolen, er dette å slå inn åpne dører.

Jeg registrerer at Arbeiderpartiet og Senterpartiet i media prøver å gi inntrykk av at her skjer det fæle ting, og at regjeringen ikke vil o.l. Faktum er at arbeidet alle-

rede er i gang. Det å skulle stoppe opp hele veien fordi Senterpartiet og Arbeiderpartiet plutselig opplever et problem og så skal gripe fatt i det, vil hele veien altså heller bremse regjeringen i dens arbeid framfor å speede det opp.

Der vi gjerne kan være veldig uenige om hvor vi skal, er det spennende å få vedtak som kanskje korrigerer kursen. Men når vi faktisk er enige om hva vi vil, og regjeringen allerede er i gang, så er det å komme med forslag i Stortinget som skal korrigere den kursen, med på å bremse det, som sagt, ikke speede det opp.

Siv Mossleth (Sp) [11:48:24]: Regjeringspartiene skriver at de har foreslått en gjennomgang av flyseteavgiften, og at de etter Jeløya-plattformen skal ha en gjennomgang av avgiftene. Dersom forslaget om å gjennomgå flyseteavgiften er oppfølging av regjeringsplattformen, mener Senterpartiet at dette er altfor snevert. Om en ønsker en samlet gjennomgang, er flyseteavgiften en naturlig del av det, men det holder ikke bare å endre den. Det er systemet som må endres. Derfor er jeg overrasket over at ikke flertallet støtter Senterpartiets forslag, i og med at det er en del av regjeringsplattformen.

Er det riktig oppfattet at regjeringa kun vil vurdere endringer i flyseteavgiften, og at det er oppfølgingen av regjeringsplattformen?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:49:17]: Jeg kan bekrefte at representanten Mossleth tar feil. Hvis en ser på bare rekkefølgen for når vedtakene er gjort, så minner jeg om at budsjettet for 2018 ble vedtatt før regjeringserklæringen ble skrevet. Budsjettforliket er altså ikke en oppfølging av regjeringserklæringen på noen måte. Hvis en derimot ser de to vedtakene i sammenheng, både det som er vedtatt om flypassasjeravgiften, og det som står i regjeringserklæringen, vil en se at det er en ganske bred tilnærming, som jeg faktisk mener er bredere og bedre enn det som ligger i forslaget fra Senterpartiet og Arbeiderpartiet.

Derfor bare gjentar jeg det jeg også svarte forrige spørre: Det å komme med forslag som slår inn åpne dører, gir liten mening. Når regjeringen allerede er i gang med å løse et problem, hadde det vært interessant om Senterpartiet hadde kommet med ytterligere moment som kunne gitt perspektiv på det. Men det bare å prøve å gjenta det regjeringen holder på med, er egentlig ikke med og tar saken videre. Derfor mener jeg at det stortingsflertallet gjør ved å støtte regjeringens pågående arbeid, er den beste tilnærmingen i denne saken.

Siv Mossleth (Sp) [11:50:21]: Statsråden nevnte i innlegget sitt at vi vil kvitte oss med de lange flyrutene. Det skal vi ikke, vi skal bare prøve å endre urettferdig-

heten. Det er det vi ønsker. Nå vil regjeringa ikke støtte oss i en samlet gjennomgang av luftfartsavgiftene. Jeg må si at i det som vises til av flertallet, er ikke kortbanenettet nevnt. Den urettferdigheten som små fly med færre seter utsettes for, er ikke nevnt. Vi må huske på at også luftfartsavgiftene til Avinor må tilpasses, de er over 30 pst. høyere per solgte sete for små fly kontra store fly.

Er regjeringa komfortabel med at folk og næringsliv, spesielt i distriktene, får et dårligere flytilbud?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:51:21]: Det var mange påstander før spørsmålet som ikke er riktig, og det hjelper ikke å gjenta dem gang på gang og tro at det plutselig endrer faktum. Hvis en leser det som står i Jeløya-erklæringen, står det altså at en skal se på luftfartsavgiftene – ikke bare én, men i flertall. Dermed har vi en bred tilnærming, og dermed blir hele resonnetet fra Senterpartiet egentlig fullstendig meningsløst ut fra den debatten og ut fra den saksbehandling som nå pågår.

Vi har en bred tilnærming. Vi ønsker å gjøre det mer attraktivt å drive luftfart i Norge, vi ønsker å gi et godt tilbud i hele landet. Vi ser på avgiftene for å se på hvordan vi kan stimulere dette. Avinor investerer store penger i flyplassene, ofte investeringer som møter kritikk fra opposisjonspartiene fordi de gjør det attraktivt å fly, mens nå plutselig står en og prøver å ha det motsatt. Den type sprik i den politiske argumentasjonen fra opposisjonen forklarer bare hvorfor det skjedde så lite på det området mens en selv hadde sjansen til å styre, for det er åpenbart at en ikke blir enige om hva en egentlig vil med luftfarten.

Jeg er glad for at det er et flertall som vil utvikle norsk luftfart, og det er vi i gang med.

Presidenten: Replikordskiftet er avsluttet.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:52:47]: Norsk innenlands lufttransport er en særdeles viktig del av kollektivtilbudet i Norge, ikke minst i Nord-Norge med de store avstandene som er der. Men også mange andre steder i Norge er lufttransport særdeles viktig for at folk skal komme seg rundt i vårt langstrakte land. Det er viktig for at folk skal bo og leve livet sitt i hele Norge. Det er også viktig for næringslivet.

Jeg har hørt mange fine ord her fra regjeringspartienes side om flytrafikken. Men da er det også grunn til å minne om at det er det samme flertallet som har sørget for særdeles uforutsigbare rammevilkår for norsk lufttransport, som har sørget for stadig økte avgifter. En har fått økt moms i flere runder, en har fått økt CO₂-avgift, en har fått innført en flypassasjeravgift. I sum har altså

avgiftsbelastningen på innenlands lufttransport økt med 2 mrd. kr under denne regjeringen. I løpet av tre år har avgiften på kommersielle flygninger på kortbanenettet økt med mellom 50 og 60 pst.

Dette er resultatet av den politikken som bl.a. statsråd Solvik-Olsen sitter med ansvaret for. Han viser til at det har vært skatte- og avgiftslettelser totalt sett, men det hjelper veldig lite for dem som flyr med Widerøe, at noen av Norges rikeste personer har fått titalls millioner i skattelettelser. Det hjelper veldig lite for næringslivet i distriktene når det kommer stadig nye avgiftsøkninger som skaper trøbbel for flytilbudet, som skaper trøbbel for å opprettholde den infrastrukturen som en har.

Det blir lagt ned flyruter. Det blir et dyrere og dårligere tilbud mange steder. Og det blir også en svært krevende situasjon for flybransjen selv.

Senterpartiet har foreslått endret innretning av flypassasjeravgiften tidligere. Jeg registrerer nå at regjeringen sier at dette skal en utrede videre. Vel, nye avgifter kan en tydeligvis innføre over natta, men når det er snakk om å forsøke å endre innretningen på dem, slik at de blir bedre og mer levelige, skyver en det ut i tid. Det er også behov for å endre innretningen på lufthavnavgiftene. Det er også fullstendig høl i hue når det er høyere avgift per passasjer fra Stokmarknes til Bodø enn f.eks. fra Oslo til London.

Senterpartiet har tidligere kommet med konkrete forslag også til endring i lufthavnavgiftene, og vi mener nå at det haster – det haster for norsk næringsliv, det haster for folk som skal dra med fly rundt om i Norge. Vi må få endringer nå, og det er synd at flertallet ikke er med på å støtte vårt forslag i salen i dag.

Presidenten: «Høl i hue» gjør presidenten oppmerksom på at er å anse som å være uparlamentarisk ordbruk, og vi prøver å unngå det framover.

Ingalill Olsen (A) [11:55:47]: I Nord-Norge er fly offentlig kommunikasjon, og flyseteavgiften er direkte distriktsfiendtlig. Den rammer de korte rutene før de lange.

Vår komitétur i forrige uke viste dette meget tydelig, og alle i komiteen fikk med seg at Widerøe var dypt bekymret, og at det allerede har fått konsekvenser ved at Widerøe har måttet melde at de reduserer antallet avganger. Det rammer Lofoten kraftig og sterkt. Over 40 avganger fjernes.

Jeg synes det er trist at Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, også, stemmer ned dette forslaget. Det er nemlig nødvendig med en gjennomgang, sånn at alle passasjerer i dette landet hensyntas, ikke bare bilister og de som bruker jernbanen. Nå er det kanskje på tide at man ser på også dem som er avhengig av fly. Vi ser fram til at flertallet realitetsorienterer seg og

kommer tilbake til Stortinget med et forbedret opplegg, og jeg vil si: et kraftig forbedret opplegg.

Ministeren snakket om subsidier til småflyplasser. Vi kan gjerne diskutere det, men hvis vi ikke hadde hatt småflyplasser i hele landet som mater de store, og som sørger for at de går med overskudd, hadde flytrafikken vært atskillig mindre – og overskuddet vært atskillig mindre. Vi kan ikke ha en offentlig kommunikasjon i dette landet hvor man bare kan reise med fly mellom Oslo, Bergen, Trondheim og Sola, hvis man bare skulle reise på dem som var lønnsomme. Da var de kanskje ikke lønnsomme lenger.

Jeg registrerer at ministeren hver gang han får et spørsmål eller en kommentar han ikke liker, har for vane å angripe de rød-grønne og skylde på de rød-grønne. Det er litt spesielt, all den tid han faktisk har vært samferdselsminister i fem år. Det er på tide at ministeren begynner å ta ansvar for det han selv og hans egen regjering holder på med.

Siv Mossleth (Sp) [11:58:18]: Statsråden snakket om store subsidier på flyruter. Jeg vil be statsråden om å se litt annerledes på dette. Jeg ser på dette som investering for å oppnå og ta ut den store verdiskapingen som skjer bl.a. i nord.

Statsråden bruker også ordet «meningsløst» om forslaget vårt. Regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti sier at vi slår inn åpne dører. Nei, vi gjør ikke det. Vi prøver å endre den meningsløse urettferdigheten som er innført de senere åra, gjerne i en sen nattetime, for å få budsjettet til å gå i hop.

Jeg mener at det er vi som står for mening i denne saken. Jeg hadde ønsket, så fint som mange i dag har snakket om vår intensjon med forslaget, at vi kunne samlet oss om det. Meningsløsheten er det ikke vi som står for. Det er de som har innført avgiften, og har sittet og sett på at det har endret seg til det verre for kortbanenettet og til det verre for de små flyene.

Jonny Finstad (H) [12:00:03]: Jeg synes, med respekt å melde, at retningen denne debatten har tatt, framstår litt underlig, med den voldsomme kritikken fra opposisjonen som viser at man faktisk ikke anerkjenner den jobben som regjeringspartiene sammen med Kristelig Folkeparti allerede har gjort i denne saken.

Så hevder Senterpartiet at man har foreslått endringer i flypassasjeravgiften. Likevel salderer man budsjettene med flypassasjeravgiften, og man stemmer imot forslag i budsjettbehandlingen som inkluderer en gjennomgang av flypassasjeravgiften. Så jeg gjentar gjerne det jeg sa i stad: Opposisjonen slår inn åpne dører. Jeg skulle for så vidt ha ønsket at vi ikke trengte å stemme ned forslaget, men at vi, sånn som det var mulig å gjøre

tidligere, kunne legge forslaget ved protokollen. Men sånn er ikke ordningen i Stortinget lenger.

Det jeg imidlertid synes er kjempepositivt, er at vi i denne salen i dag har diskutert flypassasjeravgift, vi har diskutert framtidens luftfart og hva slags rammebetingelser det skal være for avgiftssystemet i luftfarten totalt sett i framtiden. Som statsråden har vært inne på, regjeringen jobber med saken, og da framstår det noe spesielt å få kritikk for noe man faktisk er i gang med.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Morten Stordalen (FrP) [12:02:06]: Det er spesielt å høre en slik debatt om noe man egentlig er ganske enig i, og det er at man skal ha en gjennomgang av luftfartsavgiftene. Men når regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti blir kritisert fordi det, etter det representanten Siv Mossleth sa, var for snevert det de ville gjøre, vil jeg minne om at når Siv Mossleth snakker mye om flypassasjeravgiften, er i hvert fall regjeringspartiene veldig enige om én ting, at man skal – og jeg siterer fra Jeløya-plattformen – «vurdere hvordan luftfartsavgiftene kan restruktureres med sikte på økt konkurransekraft for norsk luftfart». Og det er nettopp fordi vi tar en helhetlig gjennomgang, fordi det er mer sammensatt enn bare å snakke om én type avgift.

Jeg merker meg at det er flere som har omtanke for luftfarten, kortbanenettet, og det har også regjeringspartiene. Men jeg vil også minne om at i denne sal har det vært debatter tidligere, for under ett år siden, hvor noen ville avvikle taxfree-salget på norske lufthavner. Det står for en drøy fjerdedel av inntektsgrunnlaget for luftfarten, og jeg vil sterkt advare mot å gjøre noen endringer der.

For Fremskrittspartiet og regjeringspartiene ellers er det ikke noen tvil om at luftfarten og kortbanenettet er særst viktig – det er kollektivtransporten i distriktene. Derfor vil regjeringspartiene sammen med Kristelig Folkeparti ha en helhetlig, skikkelig gjennomgang, nettopp for å øke konkurransekraften. Det vil være viktig.

I tillegg må man se framover i tid, og det er ikke langt fram i tid før man snakker om elektriske fly. Da er ikke det et problem, men det er en løsning på et problem. Da skal vi ta en helhetlig gjennomgang, ikke bare tenke et Dokument 8-forslag her i denne sal for å hurtigbehandle noe som allerede er i gang.

Så det er litt merkelig at vi driver og debatterer en sak hvor man i det store og hele er ganske enige, at vi ønsker det beste for luftfarten, men så fort det begynner å nærme seg noe, kommer opposisjonen med forslag, og så kritiserer man regjeringen, som er i gang. Det er veldig spesielt, og der synes jeg kanskje vi burde tenke oss litt om i debatten framover. Jeg synes i hvert fall at opposi-

sjonen bør tenke seg litt om, og særleg Senterpartiet, som kjører så hardt på. Husk hva taxfree-salg betyr. Det handler om mye, mye mer enn flypassasjeravgiften. Og ja, vi har sagt det både i innstillingen til budsjettet og i Jeløya-plattformen. Og statsråden bekrefter: Arbeidet er i gang.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [12:05:06]: Fly er viktig i nord, fly er viktig i distriktene – det er vår jernbane, det er vår ringbuss, det er vårt kollektivtilbud. Da vil luftfartsavgiftene ha stor betydning for utviklingen og for mobiliteten til innbyggerne, også i distriktene.

Men jeg vil henvise til representanten Grøvans innlegg. Dette Dokument 8-forslaget er å slå inn åpne dører. Allerede ved budsjettbehandlingen for 2018 har stortingsflertallet bedt regjeringen om å vurdere en omlegging av dagens flypassasjeravgift, slik at den får en miljøprofil, og f.eks. differensiering etter flyreisens lengde. Det er å slå inn åpne dører å fremme et forslag i en sak som regjeringen allerede er i gang med.

Det er litt spesielt å bli kritisert for en sak som allerede er i gang med å utredes av regjeringsapparatet, på bestilling fra flertallet i Stortinget. Men det har dukket opp et nytt ord i denne perioden som ikke har vært brukt tidligere: stortingsregjereri – at man ikke er helt fornøyd med de sakene som regjeringen kommer med, og enten prøver å ta æren for dem i stortingssalen eller å endre på dem. Det gjenspeiles også av antall Dokument 8-forslag som dukker opp i Stortinget.

Jeg vil heller anbefale representanter å bruke tiden på Dokument 8-forslag til saker som ikke er igangsatt, og heller prøve en konstruktiv tilnærming ved kanskje å bidra til å belyse andre saker enn de sakene som regjeringen allerede jobber med.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [12:07:28]: Jeg oppfatter at det er ganske mange ømme tær i denne sal. Det er visst strengt forbudt å minne folk om hvordan situasjonen er i 2018 og sammenligne med 2013 – skrekk og gru om vi skulle se tilbake og peke på at ting er blitt bedre de siste fem årene. Nei, takk og pris, det skal vi helst ikke gjøre, opplever jeg at de rød-grønne sier.

Likevel synes jeg det er vesentlig, for skal vi diskutere om vi har et problem som er voksende eller avtagende, er det greit å se på den historiske situasjonen, hvordan ting er i dag, og hvor vi går videre. Jeg registrerer at det er flere flyreisende i Norge i dag enn det var før. Det er flere flyavganger nå enn før. Så er det variasjoner fra flyplass til flyplass, men nå sist måned har vi sett en kraftig økning i flytrafikken på mange av distriktsflyplassene. Mye av dette har gjerne også en sammenheng med hvordan aktiviteten har vært i oljenæringen, der en reduksjon i oljeinvesteringer og lignende har gjort at aktiviteten på

en del baseområder har gått ned. Nå ser vi at aktiviteten er på vei opp, og antall flyreisende er på vei opp.

Så har vi nevnt at vi bruker store penger i dag på å subsidiere flytilbudet. Det ble plutselig tolket negativt av Senterpartiet. Hvis jeg hadde sagt at vi ønsket å bli kvitt de subsidiene og legge ned rutene, hadde jeg forstått kritikken, men nå framstår det bare som et forsøk på å se alt i negativt lys for å skape en negativ stemning. Det er det siste Distrikts-Norge trenger – vi trenger ikke våpendragere som gir inntrykk av at alt går dårlig utenfor Oslo. Vi trenger våpendragere som peker på at her skjer det investeringer. Det er forbedringer i bredbånds- og mobiltilbudet, det er forbedringer i flytilbudet, det er forbedringer i infrastruktur som gjør det attraktivt å investere utenfor de største byene – ikke det motsatte.

Men fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet har det dessverre gått litt sport i å prøve å kritisere ting som de selv ikke har til hensikt å endre på, bare for å skape et negativt bilde. Arbeiderpartiet og Senterpartiet har ikke selv foreslått å fjerne flypassasjeravgiften, de har ikke foreslått å redusere avgiftsnivået på norske flyplasser. Likevel mener de at regjeringen ikke har gjort nok for å kutte de avgiftene. Det blir litt meningsløst.

På samme måte ser jeg i innstillingen at Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener at vi skal gjøre noe med avgiftene på kortrutene. Samtidig står det at en ikke skal gjøre noe som gjør at avgiftene slår uheldig ut for dem som skal fly mellom landsdelene. Så ikke skal det bety noe for avgiftene når en flyr kort, men ei heller når en flyr langt i Norge. Da er det kun utenriksflygningene igjen, som skal ta belastningen. Da er det greit å kikke tilbake på den debatten vi hadde om Rygge flyplass, da Ryanair valgte å fly ut. Det handlet om avgiftene. Så det som var problemet på Rygge, skal Arbeiderpartiet og Senterpartiet ha mye mer av, og vi kan bare tenke oss hva det betyr for Torp. Det vil jeg sterkt advare mot.

Presidenten: Representanten Siv Mossleth har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Siv Mossleth (Sp) [12:10:49]: Jeg beklager at jeg må ta ordet en gang til, men det er hakk i plata til regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti. Vi slår ikke inn åpne dører. Vi ser at det haster å endre den urettferdigheten som regjeringa og støttepartiene har innført. Det er ikke vi som har sørget for at flyplassavgiftene slo inn for fullt i 2016 og er blitt pluss på hvert år siden.

Til representanten fra Fremskrittspartiet: Senterpartiet har fremmet et forslag om å la Vinmonopolet overta taxfree-ordningen, ikke å legge ned taxfree-ordningen. Vi mener at Avinors inntekter ikke skal reduseres, heller ikke gjennom avgiftene, men at de skal endres, for vi er et av de få landene som ikke differensierer.

Øystein Langholm Hansen (A) [12:11:50]: Regjeringen skal nå utrede en differensiering av flypassasjeravgiften. Da vil jeg minne om at dette forslaget går lenger enn til flypassasjeravgiften. Her er det det totale avgiftsnivået som skal vurderes og endres.

Det som er den store utfordringen, er at Widerøe legger ned 44 ruter i august. Det krever handling. Det krever at vi går gjennom denne saken skikkelig. Men jeg hører nå at statsråden sier at dette er å slå inn åpne dører. Det betyr at det som nå gjøres i departementet, skal ta inn alle avgiftene i tråd med dette forslaget. Da ser jeg fram til en snarlig tilbakemelding fra regjeringen på dette området.

Så må jeg i tillegg si meg enig med representanten Mossleth. Meg bekjent er det ingen som har foreslått å legge ned taxfree-salget på flyplassene. Til det er det for viktig for det lokale kortbanenettet.

Arne Nævra (SV) [12:13:46]: Jeg registrerer, som flere andre talere, at det er et flertall for å gjøre noe med dagens urettferdige system, med avgiftsbelastning på korte strekninger i forhold til lange strekninger og på små fly i forhold til store fly. Det er bra. Det må vel bli gjort noe da, enten av posisjon eller opposisjon. Vi får se når forslagene fra statsråden og regjeringen kommer. Så positiv skal jeg absolutt være om den delen.

Så til den andre delen – miljø- og klimadelen. Jeg har nesten ikke registrert at de ordene er brukt om avgiftene her i dag, kanskje med unntak av representanten fra Venstre. Jeg må si: Akk, så forskjellig ståsted statsråden og jeg har. Han skryter, så vidt jeg har kunnet registrere, av at veksten i den innenlandske flytrafikken har vært stor, og at det er regjeringen som står bak den innenlandske flytrafikkens vekst. Jeg vet ikke om han også nevnte veksten i utenlandstrafikken – jeg tror ikke det ble nevnt i farten. Men det har altså vært en stor vekst i flytrafikken. Så vidt jeg vet, er det altså ingen elektriske fly ennå, hvilket betyr at vi har et betydelig problem med den store flytrafikken med hensyn til klimaansvaret vårt. Jeg synes det er underlig at en statsråd i en regjering i 2018 ikke tar dette inn over seg. Det er alvorlige problemer som hele verden snakker om, som FN snakker om. Når vi vet at det er transport som står for rundt en tredel av klimagassutslippene – og at flyene kanskje er en av de viktigste bidragsyterne i den tredelen, som vi kan gjøre noe med ved å innrette avgiftene våre slik eller slik, er det veldig underlig.

Jeg vil håpe, hvis det gjenstår noe taletid for enkelte personer her i salen, at noen av dem vil komme litt inn på miljøsidan av dette. Det er ikke bare snakk om å ha vekst for vekstens skyld når det gjelder flytrafikken. Man bør ha miljøet litt som bakgrunn når det er såpass alvorlige skygger som henger over oss.

Jon Gunnes (V) [12:16:31]: Representanten Arne Nævra snakker mye om at det mangler klimaengasjement og miljøengasjement i denne salen. Jeg kan da bidra lite grann, for det er helt klart at både avgiftssystemet og hvilke transportsystemer vi tilbyr rundt omkring i landet, er helt avgjørende for om vi faktisk får ned klimagassutslippene. Venstre er en pådriver i den saken. Jeg tror vi både med de nye tekniske løsningene og ikke minst med avgiftssystemet klarer å håndtere dette, men da må det være optimisme. Da må det faktisk være slik: Ja – dette klarer vi å løse med ny teknologi og ikke minst ved å innføre noe differensierte avgifter, slik at de miljøvennlige valgene er førsteprioritet.

Det jeg egentlig tok ordet for, var Øystein Langholm Hansens bekymring for at Widerøe nå legger ned ruter. Jeg håper at man i stortingssalen er fullstendig klar over at ingen Widerøe-ruter legges ned av dem som kjøpes med subsidiering av staten. Dette er rent kommersielle ruter, og det er selvfølgelig på grunn av passasjersvikt. Det kan hende at det er andre flyselskap som velger å sette opp et tilbud på disse rutene – det er fritt fram. Og kanskje må Widerøe, hvis de fortsatt skal ha et tilbud, tilpasse sine ruter ellers rundt omkring i landet, slik at de faktisk får til å håndtere dette. Mitt inntrykk av Widerøe er at det er meget god kvalitet på det de leverer, samtidig er de også mer og mer rettet mot de kommersielle rutene og ikke minst mot utenlandstrafikken.

For å komme litt tilbake til Arne Nævras bekymringer: Det Venstre kanskje er mest bekymret for, er at det er utenlandstrafikken på våre flyplasser som øker mest, at det er der vi faktisk skulle hatt et høyere avgiftsnivå og alternativer, slik at vi kunne fått ned den bruken.

Morten Stordalen (FrP) [12:19:38]: Jeg tar ordet i denne debatten, for som jeg nevnte i mitt forrige innlegg, er Fremskrittspartiet og det andre regjeringspartiet, sammen med Kristelig Folkeparti, opptatt av en helhetlig tilnærming til utfordringene i luftfarten og forholdet til konkurranse. Det som er litt spesielt, som jeg ikke helt får svar på, gjelder det som står i innstillingen på side 2, der medlemmene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet legger vekt på at en ved gjennomgang skal se på at avgiftene «ikkje slår uheldig ut for dei innbyggjarane» som reiser mellom landsdelene. Men når man ser på forslag nr. 1, står det at man skal

«sikre at fly med liten setekapasitet ikkje har høgare avgifter per seteplass enn større fly, og slik styrkje tilbodet på kortbanenettet. Endringane må ikkje redusere Avinor sine samla inntekter».

Ren matematikk tilsier at man må legge på avgiftene på lengre reiser. Det er ikke så mange måneder siden vi diskuterte Rygge og var opptatt av avgiftene. Ja, Rygge var vel en typisk flyplass for flyvninger ut av landet – da

ville jo høyere avgifter kanskje gjort det enda vanskeligere. Eller er det Torp flyplass, min egen flyplass, man skal ta nå – for derfra går det lange flyreiser? Hvilken flyplass ønsker man å legge ned? Hvis man ikke skal endre og redusere Avinors samlede inntekter, hvor skal man da ta det fra? Det er det store spørsmålet, og det kommer det ikke noe svar på.

Jeg hørte Senterpartiet spesielt var opptatt av og mente at statsråden beskyldte Senterpartiet for å ville legge ned og øke avgiftene på lange reiser. Men det er jo det man sier – at samlet sett skal man ikke redusere inntektene til Avinor. Ergo: Hvor skal man da ta det fra?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [12:21:33]: Jeg vil bare støtte opp om det representanten Stordalen stilte spørsmål om: Hvem er det som faktisk skal betale mer, når det er flere som skal betale mindre, eller som ikke skal berøres av dette? Det har ikke forslagsstillerne sagt noe om.

Så tok SV opp klima, og da bare håper jeg at vi fra nå av kan begynne å lytte mer til hverandres innlegg, for jeg nevnte klima ganske mye i mitt innlegg. Jeg nevnte bl.a. at Norge er langt framme når det gjelder å ta i bruk biodrivstoff. Gardermoen var den første flyplassen i verden som hadde tilbud om dette, før Los Angeles. Det var de ganske stolte av på Gardermoen.

Jeg nevnte også elfly i den forbindelsen, nettopp for å peke i retning av at det er smart å ha en luftfartsnæring som har kapital til å kunne kjøpe de nye, moderne og miljøvennlige flyene som kommer, og ikke tro at de kan leve på underskudd og små ruter, men at de faktisk også må kunne tjene penger. Derfor er igjen avgiftspolitikken viktig her, ikke bare for å sikre et godt distriktstilbud, men også for å sikre bærekraftige flyplasser.

Når man fra SV gang på gang gir inntrykk av at dagens regjering ikke bryr seg om miljø og klima, mens man angivelig gjorde det under forrige regjering, er det verdt å minne om at på stort sett alle samferdselsområdene er bevilgningene til kollektivreisende mer enn doblet. Jeg vet at SV misliker å høre det, men det er likevel et faktum at selv før Venstre kom inn i regjering, oppnådde de langt mer på dette området enn SV noen gang klarte i regjering. Det er fordi både Høyre og Fremskrittspartiet synes dette er viktige områder, der vi ikke stritter imot. Man kan lure på hvem som satt på bremsen i forrige regjering, for jeg tror representanten Nævra på at han er opptatt av dette. Men da er det åpenbart noen andre som ikke har vært opptatt av at resultatene skulle komme. Da er det veldig hyggelig å kunne kikke på representanten Gunnes og vite at vi kjemper samme sak og går i samme retning.

Resultatene har også kommet. Samlet CO₂-utslipp fra luftfarten, ifølge miljøstatus.no, var i 2005 1 155 mill.

tonn. Etter åtte år med rød-grønn regjering var utslippene økt til 1 352 mill. tonn, altså en økning på 200 mill. tonn. Etter tre år med fæle Fremskrittspartiet i regjering gikk utslippene ned til 1 304 mill. tonn. Selv om representanten Nævra mener jeg ikke tar miljø på alvor, kan jeg likevel vise til et resultat som går i riktig retning, i motsetning til det representanten Nævras parti fikk til med bremsekameratene i den rød-grønne regjeringen.

Øystein Langholm Hansen (A) [12:24:22]: Jeg skal ikke forlenge denne debatten mye, men jeg synes det er fantastisk at statsråden tar æren for den teknologiske utviklingen av jetmotorer, men det er greit.

Det som fikk meg til å ta ordet, var representanten Gunnes' påstand om at det er svikt i antall passasjerer som er grunnen til at Widerøe legger ned. Nei, Widerøe sier selv at kommersielle kortbaneruter ikke er lønnsomme etter avgiftsøkningen. Det betyr at de ikke kan opprettholde et like godt tilbud på grunn av avgiftsøkningen som kom med den trippelblå regjeringen.

Presidenten: Representanten Arne Nævra har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Arne Nævra (SV) [12:25:20]: En kort merknad får veldig fort karakter av en replikk til statsråden, tenker jeg. – SV, De Grønne og bremsekameratene, ja! Jeg skal ikke helle mer slik bremsevæske på bålet, men jeg registrerer selvfølgelig uenigheter i alle konstallasjoner, og det er det åpenbart også i denne regjeringen. Såpass mye klarer vi å følge med.

Spørsmålet er mer, når Solvik-Olsen framhever sin miljøprofil i regjeringen, om det skjer en utvikling på tross av Fremskrittspartiet eller på grunn av Fremskrittspartiet. Hvem som eventuelt er en bremsekloss i den nåværende regjering når det gjelder miljø, har jeg nok mine meninger om. Jeg tror det partiet begynner med en f og slutter med en p, hvis vi ser på forkortelsen. Så får vi se hvor mye de gir etter, etter hvert. Men vi skal huske på én ting i ærlighetens navn: Her skjer en utvikling, det skulle bare mangle! Man kan ikke sammenligne med situasjonen for åtte eller ti år tilbake.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:26:38]: Statsråd Solvik-Olsen og regjeringspartiene viser flere ganger til avgiftsnivået og hva Senterpartiet har gjort i denne sammenhengen. Nå må snart Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti selv ta ansvaret for den avgiftspolitikken de står for og de avgiftene de har innført. Det var disse fire partiene som innførte flypassasjeravgiften. Senterpartiet stemte imot. Senterpartiet har i ettertid foreslått å redusere flyavgiftene igjen. Fremskrittspartiet har stemt imot. Vi har også foreslått å redusere driv-

stoffavgiften igjen, også der har Fremskrittspartiet stemt imot. Statsråd Solvik-Olsen er opptatt av å sammenligne hva som skjedde i 2013, med hva som er i 2018. Vel, i løpet av disse fem årene har altså avgiftsnivået i Norge totalt sett økt med 6,6 mrd. kr netto. Cirka 2 mrd. kr av det er økte avgifter på innenlands lufttransport. Økt CO₂-avgift, flypassasjeravgift og økt moms i flere runder er det det flertallet som regjerer, som sitter med ansvaret for, og Senterpartiet har ønsket en utvikling i en annen retning.

Vi ønsker lavere avgifter enn det som er vedtatt for inneværende år. Vårt alternative statsbudsjett for inneværende år har lavere avgifter enn det som er vedtatt fra flertallets side. Vi har også inne i vårt budsjett lavere skatt for alle som har 750 000 kr eller mindre i inntekt. Det er riktig at vårt alternative budsjett innebærer at noen i det norske samfunnet som har god rygg til å bære det, må bidra noe mer. Det tror jeg er en fornuftig politikk.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [12:28:30]: Jeg synes denne debatten egentlig reflekterer opposisjonens debattinnærmning i norsk politikk for tiden. Selv om vi her egentlig er enige om hva regjeringen skal gjøre, klarer Senterpartiet – og prøver gang på gang – å gi inntrykk av at de mener noe helt annet. Det fikk vi eksempel på nå. I Senterpartiets alternative statsbudsjetter ligger det inne netto skatte- og avgiftsøkninger på mellom 6 mrd. kr og 8 mrd. kr hvert år. Allikevel får en i debatt etter debatt inntrykk av at nå har avgiftsnivået blitt for høyt. Men Senterpartiet ville gjort det enda høyere hvis de kunne fått styrt.

Hvis det hadde vært slik at en tok til orde for at en vil redusere noe som andre har økt, eller motsatt, har en en saklig, interessant debatt. Bare å kritisere at andre har økt noe, men selv vil en opprettholde det, gir ingen mening. Hvis en ser i de alternative budsjettene til Senterpartiet, ser en at Senterpartiet opprettholder flypassasjeravgiften. En opprettholder alle de avgiftene som en nå har stått i salen og kritisert. Det gir ingen mening. Da har en kun ett formål, og det er å forvirre velgerne. Det pleier som regel ikke å gi en god samfunnsdebatt.

Jeg minner om at Senterpartiet også har kritisert regjeringen for nivået på bompenger, selv om Senterpartiet la opp til et enda høyere bompengenivå da de selv styrte, og selv om Senterpartiet i Stortinget stemte imot tilskuddsordningen for å redusere bompengene. Senterpartiet har kritisert nivået på bilavgifter, men har i sine alternative statsbudsjetter som regel ønsket å øke det totale avgiftstrykket for bilistene. Senterpartiet kritiserer i spørretime etter spørretime nivået på grensehandelen, men i sine alternative statsbudsjetter foreslår de økte alkoholavgifter, økte tobakkavgifter, økte avgifter på snus

og økte matpriser i Norge – som nettopp bidrar til å øke grensehandelen.

Når vi skal ha en god og interessant debatt om politiske tema, bør vi diskutere det vi er uenige om, for å teste argumentene og teste fakta – og ikke slik som Senterpartiet og Arbeiderpartiet her hele tiden holder på med, prøver å tegne et mest mulig dystert bilde, selv om de egentlig er helt enig i alle vedtakene som er gjort, og ikke har foreslått noen alternativ. Men når de endelig kommer med et alternativ, er det å slå inn dørene for en regjerings arbeid som allerede er i gang.

Presidenten: Representanten Sigbjørn Gjelsvik har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:31:11]: Det faller statsråden tydeligvis tungt for brystet at noen påpeker nivået på bompengene i Norge. Det er ikke Senterpartiet som har gått til valg på å fjerne bompenger i Norge, det er det representanter fra Fremskrittspartiet som har gjort. Nå styrer de Samferdselsdepartementet og Finansdepartementet, og bompengenivået har aldri vært så høyt som i inneværende år.

Til avgiftene: Senterpartiet stemte imot flypassasjeravgiften da den ble innført. Vi har foreslått i ettertid – og dessverre ikke fått gjennomslag for – å redusere igjen. Når vi erkjenner at flertallet, bl.a. Fremskrittspartiet, ikke er villig til å redusere avgiften igjen, må vi i det meste forsøke å få til en endring i innretningen, slik at vi i hvert fall skjærer innenlands flytransport i større grad enn i dag. Så kan en heller ha noe høyere avgift på lange utenlandsreiser.

Vi har foreslått en annen avgifts- og skattepolitikk enn flertallet. Vi foreslår noe høyere skatt for dem som har rygg til å bære det. Vi foreslår å fjerne den helt urimelige 350-kronersgrensen, som er ren subsidiering av utenlandske aktører som importerer til Norge. Vi har et annet (presidenten klubber) alternativ enn flertallet, og det er et godt alternativ.

Presidenten: Tida er ute.

Sverre Myrli (A) [12:32:30]: Her på huset har vi noen kjøregler og noen spilleregler, der vi respekterer hverandre for hverandres synspunkter og respekterer hverandre når vi er uenige i politiske saker. Vi har noen skrevne og noen uskrevne regler. De skrevne reglene er først og fremst nedfelt i Stortingets forretningsorden. Der framgår det bl.a. at i debatter som dette har saksordfører og statsråd et ubegrenset antall innlegg. Øvrige stortingsrepresentanter har to innlegg i hver sak, regulert i forretningsordenen. I tillegg er det mulig å få ordet til en kort merknad.

I de sakene der regjeringspartiene har saksordfø-
ren, slik som tilfellet er i denne saken, har altså stats-
råden og en annen fra regjeringspartiene et ubegrenset
antall innlegg. Da er det en uskreven regel i denne salen
at når de andre talerne ikke har mer taletid, begrenser
også statsråden seg fra Stortingets talerstol. Det er en
uskreven regel som respekteres av alle regjeringer, alle
statsråder – nesten – gjennom skiftende regjeringer og
skiftende tider, rett og slett fordi vi har respekt for hver-
andre, debattmåten og debattformen i Stortinget.

Men samferdselsminister Ketil Solvik-Olsen respek-
terer ikke det. Nå har ikke Senterpartiets talsperson flere
innlegg, nå har ikke Arbeiderpartiets talsperson flere
innlegg, og nå har ikke SVs representant flere innlegg i
salen. Men samferdselsministeren kliner til og holder
noen innlegg som ikke har noen ting med saken å gjøre.
Det dreier seg om grensehandel, alkoholavgifter og hva
det måtte være, i vanlig Ketil Solvik-Olsen-stil. Null re-
spekt for Stortinget, null respekt for de reglene som alle
andre, også hans regjeringskolleger, holder seg til og re-
spekterer, for at vi skal ha en ordentlig og seriøs om-
gangsform i Stortinget. Skal statsråden ... (Presidenten
klubber.)

Presidenten: Presidenten må minna representanten
Myrli om at det er Øystein Langholm Hansen som er
saksordfører i denne saka.

Sverre Myrli (A) [12:35:14]: Da beklager jeg. Da be-
klager jeg i akkurat denne saken, men vi er nødt til å få
en debattform også fra samferdselsministerens side
som gjør at vi har et debattklima i sakene vi behandler i
Stortinget som bygger opp under et seriøst debattkli-
ma. Nå bør samferdselsministeren begrense seg til å
kommentere det saken dreier seg om.

Presidenten: Representanten Morten Stordalen har
hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort
merknad, avgrensa til 1 minutt.

Morten Stordalen (FrP) [12:36:05]: Jeg kunne ikke
unngå å kommentere siste innlegg. Jeg tror debattfor-
men også kan hilse tilbake til opposisjonen og hvor-
dan den spiller opp, og jeg kan jo bare starte med det
første innlegget fra Senterpartiet i dag, hvor man gikk
til angrep på regjeringspartiene. Det må være lov å sva-
re ut. Det var også et av opposisjonspartiene – Senter-
partiet – som sto på talerstolen for litt siden og begynte
å snakke om både statsbudsjett, 350-kronersgrense og
litt av hvert. Det har ikke Fremskrittspartiet gjort. Jeg
stilte et spørsmål, og det har ikke Senterpartiet besvart,
og det handlet om totalregnestykket når det ikke skal
gå ut over Avinors samlede inntekter – man skal redu-
sere avgiftene på kortbanenettet, men man skal ikke

endre på Avinors inntekter. Jeg spurte hvilke reiser som
skal betales for, og hvilken flyplass går det ut over den-
ne gangen, er det da Torp? Det spurte jeg om. Det svarte
man ikke på, men man snakket om andre avgifter, om
350-kronersgrenser som ikke har noe med dette å gjøre,
og om statsbudsjettet. Det har ikke jeg gjort.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak
nr. 2.

Sak nr. 3 [12:37:16]

*Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen
om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Arne
Nævra, Kari Elisabeth Kaski, Freddy André Øvstegård,
Karin Andersen, Sverre Myrli, Siv Henriette Jacobsen og
Nils Kristen Sandtrøen om å utarbeide konseptvalgutred-
ninger (KVU) for nye jernbanestrekninger på norsk side
for strekningene Oslo–Stockholm og Oslo–Göteborg
(Innst. 296 S (2017–2018), jf. Dokument 8:181 S (2017–
2018))*

Presidenten: Etter ønske frå transport- og kommuni-
kasjonskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert
avgrensa til 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til
medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den
fordelte taletida – vert gjeve anledning til inntil seks re-
plikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjerin-
ga, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover
den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Jon Gunnes (V) [12:38:19] (ordfører for saken): I
denne saken skal vi ned på landjorda igjen – og først vil
jeg få lov til å takke komiteen for arbeidet som har ført
til både innstillingen og forslagene i saken.

Representantforslaget som er framsatt av flere stor-
tingsrepresentanter fra SV og Arbeiderpartiet, bringer
sak om nye jernbanestrekninger, Oslo–Stockholm og
Oslo–Göteborg, høyt opp på dagsordenen. De krever
hver sin KVU for å vurdere gjennomføring på norsk side.
Det er det som er essensen i deres forslag.

Flertallet i komiteen mener at den KVU-en som skal
legges fram, for Kongsvingerbanen – det er vedtatt på et
tidligere tidspunkt at det skal legges fram en KVU for
den – også skal vurdere den grensekryssende trafikken,
og dermed trenger man ikke en egen KVU for Oslo–
Stockholm.

Når det gjelder strekningen Oslo–Göteborg, vil regje-
ringen ta et initiativ overfor sine svenske og danske kol-
leger som gjennomfører en skandinavisk jernbanestu-
die for strekningen helt til København, altså Oslo–Göte-

borg–København, så der blir den ivaretatt. Det er derfor flertallet i komiteen vil at forslaget avvises.

Så må jeg si at det har vært et spennende arbeid å behandle denne saken, for vi hadde en meget god høring. Jeg har ikke så lang fartstid i Stortinget, men jeg kaller den meget god, for av de høringene som jeg har vært på, er det en av de bedre. For det var veldig engasjerte folk, som representerte interesseorganisasjoner, det være seg fylkeskommune eller andre selskaper, som helt klart var veldig ivrige på både jernbanens framtid eller ikke minst de grenseoverskridende trafikkkløsingene som man ser for seg i nærområdet fra Oslo – da Oslo–Stockholm og Oslo–Göteborg. Det var en veldig interessant høring, og det var mange som gjerne ville bli hørt.

Så dette arbeidet tror jeg verken stopper opp eller ikke kommer på dagsordenen igjen i Stortinget i den nærmeste framtid. For her er det faktisk et stort engasjement. Jeg kan bare nevne det private selskapet som vurderer en reisetid mellom Oslo og Stockholm på to timer og femtifem minutter. Det er selvfølgelig for å konkurrere med flyet at de har valgt å være helt klare på at det er det som er den maksimale reisetiden, slik at ca. 70 pst. av alle flypassasjerer kanskje velger å ta toget isteden. De sier at det kan være grunnlag for en slik privat løsning, som kan være kommersielt godt drevet. Det arbeidet får vi helt klart se på videre, når KVU-en for Kongsvingerbanen kommer, og ikke minst det andre arbeidet som foregår mellom statsråder og regjeringer i Skandinavia.

Så vil jeg også nevne det nordiske samarbeidet. Den første saken i dag var jo om Nordisk råd og nordisk samarbeid, og der ble dette transportutspillet nevnt, som også peker klart mot at dette blir en ny sak som kommer til å berøre dette, og ikke minst at det skal opprettes et ministerråd for transport.

Jeg må si at jeg hadde forståelse for forslaget da det kom, men gjennom høringen, regjeringens allerede iverksatte tiltak, samtaler og ikke minst Nordisk råds vedtak, som også innebærer at Ministerrådet får denne transportdelen, vil jeg si at vi er godt i gang med å vurdere disse tiltakene, og jeg håper at Stortinget kan slutte seg til at vi avviser forslaget.

Sverre Myrli (A) [12:43:40]: La meg i likhet med saksordføreren vise til debatten tidligere i dag om nordisk samarbeid. Alle talerne pratet vel om hvor viktig det nordiske samarbeidet var, og jeg la merke til at det var flere talere som pratet om hvor viktig det var med nordisk samarbeid innenfor transport og samferdsel. Jeg bet meg merke i at Høyres Ingjerd Schou f.eks. pratet om jernbaneinfrastruktur på tvers av landegrensene.

Dette er bra. Men da må vi starte – da må vi komme i gang. Og så positiv som saksordfører Gunnes – iallfall

her nå fra talerstolen – uttrykte at han var til sterkere jernbanesamarbeid mellom Norge og Sverige, er det for meg en gåte hvorfor han og stortingsflertallet stemmer ned forslagene om å utarbeide konsekvensutredninger for jernbanen mellom Oslo og Stockholm og Oslo og Göteborg. Vi må komme i gang, vi må starte dette arbeidet, og jeg minner om at det er snakk om å utarbeide utredninger i første omgang.

Jeg må også si at jeg er litt i stuss etter å ha lest uttalelsene fra Kristelig Folkepartis Grøvan i Dagsavisen i dag. Han er jo en mann som vanligvis har god oversikt, men jeg er rett og slett litt usikker på om han har skjønt hva forslagsstillerne og mindretallet i transportkomiteen legger fram til behandling her i dag. Det har ingenting med de nåværende prioriteringene i Nasjonal transportplan å gjøre. Det kommer senere, selvfølgelig må prosjekter prioriteres, men det er langt fram i tid til vi ser for oss noen utbygging mellom Oslo og Stockholm og Oslo og Göteborg. Så vi må starte med utredninger, og vi må komme i gang. Jeg er også litt usikker på om Grøvan har pratet med partifellene sine i Akershus og Østfold om dette, for de lokale Kristelig Folkeparti-representantene er av de mest ivrige i arbeidet med å komme i gang med å utarbeide disse KVU-ene.

La oss innrømme at i mange år er det pratet om å styrke grensebanene, Oslo–Stockholm og Oslo–Göteborg. Litt er gjort, men den store satsingen har uteblitt. La oss være ærlige på det. Når vi alle gjennom skiftende flertall og skiftende regjeringer har sittet og foretatt prioriteringer i Nasjonal transportplan og skal velge mellom jernbanetilbudet til de reisende i Lillestrøm og på Kolbotn eller på Skoppum eller på Råde – opp mot grensebanene – ja, så er det de hjemlige jernbanestrekningene som har vunnet fram i Nasjonal transportplan. Derfor er det interessant at det nå faktisk også er lansert forslag der grensekryssende baneutbygging kan finansieres gjennom billettpriser. Om det er mulig, klarer ikke jeg å svare på, og sikkert ingen andre her i salen heller, men la oss i alle fall se nærmere på det og utrede om det er mulig.

Det er, når det gjelder jernbaneforbindelsen mellom Oslo og Stockholm, lansert tre ulike alternativer for en opprustet jernbane. Det er et alternativ om Kongsvinger, et om Bjørkelangen og et om Askim. Hvilket av disse alternativene som er best, kan ikke jeg svare på, men det skulle ikke være farlig å utrede og se nærmere på det. Det samme er tilfellet når det gjelder jernbanen mellom Oslo og Göteborg. Der er det lansert to mulige hovedalternativer, et gjennom Tistedalen og Dalsland og et gjennom områdene rundt Strömstad og via Bohuslänkysten. Igjen: Hva som er best, er vanskelig for oss her å svare på nå, derfor burde vi utrede dette og få mer fakta på bordet.

I mars var transportkomiteen på komitéreise nett-opp i Stockholm og Göteborg, og da hørtes det fra alle partier ut som at det var viktig å starte et nærmere samarbeid og utrede nærmere et økt jernbanetilbud mellom Oslo og Stockholm og Oslo og Göteborg. Var det bare festtaler? Etter at vi reiste hjem igjen til Oslo og Stortinget, er man plutselig – iallfall flertallet – ikke så interessert i å starte utredninger for å gjøre dette. Det er trist at vi i dag ikke får flertall for at det skal gjennomføres konseptvalgutredninger – hvis det er slik at Kristelig Folkeparti kommer til å stemme imot.

Helt til slutt vil jeg ta opp forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV.

Presidenten: Representanten Sverre Myrli har då teke opp dei forslaga han refererte til.

Nils Aage Jegstad (H) [12:49:09]: Dette handler ikke om å komme i gang – dette handler om å fortsette noe som har vært i gang veldig lenge.

Jeg vil takke saksordføreren for en veldig god gjennomgang av saken. Jeg synes at konklusjonen med å bruke den allerede bebudede KVU-en for Kongsvingerbanen, analyse av muligheten for en videre utvikling av forbindelsen Oslo–Göteborg, er grei, sett i lys av disse sakenes karakter. Her beveger vi oss i en velkjent konflikt mellom innenlandske behov og behov for grensekryssende transport for passasjerer og gods. Jeg har registrert at i gjeldende NTP er det skissert sju utenlandskorridorer som man vil komme tilbake til ved senere rulleringer.

Det store kompromisset har vært å bygge ut InterCity-prosjektet først og så bygge videre på dette. Sånn sett er Kongsvingerbanen et ledd i denne strategien, uten å være definert som en del av InterCity, men i kraft av sin store betydning som godsbane både for tømmertransporten og for togforbindelsen til Nord-Norge.

Det er to forslag: Det ene går på å be om en KVU for den norske delen av togstrekningen mellom Oslo og Stockholm. Den skal ses i sammenheng med den svenske åtgärdsvalsutredningen. Jeg har vært med lenge, og i 2007 var jeg i fylkestinget i Akershus med på å vedta tilvekstkorridoren, som nettopp var en utredning av hva man kunne få ut av samarbeidet mellom de to fylkene. Med respekt for å skryte av denne regjeringen, har jeg konstatert at det som har skjedd, var at etter et årelangt finansieringstilskudd fra Hedmark fylke og Akershus fylke for å drifte Stockholms-toget, til tross for dårlig økonomi, tok denne regjeringen og løftet dette prosjektet inn i statsbudsjettet i 2014. Det har gjort at Stockholms-toget har hatt en utvikling som man ikke kunne se for seg tidligere. Så det har skjedd noe. Jeg skal ta turen Oslo–Stockholm nå til sommeren, på ferie, og jeg har

funnet ut at toget kommer til å gå, selv om det er arbeid på visse strekninger.

Når det gjelder Oslo–Göteborg, er det også der en KVU. Jeg fikk på bordet The Megaregion of Western Scandinavia – den omhandler Oslo, Göteborg og Malmö. Det bor fem millioner mennesker her, det er mange universiteter, og det er en megaregion som kunne brukes til noe mer – der jernbane og vei kan bygges sammen. Jeg var ordfører i Vestby i 1988, og en av de første sakene jeg fikk på bordet, var å bidra med penger til en utredning av Oslo–Göteborg for vei og bane med tanke på at man skulle åpne dette i 2000, altså tolv år etter. Det som har skjedd, er at man greide å bygge veien – man åpnet Svinesundsbrua i 2005, som en del av hundreårsmarkeringen. Jernbanen har man ikke kommet så langt med, men det har tross alt vært en utvikling, mellom Oslo og Ski, eller Ski–Moss, rettere sagt – nå er det Oslo–Ski med tunell. Men man har altså ikke kommet dit man egentlig ønsket. Men det ble gjort utredninger, og det har vært løftet fram på regjeringnivå av tidligere regjeringer og denne regjeringen. Det det har strandet på, er at man ser ikke at dette vil kunne realiseres gitt de økonomiske uttellingene man har innenlands. Det som er nytt og viktig med begge disse prosjektene, er at vi får et privat initiativ på Stockholms-linjen som gjør at man kanskje kan få annen kapital inn, og det ligger også en mulighet til mer alternativ finansiering på Oslo–Göteborg. Det er noe av det vi ber om at man skal se nærmere på. Det må noen samtaler til med de andre landene.

I Nasjonal transportplan har man altså lagt til grunn at InterCity skal være grunnlaget og utgangspunktet for høyhastighetsbane – eller la oss kalle det bane med høy hastighet, det er jo ikke helt høyhastighet. Bergen, Stavanger, Trondheim, Stockholm og Göteborg og videre ut i Europa skal ha utgangspunkt i ytterpunktene på InterCity, pluss at man gjør noe med Kongsvingerbanen, uansett, for det er en viktig transportåre for gods. Det er også det som har vært i fokus i Göteborg i det senere, men det er klart: Det viktige er egentlig ikke å redusere flytrafikken. Det viktige er å utvikle disse store arbeids- og bomarkedene som ligger mellom Oslo og Göteborg, og mellom Oslo og Stockholm.

Ivar Odnes (Sp) [12:54:11]: Det er interessant å høyra representanten Jegstad prata om historia om jobbinga med nettopp desse banestrekningane. Underteikna har òg vore med og lyfta opp dette i Østlandssamarbeidet, gjennom mitt arbeid i fylkestinget i Oppland. Det er viktige banestrekningar, og eg vil takka saksordføreren og forslagsstillarene for å ta opp denne viktige saka. Jernbanestrekningane våre ut og inn av landet er særleg viktige for å få meir gods over på bane, men òg for at

fleire reisande kan velja tog framfor fly ved reise til våre naboland.

På komitehøringa til dette representantforslaget kom det fram mange synspunkt og forventningar til konseptvalgutgreiingar for nye jernbanestrekningar på norsk side for både strekninga Oslo–Stockholm og Oslo–Göteborg. Både næringsliv og offentlege aktørar som kommune og fylkeskommune gav klare forventningar til utbetring av togsambandet for både person- og godstrafikk over landegrensa mellom Noreg og Sverige. Senterpartiet er òg oppteke av at ein skal ha raskare persontrafikk med tog for å erstatta flytrafikken mellom endepunkta. Ved å utvikla jernbanetilbodet vil ein òg kunna gje eit betre tilbod for reisande som har sitt utgangspunkt eller reisemål på strekninga mellom endestasjonane. Dette er noko som ikkje flytilbodet kan levera på.

For godstransporten har det vore teke til orde for at auka godstrafikk på tog er særleg viktig for Oslo–Göteborg, noko som òg vil kunna verka positivt for ein auke av gods med tog over Göteborg hamn og vidare nedover til det europeiske kontinentet. Dette var eit av dei bodskapa som fleire tok til orde for på høyringa. Senterpartiet har notert seg at fleire har teke til orde for at Kongsvingerbanen har eit stort potensial for meir godstrafikk, men då må òg forholda leggjast til rette for det. Difor er det viktig å få greidd ut både potencialet og kva slags utbygging og satsing som vil kunna gje størst utteljing for både passasjerar og gods på jernbane. Stortinget har uttrykt klare ambisjonar for at meir gods skal fraktast på jernbane. Då er desse korridorane inn og ut landet viktige for å sikra at jernbanen er konkurransedyktig overfor vegtransporten.

Jernbanedirektoratets handlingsprogram har òg fleire satsingar som vil gje betre tilgang for gods på bane. Det gjeld kryssingsspor på Dovrebanen og Solørbanen og elektrifisering av Hamar, Elverum og Kongsvinger. Tilsvingar i Elverum og Kongsvinger vil òg kunna opna for raskare og meir miljøvenleg transport av gods på bane, men då må ikkje jernbanestrekninga over grensa til Sverige verta flaskehalsen som hindrar ein slik vekst.

Ei viktig utbygging som no er i gang, og som vil gjera dette endå meir aktuelt, er bygginga av Femern Bælt, som er eit kombinert jernbane- og bilsamband mellom Lolland i Danmark og Fehmarn i Nord-Tyskland. Dette sambandet skal stå ferdig på midten av 2020-talet og vil redusera reisetida vesentleg og auka kapasiteten på gods- og persontransporten mellom dei skandinaviske landa og kontinentet.

Senterpartiet støttar forslaga som her vart fremja frå representanten Sverre Myrli på vegner av Arbeidarpartiet, Senterpartiet og SV, om å få på plass ei KVU både for Oslo–Stockholm og for Oslo–Göteborg. Stortinget skal

seinare i dag behandla ein revisjonsrapport frå Riksrevisjonen om at vi ikkje er i nærleiken av å nå målet om meir godstransport på bane. Å få utarbeidd KVU-ar med tanke på ei utvikling av desse banestrekningane vil vera viktige grep for å kunna realisera Stortingets mål om auka godstransport på bane. Alternativet vil vera at vi vil mista endå meir gods som i dag går på bane, på grunn av dårlege framkomstmoglegheiter og dermed stor usikkerheit for kundane som skal ha godset fram til avtalt tid.

Arne Nævra (SV) [12:58:51]: Bakgrunnen for dette forslaget, som SV tok initiativet til, og som hele opposisjonen i komiteen står bak, er like enkel som den er alvorlig.

På strekningen Oslo–Stockholm reiser passasjerer stort sett med fly fordi reisetiden med tog nå er altfor lang. Av klimahensyn må det være et mål å få flest mulig av disse passasjerene over på tog. Så enkelt er det vell! Hvordan skal vi få til det? Nye utredninger og initiativer i Sverige setter saken i et helt nytt lys.

Det andre forslaget går ut på å få laget en KVU for strekningen Oslo–Göteborg. Akkurat Göteborg har blitt kalt Norges største havn. Godt over 90 pst. av godset som skal derfra til Oslo-området, går på gummihjul, altså på trailere dundrende oppover vestkysten av Sverige og gjennom Østfold, dette fordi jernbanen, spesielt på norsk side, ikke er i stand til å ta denne oppgaven. Så man vil med forslaget prøve å få til en ny giv i planleggingen av jernbaneløsninger mellom Oslo og de største byene i Sverige.

Det er viktig å få på plass bedre togtilbud for både gods og passasjerer på disse strekningene på kort og mellomlang sikt, som det heter. Konseptvalgutredningene må med andre ord se på langsiktig utbygging, men også på utbedringer og delutbygginger på kort og mellomlang sikt som passer inn som del av en helhetlig plan for jernbanen på disse strekningene.

Først Oslo–Stockholm: For denne strekningen er reisetiden med tog i dag rundt fem timer. Det er altfor lang tid til å kunne være konkurransedyktig med fly – det er åpenbart. Svenske SJ har signalisert storsatsing med åtte daglige avganger mellom Oslo og Stockholm fra 2022. Det er viktig at en KVU ser på tiltak som støtter opp om dette på kort sikt, og bidrar til å videreutvikle det tilbudet. Som det ble nevnt av saksordføreren, var det over 20 instanser som uttalte seg i høringen, og alle var med ulik vinkling positive til intensjonen om å øke trafikken på jernbanen mellom Oslo og Sveriges to største byer. Det tror jeg alle komitémedlemmene kan bekrefte.

SV, Arbeiderpartiet og Senterpartiet ser et åpenbart behov for å se den svenske åtgärdsvalsstudien og den planlagte KVU-en på norsk side for Kongsvingerbanen i

sammenheng. Da er altså en ny KVU for hele strekningen som vurderer alle traséalternativer, som bl.a. representanten Myrli ramset opp, mest hensiktsmessig.

På strekningen Oslo–Göteborg er det en litt annen situasjon. Riktignok konkurrerer persontrafikken på tog der med privatbilen – den tar det aller meste – men her har vi hensynet til godset, som jeg nevnte. Det har vært mange utredninger og initiativ, som bl.a. representanten Jegstad nevnte. Det har skjedd i både offentlig og privat regi. Men jeg kan ikke se at det foreligger noen konkrete planer for den grensekryssende trafikken mellom Oslo og Göteborg, eller København for den saks skyld, i den hensikt å forbedre togtilbudet nå.

Noen forbedringer kan gjøres på det eksisterende linjesystemet, men verken persontransport eller spesielt godstransport på strekningen Oslo–Göteborg kan være konkurransedyktig med henholdsvis personbil og lastebil før helt nye jernbanestrekninger blir bygd. En eventuell KVU må vurdere alle hittil foreslåtte traséalternativer, og representanten Myrli nevnte jo to alternativer, som er skissert tidligere.

Statsråden henviser i sitt brev til komiteen – det nevnte også saksordføreren – til den overordnede strategiske utredningen som skal gjøres i regi av regjeringen for eventuelt å finne videre utredningsbehov på hele strekningen fra Oslo ned til København. Det er vel og bra, synes SV, det skal vi gjerne støtte. Men en KVU er litt mer detaljert og vil være mer førende for konkrete grep og for avgjørelser i Stortinget, sånn som vi ser det.

Jeg vil komme tilbake til en del vurderinger rundt det nordiske aspektet i et senere innlegg. Vi står fast ved forslaget vårt, som vi er en del av, sammen med Senterpartiet og Arbeiderpartiet.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [13:03:58]: La meg starte med å gi forslagsstillerne honnør for å ta opp et spennende og viktig prosjekt. Jeg vil også anerkjenne det engasjementet som særlig SV har vist for jernbanen, og for den genuine vilje de viser til å satse på toget. Det kan for øvrig se ut til at arven etter Hallgeir Langeland nå tas opp og videreføres av representanten Nævra. Det er en god arv å videreføre.

Så er det jo gledelig at jernbanen får mye oppmerksomhet, i den forstand at det ikke er noen tvil lenger om at toget er et framtidsrettet og viktig transportmiddel – for alle politiske partier. Etter som årene har gått, er det ikke lenger bare SV, Venstre og Kristelig Folkeparti som taler jernbanens sak. Nå er det tverrpolitisk enighet om å styrke jernbanen. Vi ser også at Fremskrittspartiet, som på 1990-tallet mente at toget var dårlig egnet for persontransport, nå er med på store satsinger.

Kristelig Folkeparti og SV er nok langt på vei enige om målsettingene, men vi har svært ulikt syn på virke-

midlene, bl.a. hvordan vi best skal organisere jernbanen i Norge. Men det er en annen debatt.

Nå handler det om KVU på norsk side for strekningene Oslo–Stockholm og Oslo–Göteborg. Det vil ikke forundre meg om forslagsstillerne nå lurer på hvorfor Kristelig Folkeparti ikke støtter forslagene – nå som jeg nettopp har gitt dem honnør for å ta opp et spennende og viktig prosjekt. Det skal jeg forsøke å forklare, for det er altså slik at vi ikke stemmer for forslagene som foreligger her i dag fra mindretallet i komiteen.

Som sagt er Kristelig Folkeparti enig i målet om å få flere reisende over fra fly til tog. Vi er også enige i at mer av godstransporten bør gå på skinner. Nettopp derfor – og fordi vi er ambisiøse på vegne av hele jernbanesektoren, og fordi vi vil gi kundene et så godt tilbud som mulig – støtter vi opp om den massive satsingen vi nå har på jernbanen i Norge i NTP. Det investeres altså mer enn noen gang tidligere for å styrke togets konkurransekraft. Folk skal merke at togtilbudet blir bedre.

Forslaget fra SV er interessant, men SV har ikke foretatt reelle prioriteringer mellom kostbare prosjekter. I Nasjonal transportplan har Kristelig Folkeparti gjort den slags prioriteringer. Sammen med Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre er vi med på å sikre en målrettet satsing på jernbanen. Særlig i InterCity-området på Østlandet er det satsinger som skal prioriteres nå, men også i Bergen, Trondheim og Stavanger har vi viktige prosjekter på gang. Dobbeltspor på strekningene mellom Oslo og Skien, Halden og Lillehammer vil kreve mye ressurser. Det gjelder også sammenkoblingen av Sørlandsbanen og Vestfoldbanen. Kristelig Folkeparti er opptatt av at denne tidsplanen skal følges. Milepælene som Stortinget har vedtatt, skal holdes. Det har vi gitt helt klart og tydelig uttrykk for hele veien, også fra denne talerstolen så sent som 10. april i år.

En ny KVU på de nye strekningene er spennende. Men det vil igjen skape nye forventninger, som vi er redd vil kunne føre til å presse ut allerede vedtatte prosjekter. Det mener vi ikke er en riktig prioritering.

Gjennom godspakken har vi prioritert betydelige investeringer i infrastruktur for å styrke godstransporten på jernbanen. Ringeriksbanen inngår også i InterCity-området, som en del av helhetstenkningen.

Vi mener det er viktig å gjennomføre de prosjektene som er vedtatt. Det vil vi gjøre så raskt og sikkert som mulig. Nå må vi konsentrere ressursene. Vi må holde fokus og sikre gjennomføring av viktige prosjekter som allerede er vedtatt. Jeg har tatt runden som representanten Myrli etterlyste når det gjelder hva våre partifeller i Akershus mener. De er enig i denne prioriteringen, at vi skal holde stø kurs i forhold til det som ligger i NTP i denne runden.

Derfor støtter vi ikke forslaget om en KVU for Oslo–Stockholm og Oslo–Göteborg nå. Men jeg vil likevel understreke at prosjektet er svært interessant, og at dette derfor er noe vi vil vurdere ved senere rullinger av NTP.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [13:08:41]: Det er viktig å bygge ut god jernbane. Det knytter både lokalsamfunn og regioner sammen. Jeg er glad for at opposisjonen viser engasjement for dette, på samme måte som regjeringen allerede har gjort det.

Jeg er litt mer overrasket over at Arbeiderpartiet sier at det er på tide vi setter i gang dette arbeidet, når vi i hvert fall fra regjeringens side har holdt på med dette i fire og et halvt år. Det arbeidet har jeg tenkt å fortsette med, uavhengig av om opposisjonen nå våkner og fremmer forslag om å gjøre det vi allerede holder på med. Det har vært en kraftig vekst i infrastrukturinvesteringene i jernbane, både i de årene som vi har hatt dagens regjering, og planlagt videre. I Nasjonal transportplan ligger jernbanen an til å få rundt 45 pst. av de investeringsmidlene som er satt av.

Når jeg leser de to forslagene som foreligger fra opposisjonen, tenker jeg i mitt stille sinn: Men dette er jo ting vi allerede holder på med. Det skrev jeg også i brevet til komiteen. Vi har allerede varslet at vi skal gjennomføre en KVU for Kongsvingerbanen, som skal ta hensyn til den utredningen som allerede er gjort fra svensk side for strekningen Oslo–Stockholm, og som skal se dette i sammenheng. En slår inn åpne dører – regjeringen er allerede i gang. Tilsvarende tenker jeg når en peker i retning Göteborg. Her ble det gjennomført en KVU under forrige regjering. Jeg trodde de skulle være kjent med den. Basert på det er det igangsatt investeringstiltak allerede. Helt til Halden skal vi bygge, og vi skal selvsagt også bygge videre til Kornsjø. Ergo er også den jernbanestrekningen ikke bare noe en utreder, men faktisk er i gang med å bygge. Da gir det litt liten mening å komme med en ny utredning for den samme strekningen.

Så bare minner jeg om at det ble gjennomført en norsk-svensk studie, som ble framlagt i mai 2016, for å se på både kortsiktige, mellomlangsigte og langsiktige tiltak. Når opposisjonen etterlyser at en må se på dette, ble det altså igangsatt allerede et par måneder etter regjeringsskiftet i 2013.

Det er bra at opposisjonen engasjerer seg, og på denne måten markerer sine ønsker. Jeg er egentlig også veldig glad for at opposisjonen og posisjonen her er enige om at dette er måten å jobbe på – gjøre utredninger for strekningen rundt Kongsvinger. Men jeg er ikke enig i at vi trenger nye utredninger for strekningen til Göteborg. Der handler det om å gjennomføre den byggingen som vi allerede er i gang med. Det å ta en kunstpause der for

å gå tilbake til utredningsstadiet – når vi allerede er i gang med reguleringsplaner, byggeplaner, kontrakter og lignende – synes jeg blir litt meningsløst.

Det er altså ikke uenighet om intensjonene her. Når Dagsavisen i dag har laget oppslag som gir inntrykk av at nå går en glipp av muligheten til å bygge bedre togforbindelser til Stockholm og Göteborg, er det fullstendig feil. Vi er allerede i gang med dette.

For bare få dager siden snakket jeg om tematikken med min svenske kollega. Vi møttes i Leipzig. Jeg møtte hans statssekretær i Brussel få uker før det. Om en måned skal jeg til Helsingfors og treffe mine nordiske kollegaer for å diskutere ytterligere arbeid både når det gjelder hvordan vi kan se på muligheter for finansiering av infrastruktur med nye metoder, hvordan vi skal jobbe for samarbeid på tvers av landegrensene, og gjerne i et nordisk perspektiv på infrastruktur. Vi har f.eks. sammen med Finland sørget for at en nå begynner å diskutere jernbane til Kirkenes, noe som en har drømt om i mange år, men som nå blir mer konkretisert under dagens regjering.

Vi ser allerede utenfor landets grenser, men det er ikke vits i å utrede bare for utredningens del. Når vi allerede har varslet en KVU for strekningen, gir det ikke mening at en skal ha enda en KVU for den samme strekningen. Slik sett er forslaget overflødig. Det som også gjør meg litt bekymret når opposisjonen fremmer dette, er at SV argumenter for – og ønsker – å bygge mer jernbane ved å kansellere veiprosjekter i Norge. Samtidig vet vi at Senterpartiet har sterke krefter som vil kansellere jernbaneprosjekter på Østlandet, for heller å bruke infrastrukturpengene på Vestlandet. Da tenker jeg at det tryggeste her er å holde på den kursen regjeringen har lagt til grunn. Dette forslaget bringer ingenting raskere til torgs, tvert imot, men det skaper større usikkerhet om hva som er den langsiktige strategien, og ikke minst om gjennomføringsevnen.

Jeg synes likevel at opposisjonen skal få honnør for at de nå i hvert fall ser på muligheten til å se på organisatoriske grep, for å bygge infrastruktur på en bedre måte. Det at opposisjonen nå løfter fram muligheten til å se på et statlig selskap på veisiden, som de i Stortinget har argumentert kraftig imot, viser at det likevel har vært mulig å bevege opposisjonen lite grann gjennom fire og et halvt år med borgerlig regjering.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Sverre Myrli (A) [13:13:54]: «Å slå inn åpne dører» er visst dagens uttrykk, uavhengig av hvilke saker som debatteres. Samferdselsministeren sa i innlegget sitt nå at dette er ting de holder på med.

Når det gjelder en foreslått konsekvensutredning mellom Oslo og Stockholm, viser samferdselsmi-

nisteren til den planlagte KVU-en for Kongsvingerbanen. Det er veldig bra, men det er jo et litt bredere perspektiv Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV har lagt an i denne saken. Vi ønsker at hele jernbanekorridoren Oslo–Stockholm skal ses på, og de tre alternativene med linjeføring via Kongsvinger, Bjørkelangen og Askim. Spørsmålet mitt er: Vil den planlagte konseptvalgutredningen for Kongsvingerbanen se på de tre ulike traseene?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [13:14:56]: I forslaget fra opposisjonen står det at en ber regjeringen gjennomføre en konseptvalgutredning for den norske delen, og at en skal se dette opp mot den svenske. Da er det jo ikke noen vits i å se på hele strekningen Oslo–Stockholm fra norsk side. Vi jobber nå med det som skal bli en konseptvalgutredning, og da er det naturlig at vi ser på de relevante strekningene, og at vi jobber med de jernbanefaglige aktørene våre for å få et best mulig utredningskonsept.

Sverre Myrli (A) [13:15:27]: Det er mulig jeg formulerer meg uforståelig, så jeg prøver igjen.

Jeg skjønner at samferdselsministeren skal gjennomføre en konseptvalgutredning for Kongsvingerbanen. Det er veldig bra. Men det er også lansert to andre alternativer for linjeføring, bl.a. selskapet som heter Oslo–Stockholm 2:55, som har lansert en jernbaneforbindelse via Lillestrøm, Bjørkelangen og Karlstad. Det har lite med dagens Kongsvingerbane å gjøre, dvs. det toucher jo nedre deler av Kongsvingerbanen.

Spørsmålet mitt er rett og slett: Vil den konseptvalgutredningen for Kongsvingerbanen som samferdselsministeren viser til, bare dreie seg om Kongsvingerbanen, eller vil en også kunne se på de alternativene som er lansert via Bjørkelangen og Askim? Jeg tror det skulle være ganske enkelt.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [13:16:23]: Som jeg skrev i tredje avsnitt på side 2 i brevet jeg sendte, vil grensekryssende trafikk være et viktig element i utredningen. Dermed må en jo ha litt bredere perspektiv enn som så.

Jeg synes det på en måte er veldig positivt å høre Arbeiderpartiet argumentere her for at nå er det et privat initiativ til å bygge jernbane, slik at staten må være med og ha det alternativet også inn i det som staten skal være med og utrede og finansiere. I mine ører høres det ut som det Arbeiderpartiet normalt ville sagt, at en legger opp til å privatisere jernbanen, og at en skal bruke offentlige midler til å utrede alternativer. Det er i så fall et veldig interessant signal Arbeiderpartiet kommer med, og jeg tar med meg det i vårt videre arbeid.

Ivar Odnes (Sp) [13:17:15]: Det er jo bra å høyra at statsråden er på og jobbar med saka. Han kritiserer opposisjonen for at vi ikkje har oppfatta at eit arbeid er i gang, og for at vi slår inn opne dører, men det er eit tjuetals høyringspartar som har oppfatta det same, og som etterlyser ei KVU nettopp på desse banestrekningane.

Det vert i merknadene frå regjeringspartia òg vist til at det ikkje er relevant å greia dette ut no, for det er lita interesse frå den svenske regjeringa. Det er bra å høyra at statsråden har kontakt med sin svenske kollega, men har statsråden informert om sitt arbeid, og kva har han gjort for å løfta opp dette på regjeringsbordet i Sverige òg?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [13:18:03]: Jeg tenker at det må være de svenske ministrene som har ansvaret for å løfte sine saker opp på det svenske regjeringsbordet. Men jeg er opptatt av å kommunisere norske ønsker og mål, og at vi kan se på potensialet sammen. Vi skal ha møte i Helsinki 26. eller 27. juni med våre nordiske kollegaer, og dette er noe av det som vi er enige om at vi skal diskutere, rett og slett for å se på hvordan vi kan få til ting. Samtidig er det ingen tvil om at Norge vil investere mye mer penger i jernbanen de nærmeste årene enn svenskene. Når Sverige kommuniserer med oss, er de mest opptatt av strekningen Stockholm–Göteborg–Malmö. Det er lite diskusjon om å bruke mye penger på koblingene til Norge. Det er vesentlig for meg, for hvis vi skal få suksess når det gjelder dette, hjelper det ikke om bare Norge bygger til grensen. Vi må sørge for at Sverige gjør det samme. Når de har mindre penger enn oss, trenger vi å bruke enda mer energi på å sørge for at de ser behovet. Dessverre er ikke strekningene til Norge hovedveiene for dem, men det er hovedveiene våre til Europa.

Arne Nævra (SV) [13:19:19]: Det er hyggelig at statsråden gjester SV ganske ofte, med sitater og referater, og snakker om Nye Veier og vår holdning til det, med tanke på eventuelt å ha et statlig selskap for jernbaneutbygging. Det er vidt forskjellige ting – ikke eierforholdene, men hva man skal bygge. Det er jo det som ligger bak. Det må jeg minne statsråden om.

Ellers er det vel en fordel å gjøre det som kanskje også representanten Myrli påpekte, å finne noen andre uttrykk enn «slå inn åpne dører». Det har vi hørt mange ganger i dag. Da må jeg spørre statsråden om det å utarbeide konseptvalgutredninger for nye strekninger mellom Oslo og Stockholm, altså KVU-forslaget, er å slå inn åpne dører. Jeg fikk ikke ordentlig tak i svaret fra Solvik-Olsen. Vi, forslagsstillerne, ønsker jo at flere alternative traseer for denne banen til Stockholm enn Kongsvingerforslaget skal utredes. Vil statsråden utrede flere forslag østover?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [13:20:24]: Det er godt mulig at opposisjonen er lei av å høre at de slår inn åpne dører, men når de fremmer forslag om noe som regjeringen allerede har varslet at den holder på å jobbe med, er det allikevel det mest dekkende uttrykket i denne saken.

Når det gjelder hva som skal utredes i KVU-en, vil vi komme tilbake til det. Men i KVU-er skal det alltid være en del ulike konsepter. Det betyr at hvis man kun skal se på Kongsvingerbanen der den ligger i dag, er det ikke behov for en KVU. Vi har fjernet mange KVU-er som den rød-grønne regjeringen planla i sin tid, fordi vi har sagt at veien ikke skal gå noen andre steder enn der den går nå. Da skal man ikke holde på med KVU-er, men komunedelplaner og reguleringsplaner.

Konseptvalgutredninger handler om å se på mange ulike løsninger på det samme området. Derfor ligger det egentlig i formatets natur at man må se bredere på det. Men nøyaktig hvilke er det for tidlig å si noe om. Om det er statens oppgave å gjøre en utredning på vegne av et privat selskap som driver med kommersiell drift, kan vi også komme tilbake til – også spørsmålet om opposisjonen mener det er riktig bruk av skattebetalernes penger.

Sverre Myrli (A) [13:21:35]: Hvis en slår inn åpne dører, er det uansett interessant å få greie på hva som er i rommet på innsida av den døra. Det er det vi ikke får svaret på fra samferdselsministeren. Nå har jeg prøvd, og Arne Nævra har prøvd, opptil flere ganger.

En konseptvalgutredning for Kongsvingerbanen vil nødvendigvis måtte dreie seg om Kongsvingerbanen noenlunde der den ligger i dag. Det midtre alternativet som er skissert, over Bjørkelangen, har ingenting med Kongsvingerbanen å gjøre, den går mye lengre sør. Det sydligste alternativet, som går via Ski og Askim – i alle fall omtrent slik – går langt unna Kongsvingerbanen. Da skjønner ikke jeg at det skal være så vanskelig å svare på om den konseptvalgutredningen også vil dreie seg om de to sydligste korridorene, når samferdselsministeren sier at dette er noe de holder på med. Forslaget går ut på å se alle de tre alternativene i sammenheng. Vil samferdselsministeren gjøre det?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [13:22:41]: Jeg synes jeg har svart utfyllende på det allerede. Når en jobber med dette, ser en det jo selvsagt i et bredt perspektiv, men vi vil også jobbe sammen med de jernbanefaglige aktørene vi har, og se på hva som er relevant å diskutere, både når det gjelder hva Sverige kan synes er interessant, og når det gjelder hva vi skal bruke våre ressurser på. I og med at noen av disse alternativene er tenkt bygd med privat kapital, er det for meg ganske oppsiktsvekkende at Arbeiderpartiet nå mener at privat kapital skal bygge

jernbane i Norge, når en er imot at private aktører for øvrig er med og vedlikeholder jernbanen i Norge.

Igen: Jeg mener det ikke er noe forunderlig over å se hva som er bak dører som allerede er åpne. Da handler det heller om å vise nysgjerrighet og stikke hodet inn. Jeg føler at det heller er det som har vært mangelen hos spesielt Arbeiderpartiet. Når vi har snakket om det som denne regjeringen holder på med, det som vi har fått flertall for sammen med Kristelig Folkeparti, er det veldig omfattende på dette området. Da er det egentlig bare å stille skriftlige spørsmål eller treffe meg i korridorene, så skal jeg mer enn gjerne fortelle hva regjeringen holder på med. Det er langt mer enn det representanten Myrli pleier å gi inntrykk av i offentlige debatter.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [13:23:50]: Etter en rekke replikker fra representanter her, bl.a. Nævra, svarer ikke statsråden på det som er det konkrete spørsmålet. Når en snakker om en konseptvalgutredning for Kongsvingerbanen, er det naturlig å tenke at det er en bane som går gjennom Kongsvinger, eller i alle fall i nærheten av Kongsvinger. En spør konkret om man i den konseptvalgutredningen skal vurdere alternativene som går via Bjørkelangen og Askim, som ikke berører Kongsvingerbanen i det hele tatt.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [13:24:22]: Jeg oppfatter det som en konstatering, ikke som et spørsmål. Jeg bare står ved det jeg har sagt før: Vi ser det i et bredt perspektiv. Vi satser mye på jernbane, vi gjør en utredning, vi har gjort en studie på det som går til Göteborg, og vi er i gang med å bygge. Derfor fastholder jeg at det som opposisjonen her foreslår, er vel og bra, men det bringer ingenting nytt til torgs når det gjelder det arbeidet som regjeringen allerede holder på med, når det kommer til det å ruste opp en jernbane som forfalt i åtte år, da Senterpartiet var med og styrte, og som vi nå bidrar til at skal bli stadig bedre. Det tror jeg også de fleste setter pris på. Jeg tror også at folk i Kongsvinger vil sette pris på å få en bedre jernbane opp dit, selv om jeg oppfatter at opposisjonen her prøver å vri fokuset over på andre steder.

Presidenten: Replikskordskiftet er avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [13:25:25]: Jeg merket meg at statsråden velger å ikke svare på gjentatte spørsmål om hva konseptvalgutredningen skal inneholde, om den også skal vurdere de tre ulike alternativene som ligger på bordet, henholdsvis via dagens trasé via Kongsvinger, en helt ny trasé via Bjørkelangen eller via Askim. Det hadde vært en fordel for debatten om statsråden

svarte på de konkrete spørsmålene som han får gjentatte ganger.

Så til dette med å slå inn åpne dører. Vel, det er interessant å høre representanten fra samarbeidspartiet til regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti, som bruker sitt innlegg på å argumentere mot vårt forslag ut fra at det kan skape uklarhet om prioriteringene i Nasjonal transportplan, og at man bør konsentrere seg om det som allerede er vedtatt. Hvis det er det som er tilfellet, er det jo litt rart at statsråden mener at vårt forslag kun er å slå inn åpne dører, når representanten fra Kristelig Folkeparti bruker som begrunnelse at dette vil skape uklarhet om de prioriteringene som allerede er gjort. Det er vi i Senterpartiet uenig i. Det handler om å sette i gang et arbeid. Hvis en skal være positiv med hensyn til å tenke forbindelse både Oslo–Stockholm og Oslo–Göteborg, så må man sette i gang arbeid gjennom konkrete prosesser.

Til representanten fra Kristelig Folkeparti, som sier i sitt innlegg at her har man sjekket ut med sine lokale representanter at det er helt greit å gå imot: Vel, Kristelig Folkepartis førstekandidat til stortingsvalget i Akershus gikk inn for at man skulle ha fart på bygging av tog via Bjørkelangen til Sverige. Det var det budskapet som ble formidlet fra Kristelig Folkepartis side den gangen. Det er svært viktig at man får fortgang i dette arbeidet.

Representanten Jegstad viste til at det kan være en forskjell mellom innlandsbehov og behovene til grensekryssende trafikk. Eksempelvis når det gjelder Kongsvingerbanen, dekker den i dag begge behov. Den dekker et viktig behov med tanke på lokaltrafikk i nærområdet. Den dekker også et viktig behov når det gjelder godstransport. Via min hjemplass i dag, Sørumsand, passerer det 180 000 tonn med fisk hvert eneste år. Det er ikke fisk som er fisket i Glomma. Det er fisk som er fisket i Lofoten, som har gått med Ofotbanen ned gjennom Sverige, tilbake via Kongsvingerbanen og skal til Gardermoen og ut av Norge. Det viser behovet som er i dag.

Det samme gjelder også innenfor tømmertransport. Kongsvingerbanen ivaretar i dag viktige behov. Det er viktig også for fremtiden å styrke enten den banestrekningen, eller man må også vurdere ulike alternativer for hvordan man skal styrke reise med både persontransport og godstransport mellom Oslo og Stockholm og Oslo og Göteborg i fremtiden.

Stein Erik Lauvås (A) [13:28:31]: At Fremskrittspartiet og Høyre og regjeringen ikke kan støtte forslagene som ligger her fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV, er egentlig ganske skandaløst – i hvert fall sett i lys av hva en rekke Høyre- og Fremskrittsparti-representanter tidligere har uttalt om byggingen og tempoet i byggingen av Oslo–Stockholm og Oslo–Göteborg.

Nå vil tydeligvis Fremskrittsparti-statsråden bare avvise hele saken. Det er noe nytt fordi dette er en annen holdning enn hva vi gjentatte ganger har hørt i valgkamper, hørt fra representantene, kollegaene til statsråden, partikollegaene i Østfold: veldig for rask utbygging Oslo–Stockholm, veldig for rask utbygging Oslo–Göteborg, Østfoldbanen. Men hva skjer i praksis? I hvert fall ikke rask utbygging, men det motsatte.

Så reagerer jeg litt når jeg hører saksordføreren vise til at Nordisk råd skulle være et argument for på en måte å avvise disse forslagene. Det henger ikke sammen, for Nordisk råd har for bare noen uker siden vedtatt at de ønsker sterkere framdrift på transportkorridorer i Norden og mellom Norge og Sverige. Så det argumentet henger ikke på greip.

Det vi ser, er skuffende – Høyre og Fremskrittspartiet går nå imot forslagene. Men det legger seg bare på stabelen av fagre valgløfter fra disse to partiene – Fremskrittspartiet og Høyre – som de nå løper ifra. Det er bare å registrere at statsråden fra Fremskrittspartiet med ansvar for samferdsel mer framstår som en klamp om foten – i hvert fall når det gjelder representanter fra eget parti og deres løfter og lovnader om jernbane Oslo–Stockholm og Oslo–Göteborg – enn noe annet. Sånn har det blitt. Fremskrittspartiet i regjering er ikke troverdig. Jeg sitter og hører på spørsmål etter spørsmål etter spørsmål. Statsråden klarer ikke engang å gi et tydelig svar på om f.eks. en trasé om Askim skal være en del av dette. Det er utrolig skuffende.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Nils Aage Jegstad (H) [13:31:10]: Jeg synes kanskje man kunne forholde seg til litt av det som er fakta, også i denne saken. For Kongsvingerbanen gjennomføres det en KVU, for Kongsvingerbanen er den viktigste godsbanen i Norge. Det ligger i NTP, det skal gjennomføres. Så er kanskje et av momentene når man skal vurdere Kongsvingerbanen – og det er et innspill, et råd – at man ser på kapasiteten gjennom Oslotunnelen. Det kan være fornuftig å sende Stockholms-toget via Askim, men det er neppe fornuftig å sende det tvers over. Og Akershus fylkesting har jo behandlet denne saken, i 2007 – da var det til og med Arbeiderpartiet som satt i regjering – og da sa man at man skulle gå om Kongsvinger, for det har noe å gjøre med hvordan de sporene som Stockholms-toget går på, også kan ha en regional betydning i Norge. Jeg er usikker på om det å sende det over Bjørkelangen vil ha den store regionale betydningen kontra det å sende det over Askim eller over Kongsvinger, som fylkestinget i sin tid ba om.

Så har vi andre grensekryssende jernbaner som er i kjømda, og kanskje enda lenger fram, og det er Ofotbanen. Der har svenskene en stor interesse, og vi har også

en interesse i det. Svenskene har null interesse for forbindelsene mellom Göteborg og Norge når det gjelder de ti milene som de skal ha ansvar for. Det har vi slitt med hele tiden, og da mener jeg vi som har sittet med utredningene og laget alle disse planene. Det er laget masse planer. Hvis man ikke tror på det, kan man lese «8 millionersbyen» – det er strekningen Oslo–København – hvor både Oslo, Göteborg, Malmö og København satt sammen i noe som het Den Skandinaviske Arenaen, og utredet mulighetene. Mulighetene er enorme, men vi har aldri kommet lenger enn til grensen mellom regionalpolitikk og statlig politikk. Der har det stoppet i Sverige, der har det stoppet i Norge, og der har det stoppet i Danmark, for dette skal prioriteres innenfor rammen av det totale bildet vi har. Jeg tror vi altfor ofte går inn i KVU-er, konseptvalgutredninger, uten egentlig å vite om vi har mulighet til å gjennomføre det. Vi lager en masse planer som – om de skal gjennomføres – kanskje allerede er for gamle.

Jeg tror det vi gjør nå, er at vi satser på Kongsvingerbanen. Vi bør se på kapasiteten til Kongsvingerbanen, om den skal avlastes ved å se på andre ting når det gjelder Stockholms-toget, og vi satser på å få mer gods på bane fra Göteborg. Men Göteborg havn er ikke en enhet. De splitter varene sine på forskjellige steder. Det gjør det forferdelig vanskelig å få samlaste på tog.

Arne Nævra (SV) [13:34:23]: Forrige taler, representanten Jegstad, er en klok mann. Nesten alt han sa, synes jeg går i retning av at vi burde hatt disse to KVU-ene på plass. Flere av de argumentene han kommer med, underbygger faktisk det.

Men det jeg hadde lyst til å ta opp her nå, er egentlig dette med det nordiske samarbeidet, grensekryssende transport. Som nevnt før her i dag hadde vi en debatt omkring nordisk samarbeid her. Da ble det brukt veldig mange fine ord, og det har det vært brukt mange ganger. Det er vel knapt noe som er mer fysisk målbart enn transportårer når det gjelder samarbeid mellom to naboland.

Jeg kan feks. vise til merknadene i en OECD-studie fra 15. mars. Denne rapporten peker på svakheter i jernbaneinfrastrukturen, spesielt på mangel på grensekryssende transportplanlegging her oppe.

Så har vi dette private initiativet, Europaforbindelsen, som mange selskap og organisasjoner står bak. De presser sterkt på for å få en ny jernbane, som bør bygges ut parallelt med intercity-prosjektene og høyhastighetsprosjektene som planlegges i Sverige, og som skal stå ferdig i 2030. Foreningen Norden løfter naturlig nok det nordiske samarbeidet høyt når de skriver i sitt høringsnotat til komiteen: «Vi har rett og slett ikke råd til å

la være å utbedre togforbindelsene mellom Norge og Sverige.»

Foreningen støtter altså helhert opp om KVU-forslagene vi har fremmet.

Nordisk råd har vært nevnt. De har også ivret for et tettere transportsamarbeid i Norden og anbefalt et felles nordisk fond for å planlegge grensekryssende transportløsninger. Dette vitner om en bekymring for at vi ikke tenker nok nordiske løsninger, kanskje spesielt mellom Norge og Sverige. Oslo-regionen har gått enda mer konkret til verks i sin uttalelse og anbefaler å etablere en svensk-norsk og en svensk-dansk transportkommisjon for å få en mer koordinert tilnærming til grensekryssende transportplanlegging.

Vi forslagsstillere ber også regjeringen samarbeide tett og være i kontinuerlig dialog med svenske myndigheter når begge disse KVU-ene skal utarbeides. Forslaget om en transportkommisjon var inne i forslaget, men vi tok det ut igjen. Jeg er ganske sikker på at vi i hvert fall fra SVs side vil se på det igjen og muligens fremme det konkret, for jeg tror det har mye for seg.

Det har vært nevnt flere grensekryssende prosjekter, bl.a. Ofotbanen. Det er med forskjellig vinkling og forskjellig ståsted disse to landene opererer, ofte ikke helt koordinert og på forskjellige tidspunkter, så en kommisjon kan være spennende.

Tor André Johnsen (FrP) [13:37:32]: Jeg hadde ikke tenkt å ta ordet, men da jeg hørte på replikkordskiftet i stad, slo det meg at tilbake i gamle dager, holdt jeg på å si, da jeg var ung og hørte på debatter på Stortinget, så skjønte jeg ikke alltid hva ministrene svarte, og jeg kjente meg ikke helt igjen i svaret som ministrene kom med i forhold til det som ble stilt av spørsmål. Og det er mange statsråder som er dårlige til å svare – eller gode til å vri seg unna. Men slik oppfatter jeg ikke statsråd Ketil Solvik-Olsen når det gjelder KVU-en for Kongsvingerbanen. Han var klar og tydelig på gjentatte spørsmål. Jeg mistet tellingen over hvor mange ganger han fikk samme spørsmål, det var i hvert fall fire ganger.

Ja, Kongsvingerbanens KVU er en KVU for Kongsvingerbanen, men – for det var et «men» der – ministeren var åpen for å se på andre løsninger og justeringer, men da selvfølgelig fortsatt tilknyttet det som er utgangspunktet, som er Kongsvingerbanen. Jeg synes egentlig det var et veldig godt og tydelig og klart svar, så jeg skjønner ikke behovet for å gjenta og gjenta spørsmålet.

Når det gjelder Senterpartiet: Det er veldig interessant og også litt spennende både å høre og følge med på Senterpartiet. Det er stor forskjell fra posisjon til opposisjon, og det er forståelig, det er flere som kjenner seg igjen i det, men det er også stor forskjell innad i Senterpartiet i opposisjon. Og det er interessant å se. Navarsete

var i fjor, for bare ett år tilbake, ute og kritiserte regjeringen for å bruke for mye penger på jernbane på Østlandet. Senterpartiet ville flytte penger fra jernbane på Østlandet og ut i distriktene, mens de i dag ønsker å bruke mer penger på tog på Østlandet. Det er ganske interessant. Før Senterpartiet klarer å fronte saker som mer penger til jernbane på Østlandet eller mindre penger til jernbane på Østlandet, bør de kunne bli enige internt før de går ut og kritiserer regjeringen, det motsatte blir å ta ting i feil rekkefølge.

Jeg oppfordrer Senterpartiet til å ta et lite gruppemøte og finne ut hvor de skal prioritere i togsatsingen og samferdselsatsingen, om det er i distriktene, eller om det er å satse enda mer på det sentrale Østlandet.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [13:40:04]: Jeg vil oppfordre representanten Johnsen til å lese Senterpartiets alternative NTP, for der kommer Senterpartiets prioriteringer tydelig fram. Vi foreslo på samtlige prosjekter like høy prioritering av jernbane i Østlands-området som regjeringspartiene gikk inn for, samtidig som vi prioriterte veisatsing – bl.a. på Vestlandet – høyere enn det Fremskrittspartiet klarte å få gjort.

Så til KVU-en: Hvis det er slik å forstå, som representanten Johnsen har oppfattet, at KVU-en for Kongsvingerbanen ikke skal inkludere og vurdere en togstrekning over Bjørkelangen, at en ikke skal vurdere en togstrekning over Askim, kunne jo statsråden ha sagt det tydelig i sitt svar. Han kunne sagt at nei, de to strekningene skal ikke vurderes fra deres side. Når jeg hører representanten Jegstad, virker det iallfall som om representanten Jegstad har konkludert slik.

For all del, jeg mener det er mange gode argumenter for Kongsvingerbanen. Jeg mener også at det har kommet mange gode forslag fra Kongsvinger-regionen og fra kommunene langs Kongsvingerbanen, eksempelvis om å bygge en ny trasé fra Årnes til Gardermoen for å kunne frigjøre kapasitet på dagens Kongsvingerbane. Men poenget er at her er det lagt fram ulike konsepter, ulike alternativer, og det er fornuftig å ha en konseptvalgutredning som vurderer alle tre. Det er det som ligger i forslaget, og det er det representanter fra regjeringspartiene nå tydeligvis er med på å avlyse. Det er fornuftig å ha en bred konseptvalgutredning, og når den ligger på bordet, foreta prioriteringer i henhold til det som er fornuftig ut fra de argumentene som er lagt på bordet.

Jon Gunnes (V) [13:42:05]: Jeg tror slett ikke at Stortinget i dag avlyser noe som helst. Vi fortsetter det arbeidet som er godt i gang. Det er ikke slik at vi legger ned det arbeidet, som både statsråden foretar seg, og som ikke minst Nordisk råd og det nordiske samarbeidet tar til orde for.

Jeg ble i stad, som saksordfører, beskyldt av Stein Erik Lauvås for å mene at det nordiske samarbeidet og Nordisk råds vedtak var en stopp, omtrent, for dette forslaget. Det er jo omvendt. Det er faktisk det som viser at det er et stort engasjement i dette. Det er mange som virkelig er engasjert i at man kan utnytte jernbaneinfrastrukturen mellom Norge og Sverige på flere områder. Statsråden har nevnt mellom Finland og Norge, altså opp til Kirkenes. Ofotbanen har blitt nevnt. I mitt distrikt har vi Meråkerbanen. Den er det ingen som har nevnt i dag, så jeg kan jo tale litt for den, da. Så har vi også Kongsvingerbanen og lenger sørover, der det helt klart er noen store muligheter fordi det kan bli en felles bo- og arbeidsregion.

Jeg håper at det som har kommet fram i debatten her, er en fortsettelse av det arbeidet som er godt i gang. Ikke minst det at vi skal få et ministerråd for transport i det nordiske samarbeidet, tror jeg bringer dette opp på dagsordenen ganske fort. Jeg hører at det allerede i slutten av juni skal være et møte i Helsingfors. Der tror jeg vi helt klart får synspunkter fra denne debatten fra statsråd Ketil Solvik-Olsen, og jeg ser fram til at både KVU-en for Kongsvingerbanen og de videre føringene opp mot dette kan føre til en spennende utvikling av jernbanen i det mellomnordiske samarbeidet.

Presidenten: Representanten Nils Aage Jegstad har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Nils Aage Jegstad (H) [13:44:40]: Jeg føler et visst behov for å klargjøre én ting: En KVU for Kongsvingerbanen er nødvendig fordi Kongsvingerbanen har en særstilling. Det er en bane som skal ligge der, men en trenger å se på kapasiteten. Det skal bygges kryssingsspor, man skal bygge ut stasjoner langs Kongsvingerbanen, og man skal også få til løsninger som gjør at man kan forkorte avstanden for tømmer som kommer fra Gudbrandsdalen og ned til Kongsvinger. Det er en del av godspakken til 18 mrd. kr.

Det man eventuelt kan vurdere, er om det nye toget fra Stockholm, hvis det kommer, skal gå et annet sted enn til Kongsvinger – det er det det egentlig er snakk om. Jeg mener i hvert fall at det er grunn til å se på om banen fra Sverige skal ha en regional betydning og ikke bare forkorte reisetiden.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [13:45:44]: Med fare for å fornærme representanten Myrli ved at jeg tar ordet mer enn én gang: Jeg har telt nøye, og det er flere opposisjonspolitikere som har treminuttere igjen ennå.

I og med at det har kommet påstander om at det er det samme som å skrinlegge prosjektet hvis en ikke støtter det fra regjeringspartienes side, vil jeg bare bekrefte

at vi ikke har tenkt å skrinlegge noe som helst. Vi har tenkt å fortsette arbeidet med å se på Oslo–Stockholm og Oslo–Göteborg. Vi har tenkt å fortsette arbeidet som vi startet allerede senhøsten 2013, da jeg reiste til Stockholm og begynte å snakke med dem om det. Det som da faktisk fikk nyhetsoppslag, var at endelig begynner det å skje noe, endelig er det ikke bare internt prat i Norge, endelig begynner en å kontakte svenskene. Det arbeidet har vi holdt ved like i fire og et halvt år. Men det tar tid, rett og slett fordi rutene til Norge for Sverige er bakveier, ikke hovedveier dit de skal. Det er utfordringen. Men vi gir ikke opp, vi fortsetter det arbeidet.

Som jeg har nevnt, har vi gjort utredninger på strekningen Oslo–Göteborg allerede. Rapporten ble framlagt i mai 2016. Det er greit å ha med seg når en gir inntrykk av at ingenting skjer. Vi har varslet denne KVU-en på strekningen Oslo–Stockholm, der vi skal se på norsk side og også på det svenskene allerede har gjort. Ergo er det vanskelig – for mitt hode i alle fall – å forstå hvordan enkelte konkluderer med at nå skjer det ingenting.

Jeg minner også om at bevilgningene til jernbanesatsing har økt med over 50 pst. med dagens regjering. Det er veldig mange milliarder kroner. Fra opposisjonens side får vi naturlig nok kritikk, men jeg ser ikke et helhetlig alternativ utover det å kritisere regjeringen. Vi har allerede i denne debatten fått bekreftet nok en gang hvorfor forrige regjering ikke klarte å få særlig fart på sine ting. Her står det altså folk som sier de skal bruke mer penger på å bygge vei, og det er andre partier i opposisjonen som skal bruke mindre penger på å bygge vei. Det blir ikke veldig mye vei når man ikke klarer å være enig om det skal være en satsing eller ikke. Én ting er å diskutere om en skal bygge vei eller ikke. Når en ikke engang klarer å bli enig om en skal øke eller redusere, klarer en vanskelig å bli enig om strekningene. Dermed står vi igjen med at regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti finner gode løsninger og har god framdrift, som gjør at det blir resultat av det. Til opposisjonens forslag: Jeg setter pris på engasjementet, for her jobber vi i samme retning, men jeg synes det er litt rart å skape så mye svartmaling og så mye forvirring rundt temaet når vi tross alt er ganske enige.

Ivar Odnes (Sp) [13:48:49]: Det er ingen tvil om at det er stor vilje frå alle partar og parti i salen om å satsa på jernbane og få lyfta opp problemstillingane rundt jernbanestrekningane ut frå og inn til landet vårt. Det er eit konstruktivt og positivt innspel, og eg vert lite grann forundra når eg høyrer statsråden visa til at det er svartmåling og å slå inn opne dører. Og det er kritikk til opposisjonen for at ein faktisk lyftar opp noko som er ei utfordring for både fylkeskommunen og næringslivet i regionen.

Eg kan visa til innspelet frå representanten Jegstads eige fylke til Nasjonal transportplan for 2018–2029. Dei har to punkt om jernbane. Det eine går på kollektivtrafikken ut frå og inn til Oslo, det andre er jernbanestrekninga Oslo–Göteborg. Denne strekninga er viktig for å binda det norske jernbanesystemet saman med Europa og viktig for både gods- og persontrafikk. Det er nødvendig at Noreg og Sverige set i gang eit felles arbeid med KVU for å oppgradera strekninga.

Det er det same vi no har lagt på bordet og fremja forslag om å få i gang, som det fylkeskommunen har jobba med i mange år, òg med representanten Jegstad i førarsetet.

Tor André Johnsen har ein visitt til Senterpartiet om at vi er så ueinige og har ulike prioriteringar når det gjeld jernbane. Ja, det er ulike meiningar i Senterpartiet, like eins som det er i Framstegspartiet. Eg registrerer at det er diskusjon om framtida til Color Line òg, på lik linje med at vi diskuterer korleis vi skal prioritera i jernbanespørsmålet.

Sverre Myrli (A) [13:50:59]: La meg aller først si at også jeg skjønner at regjeringspartiene ikke kan støtte alle forslag som blir fremmet av opposisjonen. Jeg har gjennom mange år, under mitt etter hvert ganske lange virke i Stortinget, tilhørt et regjeringsparti, så det kan jeg ganske mye om. Men fra tid til annen kan jo Stortinget samle seg, både opposisjon og posisjon, om forslag som en er enig om. Etter å ha hørt på debatten her i dag er det fortsatt uforståelig for meg hvorfor vi ikke kan samles om forslagene som Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV fremmer i dag. Det er helt uforståelig at særlig Venstre og Kristelig Folkeparti har havnet i den situasjonen de nå har havnet i. De argumenterer sterkt, klart og tydelig for å se nærmere på jernbaneforbindelsene mellom Oslo og Stockholm og mellom Oslo og Göteborg, men stemmer imot de to forslagene som nettopp går på å utrede det. Det er synd at vi har et stortingsflertall som har så lave ambisjoner for jernbanen og så lave ambisjoner for de grensekryssende jernbanestrekningene.

Jeg har lagt merke til at regjeringspartiene, som utgjør flertallet i transportkomiteen, skriver i innstillingen:

«Flertallet mener imidlertid at en KVU ikke er aktuelt på det nåværende tidspunkt, da prosjektet ikke har en god nok forankring i den svenske regjeringen.»

Det er altså den svenske regjeringen som skal bestemme ambisjonsnivået for jernbaneutbyggingen i Norge! Jeg er heller ikke så sikker på om det som står der, er riktig. Så vidt jeg vet, skal den nasjonale transportplanen i Sverige legges fram nettopp nå i disse dager. Kan-

skje er den lagt fram akkurat nå nylig – før helgen var den det ikke, det er kanskje bare dager til. Den motsvarer vår transportplan. Hvordan de vil satse der, får vi vente og se.

Vi hørte det samme om Ofotbanen. I Nasjonal transportplan sto det at det ikke var nødvendig å satse så mye fra norsk side, fordi svenskene ikke er så ivrige etter å bygge ut Ofotbanen. Da transportkomiteen var i Stockholm og hadde kontakt med sine kollegaer i Riksdagen og med departementet nå i mars, var det det motsatte inntrykket vi satt igjen med. Det er altså ikke riktig at svenskene ikke er interessert i å bygge ut de grensekryssende banene.

Så til slutt til min gode venn Jegstad: Jeg er helt enig med ham i betydningen av Kongsvingerbanen. Den er svært viktig for godstransporten øst-vest og nord-sør. Det skal ikke rokkes ved. Den må bygges ut, og den må styrkes. Men det er ingen motsetning mellom dette og det å se på det totale jernbanetilbudet mellom Oslo og Stockholm – og da se på alle alternativene. Men dessverre, det vil ikke Stortinget.

Presidenten: Representanten Arne Nævra har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Arne Nævra (SV) [13:54:16]: Jeg finner det også veldig beklagelig og underlig at ikke regjeringspartiene kunne vært enig i disse KVU-forslagene. Jeg synes det er leit. Jeg kan bare vise til komitéreisen vi hadde til Stockholm og Göteborg på ettervinteren, og til høringsuttalelsene i saken. Den store positiviteten som var til å ta og føle på for jernbaneutbygging mellom Norge og Sverige, må ha gjort inntrykk også på dem, og det er vanskelig å skjønne denne motviljen mot å utrede mulighetene østover. Jeg kan vanskelig tilskrive dette noe annet enn at det er politisk uvilje fordi initiativet kom fra feil kant, altså fra opposisjonen, og fra SV spesielt.

Jeg takker for hyggelige ord fra Kristelig Folkeparti og beklager selvsagt at konklusjonen deres ble gæren, fra vårt synspunkt, men slik er nå det politiske livet.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [13:55:30]: Jeg synes det er veldig rart å få det innlegget fra SV. Etter den lange debatten, der alle peker på vilje og interesse for å prøve å utvikle dette sammen, konkluderer SV med at nei, regjeringen vil skrinlegge det. Det er ikke rart vi bruker mye tid i denne salen på å diskutere tull og tøys når det er konklusjonen fra opposisjonen etter en sånn debatt.

Jeg var nettopp oppe og sa at vi kommer til å jobbe videre med dette, at jeg kommer til å treffe mine kolleger, at vi jobber for å finne løsninger. Da er det det som gjelder. Stortinget trenger ikke vedta dette når vi allerede er i gang. Da kan en like godt vedta at regjeringen skal legge

fram et statsbudsjett i oktober hvert år, men det gjør vi uavhengig av et forslag i Stortinget, for det er sånn vi jobber. På samme måten er vi i gang her. Derfor synes jeg at å komme med den type påstander fra Stortingets talerstol etter at vi egentlig har kommunisert det stikk motsatte gang på gang, er helt meningsløst.

Presidenten: Presidenten vil antyde at begrepet «tull og tøys» ikke er innenfor god parlamentarisk språkbruk.

Jon Gunnes (V) [13:56:52]: Det er faktisk god stemning rundt denne saken. Det var det da vi var på tur til Stockholm, og da vi var i Göteborg, og det har det også vært i forbindelse med høringen. Det er veldig god stemning og godt engasjement rundt denne saken. Det er da oppløftende at statsråden har gitt oss klare beskjeder om at arbeidet fortsetter i tråd med det som er vedtatt tidligere, og det som det er tatt initiativ til overfor statsrådene i de andre landene. Da tror jeg at vi er meget godt fornøyd i Stortinget med at dette arbeidet fortsetter i sin gode fart. Vi får håpe at det også blir gjennomført. Det er faktisk også litt avhengig av det private initiativet og det private engasjementet som flere har vist oss – Prosjektet Oslo–Stockholm 2:55, som Sverre Myrli nevnte, var for meg i hvert fall både et nytt og et meget interessant konsept, som helt klart bør lyttes til.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [13:58:27]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Oslopakke 3 trinn 2 (Innst. 295 S (2017–2018), jf. Prop. 69 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Nils Aage Jegstad (H) [13:59:15] (ordfører for saken): Jeg vil benytte anledningen til å takke komiteen for samarbeidet om innstillingen.

Vi er vel kjent med at det er tøffe tak i styringsgruppen for Oslopakke 3, og jeg vil berømme partene for å vise vilje til å inngå kompromisser som gjør Oslopakke 3 til en viktig brikke i både den lokale og den nasjonale samferdselspolitikken. Oslo og Akershus har et spesielt

ansvar som navet i transportsystemet både på vei og på bane og i luften med. Jeg vil understreke viktigheten av dette, spesielt når det gjelder Norges muligheter til å nå klimamålene som er nedfelt i Parisavtalen. Transportbehovet er stort i dette området, og overgang fra privatbil til kollektivtrafikk, sykkel og gange og overføring av gods fra veg til sjø og bane gir store positive utslag på den nasjonale statistikken. Mye av godset som transporteres på vei og bane, skal til Oslo-regionen, og mange av arbeidsreisene og fritidsreisene har sitt opphav eller endepunkt her.

Mer enn 50 pst. av landets kollektivreiser foregår i Oslo og Akershus – til sammen 371 millioner reiser per år. Men til tross for dette er det over 112 millioner passeringer i bomringen i året – eller 306 000 passeringer per dag – én vei. Mye av dette er nyttetraffic, men daglige arbeidsreiser utgjør også en stor andel. En årlig befolkningsvekst på 15 000–20 000 innbyggere per år øker transportbehovet ytterligere. Da komiteen var på reise i Oslo og Akershus for noen uker siden, var det godt å kunne registrere den offensive holdningen til disse utfordringene som en møter i Oslo og Akershus.

Proposisjonene vi behandler i dag, bygger på Prop. 86 S for 2016–2017, som ble vedtatt i Stortinget i fjor. I den ble det foreslått å innføre et nytt takstsystem med tids- og miljødifferensierte takster i tre ulike trinn.

Trinn 1 innebar innføring av tids- og miljødifferensierte bompengetakster i eksisterende bomsnitt i Oslo. Disse endringene ble innført fra 1. oktober 2017. Proposisjonen redegjorde også for prosjekter og tiltak som forutsettes finansiert gjennom Oslopakke 3.

Trinn 2 forutsetter supplerende bomsnitt på Oslos bygrense for trafikk fra Romerike og Follo mot Oslo. Samtidig planlegges nye innkrevingspunkter i Oslo på Ring 2 med armer. Videre legges det opp til å innføre avgift for elbiler i takstgruppe 1. Målet er å innføre trinn 2 fra 1. mars 2019.

Trinn 3 innebærer at takstene for elbiler i takstgruppe 1 økes ytterligere. Det er et mål å innføre trinn 3 fra 1. mars 2020.

De lokale myndighetene har lagt til grunn at staten vil bidra med 50 pst. av investeringskostnadene for flere tyngre infrastrukturprosjekter for kollektivtransporten. Det er Fornebubanen, ny sentrumstunnel for T-banen, baneløsning for Nedre Romerike og nytt signal- og sikringsanlegg for T-banen. Drift, vedlikehold og oppgradering av eksisterende T-baner og samlet plan for oppgradering av eksisterende trikkenett tilpasset nye trikker inngår også i den lokalt reviderte avtalen.

Det er grunn til å merke seg Samferdselsdepartementets påpeking av at flere av de store kollektivtrafikkprosjektene som er vurdert som aktuelle fra lokale myndigheters side, er på et tidlig plan- og utredningsstadium.

Det er derfor knyttet stor usikkerhet til kostnadsberegningene. Den videre prioriteringen skal styres gjennom porteføljestyring, og det forutsettes at omfang og prioriteringer tilpasses tilgjengelige økonomiske rammer. Departementet viser til at lånerammen ikke skal overstige 6,3 mrd. 2013-kroner. Departementet understreker videre at når det gjelder mulige 50/50-prosjekter, er det avsatt midler i Nasjonal transportplan 2018–2029 til Fornebubanen og ny T-banetunnel mellom Majorstuen og Tøyen/Ensjø.

Av de samlede bompengene er det beregnet at om lag 72 pst. vil gå til investeringer i og drift av kollektivtransport, 13 pst. til sykkeltiltak og 15 pst. til rene veitiltak. Det er verdt å merke seg at lokale myndigheter har avtalt at batterielektriske kjøretøy skal betale bomavgift ved innføring av Oslopakke 3 trinn 2. Det betyr at det fra 1. mars neste år innføres betaling i bomringen for rene elbiler. Det er innenfor de nasjonale reglene som Stortinget har vedtatt.

Et viktig moment er at det settes opp mange flere bomstasjoner som fordeler utgiftene på flere. Det vil gi lavere takster for mange av dem som i dag kjører gjennom bomringen, samtidig som de samlede inntektene øker. Tids- og miljødifferensierte takster vil bli videreført også i de nye bomsnittene.

Kirsti Leirtrø (A) [14:04:23]: Etter krevende forhandlinger er partene i Oslopakke 3-samarbeidet blitt enige om en revidert avtale. Målet er en effektiv, sikker og miljøvennlig transport for en region i vekst.

«Det har vært krevende å få det til, men den avtalen som nå er inngått er svært viktig for denne regionen.»

Dette sa veidirektøren, som har ledet forhandlingene om Oslopakke 3.

Oslo skal vokse med nesten 200 000 innbyggere de neste 20 årene. Denne veksten kan ikke tas med bil. Framkommeligheten for dem som trenger det, må bedres. Derfor må bilbruken reduseres. Derfor må kollektivreisende, fotgjengere og syklister prioriteres – det må bli enklere og mer tilgjengelige løsninger for dem.

Samtidig må vi sikre innbyggerne ren og trygg luft, øke livskvaliteten og bidra til et grønt næringsliv. Oslo og Akershus vil vise vei for Norge og for Europa i arbeidet med å bli en bærekraftig storby. De vil legge til grunn et tett og forpliktende regionalt samarbeid om areal- og transportutviklingen.

Denne avtalen gjelder for perioden 2018–2036. Det er lang tid. Det er avgjørende også for resten av landet at Oslo og omegn lykkes. Infrastrukturen rundt Gardermoen, Oslo sentralstasjon og Oslo havn er også en del av transportnettet for resten av landet, både for folk og for gods. For at Oslo skal lykkes, må planlagt utvikling og

framtid på jernbane og InterCity holdes. En utsettelse av enkeltstrekninger i flere år gjør det vanskelig å nå nasjonale klimamål og utfordrer Oslo spesielt.

Oslopakke 3 utfordres på økonomi. Å endre og bygge ut infrastruktur i eksisterende bebyggelse er krevende. Derfor mener vi det er avgjørende for å kunne prioritere mellom målene om inntekter, trafikkreduksjon, andel nullutslippskjøretøy og samfunnsøkonomisk lønnsomhet, å ha betydelig fleksibilitet i takstene på lengre sikt. Det er også avgjørende at en har kontroll på økonomien med en streng porteføljestyling.

Vi registrerer at Fremskrittspartiet på Stortinget igjen har et annet syn på bompengespørsmål enn sine egne i regjering. Det spørsmålet vil stortingsrepresentantene fra Fremskrittspartiet overlate til innbyggerne å avgjøre ved en folkeavstemning. Dette kan ikke kalles noe annet enn dobbeltkommunikasjon.

Vi i Arbeiderpartiet vil gjenta det vi har foreslått både i behandling av NTP og i vårt alternative budsjett for 2018: Staten må ta en større del av investeringskostnadene til store kollektivinvesteringer. Derfor foreslår vi også i dag at «Stortinget ber regjeringen bidra med 70 pst. statlig finansiering av kollektivprosjektene i Oslopakke 3».

Jeg tar med dette opp forslaget fra mindretallet.

Presidenten: Representanten Kirsti Leirtrø har tatt opp det forslaget hun refererte.

Tor André Johnsen (FrP) [14:08:16]: Nå har vi lagt bak oss noen helt vidunderlige våruker. Hver eneste dag har solen skint fra en klar, krystallblå himmel. Det har vært en fantastisk start på sommeren, og jeg tror de fleste av oss ser optimistisk fram til at resten av sommeren skal bli like bra.

Men det er ikke alle som har grunn til å være optimister, det er ikke alle som har grunn til å smile. For bilistene skinner ikke solen, det er heller mørke og dystre skyer som truer i horisonten. I dag skal vi nemlig vedta den såkalte Oslopakke 3. Det er pakken som absolutt ikke er noen pakke, en pakke som i hvert fall ikke folk flest, og heller ikke bilistene, ønsker seg.

Oslopakke 3 er verstingen av verstingene når det gjelder bompenger. Her skal bilistene virkelig flåes. Det er ikke nok med at satsene økes, det skal etableres hele 53 nye bomstasjoner, og man må ikke bare betale bompenger når man kjører inn til Oslo, man må også betale når man kjører ut. Det er nesten så en kan lure på om dette er et tilflytningstiltak, slik at bøndene fra Hedmarken ikke skal reise hjem igjen.

Dette er helt ekstremt, og jeg har knapt ord for å uttrykke hvor urettferdig dette er overfor bilistene. Men Oslopakke 3 bærer virkelig preg av at Arbeiderpartiet

har gitt Miljøpartiet De Grønne frie tøyler til å plage bilistene så mye de vil, så mye de klarer, og så mye de orker.

Det er ingen hemmelighet at Fremskrittspartiet ikke ønsker bompenger, og det er heller ingen hemmelighet at vi ikke ønsker slike bompakker som Oslopakke 3. Men vi har respekt for lokaldemokratiet og ikke minst for våre samarbeidspartnere i regjering. Lokalt er det et sterkt ønske om å innføre Oslopakke 3. Alle partier, bortsett fra Fremskrittspartiet, er for. Våre regjeringspartnere ønsker også Oslopakke 3. Følgelig er det et stort flertall for alle disse nye bomstasjonene i og rundt Oslo, og det må Fremskrittspartiet som en seriøs og troverdig samarbeidspartner forholde seg til. Og det har absolutt ikke noe med dobbeltkommunikasjon å gjøre.

Men det er noen små lyspunkter. Selv om vi ikke klarer å stoppe disse bomstasjonene, har vi i hvert fall fått gjennomslag for at det blir innført 20 pst. rabatt for dem som har bombrikke.

Fremskrittspartiet vil også ha en folkeavstemning om Oslopakke 3. Alle disse nye bomstasjonene vil få så alvorlige og dramatiske konsekvenser for lommeboken og hverdagen til folk flest at folket så absolutt bør få sagt sin mening gjennom en folkeavstemning. Jeg oppfordrer de andre partiene i denne sal, som også er representert lokalt, til å støtte opp om folkeavstemningen. Hvis de mener at dette er noe som folk virkelig ønsker, slik man kan få inntrykk av, har de ingenting å frykte ved å la folket få avgjøre.

Fremskrittspartiet har også fremmet forslag om at det skal være et krav i bypakkene at det skal være en forholdsmessighet mellom hva bilistene betaler inn, og hva de får tilbake i form av bedre, tryggere og sikrere veier og økt framkommelighet. Det poenget er veldig viktig, for i Oslopakke 3 er det faktisk bare 15 pst. av bompengene som skal tas fra bilistene, som skal brukes på bilistene.

Med langt flere bomber og toveis innkreving blir bombelastningen urimelig høy. Det vil særlig ramme barnefamilier som må kjøre mye bil. Fremskrittspartiet mener at bombelastningen og passeringstaket må reduseres betydelig.

Hvis målsettingen er at flere skal velge kollektivtrafikk, må man konsentrere seg om å gjøre kollektivtransporten mer kundeorientert og bedre i stedet for å gjøre hverdagen håpløs for alle som kjører bil, alle som er avhengig av å kjøre bil.

Det er noe som heter at man får de politikerne man fortjener, og for Oslos del er det folket som har stemt på partier som ønsker bompenger. Men bompengene er bare en liten del av den rød-grønne skattepakken som har blitt innført i Oslo, med bl.a. eiendomsskatt og økte kommunale avgifter. Samtidig bygges eldreomsorgen ned, sykehjem stenges, og eldre pleietrengende kastes ut

i usikkerhet. Så jeg er veldig glad for at det snart er nytt valg, og at vi forhåpentligvis kan få et nytt regime i Oslo.

Ivar Odnes (Sp) [14:13:04]: Eg kunne som opposisjonspolitikar nesten berre sagt: Høyr på føregåande talar!

Oslopakke 3 er lagd fram av statsråden frå Framstegspartiet og er eit forslag om plassering av nye bomstasjonar og takstar for Oslopakke 3, trinn 2. I den reviderte avtalen om Oslopakke 3 er det lagt til grunn at dagens bomstasjonar som berre har vore innkrevjing éin veg, no skal få tovegs innkrevjing. Vidare skal det etablerast eit nytt bomsnitt som inneber ei rekkje nye bomstasjonar og bomsnitt i Oslo.

Det nye systemet skal altså setjast i drift frå 1. mars 2019, og det er liten tvil om at dette vil gje mykje skilling til tiltaket i Oslo, men samstundes vil det òg kosta mykje skilling for dei som treng den fridomen som privatbilen gjev. Barnefamiliar som skal levera i barnehage og så koma seg på jobb, treng ofte meir fleksibilitet i ein hektisk kvardag. Dette kan verta dyrt.

Det er ikkje fyrste gongen vi diskuterer Oslopakka i Stortinget. I fjor på denne tida behandla vi NTP, og eg vil minna om kva Senterpartiet sa den gongen. Senterpartiet gjekk inn for å forskuva nokre av vegprosjekta som låg inne. Fleire av prosjekta på veg vil kosta mykje og knappast gje kapasitetsauke. Hadde ein skuva på nokre av dei prosjekta då, kunne ein kanskje òg redusert bompengennkrevjinga no.

Eg merka meg òg at det berre er 15 pst. av midlane i Oslopakka som skal nyttast til vegføremål, mens 72 pst. går til kollektivtiltak. Såleis er det ei kraftig subsidiering frå bilistane si side av dei som nyttar trikk, bane og buss. Dette er midlar som kjem i tillegg til kva Oslo kommune og Akershus fylkeskommune får til desse tiltaka gjennom rammetilskot til kommune og fylkeskommune. Tanken bak rammetilskotet er jo at det skal dekkja drift av kollektivtilbod, og mange av fylkeskommunane har ikkje andre midlar enn rammetilskotet å bruka til desse føremåla. I tillegg er staten inne med finansiering av både utbygging og drift av jernbane, der det spesielt har vore store prosjekt her i det sentrale Austlands-området.

Summen av dette og konsekvensane av det bør gjera at vi stiller oss spørsmålet om kronene til kollektiv og samferdsel vert rett fordelte, eller om det er ei stor skeivfordeling som Oslo kjem spesielt godt ut av. Det er i alle fall eit godt døme på at sentralisering kostar. Nokre parti tek òg til orde for å auka det statlege bidraget i bypakkeordningane til 70 pst. Det vil Senterpartiet átvara sterkt mot. Vi vil heller invitera desse partia til å bruka dei skillingane på å auka rammetilskotet til fylkeskommunane, slik at alle får ta del i auka skillingbruk til samferdsel.

Senterpartiet kjem til å støtta innstillinga, då det lokalt er brei oppslutnad om løysingane, men eg merkar meg at Framstegspartiet i sin merknad tek til orde for ei folkerøysting i spørsmålet om bompengesaker. Det er freistande å høyra om òg statsråden deler denne vurderinga. Det var jo interessant å høyra representanten Johnsen, på vegner av regjeringspartiet Framstegspartiet, gå så kraftig i rette med proposisjonen som er lagd fram av eigen statsråd.

Arne Nævra (SV) [14:16:56]: SV er veldig positiv til utviklingen i samferdselssektoren i Oslo og mener at Oslo nå på mange måter er blitt et aldri så lite utstillingsvindu for store deler av landet, i hvert fall for store byer. Vi ser hvordan det satses på transportsystemer med kollektivtrafikk, og vi ser det satses på gående og syklende framfor bilbaserte tiltak. Det blir spennende å se hvordan det går to år videre i hovedstaden. Det er vel litt som med innføringen av røykeloven, muligens, og det kan vel også hende at representanter av Johnsens type vil se at fire år med slike gode miljøtiltak i byen bærer frukter. Jeg tror også at representanter av Johnsens type neppe ville hatt f.eks. Nedre Slottsgate og Øvre Slottsgate full av biltrafikk igjen. Jeg er veldig i tvil om det.

Det ligger som et eksplisitt mål i avtalen å redusere biltrafikken med 15 pst. i løpet av 2019. Dersom dette ikke innfris, skal takstene for bompenger reforhandles. På denne bakgrunnen anser partene i avtalen det realistisk at en reduksjon i biltrafikken på 15 pst. gjennom bomsnittene i 2019 legges til grunn som et mål i avtalen. Det skal rapporteres på dette målet i de årlige rulleringene av handlingsprogrammet for Oslopakke 3. Dersom det godtgjøres gjennom de årlige rapporteringene at målet ikke innfris, åpnes det for reforhandlinger av bomtakstsystemet hvis partene ber om det. Jeg viser i den forbindelse til det pågående arbeidet med å harmonisere veitrafikkloven og veiloven knyttet til bruk av bompenger til trafikkregulering. Endringer i bomtakstene forutsetter enighet mellom partene og må forelegges Stortinget for godkjenning. Jeg synes kanskje det er litt underlig at dette ikke er omtalt i proposisjonen, men jeg forutsetter at regjeringen forholder seg til avtalen slik som den står. I den forbindelse vil jeg også understreke betydningen av å innføre endringene 1. mars 2019 som avtalt, og ikke senere, som jeg mener var tilfellet for Oslopakke 3, trinn 1.

Så til avtalen om E18 Vestkorridoren i proposisjonen. Jeg har ved flere anledninger her i salen vært tydelig på at jeg har vært på linje med byrådet i Oslo ved å gå imot utbygging av E18 utover strekningen Lysaker–Strand. Denne utbyggingen av Vestkorridoren er både imot klar forskning som viser at privatbilismen og køproblemet

ikke avhjelpest med sånne tiltak, og forferdelig dårlig miljøpolitikk. Til slutt er det en forferdelig bruk av samfunnets ressurser og et klart eksempel på at stortingsflertallet aldri klarer å prioritere innen veiutbygging. Uansett hvor komiteen har dratt, og uansett hvem som har kommet på besøk til oss i komiteen, har det vært en unison klage på etterslep i milliardklassen på vedlikehold av fylkesveier, det har vært klaget på plikt til å vedlikeholde tunneler og på mangel på midler til ras- og skredsikring – bare for å nevne noe. Men flertallet i salen tør nesten aldri å si nei til noen av de kjempestore motorveiprojektene. «The show must go on» – akkurat som før.

SV synes det er kritikkverdig at Stortinget i NTP vedtok å bygge ut E18 helhetlig når forutsetningen i den lokale avtalen om Oslopakke 3 var at det kun var strekningen Lysaker–Strand man var enige om. Slik har i hvert fall jeg forstått det. Resten av strekningen må nedskaleres av hensyn til kostnadene og slik at den fysiske veikapasiteten ikke øker, dersom man skal følge de lokalpolitiske vedtakene i denne saken, og det synes jeg vi burde. Dersom regjeringen fulgte de lokalpolitiske vedtakene i denne saken og ikke planla for utbygging utover Lysaker–Strand, ville det frigjøre midler til andre kollektivprosjekter som kunne kommet Oslos befolkning, og selvfølgelig også miljøet, til gode. Det er på denne bakgrunn SV har fremmet et eget forslag, som jeg godt kan sitere:

«Stortinget ber regjeringen stoppe alle planer om utbygging av E18 Vestkorridoren ut over Lysaker–Strand, som det er lokalpolitisk enighet om.»

Dermed tar jeg opp dette forslaget.

Presidenten: Da har representanten Arne Nævra tatt opp det forslaget han refererte.

Jon Gunnes (V) [14:22:08]: Oslopakke 3 bør lovprises, ikke bare fordi man gjør tiltakene i Oslo; min erfaring med Oslopakken og de tiltakene som man gjør i Oslo med både trafikkutvikling og kollektivtrafikk, ansporer faktisk mange byer og tettsteder rundt omkring i landet til å gjøre det samme. Jeg kommer selv fra Trondheim, og det var Oslopakken som var modellen da vi laget miljøpakken i Trondheim. De er ikke like. De er forskjellige. Vi har betaling både inn og ut i Trondheim, mens det bare har vært inn i Oslo f.eks. Det har vært køprising i Trondheim, det har ikke vært rushtidsavgift i Oslo. Det skal nå innføres. Men det er lokalt bestemt. Det er lokale vedtak i de respektive bystyrene og også selvfølgelig forhandlinger med andre parter, som har ført til de forskjellige tiltakene og til slutt til den proposisjonen som statsråden har lagt fram for Stortinget. Jeg er særst glad for at Samferdselsdepartementet ikke gjør så veldig store forandringer i disse lokale for-

slagene som er kommet, verken i Oslo eller i de andre byene.

Så over til det som er helt spesifikt for Oslo. Oslopakke 3 og innføringen av bompengesystemet føler jeg begynner å ligne veipricing. Jeg tror det er en god løsning med differensiering, sånn at dieselbilene betaler mest og bensinbilene noe mindre. Elbiler skal betale for første gang, ja, men det er beskjedne beløp i forhold til de andre – og merk dere: hydrogenbilene skal fortsatt være avgiftsfrie. Det kan faktisk være en spore til at hydrogen blir en bra energikilde for transportsystemene våre i framtiden, når vi bruker slik gulrot som vi nå gjør for hydrogenbiler i Oslopakken.

Tiltakene med 50/50-prosjekter, bl.a. for Fornebu-banen, mener jeg og Venstre virkelig er på tide, men ikke minst er det veldig bra at det nå blir gjennomført. Jeg håper at det ikke strander på noen store kostnadsøkninger i prosjektet, men at man klarer å få gjennomført det. Jeg tror det er en meget viktig baneløsning ut til Fornebu. Det gjør Fornebu attraktiv, men ikke minst kan enda flere velge å ta arbeidsreisen sin med bane istedenfor med bil, sånn som i dag.

Når disse pro-sentsatsene og hvem som får mest, blir nevnt, er det altså en transportpakke – Oslopakken er en transportpakke. Man hjelper hverandre ved at man krever inn penger fra bilistene, og så får man mange til å bruke kollektivtransport – mange til å gå og sykle. Det at man innfører rushtidsavgift, tilsier at det blir enklere for dem som faktisk må bruke bilen. SV kritiserer mye bruk av vei i det hele tatt, men man skal være klar over at det er mange trafiksikkerhetstiltak som kommer med E18-utbyggingen. Det er mange støyttiltak. Lokal forurensning blir begrenset. Og når det gjelder næringstrafikken, blir det en helt annen opplevelse og innsparing – det blir mye mer effektivt når man klarer å gjøre det på den måten som det er lagt opp til i Oslopakke 3.

Oslopakke 3 tror jeg fort kan bli en suksess for beboerne og noe som også vi som er på besøk i byen, vil sette veldig pris på.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [14:27:11]: Oslopakke 3 er framforhandlet lokalt, og det er lokal enighet om portefølje og finansiering. Når jeg hører debatten her i dag, opplever jeg også at det ikke er stor uenighet om prosjektene, med unntak av E18.

Så har vi en debatt om bompenger. Selvsagt er det et paradoks at Fremskrittspartiet sier ulike ting og mener litt forskjellig her og der, men det temaet har vi jo snakket om en del ganger i denne salen i det siste, så jeg skal la det ligge nå.

Kristelig Folkeparti støtter forslaget fra regjeringen. Det er flere gode prosjekter i pakken, og det er altså oppnådd enighet om portefølje og finansiering. Samtidig vil

jeg legge til, og jeg sier dette i respekt for de lokalpolitiske prosessene, at det generelt sett er grunn til å se nærmere på den totale bompengebelastningen. Det gjelder spesielt for Oslo, men det kan også gjelde for flere områder i landet vårt.

Kristelig Folkeparti er for brukerbetaling på vei. Det er viktigere for oss å si ja til ny vei og ja til bompenger enn å si nei til ny vei og nei til bompenger. Det står vi fast ved. Brukerbetaling er en naturlig del av finansieringsgrunnlaget for nye veiprosjekter der det er et lokalt ønske om det. Samtidig mener vi at bompengebelastningen helt åpenbart kan nå en smertegrense. Derfor har Kristelig Folkeparti bidratt sterkt til å øke bevilgningene til vei og samferdsel de senere årene, og den satsingen skal fortsette.

For å få forsert utbyggingen er det fornuftig å ta ut en del av det bompengepotensialet som finnes, forutsatt at det er lokalpolitisk vilje til det. Men for at brukerbetalingen skal kunne opprettholdes, er det viktig at ordningen ikke oppleves urimelig eller svært urettferdig, bl.a. med tanke på geografi. I enkelte områder ser vi at det er tendenser til en fortetning av bomstasjoner med høye priser, noe som kan være til ekstra stor belastning for enkelte spesielt utsatte grupper. Det vil derfor være fornuftig å se nøye på helheten i brukerbetalingssystemet, nettopp med det formålet å sikre et mest mulig robust og bærekraftig system framover.

Også den totale bompengebelastningen for trafikantene i et område bør vurderes i de lokale prosessene. Ikke minst er det viktig at trafikantene opplever en god sammenheng mellom betaling og nytte. Jeg forstår derfor kritikken som rettes mot Oslopakken når det gjelder akkurat dette punktet. Vi aksepterer avtalen som er framforhandlet i Oslopakken, men avtalen illustrerer samtidig behovet for å tenke nytt.

Løsningen er ikke å innføre 100 pst. statlig finansiering. Vi bruker mer statlige penger på vei enn noen gang før. Kristelig Folkeparti har vært med på å framforhandle den mest ambisiøse transportplanen i Norge noensinne. I NTP er det i tillegg lagt til grunn 131 mrd. kr i bompenger, og det er mye. Det har vi gjort fordi det i de prosjektene hvor det er ønske om det, har vært bestemt lokalt. Og vi gjør det fordi det bidrar til enda mer vei – i tillegg til det staten allerede bevilger.

Samlet sett skal vi altså bruke over 1 000 mrd. kr på samferdsel i planperioden, og over halvparten går til vei. Med 100 pst. statlig finansiering måtte fellesskapet ha brukt 131 mill. kr ekstra. Vi har valget mellom å si ja til mer vei og til bompenger og å si nei til andre formål, som helse, forsvar, skole osv.

Brukerbetaling skal vi ha, men vi bør fornye oss. Vi bør ta på fullt alvor at f.eks. avansert veiprising kan være en mer framtidsrettet ordning enn dagens bompenge-

system. Utviklingen går i den retningen. Dagens bomstasjoner vil, etter min oppfatning, framstå som gammeldagse og utdaterte om noen år. Jeg tror vi like godt først som sist bør venne oss til tanken om at det finnes andre og mer rettferdige måter å organisere brukerbeta-linger på enn dagens bompengesystem.

Veiprising kan, etter vår oppfatning, være en god og framtidsrettet ordning, og jeg er sikker på at vi kommer tilbake til dette om ikke veldig lang tid.

Per Espen Stoknes (MDG) [14:31:52]: I etterpåklokskapens klare lys blir det grelt klart og tydelig: Det er ganske enkelt utrolig, det som mange politikere har trodd på, og som mange fortsatt gjør. I mange år trodde mange politikere at det var smart å satse på det minst arealeffektive transportmiddelet i de områdene der det er mest kamp om arealene. De trodde at man ville få mer mobilitet i byen av at folk ville rulle tett i tett, drassende på 2 tonn eksos-osende stål i trange bygater. De trodde at en by der kvadratmeterprisen ligger på mange hundre tusen kroner, har uendelig mye plass, som står helt gratis til disposisjon for å lagre 12 m² med bil på gateplan – hele dagen! De nektet å innse at de var fanget i et tankemønster fra 1950-tallet. Og fortsatt mener noen av dem at Oslo skal fylles med biler – fordi Norge er et langstrakt land. De nekter å innse at bil er smart der det er mye plass og langt mellom folk, men særdeles dumt der det er lite plass og trangt mellom folk. Disse folkene blir det heldigvis stadig færre av, takket være gode resultater og etterpåklokskapens klare lys. Saken er avgjort. Saken er soleklar.

I saken vi debatterer i dag, er disse bilromantikerne fra 1900-tallet i solid mindretall. Vi i Miljøpartiet De Grønne er glade for at det er et bredt politisk flertall på Stortinget i dag som slutter seg til hovedtrekkene i den politikken vi har vært med på å forhandle fram som byrådsparti i Oslo. Det er en seier for oss, en seier for Oslo-regionen og en seier vi med glede deler med Høyre, Arbeiderpartiet, Venstre og SV, som alle har bidratt på ulike måter.

I virkeligheten er vi nå vitne til en slags transportpolitisk vårløsning i Oslo-regionen. Bilproppen har løsnet. Det tas endelig grep om de store kollektivinvesteringene som er helt avgjørende for at Oslo-regionen skal fungere i framtiden. Det gjelder ikke minst en ny T-banetunnel og Fornebu-banen. Den nye Oslopakke 3 gir samlet 50 mrd. friske kroner til kollektiv- og sykkelprosjekter. Disse nye bompengene vil også gjøre luften bedre, vri bilparken raskere og redusere biltrafikken i byens trange gater. Dermed får vi mer plass til miljøvennlig transport, flere reiser og bedre mobilitet. Mindre biltrafikk vil også bety tryggere skoleveier og nabolag over hele byen.

Dessverre har Oslos transportpolitiske vårløsning ennå ikke fått feste i Samferdselsdepartementet. Selv om Stortinget i dag vedtar en god politikk for redusert biltrafikk her i dag, har regjeringen fortsatt – ubegripelig nok – planer om å bygge en gigantisk vei inn mot byen, som vil gi økt trafikk i stedet. Statens vegvesen har selv sagt at denne regjeringens planer om å utvide E18 Vestkorridoren er i strid med Oslopakke 3-avtalen, men planene er også i strid med regjeringens eget mål om at trafikkveksten skal tas med kollektiv, sykkel og gange.

Og som om det ikke skulle være nok forvirring: Denne nye veien skal delfinansieres av et bompengesjokk som får selv MDG-ere til å bli gråhvite i ansiktet, mens bompengemotstanderne tradisjonelt, Fremskrittspartiet, åpenbart synes det er helt greit – bortsett fra representanten Johnsen, da, som i sitt innlegg skamløst skyver barnefamiliene foran seg.

Miljøpartiet De Grønne gir derfor sin fulle støtte til SVs forslag om å stanse E18-utvidelsen, og vi støtter SV og Arbeiderpartiets forslag om heller å bruke pengene på å øke statens andel av kollektivinvesteringene, slik at også Ahus og Romeriksbanen kan komme på plass. Tiden for 1900-talls bilromantikere er ugjenkallelig over.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [14:37:07]: Det er viktig å bygge ut en god samferdselsinfrastruktur, både i byene og på landet. Det handler om å sørge for at folk kommer seg dit de skal, på en enkel og god måte, med lavest mulig kostnader og minst mulig tidsbruk, men også til minst mulig sjenanse og belastning for naboer i form av støy, forurensning o.l. Vi skal ivareta trafikksikkerheten og investere slik at vi får økt mobilitet og fleksibilitet. Det ligger til grunn for regjeringens politikk, selv om enkelte av opposisjonspolitikere på Stortinget nekter å ta det inn over seg.

Når vi ser satsingen som skjer, f.eks. på jernbane på og rundt Østlandet, er det et tegn på at en tenker slik. At vi gir folk som skal samme vei, et godt tilbud, slik at de kan reise sammen på en effektiv og god måte, ser vi resultater av. Rekordveksten nå i antall bussreiser og togreiser kommer av at dagens flertall har villet prioritere det. Vi skal være såause og si at det også har vært en satsing fra forrige regjering, som vi bygger på toppen av.

Det er ikke slik at noen av oss tror vi fortsatt lever på 1950-tallet, og at bil er den eneste løsningen. Jeg skulle ønske Miljøpartiet De Grønne kom inn i den virkelige verden når det gjelder å diskutere løsninger. Satsingen som vises i Oslopakke 3, er viktig. Derfor har regjeringen lagt fram denne proposisjonen basert på de forhandlingene som har vært lokalt. Men løsningene vi har valgt, er lokale. FrP-ere kan godt pirke borti meg og påpeke mye bompenger her. Ja, hadde Fremskrittspartiet styrt alene i Oslo og i regjering, hadde ikke disse bompengene vært

der. Da hadde vi finansiert det på en annen måte. Det som legges fram, er basert på kompromiss mellom mange ulike parter på ulike nivå, og da er det opp til Stortinget om man vil vedta og støtte opp om de lokale satsingene. Regjeringen går ikke inn og endrer og overstyrer lokale vedtak.

Jeg synes allikevel lokalpolitikere skal ta seg ad notam at flere partier i Stortinget nå, utover Fremskrittspartiet, advarer mot det bompengenivået som nå tegner seg i Oslo-området. Jeg synes også det er interessant at til og med Miljøpartiet De Grønne advarer mot bompenger, skjønt kun hvis bompengene brukes til å bygge vei. I Oslo-ringen ønsker en mer bompenger, men ikke til vei, og dermed spriker argumentasjonen.

Flere viktige prosjekt skal finansieres. At staten nå går inn og tar halvparten av regningen, er med og bidrar til at bompengenivået blir lavere enn det ellers ville vært. Vi minner om at da Løren-banen ble bygd, under forrige byråd, var den 100 pst. lokalt finansiert. Hvis en hadde hatt samme finansieringsmetode nå, ville det betydd et langt høyere bompengenivå enn det som blir tilfellet, og det får være den positive siden av at vi klarer å begrense veksten, selv om lokalpolitikere i Oslo ønsker å prise bilbruk så høyt at det går ut over hverdagen til en del folk.

Vi jobber parallelt med å forhandle fram en byvekst-avtale med de største byene. Det har blitt signert en bymiljøavtale med en arealdel i Oslo som sørger for at når en bygger ut infrastruktur, får en også fortetninger rundt kollektivknutepunktene. Det er en viktig del av jobben. Så er det også verdt å understreke og minne rød-grønne politikere, spesielt Miljøpartiet De Grønne, om at i perioden 2007–2014 var det en reduksjon i bilbruken gjennom bomringen i Oslo. Det er altså ikke først nå at en har funnet ut at det er behagelig å ha få biler der det er mye folk – det har en visst lenge. Det har også vært en kraftig økning i kollektivtransportbruken i perioden 2007–2014. Det er også litt kjekt å konstatere at når det rød-grønne byrådet i Oslo har satt ambisiøse klimamål, var de så ambisiøse at de var innfridd allerede under det borgerlige byrådet, og det setter ting litt i perspektiv.

Det er viktig at vi får bygd ulike typer infrastruktur som er tilpasset behovene folk har. Derfor er det å bygge både gode sykkelveier, gode kollektivtraseer, god jernbane, gode T-baneløsninger og gode veiløsninger viktig. Bussen skal også fram. Køene på E18 Vestkorridoren er ikke til gagn verken for dem som kjører der, eller for dem som bor langsmed den. Til logikken enkelte uttrykker om at E18 Vestkorridoren er unødvendig, peker jeg på E18 Operatunellen. Jeg tror ingen av oss i dag ville sagt nei til det prosjektet når vi ser hva det har gjort for Oslo sentrum. Det samme bør vi kunne oss for Asker og Bærum og alle de andre som bor langs en langt mer tra-

fikkert vei, og der satsingen primært handler om buss, kollektivtrafikk, gange og sykkel – en bedre veistruktur totalt sett. Den satsingen som skjer, skal vi ønske velkommen. Så kan vi være uenige om hvordan vi finansierer det.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kirsti Leirtrø (A) [14:42:26]: Arbeiderpartiet er enig med Kristelig Folkeparti i at veiprising er en ny måte å se ting på. Bompengebelastningen i enkelte regioner kan være for høy og urettferdig, men rundt Oslo skal bompengene være mer enn betaling for veibygging: De skal begrense biltrafikken. Men da bør det også være godt tilrettelagte kollektivtilbud. I dag står bilene i Oslo i stampe – en kommer ikke fram. Derfor har bompenger en effekt.

Hvordan ser statsråden på denne påstanden?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [14:43:08]: Jeg har gått til valg på å redusere bompengebelastningen både i Oslo og andre steder. Det er ingen sammenheng mellom det høye nivået som byrådet i Oslo nå ønsker å ha, og det transportbehovet som folk har. Når jeg kjører mine barn på håndballturnering på en søndag, tar det meg ca. 20 minutter å kjøre gjennom Oslo, men jeg må betale bompenger to ganger. Skulle jeg tatt T-bane eller buss, som Oslo-byrådet mener jeg skulle, hadde jeg brukt ca. to timer mer på turen.

Når vi er bekymret for at barn i enkelte klasser ikke har råd til å gå i bursdagsselskap fordi det forventes at de har med en gave til 100–150 kr, må vi bare se hva denne bompengebarrieren betyr for sosial inkludering av en del familier, hvis håndballen – eller fotball eller hva det skal være – krever aktivitet et par ganger i uken.

Det å bygge ut god infrastruktur og gode kollektivtilbud betyr ikke at en automatisk må sette opp bompengesatsen, men vi ser at dagens regjering har sørget for at Oslo nå har langt mer kapital å investere i infrastruktur, selv uten å ha økt bompengesatsene sine.

Kirsti Leirtrø (A) [14:44:13]: Mitt spørsmål blir da, i oppfølgingen av det: Hva hvis det ikke hadde vært bompenger? I Trondheim ser en tydelig forskjell når det gjelder framkommeligheten for dem som virkelig trenger transport. De står ikke i kø på den samme måten. Det samme er det i Oslo. Hva er da alternativet til bompenger?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [14:44:38]: Det synes jeg var et lite kreativt spørsmål, for alternativet er jo økt offentlig finansiering. Det er i hvert fall en åpenbar løsning fra Fremskrittspartiets og regjeringens side. Derfor har vi bidratt ved at staten nå er inne med 50 pst. av finansieringen av de store pakkene, der Arbeiderparti-

politikere i Bergen ville peke på at de fikk mellom 5 og 15 pst. under forrige regjering.

Det er også en prioritering lokalt hvordan de lokale bidragene skal komme. Hvis målet er, slik det er for byrådet i Oslo, at det skal være så dyrt å kjøre bil at folk velger å slutte å gjøre det på grunn av prisnivået, er høye bomtakster selvsagt et mål. Hvis målet derimot er annerledes, at det blir en ren finansiering, men der en ikke skal straffe bilistene, tror jeg mange ville sagt at en lavere takst ville være en tilnærming til det.

Dette er jo litt av den politiske debatten: Hvordan bruker vi de felles pengene vi har? Skal vi stadig øke avgiftene gjennom bompenger, f.eks., eller skal vi bruke penger som vi har over offentlige budsjetter, annerledes? Regjeringen har bidratt til å redusere bompengetakstene mange steder, mot Arbeiderpartiets stemmer.

Arne Nævra (SV) [14:45:55]: Jeg tror statsråden kanskje misforsto eller med vilje ikke svarte helt på spørsmålet fra representanten Leirtrø. Hun spurte om hvordan statsråden kunne tenke seg å få ned trafikken hvis man ikke bruker bompenger som middel. Det var hennes spørsmål. Jeg lurar i tillegg på: Hvis statsråden ikke vil bruke bompenger som middel for å få inn penger til statskassen, vil han formodentlig ta det over skattedelen. Men med den profilen som hans finansminister legger opp til, og som regjeringen står for, er det jo sånn at man gir skattelettelse til noen få, mens de mange nesten ikke får noe. Det ville være ganske usosialt – jeg tenker på bakgrunn av usosiale avgifter.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [14:46:59]: Jeg lurar på hvordan diskusjonene er på interne SV-møter når vi hører hvordan feilinformasjonen florerer i Stortinget. Faktisk.no har sågar vist at en gjennomsnittlig norsk familie nå får ca. 10 000 kr mindre i skatter og avgifter enn hva de gjorde da de rød-grønne satt i regjering. Det viser at en del av skattelettelsene har kommet til vanlige folk. Mye av det andre har kommet til næringslivet for å være med og skape arbeidsplasser. Vi har også fra regjeringens side foreslått å redusere avgiftene, men gjennom stortingsforlik har avgiftene gått opp. Vi har foreslått å redusere bompengene, men Stortinget har stoppet oss. Ergo er det forskjell på det som til slutt blir vedtatt, og det som er enkeltpartiens politikk. Men i sum er det ikke tvil om at familier har kommet bedre ut nå enn det de hadde gjort om forrige regjeringens politikk hadde blitt videreført.

Så handler det om å styrke kollektivtrafikken og styrke satsingen på gang- og sykkelveier. Det er faktisk mulig å få til gjennom prioriteringer i budsjettet og ikke alltid økt finansiering med bompenger, selv om jeg vet at det er en politisk uenighet med SV akkurat der.

Arne Nævra (SV) [14:48:00]: Jeg takker for svaret, men jeg er overbevist om at statsråden kjenner til de empiriske dataene vi har – altså kunnskapen vi kan bygge på fram til nå, og også fra den forskningen som er gjort – at vi aldri kommer utenom bompenger for å styre folks atferd knyttet til kødannelser og trafikk i byene. Jeg er overbevist om at statsråden sitter med de kunnskapene, og da er spørsmålet: Hvilke virkemidler vil statsråden bruke – i tillegg eventuelt til bedre forhold for kollektivtransporten, som normalt sett hos flertallet her i salen vil finansieres med bompenger?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [14:48:41]: Jeg har ikke lyst til å spekulere i hva en skal gjøre hvis en øker bompengene eller krever inn bompenger, jeg vil heller fortelle hva vi holder på med allerede. Vi har økt satsingen på jernbane kraftig gjennom å øke bevilgningene over statsbudsjettet. Det betyr økt kapasitet, slik at flere kan reise med jernbane inn og ut av de store byene. Vi har økt bevilgningene over statsbudsjettet til å bygge bedre vei, og vi setter i verk store reformer for å få ned kostnadene til å bygge vei. Det har SV og opposisjonen vært imot, men Nye Veier og reformene i Vegvesenet viser at det nytter. Vi har doblet bevilgningene til å bygge sykkelveier, uten at vi har økt bompengene av den grunn. Det handler igjen om å gi folk et reisealternativ. Det er veldig få av oss som er villige til å bruke to timer ekstra reisetid med barna våre for å ta dem på håndballkamp istedenfor å kjøre dem i bil. Det å øke bompengene i den tro at det skal gjøre verden til et bedre sted, er med på å ekskludere dem som ikke har så god økonomi, og det er en side av denne saken som SV dessverre sjelden er med og debatterer.

Per Espen Stoknes (MDG) [14:49:56]: Jeg hører statsråden fra talerstolen her fortelle om i hvor stor grad han skal respektere lokale politikere og samarbeide med dem. Men det er et faktum at Statens vegvesen – under departementet – selv skriver i et brev at en sammenhengende utbygging av første parsell på E18, fra Lysaker til Ramstadsletta, er i strid med avtalen om Oslopakke 3. Da er mitt spørsmål: Hva mener statsråden egentlig med å respektere lokalpolitikere, når han samtidig – gjennom Statens vegvesen og departementet – går inn for å utvide E18 Vestkorridoren inn til Oslo? Er det sånn man respekterer lokalt inngåtte avtaler?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [14:50:43]: Dette er en diskusjon som har vært mellom Fremskrittspartiet og Miljøpartiet De Grønne siden avtalen ble inngått. Det som står i avtalen om Oslopakke 3, er at en skal bygge hele Vestkorridoren. Det er innledningen til det kapitlet. Så har vi sagt at første parsell skal være Lysaker-Strand. Vi har også sagt at det skal være et mål å holde

kostnadene nede, og da har vi sagt at for å holde kostnadene nede er det bra om en følger opp med en andre avdeling umiddelbart, for da slipper man en del av de midlertidige, kostbare løsningene, som å bygge en tunnel halvveis, som man så fyller igjen. Derfor har vi sagt at vi både bygger første del, som det står eksplisitt i avtalen at vi skal gjøre, og framskynder andre del, noe som ikke er i strid med avtalen. Men selvsagt – ethvert forsøk på å trenere det er viktig fra Miljøpartiet De Grønnes side, som ikke vil ha veien i det hele tatt. Men overordnet sier avtalen at hele strekningen skal bygges, og det er det vi er i gang med å skulle realisere.

Per Espen Stoknes (MDG) [14:51:46]: Det er forbløffende å høre statsråden tale om å ta ned kostnadene, når beregninger viser at det å kjøre en lastebil fra Asker til Oslo og tilbake vil komme opp i bompengekostnader på over 550 kr tur-retur. Er det det statsråden mener med å kutte kostnadene og holde kostnadene nede?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [14:52:05]: Jeg tror alle i denne sal vet at jeg vil kjempe for lavest mulige bompengesatser, mens Miljøpartiet De Grønne i byrådet i Oslo har kjempet for en høyest mulig bompengesats. Miljøpartiet De Grønne gikk jo ut og sa at de ville ha et høyere takstnivå enn det som til slutt ble avtalt. Det er litt rart å bli utfordret av et parti som vil ha bompenger, på at jeg ikke klarer å få dem lavere, når en selv altså kjemper imot de kuttene.

Vestkorridoren er et viktig infrastrukturprosjekt, det er ikke et 16-felts motorveiprosjekt, som byrådet i Oslo ved flere anledninger har prøvd å gi inntrykk av. Det er tre felt i hver retning, altså seks felt totalt. Mesteparten av dette handler om å flytte trafikken vekk fra der folk bor og jobber. Det handler om å sørge for at en får den samme effekten som en har fått i Oslo sentrum ved å få trafikken vekk fra Operaen og under jorden. Det gjør at man kan utvikle en ny bydel i hovedstaden, og det tror jeg ingen angrer på. Det samme kan vi nå oppnå i Bærum og i Asker ved å flytte trafikken vekk fra der folk bor, og få et bedre lokalmiljø isteden.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Nils Aage Jørgstad (H) [14:53:27]: Jeg blir litt forskrekket når jeg hører Senterpartiet og andre begynne å klage over hvor mye bompenger det er i Oslo – at det er for mye, og at man heller burde hatt pengene et annet sted. Jeg snakket om en ÅDT på 600 000 biler gjennom bomringen. Gad vite hvilke investeringer man måtte gjøre inn og ut av Oslo, og hvordan det ville belaste distrikte-

ne, hvis det hadde vært gjort på en annen måte enn gjennom det systemet man har nå. Det er faktisk slik at vi ser på satsing på kollektivtransport som en slags veiutbygging, kapasitetsutbygging, som også reduserer behovet for veiinvesteringer i den fasen vi er i nå.

Så litt til Johnsen: Ja, det er flere bomstasjoner, men som jeg sa i mitt innlegg, betyr det at flere skal betale. Vi gjorde en undersøkelse i 2012, og da var det 27 pst. av bilistene som betalte bompenger som hadde nytte av de tiltakene vi gjorde på veisiden i Akershus. Vi hadde en lang rekke prosjekter utenfor Oslo som ble finansiert med bompenger fra Ringen. Ved å utvide antall bomstasjoner blir det fordelt på et mye større antall. Det betyr mindre betaling for hver enkelt.

Det skal være timesavganger, som gjør at en ikke betaler i alle bomsnittene. Når en sier at vi skal dele, vi skal ha både inn- og utkreving, står det i proposisjonen at man skal halvere prisen, slik at det å kjøre fram og tilbake koster akkurat det samme som det i dag koster å kjøre én vei. Man kjører gratis tilbake i dag. Nå må man betale akkurat det samme.

Det er ikke sånn at dette i seg selv vil bidra til en fantastisk økning av bomsatsene i Oslo og Akershus. Det som betyr noe, er de prisene man eventuelt legger på dette systemet etterpå. Man differensierer altså i hovedsak miljømessig og med rushtid. Det har jeg vært imot før, men nå er jeg for, holdt jeg på å si. Måten dette gjøres på, har sin hensikt.

Arbeiderpartiet var inne på i sin merknad at vi ikke bygger ut InterCity, og at det er et problem for Oslo. Det er ikke noe problem for Oslo i det hele tatt, for InterCity er bygd ut i Akershus. Med Follotunnelen og Eidsvollsforbindingen er Akershus ferdig. Det som står igjen, og som er viktig, er Oslotunnelen, og den er faktisk framskyndet av denne regjeringen i Nasjonal transportplan for 2018–2029. Den sto ikke der.

Når det gjelder E18, vet jeg alt om hva de mener der, men jeg tror kanskje det er et poeng at vi gjennom bompengesystemet har greid å utvikle veisystemet i vår region. Akershus var pådriveren for å få løst en del av de store veiprojektene. Nå greier vi å løse det. E18-prosjektet er tatt ut av Oslopakke 3 for at det ikke skulle ligge der som en verkebyll.

Arne Nævra (SV) [14:56:41]: Til statsråden og det lille replikkordskiftet vi hadde: Jo da, flate avgifter – slik bompenger er – er usosiale, og SV har det i bakhodet. Det skal jeg love statsråden. Men så gir vi altså tilbake i godt monn i skatteprofilen vår. Det er sånn vi tenker. Vi gir tilbake til lavinntektsgrupper og barnefamilier. Grunnen til at vi selvfølgelig går inn for disse bommene, er at det virker. Det virker på trafikkbildet, vi får tra-

fikken ned, vi kan styre atferden til det store laget av mennesker.

Det er sånn vi må tenke. Vi må bruke alle de hjelpemidler vi har, og bompenger er ett av de hjelpemidlene – ikke bare fordi det skal være en pisk, det er også slik at det kommer penger inn til kollektive satsinger. Så enkelt er vel det bildet.

Så til representanten Tor André Johnsens innlegg, jeg klarer ikke helt å forbigå det i stillhet: Mørke skyer for bilistene – ja, jeg er bilist selv, må jeg si til representanten Johnsen. Men jeg betaler med glede bompengene mine. Jeg kan til og med kjøre inne i byen med klistremerke på bilen min hvor det står: Bilfri by. Jeg mener jeg skal få en smell, en liten straff for det – og jeg betaler det altså med glede.

Vi må gjøre kollektivtransporten bedre, mer attraktiv og gi bedre service, var vel egentlig budskapet til representanten Johnsen, i stedet for å straffe folk – da privatbilisten – med bommer. Da er spørsmålet: Hva hjelper det å gi bussene bedre seter, bedre fjæring eller – skal vi si – lavere priser, hvis ikke bussen kommer fram? Det er vel et naturlig spørsmål til representanten Johnsen, vil jeg tro. Hva hjelper det da? Det svaret vil jeg gjerne høre.

Så håper jeg inderlig at representanten Johnsen deler sitt innlegg her i dag på sosiale medier, slik at jeg får gleden av å dele det videre – muligens med noen små kommentarer om uansvarlighet og litt om hva man tenker om klima, byluft osv. Men det er altså en oppfordring til representanten Johnsen om å dele det første innlegget på sosiale medier.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Morten Stordalen (FrP) [14:59:27]: Når jeg nå tar ordet, er det fordi at når vi kommer til slike bompengedebatter, blir det gjerne beskyldninger fra flere partier – særlig fra opposisjonen – om at Fremskrittspartiet driver med dobbeltkommunikasjon. Nei, vi gjør ikke det. Fremskrittspartiet har i regjeringsforhandlingene ikke vunnet fram med sitt primærstandpunkt, det har andre partier gjort. Ofte er det de partiene som kritiserer Fremskrittspartiet og prøver å innbille folk at vi driver med dobbeltkommunikasjon, som er de som er for bompenger. Det er litt spesielt at man etterlyser en politikk man selv ikke vil ha.

Fremskrittspartiet har hatt en veldig grei og sannferdig kommunikasjon. I både Oslo og Akershus har Fremskrittspartiet stemt imot dette. Stortingsgruppen er samstemt og sier at hvis man ønsker folkeavstemning i Oslo og Akershus, synes vi det er en god idé. Det sier vi. Det er ikke dobbeltkommunikasjon – det er helt renhårig. Og ja, Fremskrittspartiet forholder seg til avtaler

vi har inngått i regjeringen. Det er det ikke noen tvil om. Så det er en veldig grei kommunikasjon.

De som driver med dobbeltkommunikasjon, kan være Senterpartiet, som har stemt for i Akershus, så vidt jeg vet, og så står man her i Stortinget og sier at det er ille med disse bomringene.

Når det gjelder Arbeiderpartiet og forslag nr. 2 i saken, fra SV, hvor man ber regjeringen stoppe alle planer om utbygging av E18 Vestkorridoren utover Lysaker-Strand, var også Raymond Johansen veldig ivrig og mente at regjeringen måtte stoppe det. Men her i Stortinget har tydeligvis Arbeiderpartiet valgt regjeringen og valgt bort sitt eget parti i Oslo, med Raymond Johansen i spissen. Det betyr at Arbeiderpartiet i Stortinget støtter regjeringen og vender ryggen til Raymond Johansen. Det setter vi pris på, men det er det som er dobbeltkommunikasjon.

La dette være helt klart: Fremskrittspartiet synes dette er voldsomt. Og ja, vi vet at så å si samtlige partier i Oslo og Akershus har ønsket dette. Og ja, Fremskrittspartiet har fått med seg at det er mange aksjoner og protester. Og ja, vi mener at man kanskje burde ha lyttet mer til folket, men det er et bevisst valg man tar lokalt. Så får man se hva som skjer ved neste lokalvalg.

Tor André Johnsen (FrP) [15:02:06]: Min kollega, Stordalen, hadde nettopp en god orientering om fakta og hvordan Fremskrittspartiet stemmer, men jeg har lyst å kommentere litt til Kristelig Folkeparti, som hadde noen kommentarer om Fremskrittspartiet og bompenger. Nå har representanten Grøvan gått, ser jeg, men det er ikke noe paradoks, slik Grøvan påstår, og det er ikke slik at vi mener forskjellige ting her og der, slik han påstår. Fremskrittspartiet er og blir imot bompenger. Lokalt stemmer vi alltid imot, men i regjering – som jeg sa i innlegget mitt – er vi en del av et forpliktende samarbeid med Venstre, Høyre og indirekte med Kristelig Folkeparti, og da må vi være en troverdig samarbeidspartner, som jeg også påpekte tydelig i mitt innlegg i sted.

Fremskrittspartiet er faktisk det eneste partiet som ikke ønsker bompenger, og at vi da samarbeider og har en god og troverdig prosess, har en god dialog og er en seriøs partner, tror jeg faktisk at både Høyre og Venstre og til og med Kristelig Folkeparti setter stor pris på.

Veiprisering er det flere som har vært inne på. Det var vel Kristelig Folkeparti som begynte med det, og Arbeiderpartiet fulgte det opp. På dette området er Fremskrittspartiet krystallklart: Nei, det er dyrt nok som det er å kjøre bil i dag, og det er mer enn nok overvåking som det er i dag. Da å sette inn en overvåkingsenhet – GPS eller hva det måtte være – i alle biler, slik at man alltid skal kunne overvåke hvor og når man kjører, og må-

te betale avhengig av hvor langt man kjører, synes vi blir helt feil. Det er dyrt nok som det er å kjøre bil i dag, og bilistene skal ikke være en melkeku. Jeg reagerer litt på den retorikken om at man må ta inntekter fra bilistene hele tiden. Bilistene skal betale for det de får – det er riktig – men de skal ikke være en permanent melkeku for å finansiere alle mulige andre prosjekter. Det blir feil. Det blir også feil å ha en permanent overvåking, som gjør at man kan følge alle biler overalt, og vite til enhver tid hvor alle kjører.

Når det gjelder De Grønne, fikk jeg egentlig bekreftet det jeg sa i innlegget mitt. Det er tydelig at Arbeiderpartiet har gitt dem frie tøyler. Det var ganske spesielt å høre på representanten Stoknes. Jeg lurte på om han egentlig har vært rundt i andre hovedsteder, når han påstår at det er så store trafikk- og bilproblemer i Oslo. Sammenliknet med hvilken som helst annen hovedstad i verden er det få biler og trafikkproblemer i Oslo. Det er et objektivt faktum.

Den holdningen De Grønne har til barnefamilier, er overraskende respektløs. De skal tross alt kjøre og rekke skole, barnehage og henting hit og dit. Da er man avhengig av å kjøre bil.

Til representanten Nævra fra SV: Det er hyggelig at han betaler bompenger med glede, men SV er vel ikke akkurat representative for folk flest, i hvert fall ikke representanten Nævra.

Når det gjelder det at bussen skal fram, er vi helt enige. Det er derfor det blir et eget bussfelt på nye E18 også.

Siv Mossleth (Sp) [15:05:26]: Jeg ble rent rørt av representanten Johnsen's første innlegg i dag. Jeg har merket meg at det ikke har vært veldig mange som har tatt tak i hans ønske om folkeavstemning i denne saken. Men jeg kan ikke unngå å se denne saken og dette kravet om folkeavstemning når det gjelder bompenger, opp mot den folkeavstemningen som nettopp har vært i Finnmark. Slik jeg har tolket regjeringen, har Fremskrittspartiet i regjering ikke hatt til hensikt å lytte til folkeavstemninger. I Finnmark var det helt tydelig: Ni av ti finnmarkinger var imot sammenslåingen. Det var 58 pst. deltakelse, og 87 pst. stemte imot. Jeg går nå og venter på at Fremskrittspartiet, gjerne ved representantene Johnsen og Stordalen, som er de eneste som har nevnt folkeavstemninger, nå tar konsekvensen av det de sier her i dag om folkeavstemning. Jeg forventer at de tar initiativ til å oppløse fylkessammenslåingen av Troms og Finnmark. Det kan ikke være slik at Fremskrittspartiet driver med dobbeltkommunikasjon om både bompenger og folkeavstemninger.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 4.

Den innkalla vararepresentanten for Akershus fylke, Liv Gustavsen, tek no sete.

Sak nr. 5 [15:07:29]

Innstilling frå transport- og kommunikasjonskomiteen om Utbygging og finansiering av E16 Eggemoen–Jevnaker–Olum i Buskerud og Oppland (Innst. 299 S (2017–2018), jf. Prop. 72 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske frå transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve anledning til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Ivar Odnes (Sp) [15:08:21]: (ordfører for saka): Det har vore ei glede å få vera saksordførar for denne bompengeproposisjonen, for E16 strekninga Eggemoen–Jevnaker–Olum i Buskerud og Oppland. Dette er ei sak eg kjenner godt frå mitt tidlegare politiske virke i Oppland fylkeskommune. Det har vore eit stort engasjement og møteaktivitet med involverte kommunar og fylkeskommunar for å kunna finna løysingar som kunne sikra ei raskast mogleg utbygging og ei bompenge-løysing som ikkje skulle føra til ei urimeleg høg belastning for lokalbefolkninga.

Ein har òg måtta gå nokre ekstra rundar, som det står i saka, men det ligg no føre ei innstilling til vedtak som skal vareta begge måla: å få sett i gang utbygginga og å sørgja for at belastinga for lokalbefolkninga ikkje skal verta urimeleg høg.

Det har òg kome nokre bekymringsmeldingar. Særleg kan bomplasseringa ved Olum verta ei urimeleg høg belastning for enkelte av dei som bur i dette området. Likevel skal det innanfor denne bompengeproposisjonen vera rom for å kunna vareta og imøtekoma enkelte unntak eller justeringar for enkelte som bur slik at det vert svært urimelege utslag på grunn av plasseringa av bomsnitt.

Den strekninga vi no behandlar, er ein del av aust-vest-forbindelsen E16 Bergen–Gävle. Veggen fungerer både som lokalveg og som hovudvegforbindelse mellom Gardermoen/Oslo nord og Buskerud, med forbindelse vidare til både Sørlandet og Vestlandet. Dette er ei viktig ytre ringveg-satsing nord for Oslo, som vil kunna avlasta det overbelasta vegsystemet gjennom Oslo, som vi òg prata om i føregåande sak. Samtidig vil utbyggingsprosjektet òg sørgja for at gjennomgangstrafikken vert

ført utanom Jevnaker sentrum og dei nærliggjande bustadområda. I tillegg vert det betre forhold for gange- og sykkeltrafikken. Målet med utbygginga er å oppnå tilfredsstillande standard med omsyn til både trafikksikkerheit, miljø og trafikkavvikling.

Finansieringa er basert på statlege midlar og bompenge. Det vert lagt opp til ein anleggsstart i løpet av inneverande år, og prosjektet er venta å opna for trafikk i 2021. Arbeidet med lokalvegnettet skal vera ferdig året etterpå. Det er lagt til grunn at 80 mill. kr av finansieringspotten skal koma eksisterande E16 til gode. Styringsramma er – rekna om til 2018-prisnivå – på 2,7 mrd. kr, med ei total kostnadsramme på vel 3 mrd. kr. Prosjektet er berekna å ha ein positiv effekt på reduksjonen av CO₂-utslepp. Reduksjonen i CO₂-utslepp er berekna til så mykje som 24 200 tonn i opningsåret 2021.

Dagens veg er smal og svingete, med til dels dårleg geometri og bereevne. Vegbreidda varierer mellom 6 og 7,5 meter – på delar av strekninga på E16 det einaste tilbodet til både gåande, syklande og køyrande. På strekninga Buskerud grense–Olum har det i perioden 2005–2015 skjedd 64 ulykker med personskadar. Prosjektet omfattar bygginga av 12,5 km tofelts veg, med ei vegbreidde på 12,5 meter og ei fartsgrense på 90 km/t. Veggen vert bygd med midtrekkverk og strekningar med forbikjøringsfelt i ei eller begge retningane. Veggen vil liggja i ein ny trasé, med unntak av eit stutt parti ved påkoplinga til eksisterande veg ved Olum. Prosjektet vil gje store trafikksikkerheitsmessige gevinstar. Særleg for gåande og syklande vil det etter ferdigstillinga av nye E16 og opprustinga av eksisterande E16 verta ei heilt anna oppleving å bevega seg på strekninga.

Det er difor svært gledeleg å fremja ei innstilling til vedtak i tre punkt frå ein samla komité. No kan Jevnakers befolkning endeleg få oppleva anleggsstart – i løpet av inneverande år – for denne så lenge etterlengta utbygginga.

Kirsti Leirtrø (A) [15:13:08]: Dette veiprosjektet har vært på trappene lenge, og det har lokalt vært mange diskusjoner om trasévalg og ikke minst hvor bommene skal stå.

Veiprosjektet vil ha en sterk trafikksikkerhetsforbedring. Fra 2005 til 2015 har det vært 64 ulykker med personskade. Dagens vei er smal og svingete, og veibredden varierer mellom 6 og 7,5 meter. Det å få en ny vei med en veibredde på 12,5 meter med midtdele, forbikjøringsfelt og en forbedring av forholdene for gang- og sykkeltrafikken vil øke framkommeligheten og tryggheten både for dem som bor der, og for dem som reiser gjennom området.

Det er på høy tid å få realisert et etterlengtet veiprojekt som binder vest og øst sammen. Komiteen mener at denne delen av E16 kan utvikles som en ytre ring for Oslo og vil kunne bidra til også å redusere trafikkbelastningen rundt og i Oslo. Den vil også styrke en større bo- og arbeidsregion. Den statlige andelen av utbyggingskostnadene utgjør 42 pst. De øvrige kostnadene skal dekket av bompenger basert på etterskuddsinnkreving i fire bomsnitt i Jevnaker kommune.

Med utgangspunkt i at prosjektet skal være nedbetalt i løpet av 15 år etter trafikkåpning, er det beregnet at gjennomsnittlig inntekt per passering må være på kr 60 for ny E16 og kr 21 for eksisterende E16 og fv. 241.

Nå er det tilslutning både lokalt og regionalt til forslaget i denne proposisjonen. Innbyggerne kan glede seg til at prosjektet, inklusiv arbeidet med lokale veier, står ferdig i 2022.

Solveig Sundbø Abrahamsen (H) [15:15:31]: Høgre gler seg over at denne delen av E16 skal utviklast som ein ytre ring nord for Oslo og dermed bidra til avlastning av det sterkt trafikkerte vegnettet i det sentrale Oslo-området. Prosjektet vil føre gjennomgangstrafikken utanom Jevnaker sentrum og nærliggjande buområde.

Dagens veg er smal og svingete med til dels dårleg geometri og bereevne. Strekinga går bl.a. gjennom tettbygd område i skulekretsen Toso. På delar av strekinga er E16 det einaste tilbodet for gåande og syklende. På strekinga Buskerud grense–Olum har det i perioden 2005–2015 skjedd 64 ulykker med personskade.

Forslaget til regjeringa vil betre forholda for gang- og sykkeltrafikken. Trafikksikkerheit er viktig. Målet med utbygginga er å oppnå tilfredsstillande standard med omsyn til både trafikksikkerheit, miljø og trafikkavvikling. Utbygginga kan dessutan bidra til viktig næringsutvikling ved å leggje til rette for den samla bu- og arbeidsmarknadsregionen på Ringerike og Jevnaker. Utbygginga kan òg leggje til rette for planlagd næringsutvikling på gamle Eggemoen flyplass i Ringerike kommune.

Den nye vegstrekinga på 12,5 km vil bety ei vesentleg innsparing på reisetida frå både Valdres og Hallingdal for trafikk som skal til Gardermoen. Ho blir òg eit alternativ for trafikk til og frå Oslo.

I store samferdselsprosjekt er god kostnads kontroll ekstra viktig. Kostnadsvekst kan slå beina under planane for veg- og jernbane. Det er gjennomført ekstern kvalitetssikring av E16 Eggemoen–Jevnaker–Olum, og det er ikkje avdekt ny informasjon av større relevans. Kvalitetssikringa er i tråd med det opphavlege prosjektstyringsgrunnlaget og kostnadsberekningane.

Når det no samtidig er lokalpolitisk tilslutning til forslaget som ligg i proposisjonen, kan det leggjast opp til

anleggsstart i løpet av 2018, slik som målsetjinga er i Nasjonal transportplan.

I fleire tiår auka forfallet på veg og bane, samtidig som me hadde altfor dårleg infrastruktur. No har me snudd forfall til fornying, og sidan den sitjande regjeringa overtok, er samferdselsinvesteringane auka med 60 pst. Dei neste åra vil Noreg få ein heilt ny infrastruktur.

Samferdselspolitikken er det aller kraftigaste verkemiddelet me har for å skape vekst og utvikling i distrikta. Me byggjer by og bygd tettare saman, reduserer avstandane mellom folk og sørgjer for at varer og tenester kjem fortare fram. Denne proposisjonen viser at regjeringa leverer på sine ambisjonar.

Tor André Johnsen (FrP) [15:18:39]: Nå er det litt over et år siden vi vedtok en annen utbygging av et viktig E16-prosjekt, nemlig Bjørum–Skaret, og i dag skal vi vedta en etterlengtet 12,5 km lang strekning på E16 mellom Olum i Oppland og Eggemoen i Buskerud.

Dagens vei på denne strekingen er altfor dårlig. Standarden står absolutt ikke i stil med viktigheten, funksjonen og trafikkmengden på veien. Veien er smal, den er svingete, og bredden er bare 6–7,5 meter. Hastigheten varierer fra helt ned i 50 km/t til opp til 80 km/t. Men ikke nok med at veien er smal og svingete, og at hastigheten er lav, veien går gjennom tettbygde strøk og gjennom skolekretser. Så at det nå blir en ny trasé og en bredde på 12,5 meter og 90 km/t, er en veldig stor positiv endring.

Veien fungerer både som lokalvei og som hovedveiforbindelse mellom Gardermoen/Oslo nord og Buskerud. Det legges vekt på å utvikle denne delen av E16 som en ytre ring nord for Oslo og dermed avlaste en sterkt trafikkert del av veinettet. Dette er veldig bra.

Det er viktig å presisere at dette er en veistreking som ville egnet seg perfekt til å bygge en smal firefelts vei. Det ville vært bedre ut fra et langsiktig og samfunnsnyttig perspektiv. Framskrivning av trafikken til 2022 gir en ÅDT på nesten 8 000 biler i døgnet, og det er basert på en lav økning i trafikken på i underkant av 1,5 pst. Erfaringer fra andre veiprojekter, som E16 gjennom Akershus og E6 fra Gardermoen og nordover, viser at den reelle økningen blir mye større – faktisk opp til tre ganger større – enn de forsiktige prognosene som ligger i NTP.

Også i dette prosjektet legges det opp til bom på sideveier. Det tar Fremskrittspartiet sterkt avstand fra. Det er ingen logikk i at de som ikke bruker eller trenger å kjøre på E16, skal betale for en vei de ikke bruker. Årsaken til at det settes opp bom på sideveier, er å forhindre trafikklekkasje. Men Fremskrittspartiet viser til gode resultater man bl.a. har hatt i Vestfold, der lavere bomtakster på E18 og ingen bom på sideveiene har gitt positive resulta-

ter uten problemer med trafikklekkasje. Lavere bomtakster har resultert i at flere bruker den sikre, nye firefelts motorveien, slik at belastningen på sideveiene har blitt redusert.

I dette prosjektet brukes det også en beregningsteknisk rente på 5,5 pst. for å beregne bomtakstene. I E16 Bjørgo–Skaret, som vi vedtok i april i fjor, var renten satt til 4,5 pst. Det er vesentlig høyere enn markedsrente, men uansett er 4,5 pst. mer riktig enn 5,5 pst., som det legges opp til her. Fremskrittspartiet ønsker å presisere viktigheten av å bruke lavest mulig rente. Det vil komme bilistene til gode i form av lavere bomsatser. Det er viktig for Fremskrittspartiet, og det er noe vi har påpekt i flere år. Tidligere fikk vi begrenset støtte for å bruke lavere rente, eller markedsrente. Men dette har heldigvis endret seg. Følgelig er Fremskrittspartiet meget godt fornøyd med at en samlet komité nå stiller seg bak merkna den om at bompengetakstene kan settes lavere, basert på markedsrente eller binding av renten, slik at det kan komme bilistene til gode.

Fremskrittspartiet er også glad for at komiteen ønsker dette, og vi oppfordrer derfor Oppland og Buskerud fylkeskommuner til å benytte seg av denne muligheten og bruke markedsrente, slik at bomsatsene kan settes ned.

Arne Nævra (SV) [15:22:33]: Dette veiprojektet har en lang historie, som veiprojekter veldig ofte har. Debatten har gått fram og tilbake lokalt om alternative traseer og bomplasseringer. Det alternativet som til slutt er valgt, er et akseptabelt kompromiss mellom nedbygging av natur og god veiløsning, der avlastning av Jevnaker sentrum er en vesentlig del.

SV forutsetter likevel at det iverksettes gode ordninger for erstatningsjord til gårdbrukerne som er rammet. Det er et veldig viktig poeng for SV at vi i hver utbyggingssak ivaretar dyrket mark. Vi har hatt et forslag, som vi prøver å etterleve lokalt, om at hver gang det tas dyrket mark, skal den dyrkede marka erstattes i forholdet 2:1, i den forstand at man erstatter den jorda som går tapt, med dobbelt så mye og som bør nydyrkes. Flytting av jord er også veldig aktuelt i den forbindelse.

SV er også spesielt glad for at den ulykkesbelastede veistrekningen med lav standard nå blir en langt sikrere vei. Vi er fornøyd med at det settes av midler til opprustning av den gamle veien, ikke minst for syklende og gående. Vi forutsetter også at disse midlene ikke fordeles sånn at miljøgater og gang- og sykkelveier prioriteres ned. Dermed vil dette innlegget mitt på en måte være en hyllest til en veisak. Det er hyggelig at vi kan bli lagt merke til på den måten også.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [15:24:40]: Jeg får bare kvittere ut til forrige taler at jeg gleder meg stort når vi

er enige om at det er noen veier som vi faktisk trenger, og som skal bygges ut.

Dette er en veistrekning som har behov for å bli utbedret. Det er en smal og svingete vei med dårlig geometri, mye høyde og mange stigningskurver. En del steder er den bare rundt 6 meter bred, og en del steder er det eneste tilbudet for gående og syklende faktisk å gå på E16. Sånn ønsker vi ikke å ha det, verken her eller andre steder, og derfor er det viktig at vi har god framdrift i viktige veiprojekt.

Jeg opplever at det er et stort ønske lokalt om at prosjektet skal bli realisert. Vi får nå bygd ca. 12,5 km ny vei med veibredde 12,5 meter og fartsgrense på 90 km/t. En får midtrekkverk og forbikjøringsfelt på strekningene. Det gjør at dette blir bedre. Det blir bedre for dem som kjører her hver dag for lokale formål. Men ikke minst er dette med på å tegne et bilde av en ytre ringvei rundt Oslo – en ring 4 om en vil kalle det det – fordi en ser en sammenheng med veiinvesteringene som nå skjer på E16 ved Sandvika, og det som skal skje videre oppover mot Tyrifjorden, og som blir koblet med denne strekningen. En får etter hvert en veldig god alternativ rute for dem som kommer nordfra og skal vestover, eller motsatt.

Jeg hadde sågar gleden av, for halvannen uke siden, å sykle deler av denne strekningen. Selv om dette var på en søndag med relativt liten trafikk, merket en jo hvor smalt det er enkelte steder, og hvordan det oppleves som syklist å ha tungtransport tett på seg. Når en sykler gjennom landskapet og tettstedene, ser en også hvor mange naboer som har tungt trafikkert vei rett ved sin innkjørsel, og gjerne rett ved der deres barn leker, og derfor er jeg ekstra glad for at dette er en av de veistrekningene som vi nå får utbedret.

Det er bompengendeel på dette prosjektet også. Men i proposisjonen har en synliggjort hva potensialet er ved å jobbe med renteutgifter o.l. for å sørge for at bompengenivået kan være lavest mulig, og at potensialet i å redusere takstene er betydelig. Hva som blir endelig takstnivå, vil en komme tilbake til når det nærmer seg åpning av veien, men jeg er veldig glad for at Stortinget signaliserer en fleksibilitet, slik at vi kan jobbe for at takstene blir lavest mulig, nettopp for at nytteverdien av veien blir størst mulig, samtidig som vi kan betjene det bompengelånet som blir tatt opp.

Jeg får gratulere alle i regionen med at dette prosjektet nå nærmer seg realisering, og at det ligger penger inne til å kunne starte opp dette allerede i 2018.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Arne Nævra (SV) [15:27:52]: Jeg vil berømme statsråden for at han sykler langs veien også. Da får han et godt inntrykk av både de myke og de harde trafikante-

ne. Det er en veldig bra kombinasjon når han først har reist langs hele E6 med trailer.

Jeg hadde lyst til å spørre statsråden om hva han synes om et forslag som jeg nevnte fra talerstolen, om å ivareta dyrket mark på en måte som er forpliktende. Har statsråden vurdert det i forbindelse med slike utbygginger, som veldig ofte går på bekostning av dyrket mark? Det ser vi jo, det er satt under sterkt press, og dyrket mark er for veldig mange – bør være, i hvert fall – hellig. Hvordan ser han på et forslag om en forpliktende regel nærmest, eller en forskrift, som han eventuelt kan utarbeide sammen med landbruksministeren?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [15:28:44]: For det første kan jeg kvittere ut og si at jeg har snart syklet ca. 3 000 km bare i år, så vi har mye asfaltbefaring for tiden. Det er ikke alle steder asfalten er like god, og derfor har vi også satsing på vedlikehold.

Når det gjelder dyrket mark, er denne regjeringen opptatt av at vi skal redusere nedbygging av dyrket mark. Hvis vi ser på utviklingen de siste årene, mener jeg vi har lyktes med det. Det er stor oppmerksomhet både i jernbanesektoren og i veisektoren, det er de to primært, når det gjelder hvordan en legger veikurvatur, jernbanestrekninger o.l. for å minimere beslag av både dyrket mark og også egentlig landbruksjord generelt, altså til beite o.l. Det å lage en regel om hvor mye en skal erstatte, tenker jeg fort kan bli veldig rigid. Det å ha en overordnet bevissthet om dette som gjør at vi både fra samferdselsmyndighetenes side og også i godt samarbeid med landbruksmyndighetene ser på hvor det er fornuftig at en gir denne typen erstatning, og hvor en ikke gir det – at vi har den fleksibiliteten, tror jeg gir oss bedre resultat for en lavere pris på sikt.

Arne Nævra (SV) [15:29:51]: Jeg takker for svaret.

Poenget med en forskrift, en regel på et vis, som kanskje kunne vært utviklet/utarbeidet i samarbeid med selvfølgelig Landbruks- og matdepartementet og landbruksministeren, må være at det i mye sterkere grad tas med i betraktningene når veier skal utbygges. Det er en faktor å beregne, det er en faktor en må ha med i regnskapet, som jeg tror kunne vært en stor fordel. Så jeg vil igjen spørre om statsråden ikke kan tenke seg å vurdere en sånn regel, som på et vis da ville inngått i totalvurderingen når utbygginger i samferdselssektoren skal foretas.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [15:30:32]: Hvis regelen går på at en skal ha en gitt faktor, så vil jeg være imot det, for det tar vekk fleksibiliteten. Men hvis ønsket fra representanten er at vi skal ha dyrket mark med som et viktig moment, så er det allerede inne. Jeg vegrer meg for å gjøre det om en til en regelgreie, for det blir ofte

veldig rigid, og der tar en ofte ut sammenhengen mellom nytteverdi på de ulike stedene, kostnader o.l. Det er noen steder en kan ha veldig stor nytte av nydyrking, andre steder er ikke tapet like stort, og det å kunne vurdere fra prosjekt til prosjekt samtidig som en har en helhetstilnærming, er viktig.

Stortinget har gitt klare signal til regjeringen om å ivareta dyrket mark o.l. og redusere den nedbyggingen som har vært. Som sagt, hvis en ser på den utviklingen som har vært de siste årene, mener jeg vi er godt i gang med å innfri dette når det gjelder både nydyrking og redusert nedbygging.

Presidenten: Replikordskiftet er avslutta. Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [15:31:36]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Finansiering og utbygging av E6 på strekningen Ranheim–Åsen i kommunene Trondheim, Malvik, Stjørdal og Levanger i Trøndelag (Innst. 298 S (2017–2018), jf. Prop. 81 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske frå transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve anledning til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Kirsti Leirtrø (A) [15:32:24] (ordfører for saken): Det er en glede å få være saksordfører for denne saken.

E6 strekker seg gjennom hele Trøndelag, fra Dovre til Majavatn, og er ikke bare en viktig hovedferdselsåre for Trøndelag, men for enhver som skal kjøre fra sør til nord, eller fra nord til sør. Den går i hovedsak parallelt med Trønderbanen. En utbedring er særdeles etterlengtet, og nå skal vi altså vedta at 4,2 mil skal få ny standard.

E6 Ranheim–Åsen kan deles inn i to kategorier og er også to ulike byggeprosjekt i regi av Nye Veier. Det burde både i proposisjonen og i saksordførermerknaene ha vært presisert at differansen mellom første kostnadsanslag på 10,4 mrd. kr og dagens på 11,821 mrd. kr skyldes valget fra Nye Veier om en helhetlig firefelts vei også på strekningen Stjørdal–Åsen. Så er det presisert fra talerstolen. Nå legger verken regjeringen eller komiteen opp til at Stortinget skal vedta et eksakt beløp, men vedta vilkårene som framgår i den saken. Dette skyldes at

prosjektet skal bygges ut av Nye Veier, og de har fått helt andre føringer enn Statens vegvesen for gjennomføring.

Det som er positivt, er dialogen Nye Veier har lokalt og regionalt for å få til best mulige løsninger. En ulempe er at Nye Veier ikke har mandat til å se sammenhengen med utbygging av Trønderbanen. Dette burde vi ha lagt til rette for. Det kunne ha vært en stor fordel.

Første del, Trondheim–Stjørdal, er i dag den beste strekningen på E6 gjennom Trøndelag. Her er det allereide fartsgrense 90 km/t. Men tunnelsikkerhetsforskriften og det at den største befolkningsveksten er i dette området, gjør at denne strekningen er den som gir størst samfunnsøkonomisk effekt, ut fra de parameterne som er satt for beregning av dette. Den andre delen, Stjørdal–Åsen, er en særdeles ulykkesbelastet strekning og vil etter vår oppfatning gi den største effekten når det gjelder forbedring av framkommelighet og trafikksikkerhet.

Arbeiderpartiet har tre viktige merknader i saken. Vi er bekymret for den høye bompengekostnaden gjennom Trøndelag. Det var vi inne på i forrige sak, hvor høy en bompengebelastning skal være. For en personbil vil det, når Nye Veier er ferdig, fra Berkåk til Åsen koste 600 kr tur-retur. Vi mener at det nå er på tide å utrede alternative løsninger til bompenger, for å få en mer rettferdig fordeling av veibyggingskostnader. Dette forslaget ble også fremmet i vårt forslag til NTP. Vi må se på en mer rettferdig og helhetlig veiprisning.

Så er Arbeiderpartiet bekymret for framkommeligheten under utbyggingsperioden. Trøndelag var samstemt om elektrifisering av Trønderbanen med nye togsett, sånn at kapasiteten, som er sprengt i dag, kan bedres – og framkommeligheten likeså. Slik lå det også inne i NTP fra 2013. Nå er vi bekymret over at det ser ut til at utbyggingen av Trønderbanen er avlyst, eller i beste fall utsatt, av dagens regjering. Det er heller ikke mulig å se for seg i etterkant at humpende, trege og fulle tog kan konkurrere med en firefelts motorvei, og klimamål og målene i Miljøpakke Trondheim utfordres i særdeleshet.

Det siste punktet er den høye garantisummen som fylkeskommunen må stille opp med for statens veier. Det har vi behandlet tidligere, i et Dokument 8-forslag, og vi mener at det er viktig at regjeringen snarest ser på en endring av dette.

Da har jeg redegjort for Arbeiderpartiets merknader i saken. Trøndelag får med dette en fabelaktig 42 kilometer firefelts motorvei, og Nye Veier gjør en formidabel jobb i Trøndelag.

Jeg vil anbefale komiteens innstilling.

Helge Orten (H) [15:37:38] (komiteens leder): Takk til saksordføreren og komiteen for et godt samarbeid i behandlingen av denne bompengeproposisjonen.

Dette er et viktig veiprojekt for Trøndelag. Utbygging av E6 nord for Trondheim er viktig både for utvikling av bo- og arbeidsmarkedet, for bedre framkommelighet og for økt trafikksikkerhet.

Prosjektet var i utgangspunktet planlagt som en firefelts vei fra Ranheim til Værnes med 90 km/t, og to- og trefelts vei på Kvithammar–Åsen. Dette er en del av Nye Veiers portefølje, og etter en nærmere gjennomgang anbefaler selskapet at det bygges firefelts vei på hele strekningen Ranheim–Åsen med fartsgrense på 110 km/t. Det vil gi en mer helhetlig standard og en framtidsrettet og god vei.

Kostnadene for prosjektet er betydelig redusert sammenlignet med Statens vegvesens opprinnelige anslag. Forventet kostnad er nå 11,4 mrd. kr – det er mange kostnadsanslag i proposisjonen – for fire felt på hele strekningen, mot 12,7 mrd. kr, som var Statens vegvesens opprinnelige forslag, med to og tre felt på strekningen Kvithammar–Åsen. Samfunnsnyttene er dermed vesentlig forbedret, og prosjektet har med disse forutsetningene gått fra å være samfunnsøkonomisk ulønnsomt til å bli samfunnsøkonomisk lønnsomt.

Det er gledelig at det er stor grad av enighet om dette prosjektet. Jeg registrerer likevel at SV ikke ønsker å gjennomføre prosjektet med firefelts vei, men vil gå tilbake til de opprinnelige planene med to- og trefelts vei med lavere fartsgrense. Det er for meg underlig at dårligere kapasitet på veiene er SVs fremste miljøtiltak. Kjø og kaos er ikke god miljøpolitikk. Jeg tror på at vi i løpet av noen år vil nå målene om nullutslipp fra biltrafikken, og at det også er viktig at vi har gode og sikre veier å kjøre på.

Jeg ser også, som representanten Leirtrø nevnte, at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV i merknadene til innstillingen er bekymret for den samlede bompengebelastningen når alle delstrekningene mellom Berkåk og Åsen er utbygd. Det er all mulig grunn til å være oppmerksom på den totale bompengebelastningen i et område, og at bomstasjonene er plassert på en slik måte at det er godt samsvar mellom både betaling og nytte for veien. Bompengefinansieringen må oppleves som rimelig, målt mot fordelen ved spart reisetid, økt framkommelighet og økt trafikksikkerhet.

Når Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV uttrykker bekymring for bompengenivået, er det likevel ikke særlig troverdig, siden de ikke har noen annen alternativ finansiering eller mer statlige midler å bidra med. De stemmer for alle bompengeproposisjoner, og i tillegg er de imot forslaget regjeringa har fremmet om en tilskuddsordning for å redusere satsene. Da blir merknadene om bekymring over bompengenivået stort sett bare symbolpolitikk.

Vi ser at etableringen av Nye Veier har hatt stor betydning og bidratt til mer kostnadseffektiv utbygging og økt samfunnsnytte i prosjektene. En helhetlig utbygging av et firefelts veisystem nord og sør for Trondheim vil ha stor betydning for utviklingen av hele regionen. Vi gleder oss, sammen med trønderne, når vi nå vedtar finansiering og utbygging av E6 Ranheim–Åsen.

Tor André Johnsen (FrP) [15:41:02]: Etter en lang debatt og en litt tung start på dagen med Oslopakke 3, synes vi det er veldig gledelig at presidentskapet har satt opp denne saken på slutten av sakene vi skal behandle, for da får vi avsluttet med en ekte gladsak. Dette er helt fantastisk.

I motsetning til Oslopakke 3 er det som nå kommer til å skje i Trøndelag, utbyggingen Ranheim–Åsen gjennom hele fire kommuner: Trondheim, Malvik, Stjørdal og Levanger, en skikkelig gladsak. Det er ingen tvil om at dette er den beste og en av de viktigste sakene – i hvert fall fra et Fremskrittsparti-ståsted og vårt hjerte, som står Nye Veier nær – vi behandler i dag. Slike saker gir virkelig inspirasjon og motivasjon til å stå på og fortsette å bygge landet, og slike saker viser hvor viktig det er å ha Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, med god støtte fra Kristelig Folkeparti, i regjering. For faktum er at uten disse fire samarbeidspartiene hadde vi ikke stått her i dag og diskutert utbygging av hele 42 km firefelts vei med 110 km/t i Trøndelag. Det er et faktum som ingen kan vri seg unna eller bortforklare, uavhengig av politisk ståsted. I norsk samferdselspolitikk er dette helt unikt og virkelig historisk. Det hadde vi ikke fått til uten Nye Veier, og det viser hvor viktig det er å sørge for å fylle på med nye prosjekter til Nye Veier.

Fremskrittspartiet har sagt det før, og vi sier det igjen: Nye Veier er en suksess. Det har vi enda et eksempel på her. Reiselengden for de to delstrekningene vil bli redusert, og vi får nå en fullverdig standard og tilstrekkelig kapasitet til å ta unna både dagens og morgendagens trafikk på en rask, trafiksikker og effektiv måte.

Utbyggingen skal skje i regi av Nye Veier, og det er vi i Fremskrittspartiet veldig glad for. Nettopp Nye Veier har gjort det mulig å gjøre om dette prosjektet til et fullverdig firefelts prosjekt med samfunnsøkonomisk lønnsomhet.

Statens vegvesen ville, som min kollega Helge Orten orienterte ganske godt om, dessverre nøye seg med en tofeltsløsning med litt forbikjøringsmulighet og 90 km/t. Vi er veldig glad for at Nye Veier nå dropper den særnorske løsningen – en dårlig løsning – som kun ville ivaretatt trafiksikkerheten, men ikke ivaretatt behovet for økt kapasitet, økt framkommelighet eller økt samfunnsnytte. Det viser at konkurranse er bra, og at Nye Veier bidrar

til å løfte norsk veitbygging fram til et nivå på høyde med våre naboland.

Strekningene som nå erstattes, er ulykkesbelastede, med få omkjøringsmuligheter. Årsdøgntrafikken på E6 tilbake til 2016 varierer fra nesten 9 000 til opp mot 20 000 kjøretøy. En forholdsvis høy andel tunge kjøretøy tilsier selvfølgelig at det må bygges fire felt.

For en FrP-er er det veldig gledelig å se det er i tråd med de føringer som vi har gitt i NTP, at det ikke blir etablert bom på lokalveier eller sideveier. I tillegg legger flertallet til grunn at bompengetakstene kan settes lavere ved å bruke markedsrenter eller ved å binde renten, slik at det kommer bilistene til gode med en lavere bompengetakst.

Avslutningsvis må jeg si det er gledelig å se at en nesten samlet komité, dessverre bortsett fra vår kollega Nævra fra SV, fokuserer på både trafiksikkerhet, framkommelighet, kapasitet og samfunnsøkonomi. Følgelig er det også litt skuffende, men ikke overraskende, at SV ikke fokuserer på dette, men kun på én ting; trafiksikkerhet, og ikke på alle de andre viktige poengene.

Når det gjelder det at prisen blir for høy, er vi selvfølgelig helt enig med Arbeiderpartiet, som påpekte det. 600 kr er altfor dyrt. En fattig liten trøst er at vi takket være dagens regjering har innført en rabatt på 20 pst. Det ville kostet over 700 kr hadde vi ikke hatt det.

Alternativ finansiering er at staten tar en større del av ansvaret. Alternativ finansiering er ikke å pålegge bilistene andre nye, kreative løsninger for å ta pengene fra dem som kjører bil. Fremskrittspartiet har vært klar på det i mange år, det er fullt mulig dersom stortingsflertallet blir med på det, å bruke mer av oljeformuen til å investere i Norge for å bygge trygg, sikker og framtidsrettet infrastruktur i dette landet.

Siv Mossleth (Sp) [15:46:05]: Nå blir det finansiering og utbygging på strekningen Ranheim–Åsen i Trøndelag. Det blir ca. 42 km firefelts vei og en fartsgrense på 110 km/t.

Denne strekningen er ulykkesbelastet, og i perioden 2007–2017 var det 15 ulykker med hardt skadde eller drepte – 4 personer ble drept og 14 ble hardt skadd i disse ulykkene. Liv og helse, trafiksikkerhet, er viktig for Senterpartiet, og jeg håper inderlig at vi vil se at antall ulykker går ned på denne strekningen.

Vi vet at antall kilometer går ned med ca. 5, og at reisetida går ned med nesten et kvarter. Men jeg må vise til den høye bompengekostnaden gjennom Trøndelag når hele porteføljen til Nye Veier blir realisert. Da vil det for en personbil koste 600 kr tur–retur Berkåk–Åsen. Senterpartiet mener det er på tide å få på plass alternative løsninger til bompenger.

Jeg har også lyst til å vise til Trøndelag fylkeskommunes garantiansvar i dette prosjektet på 9,8 mrd. kr. Senterpartiet mener staten selv må stille garanti for riksveier og viser til representantforslaget fra Senterpartiet, fremmet bl.a. av Ivar Odnès i transportkomiteen, om mindre bompenger gjennom statlig overtakelse av garanti på bompengelån. Senterpartiet mener det er riktig at staten overtar garantiansvaret for eksisterende bompengeprojekter på riksvei. Senterpartiet mener at framtidige riksveiprojekt, som det vi behandler nå, skal ha statlig garanti for bompengelån. Og Senterpartiet mener at reduserte lånekostnader som følge av statlig garanti må komme de veifarende til gode.

Da den saken var oppe, utgjorde regjeringspartiene et flertall for enda en vurdering av om det er hensiktsmessig at fylkeskommunene fortsatt skal stille garanti for bompenger på riksvei, og de ville komme tilbake til Stortinget med det. Det stemte vi sekundært for, og jeg venter i spenning på om dette vil resultere i at staten overtar garantiansvaret på vegne av fylkeskommunen på dette veiprojektet. Jeg håper det vil skje ganske snart.

Til slutt vil jeg påpeke den manglende kapasiteten på Trønderbanen under utbyggingen av E6. Det har stor betydning for utviklingen av Trønderbanen og Trøndelag fylke at vedtak i NTP blir igangsatt som lovet.

Arne Nævra (SV) [15:49:46]: SV vil nok en gang poengtere at målet for transportplanleggingen i Norge må være å sikre flest mulig tilgang på best mulig miljøvennlige transportmuligheter. Stortinget er godt kjent med SVs syn, ikke minst etter innleggene mine her i dag, og at dette utgangspunktet naturlig innebærer en nedprioritering av nye firefelts motorveier, som bidrar til økt biltrafikk, økte klimagassutslipp og nedbygging av natur og matjord. Det er en linje her. Jeg prøver å være konsistent. Jeg prøver å si hva vi mener i enhver anledning, og prøver å ikke bryte ut av et prinsipp her.

Like kjent er det at SV mener at fellesskapets midler i større grad burde gå til å finansiere en opprustning av jernbanen, mer kollektivtrafikk i byene og lyntog mellom de store byene i Norge. Skal vi lykkes med å få gods- og persontrafikk over på bane, må vi satse mer på nettopp bane enn motorveier.

Det foreslåtte veiprojektet i denne proposisjonen er et eksempel på nettopp denne typen miljøfiendtlige og lite samfunnsøkonomisk lønnsomme veiprojekter, slik SV ser det. SV mener at i stedet for en ny firefelts motorvei med 110 km/t bør den eksisterende veien, med to/tre felt utbedres og hovedsakelig følge nåværende trasé, altså mer i tråd med det første forslaget som ble forlatt.

Så enkelt, men altså så vanskelig er det. Når budsjettene behandles her i salen, er det motorveier som igjen kommer på banen. Jeg la merke til at komitélederen vår, Orten, gjestet SV med en liten forundring over at vi ville ha det opprinnelige alternativet med nedskalert utgave. Det er det meste SV kan tilby, sa Orten, kø og uframkomelige veier – omtrent noe slikt. Det er vel litt på grensen til uredelighet når SV har klare alternativer. Vi ønsker altså at vi skal bygge for tog først, med hyppigere avganger, elektrifisering i dette tilfellet. Og så får vi se, etter at det er bygd ut for tog, etter at vi har fått et bedre tilbud på skinnene, hvilket behov vi har for firefelts vei i framtiden. Jeg er klar over at elektriske biler kommer. Det skulle bare mangle. Alle kjenner til det nå. Det vi snakker om, er gods, som vil henge etter ganske lenge. Og vi snakker om at uansett krever biler ressurser, og de tar plass. Alt dette tilsier at på lengre strekninger er det jernbane som er et godt alternativ.

Vi prøver også å ha en konsistent holdning mellom lokallag, fylkespartier og opp til Stortinget. Det fører til at vi har hatt lik avstemning og like merknader stort sett hele veien. Samme vurdering som jeg nå hadde, har vi også av den planlagte utbyggingen av E6 Åsen–Mære. Også den strekningen bør utbedres med utgangspunkt i traseen som finnes i dag, og ikke bygges som ny firefelts vei – av de samme grunnene som nevnt for strekningen Ranheim–Åsen.

Det er på denne bakgrunn SV fremmer forslaget som jeg herved tar opp.

Presidenten: Representanten Arne Nævra har teke opp det forslaget han refererte til.

Jon Gunnes (V) [15:53:38]: Nok en trønder som skal lovprise det arbeidet som Nye Veier har gjort i Trøndelag foreløpig. Det har ikke bygd noe ennå, så vi får se hvordan det går. Men historien er at det ble møtt med stor skepsis da Nye Veier kom med forslaget om å satse på Ranheim–Åsen først, istedenfor det som alle lokalpolitikere i Trøndelag hadde tenkt, at det var sør for Trondheim, fra Melhus opp til Ulsberg, man skulle fortsette, at det var det som var det viktigste. Det fikk også Nye Veier i porteføljen sin, men det viste seg å være mye dårligere samfunnsøkonomisk, så det ble Ranheim–Åsen. Jeg må si at Nye Veier kan sikkert bygge vei, men de er også veldig gode til både å snakke fram saken sin og å forklare hvordan dette henger sammen. Jeg tror at i dag er nok de fleste i Trøndelag overbevist om at det er en rett prioritering, og særlig når man nå har fått varsel om at også veien i sør kanskje kommer tidligere enn først antatt.

Men jeg ser to utfordringer med at vi nå bygger Ranheim–Åsen. Den ene er at man får et stort problem med nullvekstmålet for biltrafikken i Trondheim. Trønd-

heim er akkurat i disse dager i forhandlinger med Samferdselsdepartementet om en byvekstavtale. Den tilsier at vi ikke skal øke biltrafikken noe i forhold til i dag. Når man får en så god vei og økt kapasitet på denne veistrekningen, kan det helt klart være fristende for bilistene å kjøre helt inn til Trondheim. Det som er beskrevet litt i proposisjonen, og som politikerne i Trøndelag er veldig opptatt av, er at bomstasjonen på Ranheim blir opprettholdt slik at den kommer inn i porteføljen til miljøpakken. Miljøpakkens formål er å opprettholde visjonen om nullvekst på biltrafikken i Trondheim. Det kan gjøres ved at det blir en god overgang til et kollektivsystem inn til Trondheim.

Den andre utfordringen som flere har nevnt her, er jernbanen som går parallelt med E6. Der er det bare to ting som gjelder. Det er bedre kapasitet og raskere tog på denne jernbanestrekningen. Den kan helt klart avlaste biltrafikken på veien ganske kraftig, og særlig mellom Trondheim og Værnes. Der bør det etableres et flytog. Det er ca. 20 000 biler, ÅDT, som kjører Trondheim–Værnes i dag, og man tror at kanskje 30–40 pst. av disse bilene skal til Værnes for å parkere der. De skal ikke videre, for ingen klarer å ta med seg bilen på flyet. Den skal stå der parkert, og det er disse bilene som man helt klart bør la stå hjemme, og så heller kjøre med tog eller buss inn til Værnes. Toget har helt klart stor kapasitet og kan være et veldig bra miljøtiltak hvis dette nå gjennomføres, for å hindre at Trondheim blir overfylt av biler og isteden kan utvikle seg som en miljøvennlig by. Så det håper vi blir en følge av denne veibyggingen. Man kan ikke bare la trafikken øke og øke. Det blir helt klart mer trafikkikkert. Vi har skumle tunnelloesninger i dag, vi tåler ingen tunnelbrann i disse lange tunnelene mellom Trondheim og Stjørdal. Vi bør også kunne avlaste med tanke på at det i dag begynner å bli ganske mye kø på enkelte tidspunkt i uken. Derfor hilser vi dette velkommen – og i tillegg trafikkikkerheten til Åsen.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [15:58:51]: Dette er nok en god sak, der vi nå får vedtatt et viktig veiprojekt som er bra både for lokalt næringsliv og lokale innbyggere og for regionen og nasjonen.

På min første reise som statsråd, fra sør til nord, kjørte vi bl.a. E6 gjennom Trøndelag. Jeg fikk gleden av å sitte på i en 1976-modell Cadillac Eldorado på strekningen nordover gjennom Åsen. Vi stoppet i Verdalen, der jeg fikk kjøre videre med en lastebil. Det var helt åpenbart at dette var veistrekningsdet var grunnlag for å ønske seg bedre, og jeg er glad for at vi i dag står her og vedtar at nå skal vi bygge.

Det har ikke bare vært lett å komme hit. Det har vært mange skjær i sjøen. Det ene er selvsagt at prosjektene er store og kostbare og det er vanskelig å finne penger, men

det har også vært en veldig kraftig lokal motstand mot å bygge E6 nordover, en vil heller ha den sørover. Nå er jeg glad for at vi skal få på plass både E6 nordover og E6 sørover, raskere enn det som har vært planlagt og lagt til rette for før. Nytteverdien av å få på plass nord først er også størst. Vi har måttet kjempe med Arbeiderpartiet i Trondheim, som ikke ville ha byvekstavtale i byen hvis denne veien ble bygd ut. Nå er jeg glad for at vi får begge deler.

Jeg konstaterer at de reformene vi har gjennomført i veisektoren – med å kunne bygge bedre, raskere og billigere – nå gir resultater. Men spoler vi tre år tilbake i tid, var advarslene klare: Den reformen som vi gjennomførte, ville sette veibyggingen tiår tilbake i tid. Nå ser vi heller at vi kan snakke om tiår med framskyndelse.

At vi nå vedtar 42 km med ny vei, er mye i seg selv. Tatt i betraktning av at E18 gjennom Vestfold har blitt bygd ut med ca. 4 km i året og E39 fra Stavanger til Sandnes med ca. et par kilometer i året, er det mye vi nå vedtar på en gang. Men det som er vel så viktig med tanke på å se framtidsrettet, er at vi nå får en vei som er fire felt på hele strekningen og i all hovedsak 110 km/t. Det er noe annet enn det som lå på skrivebordet da vi overtok. Da var det snakk om to- og trefeltsvei.

Det som er ekstra gledelig, er at vi får en lang veistrekning med høyere fart og kapasitet, men til en lavere pris enn det som forelå da vi overtok. At prislappen har gått fra 12,7 mrd. kr – som var Vegvesenets anslag for en to- og trefelts vei og delvis firefelts – til nå en kostnad på 11,43 mrd. kr, med altså økt kapasitet og høyere fart, viser at Nye Veier klarer å levere i rollen sin.

Jeg vil skynde meg å legge til at Vegvesenet har vist at ved de reformene og endringene vi har gjort, kan også de levere på samme måte. Det handler om å gi større frihet til fagfolkene til å kunne gjennomføre lengre strekninger og faktisk være mer framtidsrettet. Det som Vegvesenet er i gang med på E6 i Helgeland, der vi snakker om 16 mil med ny vei, er også formidabelt bra.

Her har vi også sett at det å fokusere mer på nettopp kostnader, men også på nytte, har gitt resultater, for denne veien var i utgangspunktet samfunnsøkonomisk ulønnsom. Gjennom de endringene som vi har gjort, har altså både kostnadene gått ned og nytteverdien gått kraftig opp, og den er nå samfunnsøkonomisk lønnsom. Derfor tror jeg det for mange på borgerlig side gir litt ekstra tilfredshet når vi kan vedta denne veien, for den viser så mange positive resultater av en veireform som fire partier var for, men som opposisjonen var imot. Dette er ett av bevisene på at det var fornuftig å gjøre det vi planla i utgangspunktet.

Det er riktig som representanten Gunnes sier: Vi har ikke ennå satt spaden i jorda, og det skal bygges. Men der

vi ser at Nye Veier er i gang, har de også levert godt så langt.

Det er viktig at vi jobber videre med å holde kostnadene nede. Både Vegvesenet og Nye Veier er opptatt av å jobbe med kontraktene fram til byggestart for å se på enda bedre løsninger og lavere pris. Det gir mulighet for å tenke seg at bompengene gjerne kan bli enda lavere enn det som ligger inne nå, og at vi gjennom låneordninger og lignende ser på å få taksten lavest mulig. Det er avvik mellom den taksten som er foreslått, og det som er vedtatt lokalt, altså lavere takst foreslås her i salen i dag enn det som lokale vedtak har bygd på. Jeg håper at vi, innen det åpner, kan se enda en reduksjon.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Kirsti Leirtrø (A) [16:04:17]: Jeg tenkte egentlig ikke å ta ordet, men representanten Tor André Johnsen fikk meg til å ta ordet igjen. Han hevder at det var de som innførte 20 pst. rabatt på bompenger. I dag har jeg 50 pst. rabatt på bompenger, og hjemstedet mitt er Stjørdal. Selv om det nå blir 20 pst. for samtlige, er det en avtale som enkelte er ganske bekymret for, så for noen blir det mye verre enn det er i dag, og spesielt for dem som har dette som arbeidsvei.

Til representanten Helge Orten, som sier at vår bompengebekymring ikke er reell: Vi ba om en utredning i NTP om alternativ veipricing, og det hadde vært fint om regjeringen også så på dette som en nødvendighet. Det begynner å bli ganske mange store veiprojekt som koster mye for enkeltmennesker, og å nevne 500 mill. kr i statsbudsjettet som en ordning for å redusere bompengene, mener vi er en symbolsk bit, for det finnes langt bedre måter å redusere bompengene på enn det. Vi øker bompengandelen langt mer hvert år enn de 500 mill. kr her i Stortinget.

Det blir sagt fra statsrådets side at de rød-grønne i Trøndelag har vært imot denne veibyggingen. Det er ikke sant. De har vært for denne veibyggingen, men de hadde en prioritert rekkefølge på ting. Det var E6 sør-øst med godsterminal sør for Trondheim, det var elektrifisering og raskere tog nord for Trondheim, og det var dette veiprojektet. Nå har det roet seg i Trøndelag, takket være at Nye Veier også prioriterer det i sør. Vi har en utfordring med godsterminalen og godstransporten sørøst eller nordøst. Og det var ikke sånn at de ikke ville ha en byvekstavtale. De ville ha en garanti fra statsråden for at en firefelts motorvei faktisk ikke utfordret miljøkravene i Trondheim, for det er ikke sånn at biler på en firefelts motorvei forsvinner ved bygrensen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [16:07:07]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Espen Stoknes, Siri Gåsemyr Staalesen og Torstein Tvedt Solberg om smarte byer (Innst. 300 S (2017–2018), jf. Dokument 8:142 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [16:07:51] (ordfører for saken): Vi behandler i dag et representantforslag om smarte byer. Forslaget går ut på å be regjeringen om å utarbeide en nasjonal smartbystrategi som omhandler sikker og åpen smartbyinfrastruktur, herunder å utrede behovet for å sikre nasjonale dataplattformer og standarder samt sikre det offentlige eierskap til data for å sikre fellesskapets del av framtidig verdiskaping og legge grunnlag for framtidig innovasjon.

Transport- og kommunikasjonskomiteen avga foreløpig innstilling i saken den 8. mai og sendte den til kommunal- og forvaltningskomiteen til uttalelse. Jeg vil som saksordfører takke komiteen for konstruktivt samarbeid i komiteen.

En enstemmig komité er i stor grad enig med forslagsstillerne i at Norge trenger en smartbystrategi, og at mulighetene for innovasjon, arbeidsplasser og bedre byer for innbyggerne er enorme hvis det satses riktig og tidnok. En satsing på smarte byer kan eksempelvis bidra til bedre mobilitet, bedre utnyttelse av byrommet, bedre informasjon til byrommet, mer effektiv utnyttelse av energi og andre ressurser og bedre beslutninger for byplanlegging. Komiteen vil påpeke at begrepet smarte byer har slått rot internasjonalt, som en samlebetegnelse på innovative, IKT-baserte måter å organisere små og store deler av livet i byene på, og at formålet med smarte byer er å fornye, forenkle og forbedre byene, fra både innbyggernes, næringslivets og offentlig sektors perspektiv.

Komiteen er videre enig i at det er viktig at kommunene selv er i førersetet i dette arbeidet, gjerne i samspill med lokalt næringsliv, fordi det er kommunene selv som

vet best hva de viktigste innsatsområdene lokalt er. Mange kommuner er i dag i gang med gode og spennende initiativer, der de bruker digital teknologi til å forbedre innbyggernes livskvalitet, lage bedre tjenester og redusere klima- og miljøproblemer.

Komiteen merker seg at regjeringen foreløpig ikke ser det som hensiktsmessig å utarbeide en egen nasjonal strategi for smarte byer, og viser til at behovet og utfordringene både samt kommunenes prioriteringer og initiativ er for ulike til at en felles nasjonal oppskrift er tjenlig.

Komiteen viser videre til at det gjennom Nasjonal transportplan er varslet en betydelig økt innsats innen teknologi og digitalisering i samferdselssektoren. Utviklingen innen ny teknologi skjer i et høyt tempo, og Norge har en av verdens mest teknologiavanserte befolkninger og god digital infrastruktur, samt at Norge som et lite land kan bevege seg fort og dra nytte av et tett samarbeid mellom det offentlige, næringslivet og akademien.

I Jeløya-plattformen framgår det at regjeringen vil gjennomføre en omfattende evaluering av norske lover og regler, med sikte på å identifisere unødvendige regler som hindrer eller forsinker bruk av transportteknologi- og IKT-løsninger. Det skal legges til rette for bruk av intelligente trafikksystemer, autonome løsninger og annen teknologi i transportsektoren der det gir bedre kapasitetsutnyttelse, økt trafikksikkerhet og et bedre tilbud til de reisende. Komiteen gleder seg over dette.

Så langt er det stor enighet i komiteen. Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre henviser til at det i regjeringsplattformen er nedfelt at arbeidet med innovasjon i offentlig sektor må forsterkes for å sikre gode tjenester, bedre samordning og god bruk av samfunnets ressurser. Jeløya-plattformen er tydelig på at regjeringen vil utvikle en strategi for digitalisering i offentlig sektor.

De pågående initiativene, ordningene og tiltakene som allerede er opprettet, sammen med regjeringens plattform, vil bidra til viktige forbedringer for å kunne realisere smartere byer og samfunn. Vi vil framheve at regjeringen allerede jobber målrettet, vi kommer til å følge dette saksområdet og jobbe videre for å avdekke spesifikke hindringer eller barrierer hvor byer og kommuner selv signaliserer at det er behov for økt samordning. Jeløya-plattformen er også tydelig på at regjeringen vil utvikle en strategi for digitalisering i offentlig sektor for å forsterke innsats, samarbeid og samordning.

Høyre, Venstre og Fremskrittspartiet mener derfor at regjeringen allerede leverer på punket, og er enig i at det ikke er naturlig at det opprettes nye, spesifikke poster på statsbudsjettet nå.

På bakgrunn av det tilrår komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Fremskrittspartiet at representantfor-

slaget om smarte byer ikke vedtas. Jeg regner med at andre partier redegjør for sine forslag.

Øystein Langholm Hansen (A) [16:13:02]: Smarte byer er et relativt nytt begrep. Det dreier seg om den teknologiske utviklingen, som gjør at innovative, IKT-baserte måter å organisere små og store deler av livet i byene på blir viktigere og viktigere. Dette må vi gjøre på innbyggernes, næringslivets og offentlig sektors premisser og kreve at ting settes inn i et system som letter og trykker hverdagen for alle.

Transportkomiteen var på besøk hos Nkom, Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, i går. Der ble vi forespeilt en framtid der alt fra avfallstømming til autonome kjøretøy og fjernstyrte hus, omtrent, blir digitalt styrt – gjennom smarte systemer som vil både lette hverdagen for mange og sannsynligvis også spare liv.

Forslagsstillerne viser til at byer over hele verden står overfor store utfordringer, med økende urbanisering, manglende infrastruktur, større krav og en økende andel eldre i befolkningen. Byenes utfordringer løses best med ny teknologi, med samarbeid og tett innbyggerinvolvering. Dette alene bør føre til at vi får en nasjonal strategi på dette området. Samtidig viser forslagsstillerne til at dette området også vil gi en markedsmulighet på over 13 000 mrd. kr de neste fem årene. Det er penger, det også.

Det kan gi oss store muligheter. Vi bor i et lite land med få innbyggere, men har et kjempestort fortrinn knyttet til arbeidet som ligger foran oss på dette området. Vi har en av verdens mest teknologisk avanserte befolkninger, og det fortrinnet må vi bruke. Med en relativt liten befolkning er vi avhengig av å tilrettelegge byene sånn at innbyggerne har en god og trygg hverdag. Derfor er det et godt forslag som behandles i denne saken.

Smarte byer er, som saksordføreren var inne på, en internasjonal samlebetegnelse. Norge burde ligge helt i front i dette arbeidet. Det skjer mye i norske kommuner, men det er ingen samlet strategi for det. De fragmenterte satsingene gjør at det er et stort potensial for både næringsliv, marked og effektivisering. Norge ligger to–tre år etter foregangsland som Spania, Japan og Sør-Korea. Dette gjør at vi risikerer at vi ikke blir et foregangsland innen teknologi, innovasjon og bærekraftige, smarte byer. Da risikerer vi å ikke få ta del i det store markedet dette vil utgjøre om få år, og den verdiskapingen dette vil bringe med seg.

Dette forslaget er godt. Det er så godt at Stortinget bør vedta det, sånn at regjeringen utarbeider en nasjonal smartbystrategi, og at regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2019 vurderer behovet for en nasjonal finansieringsordning for smartbyinitiativer. Det er

en finansieringssak som fremmer samarbeid mellom kommuner og eskalerer lokale prosjekter til å bli nasjonale.

Herved tar jeg opp de tre forslagene som fremmes i saken, og håper de blir vedtatt, til beste for landet.

Presidenten: Representanten Øystein Langholm Hansen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Nils Aage Jegstad (H) [16:16:56]: Jeg vil innledningsvis understreke at temaet som forslagsstillerne tar opp, er både interessant og viktig i samfunnsdebatten. Jeg vil videre takke saksordføreren for en god gjennomgang av saken, men vil komme med noen bemerkninger.

Forslagsstillerne legger til grunn at mulighetene for innovasjon, arbeidsplasser og bedre byer for innbyggerne er enorme hvis det satses riktig og tidsnok. Det er jeg enig i. Forslagsstillerne mener videre at slike initiativer i norske kommuner krever en overordnet nasjonal strategi som kan ramme inn satsingene og tilrettelegge med nødvendige virkemidler og støtteordninger. Det er jeg uenig i.

For det første er mange kommuner allerede i gang med gode og spennende initiativer, der de bruker digital teknologi for å forbedre innbyggernes livskraft, lage bedre tjenester og redusere klima- og miljøproblemene. For det andre er det viktig at kommunene selv er i fører-setet i dette arbeidet – gjerne i samspill med lokalt næringsliv – da det er kommunene selv som vet hva de viktigste lokale innsatsområdene er. For det tredje vil det kunne gi en betydelig økonomisk gevinst ved at f.eks. ny teknologi frigjør ressurser som kan brukes på andre områder.

Formålet med smarte byer er å fornye, forenkle og forbedre byene fra både innbyggernes, næringslivets og offentlig sektors perspektiv. En satsing på smarte byer kan bidra til bedre mobilitet, bedre utnyttelse av byrommet, mer effektiv utnyttelse av energi og andre ressurser og bedre beslutninger for byplanleggingen. Det er viktig å understreke at dette er et kommunalt ansvar, og at mange kommuner allerede har et konkret samarbeid om temaet, spesielt de største kommunene og byene. Jeg vil også påpeke at det er et utstrakt samarbeid mellom byer i Europa, hvor også norske byer tar del. Jeg tror på generelt grunnlag at kommuner og byer vet å innhente erfaring fra inn- og utland og dele disse med andre kommuner og byer.

Mobilitet og samferdsel er viktige elementer i alle smartbysammenhenger, og Samferdselsdepartementet peker på at rask teknologisk utvikling kombinert med reformer og nye løsninger gir bedre muligheter enn tidligere til å realisere et effektivt og klimavennlig transportsystem. Det viser seg at de viktigste trendene i samfunnssektoren er effektivisering, autonomi, digitalise-

ring og framvekst av nye tjenestekonsept. Dette er trender som trolig vil ha størst effekt i byområdene. Dette er jeg også enig i.

I innstillingen viser komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, til at det i regjeringsplattformen er nedfelt at arbeidet med innovasjon i offentlig sektor må forsterkes for å sikre gode tjenester, bedre samordning og god bruk av samfunnets ressurser. Vi slutter oss derfor til innstillingen fra komiteen om at dette forslaget avvises.

Ivar Odnes (Sp) [16:20:19]: Det skjer mykje smart planlegging og utvikling i både byar, fylke og kommunar for tida. Det har det for så vidt gjort før òg, men no har det fått namnet smartspesialisering eller smarte byar og vert brukt snart overalt, uansett kor smart det er.

Senterpartiet meiner at forslaget om ein nasjonal smartbystrategi er positivt, men det må likevel seiast at fleire av utfordringane som vert lyfta fram i forslaget, er utfordringar som ikkje berre er for byane, men for kommunar generelt, og som difor må løysast av og for ein samla kommunesektor. Det er viktig at kommunane sjølv er i førarsetet i moderniserings- og omstillingsarbeidet, i samspel med lokalt næringsliv og andre lokale aktørar.

Senterpartiet har landa på at vi støttar forslaget som her er fremma av representanten Langholm Hansen på vegner av Arbeidarpartiet, Senterpartiet og SV. Vi meiner det er viktig at vi får ei nasjonal satsing og ein strategi som òg varetek bl.a. datasikkerheit og innovasjon, slik at dette kjem fellesskapet til gode.

Det er òg etablert eit selskap som heiter Smarte Byer Norge AS, som har vore i drift i tre år. Dei leverer konsulent- og rådgjevingstenester. Dei har etablert eit breitt nettverk med næringsliv, forskingssektor og kommunar, og det er gode initiativ som vert tekne i dette selskapet og i dette nettverket. Det er etablert gode møteplassar, og det skjer spennande utviklingssatsingar i arbeidet deira.

Senterpartiet støttar alle slike gode initiativ. Men det er òg viktig at gjennom å etablere ein nasjonal strategi vil ein kunne få ei betre samordning i arbeidet og sikra god samhandling mellom stat, fylke, kommunar og næringsliv i heile landet når dei enkelte smarte byar og kommunar skal utarbeida sine strategiar. Det ligg altså eit stort potensial i å ta i bruk ny teknologi, som autonome køyretøy, smarte bygg og infrastruktur som bidreg til mindre støy og forureining, og meir berekraftige bu- og arbeidsmiljø rundt om i våre byar og kommunar. Så ja, Senterpartiet ynskjer ein nasjonal smartbystrategi og stiller seg derfor bak forslaget i tre punkt i saka.

Arne Nævra (SV) [16:23:11]: Smartbybegrepet inneholder veldig mye, som nevnt av flere talere allerede. Det er heller ikke noe klart definert uttrykk, men noe jeg tror vi må legge litt i etter hvert som vi går opp veien, for det omfatter egentlig alle deler av samfunnet, slik som samferdselssektoren, helse- og omsorgssektoren, offentlig forvaltning og mye, mye mer.

Det er viktig, som forslagsstillerne påpeker, at Norge benytter denne anledningen til å ligge i forkant av utviklingen. Det skulle nesten bare mangle, med tanke på det nivået Norge er på teknologisk sett, og på utdanningsnivået. Og forslagsstillerne – som jeg vil berømme for at de i det hele tatt fremmet forslaget – argumenterer godt for sitt syn. De sier at det faktisk er et lite land, faktisk er et fortrinn. Det tror SV på. Men for å utnytte dette fortrinnet bør det nå lages en strategi for smartbyutvikling i Norge. Derfor foreslår mindretallet at «Stortinget ber regjeringen utarbeide en nasjonal smartbystrategi som omhandler en sikker og åpen smartbyinfrastruktur», nærmere beskrevet i forslaget.

Men vi får ikke noe fart eller noe initiativ i dette om det ikke følger penger med. Derfor er det viktig at det i budsjettssammenheng bør vurderes en nasjonal finansieringsordning for slike initiativer, med hensyn til både studier og konkrete tiltak. Politikken er nå engang slik at uten at det følger penger med, skjer det fælt lite.

Av størst interesse er selvsagt de prosjektene som gjennom lokalt initiativ kan løftes opp til prosjekter som kan være av nasjonal interesse, og som kan være overførbare til andre områder i samfunnet eller andre geografiske områder. SV mener det er avgjørende at offentlig sektor er offensive når det gjelder digitaliseringen og teknologiutviklingen, og offentlig sektor må hele tiden se etter nye måter å ta i bruk ny teknologi på, både nasjonalt og lokalt. Derfor støtter SV at Norge skal utarbeide en smartbystrategi og gjøre det mulig for lokale myndigheter å se på ulike måter de kan implementere smartbyinitiativer på.

Det er viktig at denne strategien er så åpen som mulig, og det er selvfølgelig også av åpenbare personvernshensyn. Videre bør en slik strategi vurdere hvordan smartbyteknologien kan gjøres mest mulig tilgjengelig, og hvordan strategien kan bidra til gode, miljøvennlige løsninger.

Etter SVs mening holder det ikke at flertallet viser til statsråden, som igjen viser til pågående initiativer og de ordninger og tiltak som allerede er opprettet, sammen med regjeringens plattform, og som vil bidra til viktige forbedringer for å kunne realisere smartere byer og samfunn – og at Kommunal- og moderniseringsdepartementet på denne bakgrunn ikke ser det som naturlig at det opprettes nye, spesifikke poster på statsbudsjettet nå.

Statsråden peker også i sitt svarbrev til transport- og kommunikasjonskomiteen på at Jeløya-plattformen er tydelig på at regjeringen vil utvikle en strategi for å digitalisere i offentlig sektor, for å forsterke innsatsen for samarbeid og samordning. Igjen: Denne sektoren trenger en samordning, og ideer og tiltak trenger økonomiske incentiver. Vi behøver ikke nødvendigvis snakke om halsbrekkende summer her. Husk også på at vi her snakker om midler for senere inntjening – det kan være store gevinster å hente, både for næringslivet og for det offentlige.

Jeg vil dermed selvfølgelig igjen annonsere at vi anbefaler forslagene bl.a. SV står bak i innstillingen.

Jon Gunnes (V) [16:27:29]: Smarte byer er vel ikke noe nytt begrep – det var nevnt at selskapet Smarte Byer har eksistert i tre år. Men man har jo hatt Smart City, det var for ca. ti år siden at man innførte Smart City-konsepter. Trondheim var en av de byene – bedrifter, interesseorganisasjoner og Trondheim by. Det ble mislykket, dessverre. Vi fikk ikke noe ut av det i Trondheim. Hva skyldtes det? Det var kanskje ikke modent nok, teknologien hadde ikke kommet langt nok til at det var bra nok ennå. I tillegg hadde nok næringslivet og interesseorganisasjonene hatt store forventninger både til støtte og til at vi skulle skape et marked.

Nå har digitaliseringen kommet mye lenger. I løpet av ti år har den kommet milevis lenger. Derfor har vi nå Miljøpartiet De Grønnes initiativ og ikke minst oppvekelse for hele landet om at nå er det kanskje på tide å snakke enda nærmere om smarte byer og gjennomføring av bestemte prosjekter. Men jeg tror at man skal snakke mest til kommunen og fylkeskommunen, kanskje i særdeleshet kommunen. Jeg tror at det regjeringen fikk til med en ordning f.eks. innenfor Klimasats, altså klimatilak ute i kommunene, en belønningsordning, er en typisk god sak som kunne ha vært gjennomført også innen digitalisering, å ta i bruk ny teknologi og legge forholdene til rette. Men da er det kommunene som må ta initiativene til prosjektene, og også være med og finansiere dem, sammen med staten. Det hadde jeg hatt mye mer tro på – en organisering av et slikt prosjekt – enn et nasjonalt opplegg for å skissere hvordan dette skal gjøres for hver enkelt kommune, for forskjellen er så stor på de forskjellige kommunene både når det gjelder hvor langt man har kommet, og ikke minst når det gjelder hvilke engasjerte bedrifter man har i sin kommune. Vi har f.eks. energiselskapene. Det er nå flere av dem som tar til orde for støtteordning for å sette opp solpanel, for de ser at disse nærtiltakene for å løse nettdriften kommer ganske snart, at det blir et anstrengt nett på grunn av elbilene, men også på grunn av det nye markedet som kommer til å bli skapt gjennom den nye teknologien, og

også den gode utviklingen vi har på både solceller, batteri og forskjellige ting.

I løpet av i år skal alle energiselskaper, nettselskaper, bytte ut måleren hjemme hos oss. Alle skal få en smart måler. Den kan bli så smart at vi ikke helt har oversikten over hva de egentlig kan bruke alle disse tallene til, men det viser jo bare at der går løpet, og de er interessert fordi man skal effektivisere strømleveransen. Det skal effektivisere måleravlesningene, og det kan være med og hjelpe på i en nødsituasjon med hensyn til et anstrengt nett.

Mange andre kan helt sikkert utnytte teknologien og den nye digitaliseringen på en god måte, så dette var egentlig bare noen eksempler som jeg tror løses best ved at de lokale initiativene tas, og gjerne spres etter det. KS har sikkert en stor oppgave, og regjeringen klarer nok også å komme opp med gode tiltak. Men at vi trenger en nasjonal strategi for dette på dette tidspunkt, er ikke jeg sikker på.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [16:32:42]: Det er ikke lenge siden vi behandlet stortingsmeldingene Digital agenda for Norge og Nasjonal transportplan 2018–2029. I begge disse stortingsmeldingene har staten forpliktet seg til å øke innsatsen innen teknologi og digitalisering. Smarte byer er en del av et helhetsbilde, hvor den teknologiske utviklingen gir oss helt nye muligheter i utviklingen av gode lokalsamfunn og gode bo- og bymiljø. Utvikling av smarte byer er avhengig av at offentlig og privat sektor forsterker hverandre i ulike typer partnerskap. Derfor er det viktig at staten forplikter seg, og at staten bidrar.

Begrepet «smarte byer» er vidtrekkende og kan omhandle alt fra IKT-utvikling og smarte energiløsninger til effektive mobilitetsløsninger, informasjonshåndtering og planlegging av rasjonell og effektiv infrastruktur. Det er store trender vi snakker om her, men det er også en utvikling vi kan stimulere, forsterke og sette retning på. For en teknologioptimist byr utviklingen på store muligheter innenfor miljø, bærekraft, arealeffektivitet, mobilitet og kommunikasjon – ja, nesten innenfor alle relevante områder som omhandler bymiljø, byutvikling og byplanlegging.

Så er det jo slik i dag at alle kommuner bruker digital teknologi for å forbedre innbyggernes tjenester. Digital teknologi brukes til å redusere klima- og miljøproblemene og til å få mer effektive transportløsninger.

Som transport- og kommunikasjonskomiteen peker på, er det kommunene selv som må være i førersetet i dette arbeidet, gjerne i samspill med lokalt næringsliv. Det handler om den lokale selvråderetten, og det handler om at det er kommunene som vet best hvilke løsninger som passer for dem og deres innbyggere. Samtidig er Kristelig Folkeparti opptatt av at regjeringen må være en

pådriver og en partner knyttet til bruken av statlige virkemidler. Staten må etter vår oppfatning bidra med incentiver og kompetanse.

Så er altså spørsmålet om det trengs en egen nasjonal strategi for smarte byer. Jeg ser at kommunal- og moderniseringsministeren mener det ikke er hensiktsmessig å utarbeide en egen nasjonal strategi for smarte byer nå. En begrunnelse for dette er bl.a. at behovet og utfordringene samt kommunenes prioriteringer og initiativer er for ulike til at en felles nasjonal oppskrift er tjenlig. Kristelig Folkeparti er enig i statsrådets vurdering, og vi støtter derfor tilrådingen fra transport- og kommunikasjonskomiteen. Det sentrale framover må imidlertid være at staten er en aktiv støttespiller i arbeidet med å ta i bruk digitale løsninger. Ikke minst er det viktig at staten bidrar med kompetanse og løsninger overfor kommunene, slik at man ikke sitter på hver sin tue og skal finne opp kruttet hver for seg.

Det er heller ingen tvil om at utfordringer med mobilitet og samferdsel vil bli stadig viktigere i framtidens byer. For å løse utfordringene knyttet til bl.a. trafiksikkerhet, kapasitet, miljø og klima trenger vi å modernisere transportsystemet. For eksempel vil intelligente transportsystemer kunne være en viktig faktor i den type moderniseringsprosesser. Systemer for anvendelse av informasjons- og kommunikasjonsteknologi i veisektoren tror vi kan påvirke atferd og forbedre transportløsningene og trafikkavviklingen. Nye teknologiske løsninger kan gi bedre framkommelighet og ikke minst øke trafiksikkerheten og bidra til lavere utslipp fra transportsektoren.

Jeg er glad for at vi har en regjering og et stortingsflertall som er aktive i arbeidet med å modernisere transportsystemet, også ved hjelp av teknologisk innovasjon og tidlig bruk av nye løsninger. For Kristelig Folkeparti er det viktig at dette arbeidet nå forsterkes, og at regjeringen sørger for at regelverk og lovgivning til enhver tid er oppdatert og relevant.

Derfor stemmer Kristelig Folkeparti i denne saken for komiteens tilråding og mot mindretallsforslagene.

Per Espen Stoknes (MDG) [16:37:30]: Selskapet TaKaDu har utviklet programvare og sensorer som kan analysere en hel bys vannforsyning. Opptil halvparten av alt vann som går inn i vannrørene, kommer aldri fram til kranene, men blir borte i skjulte feil og lekkasjer. Da kan TaKaDu beregne seg fram til hvor de største lekkasjene skjer, og bedre vannbruken, gjøre billigere reparasjoner og gi et jevnere trykk.

Selskapet Nordic Automation Systems har utviklet smarte gatelys med sensorer som skruer gatelys på og av avhengig av behov, ved fotgjengere, syklist osv. Det finnes også selskaper med luftkvalitetssensorer, som kan gi

publikum sanntidsinformasjon om luftkvaliteten i ulike byområder, noe som er særlig viktig for dem med astma eller andre luftveislidelser.

Det finnes løsninger og selskaper som muliggjør at el-biler kan selge strøm tilbake fra batteriene til nettet og gjennom smartmålere bidra til å stabilisere strømmettet, f.eks. ved spenningsfall. Det finnes sensorer for parkeringsplasser, kollektivtransportløsninger, generell trafikkflytovervåkning og trafikkorker.

I dag finnes det sensorer og datasystemer for å digitalisere all infrastruktur, som vann, veier, luft, strøm og lys – alt det som gjør byer gode og sikre å leve i. Så all slik fysisk infrastruktur får snart et digitalt lag oppå seg – av og til kalt «Internet of Things». Til sammen blir disse stordataene fra alle systemene til en ny digital allmenning, en felles ressurs, en allmenning vi alle bruker og bidrar til. Dette muliggjør smartere løsninger og bedre liv i praksis for innbyggerne, samtidig som denne digitaliseringen kan forbedre ressursflyten og fjerne sløsing.

Men vi har i dag ingen nasjonal strategi eller standard for å sikre en allmenn, offentlig tilgang til disse stordataene, disse digitale allmenningene våre. Mange trafikkdata er det f.eks. Google som eier, og så bestemmer Google hvordan vi skal få tilgang til dem. Det virker åpenbart at det burde være åpne standarder, som sikrer offentlig, allmenn tilgang på like vilkår – åpne standarder for bedre konkurranse, demokratisk teknologiutvikling og transparens.

På denne bakgrunn er det underlig at komiteens flertall viser til at «behovet og utfordringene samt kommunenes prioriteringer og initiativer er for ulike til at en felles nasjonal oppskrift er tjenlig». Dette er underlig. «Nasjonal strategi» er byttet ut med ordet «oppskrift», og flertallets avvisning av forslaget gir ingen mening. Det er inkonsistent med hva de selv for øvrig sier at de gjør i innstillingen. Resultatet er at siden regjeringens digitale agenda ble lansert, har lite skjedd på smartbyområdet, og Norge synker nedover på de internasjonale smartbyrangeringene.

Det bør derfor opprettes virkemidler som premierer samarbeid mellom byer, koordinering og arbeidsdeling av såkalt best practice, slik at man unngår dobbeltarbeid, eller at alle lager hvert sitt system. Nasjonale virkemidler bør derfor premiere de prosjektene som fremmer arbeidsdeling og samarbeid mellom kommuner og byer, og vi må stimulere arbeidet med åpne standarder, høy datasikkerhet og allmenn tilgang med utgangspunkt i bykommunene. Dette har de til felles.

Men disse gode virkemidlene som ligger i forslagene våre, skal nå snart stemmes ned, ser det ut til. Her er det tydeligvis viktigere for partiene i posisjon å avvise og stemme ned konstruktive forslag – ikke fordi de er dårlige, men fordi de kanskje kommer fra opposisjonen. Det

henvises i innstillingen og i debatten til en masse ulike initiativer med noe smart eller digitalt i seg: NTP, selvgående kjøretøy, at det offentlige skal digitaliseres, at det finnes støtteordninger som aktører kan søke på. Alt dette som nevnes, er vel og bra, men det henger ikke sammen, og det viser en manglende strategisk forståelse av hva smartbyer er, og hva en strategisk satsing er. De nevnte initiativene går ikke til kjernen, nemlig bruken av digitale allmenninger til bedre liv og høyere verdiskaping med lavere fotavtrykk. Dette er svakt parlamentarisk arbeid. Jeg er litt skuffet når konstruktive tverrgående forslag skal avvises av dårlig begrunnede, polariserte, partilåste skillelinjer.

Vi står overfor et dyptgående paradigmeskifte som er langt viktigere enn partiskillene. IT var tidligere noe inne i datamaskinene, på en skjerm, men snart vil det være overalt rundt oss. Det vil ligge til grunn for hvordan moderne byer fungerer. Så det er leit at forslagene stemmes ned – for oss i Norge, for miljøet, for næringslivet og kanskje også for verden.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [16:42:31]: La meg prøve å tegne et litt lysere bilde – om at det faktisk skjer mye, koordinert, planlagt, men ikke nødvendigvis i tråd med en femårsplan, som blir rigid.

Jeg var for et par uker siden på Jernbaneskolen. Jeg fikk demonstrert hvordan jernbanen tar i bruk droner som skal brukes til overvåking av skinnegangen. Jeg ble presentert for hvordan det jobbes med målere som skal sjekke strømforbruket på ulike sporveksler, for å kunne se om det er avvik fra det som er normalt, nettopp for å kunne se om problemer oppstår – eller er på vei til å oppstå – og hvordan en utvikler droner som kan reise ut for å smøre sporveksler hvis de opplever at ting ikke er som de skal. Det jobbes koordinert med dette.

Men jeg tror ikke nødvendigvis det er hensiktsmessig at vi skal ha ett stort dokument som skal ta med seg alt som er tenkelig i alle byer, og lage det til en rigid plan. I en utvikling som er rivende, slik som nå, der det ikke bare er en stor kapitalmakt som skal være driver, men alt det som skjer i hodene våre, er vi ikke avhengig av å ha mye penger for å ha en god idé som kan utvikles. Da er det viktig at vi har en dynamisk tilnærming fra samfunnet til dette, og heller sørger for at vi kikker på mange ulike områder, kontinuerlig, hele veien, og lærer av hverandre. I det ligger det at vi ikke skal ha en femårsplan, og at det på det nåværende tidspunkt er vanskelig å lage en nasjonal strategi som favner alt. Men det er viktig at regjeringen er bevisst på disse mulighetene, er med på å stimulere innenfor de ulike sektorene og sørger for at folk snakker sammen. Der mener jeg vi leverer. Det å ha det kontinuerlige arbeidet og det å skape den bredden

når det gjelder både samferdselsområdet, helsevesenet, skolen og offentlig sektor, er viktig.

Jeg kan minne om at statsministeren har et digitaliseringsutvalg som møtes relativt ofte og har hatt ulike temaer på agendaen. Innenfor det har vi også et eget transport- og mobilitetsutvalg i Samferdselsdepartementet, som går enda mer i dybden på dette, der det er mange personer fra ulike deler av norsk offentlighet og offentlige etater, for at vi skal kunne snakke godt sammen.

Det er viktig at vi både ser på hva slags teknologi som kan utvikles, hvordan vi kan levere bedre tjenester fra det offentlige, hvordan vi kan gjøre oss mer servicetilgjengelige, og også hvordan vi kan sørge for at privat sektor har incentiver til å utvikle, til å ta risiko og til å kommersialisere. Da er det viktig at vi har et næringsliv med kapital, at vi har støtteordninger fra staten som stimulerer en utvikling, men som ikke gjør at staten skal sitte og styre og bestemme. Og det er viktig at vi bygger en infrastruktur fra bunnen.

Det er en del av den oppgaven som vi gjør, som vi snakker om sammen, og som vi ser resultatene av. Norge er blant de landene i verden som er lengst framme på området digital infrastruktur, både når det gjelder mobiltelefoni, og når det gjelder bredbånd. Det er ganske godt gjort, tatt i betraktning hvor stort areal vi har, og hvor relativt få folk det er til å dele på kostnadene. De fleste undersøkelser viser at det bare er Sør-Korea som ligger lenger framme enn oss når det gjelder å ha et godt fungerende bredbåndnett. Det mener jeg vi skal være stolte av. Og mens mange andre land opplever en reduksjon i investeringene i den digitale infrastrukturen, opplever vi en økning når det gjelder bredbånd. Det er bra, og det viser at næringslivet stoler på oss – i den retningen det går.

Når vi ser på hva staten holder på med å levere, mener vi også det illustrerer at noe av den negative tilnærmingen som kom her, ikke er riktig. Vi holder nå på å ferdigstille en egen strategi fra Samferdselsdepartementet, som går på hvordan vi skal håndtere store datamengder. Det kommer fra Samferdselsdepartementet fordi det er der Nasjonal kommunikasjonsmyndighet ligger. Vi ser på hvordan jernbanens billettsystem, som før lå konsentrert under NSB og kun servet dem, nå har blitt til Entur, som server hele kollektivbransjen – igjen et tegn på at vi løfter opp og leverer bedre tjenester uten at det er en strategi som går på alt som skjer i byene.

Vi ser på hvordan vi nå har konkurranse ute om smart transport, med 100 mill. kr i potten, nettopp for å stimulere fylkene til å jobbe sammen med næringsliv og akademia for å løse små og store problemer og kunne få penger. Vi har også ulike ordninger innenfor PILOT-E og Pilot-T, som nå deler ut penger for nettopp å stimulere til

samhandling. Så sent som i går var jeg ute med Innovasjon Norge på det som er kalt Innovasjonspartnerskap – for å sørge for at ulike aktører, private og offentlige, jobber sammen om å løse ting.

Det skjer så mye så raskt her at hvis vi lager én nasjonal strategi for alt som skal skje i smarte byer, kommer den strategien alltid til å være utdatert. Der vi er nå, er det viktig at vi klarer å være mikrofokuset, samtidig som vi har et makrobilde. Det har regjeringen, men vi må ikke belemre oss med mer byråkrati enn nødvendig hvis vi skal vinne dette kappløpet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per Espen Stoknes (MDG) [16:48:07]: Jeg noterte noen ord fra statsrådens innledning, hvor det nevnes: Man skal ikke ha noen oppskrift, den er rigid, femårsplanen, det blir byråkrati, et stort dokument, og staten sitter og styrer og bestemmer.

Jeg vil minne om at regjeringen har en lang rekke strategier, f.eks. for psykisk helse – som statsråden nevnte selv – stordatastrategi, havstrategi, strategi for EU-samarbeid osv., men når opposisjonen foreslår en strategi, er det byråkrati. Men la oss glemme det.

La oss heller fokusere på de to andre forslagene. De ene forslaget er å belønne samarbeidsprosjekter og nasjonal skalering av lokale initiativer. Synes statsråden at det er en dårlig idé? Hva med et støtteprogram for kommunale mulighetsstudier? Mange kommuner sliter med å se hva som er mulighetene for området. Hvordan kan smarte byer gi våre innbyggere et bedre liv og mindre sløsing? Hvorfor ikke gå inn for nasjonal skalering, med mer samarbeid, og hvorfor ikke ha kommunale mulighetsstudier? Det hørte jeg ingenting om, og... (presidenten avbryter).

Presidenten: Taletiden er omme.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [16:49:12]: For det første: Oppsummeringen av mitt innlegg er noe av det snodigste jeg har hørt. Jeg tror jeg hadde mer perspektiv enn som så. Det kan vi ta etterpå.

Jeg mener at under det som – for min del – i mine notater er kulepunkt 8, peker jeg nettopp på hvordan staten kan gå inn og stimulere gjennom Smartere transport-konkurransen, gjennom PILOT-E, gjennom Pilot-T og gjennom innovasjonspartnerskapet, gjennom Innovasjon Norge. Det er fire ulike programmer, som er relativt målrettede utenfor sine sektorer, men der en ikke har satt seg ned og brukt lang tid på å lage en strategi der alt dette skal ses opp mot hverandre. Det er nettopp dynamikken at en skal kunne være rask på labben, at en skal kunne sitte i Innovasjon Norge og jobbe tett på dem det gjelder, for å se på: Har vi konkrete problemer vi skal

løse? Hvem kan være med og gjøre det? Og så setter en i gang. De tre beløpene som ble delt ut i går, var preget av nettopp det.

Det som er særdeles viktig, sier Innovasjon Norge, er at det er ledelsesfokusering i de organisasjonene som jobber med det. Jeg mener at vi er i gang med å levere her. Det har ingenting å gjøre med at opposisjonen foreslår det, det har å gjøre med at vi allerede jobber med saken.

Per Espen Stoknes (MDG) [16:50:18]: Kjernen i smartbyarbeidet er ikke en smart måler her, en smart måler der eller en bestemt overvåking ved hjelp av droner. Det går på en forståelse av hva en digital allmenning er, og at man kan sikre alle aktører en jevn tilgang – altså en likeverdig tilgang, som ikke er konkurransevridende – til f.eks. trafikkdata, vanndata, luftdata osv.

Mener du at disse åpne standardene, som er kjernen, er noe som bare skal vokse fram av private initiativ, eller mener du at staten og det offentlige har en rolle i å sikre at de digitale allmenningene blir tilgjengelig på en måte som fremmer konkurranse og nyskaping?

Presidenten: Presidenten minner om at all tale skal gå via presidenten.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [16:51:17]: Det jeg hadde under mitt kulepunkt 7, handlet nettopp om datahåndtering og hvordan vi fra Samferdselsdepartementets side har laget en strategi for å håndtere store data. Der er det viktig at vi ser på helheten, nettopp for å sikre at offentlige data kan brukes av et generelt miljø, og at det ikke blir eid av én kommersiell aktør.

Om dette ble Norge omtalt i Financial Times for bare en liten måned siden, at vi sannsynligvis løser dette med tilgang til trafikkdata på en annen og bedre måte enn de fleste andre land, nettopp fordi vi har opprettet Entur. Som en del av jernbanereformen løftet vi ut det systemet og server hele kollektivbransjen. Det gjør at en ikke har én kommersiell aktør som sitter og eier dette, og som kan forvalte det, men at alle kan konkurrere om det og kan få bruke det i sine systemer. Det handler om å sørge for at både informasjon til oss som reisende og informasjon til sjåfører som skal føre kjøretøy, og ikke minst strategiske beslutninger, blir allment tilgjengelig. Derfor er datastrategien vår en viktig del, som nettopp svarer på ønsket fra Miljøpartiet De Grønne.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [16:52:33]

Innstilling frå kontroll- og konstitusjonskomiteen om Endringer i vallova (valdistrikt ved stortingsval, rett til å

stille liste ved val mv.) (Innst. 291 L (2017–2018), jf. Prop. 76 L (2017–2018))

Svein Harberg (H [16:52:53]) (ordfører for saken): Bakgrunnen for denne saken er en diskusjon som har skapt mye debatt, mye engasjement og mange forskjellige meninger rundt om i landet, men jeg kan berolige presidenten med at så ikke har vært tilfellet i vår komité når vi har behandlet den. Her har det vært stor enighet, og jeg takker for at komiteen har framstått samlet i dette, som er en viktig sak. Det er en konsekvens av at det nå er blitt gjort endringer – Stortinget har gjort endringer i inndelingen av det regionale folkevalgte nivået. Dermed er ikke inndelingen i samsvar med Grunnloven, og det må vi selvfølgelig gjøre noe med.

Når denne saken nå ser ut til å bli enstemmig vedtatt, legger den til rette for at vi kan gjennomføre stortingsvalg, også neste gang, med utgangspunkt i de samme valgdistriktene, slik at en får tid på seg til å se hvordan en skal gjøre dette i framtiden, for det er jo ingen låsing av situasjonen i seg selv. Det er intensjon om å behandle dette grundig, med tanke på hvordan det skal være i framtiden. Det er litt viktig å presisere at dette ikke er en låsing for all framtid, men en praktisk løsning for at vi i 2021 skal kunne ha valg til Stortinget med de samme 19 valgdistriktene som vi har i dag.

Navnet på valgdistriktene blir det samme, så det er altså de kjente valgdistriktene som i all hovedsak vil gjelde. Noen steder er det gjort noen kommunesammenslåinger som vil påvirke yttergrensen, men det er også ivaretatt. Det vil bli en forskrift som beskriver hvilke kommuner som hører hjemme i hvilket valgdistrikt. Det er altså godt ivaretatt, og høringsinstansene har støttet opp om det som nå foreslås. Det er godt.

Hovedendringene er at det som har vært beskrevet som fylke, nå beskrives som valgdistrikt, og det er en litt større fleksibilitet når det gjelder hvem som skal kunne stille liste, altså hvor i partiledet det skal skje. Dermed er dette ivaretatt.

Jeg skal bare bemerke at det også har vært noen som har fulgt vårt valg, slik vi reiser rundt og følger andre valg, og det har vært noen kommentarer til hvordan det har vært gjennomført, men der mener komiteen at departementet har fulgt godt opp, og at det er ivaretatt gjennom de svarene som er kommet etter den observasjonen.

Derfor er det greit at det er en samlet komité som står bak innstillingen til endringene i valgloven.

Statsråd Monica Mæland [16:56:09]: Regjeringen har altså lagt fram et forslag om å endre valgloven slik at stortingsvalget i 2021 kan gjennomføres med dagens 19 valgdistrikt. Det er veldig viktig med forutsigbare rammer rundt valg gjennomføringen og at slike spør-

mål avklares i god tid før valget. Forutsigbarhet er viktig både for velgere, for partier og for valgmyndigheter.

Inndelingen i valgdistrikter ved stortingsvalg er en svært sentral del av vår valgordning, og jeg mener det er viktig at dette blir utredet og diskutert grundig før vi foretar varige endringer. Spørsmålet utredes nå av Valglovutvalget, der alle partier på Stortinget er representert.

Jeg registrerer at komiteen synes det er en god løsning at valgloven skal legge til rette for at de 19 valgdistriktene skal gjelde fram til en eventuell ny inndeling er grundig behandlet. Som komiteen sier, er det et stort flertall av høringsinstansene som støtter denne løsningen. Dagens inndeling i valgdistrikter tar hensyn til geografisk og partipolitisk representasjon, og det vil være hensiktsmessig og forutsigbart å beholde denne mens vi venter på utredningen til Valglovutvalget. Utredningen skal være ferdig i begynnelsen av 2020, og den vil da bli sendt på en bred høring før en proposisjon med forslag til ny valglov og eventuelle endringer i valgdistrikter fremmes for Stortinget.

Vi har også foreslått en endring når det gjelder hvem som har rett til å skrive under på listeforslag. Det følger av gjeldende regler at et listeforslag med tilstrekkelig oppslutning skal underskrives av minst to av styremedlemmene i partiets lokalavdeling i det fylket eller den kommunen listen gjelder. Med sammenslåinger av kommuner og fylkeskommuner er det behov for å gjøre denne bestemmelsen litt mer fleksibel enn den er i dag. Valgloven bør ikke legge føringer for hvordan partiene velger å organisere seg i de nye enhetene. Det foreslås derfor å endre dette slik at et listeforslag skal skrives under av to styremedlemmer i lokalavdelingen med ansvar for valgdistriktet listen gjelder for. For partiene er det viktig å ha klarhet i hvem som kan underskrive, i god tid før nominasjonsprosessen starter.

Proposisjonen som i dag er lagt fram, inneholder også en evaluering av valget i 2017. Det generelle inntrykket er at valget ble gjennomført på en god og tillitvekkende måte. Et av de viktigste oppfølgingspunktene er hvordan vi kan opprettholde sikkerheten og tilliten ved framtidige valg. Som kjent fastsatte departementet en forskrift like før valget i fjor som innebar at alle kommuner måtte gjøre en foreløpig manuell telling av stemmesedler. Denne endringen ble gjennomført på en god måte i alle kommuner og førte ikke til forsinkelser i opp tellingen. Evalueringen viser også at denne endringen førte til ro omkring spørsmålet om sikkerheten til opp tellingsløsningen.

Jeg mener det er vesentlig at våre velgere har tillit til og forståelse for hvordan valget gjennomføres. Denne tilliten skapes gjennom åpenhet og informasjon. Spørsmålet om hvorvidt valget er sikkert, vil sannsynligvis også komme opp igjen i forkant av neste valg. Departementet

går nå gjennom alle evalueringsrapportene, og vi vil også vurdere hvordan vi på best mulig måte kan sikre dette ved framtidige valg. I denne sammenheng er det selvsagt også viktig at Stortinget bidrar til å skape forutsigbarhet i valggjennomføringen. Ved å vedta endringene i valgloven unngår vi å skape usikkerhet om spillereglene i vårt demokrati.

Evalueringene viser ellers at det elektroniske systemet som brukes til valg, får svært god vurdering av brukerne, som er våre kommuner og fylkeskommuner. Stortingsvalget i 2017 var det første valget der kommuner fritt kunne velge å krysse av elektronisk i manntallet på valgdagen, og hele 255 kommuner valgte å benytte seg av denne ordningen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [17:00:13]

Innstilling frå kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av overføring av godstransport fra vei til sjø og bane (Innst. 313 S (2017–2018), jf. Dokument 3:7 (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Magne Rommetveit (A) [17:01:03] (ordfører for saka): Det har heilt sidan 1990-åra vore eit mål at godstransport over lange avstandar i størst mogleg grad skal overførast frå veg til sjø og bane. I Nasjonal transportplan 2014–2023 står det at regjeringa vil styrkja konkurransevna til godstransport på sjø og bane og leggja til rette for dette.

Gjennom internasjonale avtalar har Noreg i mange år forplikta seg til klimareduksjonar. Likevel aukar CO₂-utsleppa frå godstransport på veg.

I høve til folketalet hadde Noreg om lag 35 pst. fleire drepne i ulukker med tunge kjøretøy enn det som er gjennomsnittet i Europa.

Målet med Riksrevisjonens undersøking har vore å vurdere utviklinga for godstransport på veg, sjø og bane der det er konkurranse mellom transportformene, og årsakene til at det har vore eventuell manglande overføring av gods frå veg til sjø og bane.

Riksrevisjonen viser i denne rapporten til at målet om overføring av godstransport fra veg til sjø og bane ikkje er nådd. Det inneber at for transport av stykkgoods på strekningar over 300 km med nærleik til hamn eller jernbaneterminal har vegtransporten i åra 2010–2015 auka like mykje som eller meir enn transport på sjø og bane. Og dersom vegtransporten på desse strekningane hadde vore utført på sjø og bane i staden, ville kostnadene for samfunnet som følgje av ulukker, forureining, støy, vegslitasje og køar ha vorte monaleg mindre.

Rapporten slår også fast at styresmaktene ikkje har klart å styrkja konkurransen til sjø- og jernbanetransport samanlikna med vegtransport, og det vert vist til at departementet har hatt svak oppfølging av målet om godsoverføring, og at ein ikkje har hatt nok styringsinformasjon. Verken departementet eller etatane har, etter Riksrevisjonens vurdering, hatt informasjon om i kva grad dei tiltaka som er sette i verk, verkeleg har hatt effekt. Manglande informasjon og kunnskap kan då ha ført til at tiltak som kan innebera godsoverføring, ikkje har vorte føreslåtte eller gjennomførte.

Endeleg peikar rapporten på at departementet har sett i verk få tiltak for å nå målet om å få meir godstransport over frå veg til sjø og bane.

Riksrevisjonen tilrår at Samferdselsdepartementet sørgjer for ein felles strategi for å følgja opp det vedtekne målet om overføring av godstransport frå veg til sjø og bane, at dei økonomiske verkemidla vert styrkte, at planlagde tiltak vert gjennomførte, og at nye tiltak vert greidde ut, for å auka konkurranseevna til sjø og jernbane samanlikna med veg.

Vidare vert det på tiltakssida peika på at godstransporten sine interesser må varetakast spesielt i prosessar for arealplanlegging rundt hamner og jernbaneterminalar, og då på ein slik måte at det også fremjar overføring av gods frå veg til sjø og bane.

Riksrevisjonen er også klar i si tilråding på at departementet må sørgja for sterkare styring og oppfølging av kva effektar tiltak for godsoverføring har, og om målet om overføring av gods frå veg til sjø og bane vert nådd.

Det er ein samla kontroll- og konstitusjonskomité som i hovudsak sluttar seg til Riksrevisjonens vurderingar, og som også står bak merknadene til saka. Men regjeringspartia Høgre og Framstegspartiet står saman om tilleggsmærknader, som eg går ut frå at representantar frå desse partia sjølve vil gjera nærare greie for.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Helge Orten (H) [17:05:15]: I en undersøkelse av perioden 2010–2016 konkluderer Riksrevisjonen med at målene om overføring av gods fra vei til sjø og bane ikke er nådd, til tross for at det har vært en bred enighet om denne målsettingen i Stortinget. Riksrevisjonen på-

peker at myndighetene ikke har klart å styrke konkurranseevnen til sjø- og jernbanetransport sammenliknet med veitransport, at det i denne perioden ikke har vært tilstrekkelig med tiltak for å nå målsettingene, og at styringsinformasjonen ikke har vært god nok. Jeg registrerer at dette er noe samferdselsministeren følger opp, og som i stor grad er ivaretatt i behandlingen av Nasjonal transportplan for 2018–2029.

I godsanalysen, som er en del av grunnlaget for behandlingen av Nasjonal transportplan 2018–2029, er det gjort prognoser som viser en betydelig forventet vekst i godsmengden de neste ti årene. Den samme godsanalysen viser også at de forskjellige transportformene i stor grad utfyller hverandre og dekker forskjellige behov. Samtidig er det avdekket et overføringspotensial fra vei til sjø og bane på anslagsvis 5–7 mill. tonn. Tatt i betraktning forventet vekst i godsmengden er det ikke urimelig å tro at overføringspotensialet kan være noe større. Stortinget har derfor også satt et mål om at 30 pst. av de lange veitransportene, dvs. over 300 km, skal overføres til sjø og jernbane innen 2030. Det er en målsetting vi anser som realistisk å oppnå.

De viktigste parameterne for at mer gods skal velge jernbane, er økt regularitet og forutsigbarhet. I statsbudsjettene for 2014–2018 er satsingen på jernbane økt betydelig, til både investeringer og ikke minst til drift og vedlikehold. Særlig viktig er de straktiltakene som nå gjennomføres på Alnabruterminalen, som på kort sikt vil øke terminalens kapasitet og gjøre den mer fleksibel. Det er forventet at denne satsingen vil øke attraktiviteten til jernbanen, og at det vil bidra positivt til overføring av gods fra vei til bane.

I tillegg er det i Nasjonal transportplan 2018–2029 lagt inn 18 mrd. kr til en godspakke, i hovedsak på jernbane. De viktigste tiltakene er utbedring og fornying av godsterminaler og flere krysningsspor. Dette er tiltak som også vil styrke jernbanens konkurranseevne i årene som kommer.

Sjøtransporten har klare konkurransefordeler i transport av store mengder over store avstander. I de senere årene er det gjort tiltak for å effektivisere lostjenesten og redusere avgifter. I tillegg skal det etableres en havnetilskuddsordning for mer effektive havner, og det er satt av 2 mrd. kr til formålet i Nasjonal transportplan 2018–2029. Dette er tiltak som vil bidra positivt til å styrke sjøtransportens konkurranseevne.

Det er også innført en incentivordning med virkning fra 2017 som skal stimulere rederi til å etablere tilbud som overfører gods fra vei til sjø. Innenfor denne tilskuddsordningen er det per september 2017 gitt tilsagn om tilskudd for overføring av til sammen 2,7 mill. tonn gods fra vei til sjø. Dette er mer enn man tidligere hadde forventet, og vi er derfor optimistiske og håper at dette

tiltaket også vil gi en betydelig effekt i årene som kommer.

Jeg er enig i at vi må ha gode styringssystem, slik at vi kan måle resultater og iverksette nødvendige tiltak. Jeg registrerer at Riksrevisjonen konkluderer med at det ikke har vært tilstrekkelig i den perioden som er analysert.

Godsoverføring er nå en del av målstrukturen i Nasjonal transportplan 2018–2029, og det er etablert egne indikatorer som skal måle utviklingen i godstransport i utvalgte korridorer der konkurransen mellom transportformene er størst. Da blir det også lettere å måle resultatene av de tiltakene som blir iverksatt.

For å oppsummere: Riksrevisjonen påpeker klare svakheter i oppfølgingen av Stortingets mål om å overføre gods fra vei til sjø og jernbane i den perioden som er analysert, dvs. fra 2010 til 2016, også i systemer for oppfølging av målene. I de siste statsbudsjettene og i Nasjonal transportplan 2018–2029 er det iverksatt tiltak som vil bidra positivt til godsoverføring, og samferdselsministeren har lagt til rette for bedre styringssystem.

Det er viktig å ha et godt faktagrunnlag for de beslutningene som skal fattes. Derfor har godsanalysen, som ble utarbeidet i forbindelse med Nasjonal transportplan 2018–2029, gitt verdifull informasjon om godsstrømmene og ikke minst en kartlegging av overføringspotensialet. Målsettingen for godsoverføring som ligger i Nasjonal transportplan 2018–2029, som er vedtatt av Stortinget, er derfor bedre forankret i gode analyser og burde derfor også være mer realistisk å oppnå.

Med de tiltakene som allerede er gjennomført, og det som ligger inne i Nasjonal transportplan 2018–2029, har jeg god tro på at det skal være mulig å nå målsettingen som Stortinget i fellesskap deler, om å overføre 30 pst. av de lange veitransportene til sjø og bane.

Nils T. Bjørke (Sp) [17:10:20]: Eg bur ifølgje ei ny kåring ved den verste vegen i Noreg, E16 frå Voss til Bergen. Den over 6 km lange vegen er ein nasjonal hovudveg som bind dei to største byane våre saman. Kvar einaste dag køyrer me langs vegen med hjartet i halsen – med god grunn. Trafikantane er særst utsette for ulykker, og kvart femte køyretøy er eit vogntog.

5 500 bilar på strekninga kvar dag er mykje trafikk, og E16 er så mangt: Han er skuleveg, arbeidsveg, turistveg og arbeidsplass for mange av våre yrkessjåførar. Dette er litt av utgangspunktet for kvifor det er så viktig å få flytta meir gods frå veg til bane og sjø. Det handlar om at for kvart ekstra tog ein kan få over på Bergensbanen, sparar ein vegen og alle dei vegfarande for ekstra risiko for ulykker.

Mange av vegane våre er ikkje bygde for den godstrafikken me har i dag. Mange av dei utanlandske sjåførane

er ikkje trente for å køyra på desse vegane – særleg på vinterdagane. Skal me klara å få meir gods over på sjø og bane, er me nøydde til å sjå kva som er dei viktigaste sakene. For å bruka Bergensbanen som døme: Det er klart ein er nøydd til å styrkja regulariteten, ein må ha lengre kryssingsspor, og ein må få jamnare trafikk.

Eg hadde ein oldefar som ivra for samferdsel, og som i 1923 slost for elektrifisering av jernbanestrekninga og jobba med å få godsspor inn til alle bedrifter. Det er det slutt på i dag. I dag stoppar ikkje godstoga eingong hjå bedriftene. Men det er i alle fall viktig at me klarar å ta godset som vert frakta på dei lange strekningane, over på bane. Det er viktig òg å sjå korleis me kan få meir over på sjøen.

Riksrevisjonen slår fast at me er langt unna målet om at endå meir av varetransporten skal over på sjø og bane. Så langt har vegtrafikken hatt fordelar som bane og sjø ikkje har hatt. Slik vil det nok vera ei god stund framover. Å styrkja konkurransevna til sjøen og banen er i hovudsak eit spørsmål om politisk vilje. Difor er det grunn til å festa seg ved at departementet og etatane ikkje har god nok styringsinformasjon på området. For meg var det ein tankevekkjar då me under Riksrevisjonens presentasjon fekk høyra at det verka som om transportetatane berre hadde stifta saman planane sine utan ei overordna samordning. Difor er eg i dag glad for å høyra at ein vil sjå på det med nye auge, for dette må endrast. Det er bra at ein no vil sjå på det i ein meir samla samanheng.

Eg er glad for at komiteen har slutta seg til mange av innspelane frå oss i Senterpartiet i handsaminga av denne saka, og eg set pris på samarbeidet me har hatt.

Det er klart at me er nøydde til å få gjort noko, og då må me òg sjå på avgiftsstrukturen. Det som bekymrar meg aller mest, er korleis dei mange bedriftene som driv med gods på bane i dag, slit med økonomien. Då er i alle fall ikkje løysinga å leggja på avgifter. Eg trur samfunnet hadde vore tent med å laga støtteordningar som gjer at dei ser seg tente med å auka trafikken på både bane og sjø. Me har andre utgifter i samfunnet, som ikkje er direkte på transporten, som me vil spara ved å klara å flytta dette.

Med bakgrunn i denne komitéinnstillinga er mi von at arbeidet med å fremja handel og sysselsetjing i heile landet skal verta betre, og at transporten av varene skal skje på ein meir miljøvenleg måte. På den måten vert me alle som trafikantar tekne betre vare på, anten me ferdist på vegen, på jernbanen eller på sjøen.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [17:14:55]: Eg takkar saksordføraren for eit godt arbeid og ikkje minst Riksrevisjonen for eit veldig viktig stykke arbeid.

Gods på veg har fått betre konkurransevilkår enn gods på sjø og bane. Det er det store funnet, og det har skjedd etter at Stortinget mange, mange gonger har bedt om det motsette – også etter at Stortinget etter kvart har samla seg om at vi har eit klimaproblem, at vi må gjere noko med det, og at det bl.a. må løysast ved å flytte gods frå veg til sjø og bane. Her har vi eit klasseeksempel på ein jobb for Riksrevisjonen. Dei har gjort ein jobb no, og det vil vere eit vidare haleheng med oppfølging for å sjå om departementet faktisk gjer dette også framover. Så arbeidet er ikkje avslutta no.

Når eg høyrer representanten Orten omtrent love at dette kjem til å bli mykje betre med den nye nasjonale transportplanen, er eg nesten freista til å gjere eit veddemål. For fasiten vil vi jo få etter kvart som den vidare revisjonen kjem. Men slik eg ser det, med mitt blikk, er det ingenting i Nasjonal transportplan som skulle tyde på at vi får ei endring, altså at konkurransevilkåra blir betre på sjø og bane enn på veg – så mykje betre at det faktisk begynner å få ei betydning. Det er jo da kontrollkomiteen kan begynne å seie seg einig i at denne saka kan avsluttast. Men inntil da kan ein ikkje det.

Ubalansen som berre aukar, aukar på alle plan. Vegtransport har blitt raskare, billigare og meir fleksibel samanlikna med transport på bane og sjø. Sjøtransport er framleis billigare, men samanlikna med vegtransport har han blitt treigare og mindre fleksibel. Dette ser ein også på arealtilrettelegging. Det er enklare å få tilrettelegging for vegprosjekt enn for baneprosjekt. Og når det gjeld generell prioritering innan bygging og budsjett, ser ein at sjø og bane sakkar akterut.

For meg er den svake hamnesatsinga til regjeringa, sett over lengre tid, som òg blir trekt fram av Riksrevisjonen, eit stort hovudankepunkt. Det har vore kutt i tilskota til nasjonale fiskerihamner og andre hamnesatsingar, noko som peiker i retning av at havnasjonen Noreg, som ein skal byggje, blir bygd langs vegen, ikkje mot havet. Det er eit stort problem. Eit land som ønskjer å vende tilbake til det som er grunnlaget for bygginga av nasjonen vår, begynner nå å kutte i tilgangen til det.

Vi i SV kjem til å følgje nøye med, og eg kjem personleg til å ta vare på sitata frå representanten Orten og sjå om dei passar med dei vidare revisjonane som Riksrevisjonen kjem med.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [17:19:00]: Godset finner den billigste og enkleste veien. Er det enklest å frakte gods på vei, fraktes gods på vei. Er det tid og penger å spare på å transportere gods på bane eller sjø, fraktes gods på kjøll eller skinner. Det er så enkelt – og så vanskelig. Det er enkelt fordi det er helt åpenbart at det trengs politikk og virkemidler for å endre det som ellers

ville være den naturlige utviklingen, men det er vanskelig fordi det gjerne oppstår målkonflikter.

Riksrevisjonen peker interessant nok nettopp på dette, nemlig at det ligger inne noen målkonflikter i transportpolitikken. For eksempel vil det være effektivt å iverksette svært restriktive tiltak overfor veitrafikken for å gjøre sjø og bane mer konkurransedyktig. Men den type virkemidler vil stå i direkte konflikt med målet om å redusere transportkostnadene for næringslivet. Her ligger dilemmaene, og vi har mange av dem.

Vi bør erkjenne at det ikke bare er enkle løsninger her. Men nettopp derfor må vi ikke la utviklingen seile sin egen sjø, den må styres. Det er interessant at alle partiene i komiteen er enige om å be om en gjennomgang av sjøfartens konkurransekraft sammenlignet med andre transportformer. Da kan vi få tydeliggjort handlingsrommet, vi kan få kartlagt noen av de viktigste målkonfliktene, og ikke minst trenger vi å se nærmere på avgiftstrukturen. Jeg regner med at statsråden er på ballen og eventuelt vurderer å bruke en ekstern instans, siden kritikken fra Riksrevisjonen rammer både etaten og departementet.

Jo mer gods vi får over fra vei til bane og sjø, jo bedre blir luftkvaliteten, vi får færre ulykker, mindre veislitasje og færre køer. Ett skip kan ta opptil flere hundre trailere av veien. NTP Godsanalyse gir indikasjoner om at 300 000 trailere kan tas av veiene dersom overføringspotensialet utnyttes. Det vil gi færre trailere gjennom lokalsamfunn og tettsteder landet over. Vi kan se færre liv ødelagt av stygge møteulykker med vogntog, sjeldnere vil vinterveier være stengt av trailere på tvers, og flere vil få et lettere liv som følge av mindre svevestøv og lavere miljøutslipp.

Transport av gods er komplisert. Vareeiere og transportører jobber med å få kompliserte puslespill til å gå opp. Mye av godset må kjøres på veien, rett og slett fordi det ikke er noe alternativ. Men skal vi få til en godsoverføring der potensialet er størst, nemlig på de lange strekningene, må bane og sjø bli mer konkurransedyktig.

Klimaavtalen i Paris, klimaforliket i Stortinget og andre klimapolitiske forpliktelser innebærer at vi i fellesskap må ta et betydelig ansvar for å redusere vårt klimaavtrykk. Transportsektoren må ta sin del.

Jeg mener Riksrevisjonen i denne rapporten peker på flere viktige poenger om hvorfor det er så krevende å få til en dreining. Veitransporten er blitt raskere, billigere og mer fleksibel sammenlignet med sjø- og jernbanetransporten, og det er gjennomført få tiltak for å styrke konkurransevilkårene til godstransport på jernbanen. Samtidig har det vært bedre tilrettelegging for arealer til tilbydere og brukere av transport langs hovedveinettet enn ved havner og jernbaneterminaler. Departementets oppfølging har heller ikke vært god nok.

Undersøkelsen omfatter tidsrommet 2010–2016, men vi har snakket om godsoverføring i årevis, uten å få god nok effekt. Det er tverrpolitisk enighet om målet, men ingen har spesielt stor grunn til å slå seg på brystet. Flere regjeringer har slitt med å få dette til. Samtidig vil jeg påstå at det er grunnlag for å si at det er et temposkifte nå. Vi har en ambisiøs Nasjonal transportplan. Det er gjort noen viktige vedtak, bl.a. knyttet til en egen godspakke, og det er etablert incentiver for å få etablert nye godsruter på sjø.

Stortinget har satt et mål om at minimum 30 pst. av transportarbeidet på vei, på strekninger over 300 km, skal flyttes over på sjø eller bane innen 2030, og at dette målet skal være 50 pst. innen 2050. Det er ambisiøse mål, og det viser en retning. Riksrevisjonens rapport er et viktig dokument, som viser noen av utfordringene, men rapporten gir samtidig en påminnelse – jeg vil si en viktig påminnelse – til regjeringen om at det er nødvendig å få opp tempoet dersom de målene Stortinget har vedtatt, skal nås.

Jeg viser ellers til saksordførers gode gjennomgang.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [17:24:09]: La meg takke både Stortinget for behandlingen og Riksrevisjonen for rapporten. Det er viktig at de politiske målsettingene også følges opp, sånn at vi ansvarliggjøres for de løftene og de vedtakene som vi gjør, og at vi sørger for at vi blir enda flinkere til å nå dem framover.

Det er absolutt ikke grunn til å være fornøyd med den situasjonen som er. Ambisjonene om å flytte mer gods fra vei over til sjø og bane har vært store, og en har ikke nådd de målene som en har satt. Samtidig mener jeg at det er grunnlag for å se litt mer optimistisk på framtiden enn det enkelte i debatten har gitt inntrykk av.

Jeg minner om at vi i Nasjonal transportplan har lagt til grunn en godsanalyse, der målsettingen er å flytte gods over på den reiseformen som er mest fornuftig. Det betyr at en del fortsatt kommer til å gå på veiene. Det er det som er rasjonelt, både med tanke på distansen dit det skal, og med tanke på mengden. Det er ikke naturlig å sette opp togavganger på noen containere hvis de skal langt fra der terminalene er, og det er langt til fabrikk. Men mer gods kan reise kollektivt likevel.

Jeg vil også minne om at vi mener at det i NTP 2018–2029 er første gang det faktisk er en veldig tydelig målsetting, og der godsoverføring har blitt en del av målstrukturen. Sånn sett mener jeg det er litt feil å kritisere for tydelig de ambisjonene som har vært før, når de ikke har ligget som en del av målstrukturen i NTP på samme måte.

Så er det blitt gjort mer enn det som det skapes inntrykk av. Når SV gir inntrykk av at det ikke er grunnlag

for å tro at det er noe i NTP som kommer til å endre på status quo, synes jeg det er veldig passivt. Vi skal også legge merke til at det som Riksrevisjonen har tatt utgangspunkt i, er erfaringene i perioden 2010–2016. Mange av de virkemidlene som vi satte i gang med etter at vi overtok i 2013, er dem vi begynner å se resultatene av nå. Det er ting som har skjedd utover det som ville vært «business as usual» fra forrige regjering.

Jernbanebevilgningene i 2010 var på 10 mrd. kr. I 2018 er de på 23 mrd. kr. Det betyr mer penger til å bygge ny jernbane og mer penger – ikke minst – til å vedlikeholde og fornye eksisterende jernbane. For første gang ligger det en godspakke i Nasjonal transportplan. Den er på 18 mrd. kr. Det er en stimulansordning som nå utarbeides, og det har blitt gjort mange grep på terminaler o.l. som vil bety bedre trafikkavvikling for jernbanen. Når opposisjonen sier at godstogene ikke lenger stopper på fabrikkområder, er ikke det riktig. Under dagens regjering har vi igjen begynt å bygge sidespor nettopp til fabrikkanlegg for å kunne flytte mer gods over på skinner. Jeg var selv med ned til Voss-vann i Agder, der vi har bygd det første påkoblingssporet på veldig mange år.

Det er også verdt å merke seg at de siste to årene har NOU gitt ut statistikk som viser at nå er det økning igjen når det gjelder containervolumene på jernbane. La meg minne om at det er statistikk som kommer etter at måleperioden til Riksrevisjonen er ferdig.

Det samme ser vi på skipsfart. Vi har en stimulanseordning på godsoverføring til skip som trådte i kraft i fjor, og som ga et budsjett på 2,7 mrd. tonn overført. Vi har gjort endringer i lostjenesten, både i måten tjenesten utføres på, og i avgiftene den har. Vi har lagt fram en nasjonal havnestrategi, en nærskipfartsstrategi er under arbeid, og vi har lagt fram forslag til endringer i havne- og farvannsloven. Alt dette er med på å stimulere på skipsfartssiden med både reduserte kostnader, økt fleksibilitet o.l.

Så vil jeg ikke minst nevne det som skjer innenfor teknologi. Det største digitaliseringsprosjektet i Norge skjer på jernbanen. Kontrakter på 7 mrd. kr er undertegnet for bare få måneder siden. Også det som skjer i skipsfarten med autonome skip – der ASKO nå har snakket om at de ønsker å utvikle en tjeneste over Oslofjorden for ikke å måtte risikere kø i tunnel, og det samarbeides mellom Yara og Kongsberg Gruppen om skipet «Yara Birkeland» – tyder på at man kan flytte over 40 000 vogntoglass i året når det sjøsettes.

Derfor er det grunn til å være optimistisk, men dette gjør seg ikke selv. Erfaringene fra tidligere viser at det er knallhardt arbeid som må til, men en må spille på lag med bransjen, og det må være kapital til at infrastrukturen funker. Jeg mener vi har vist eksempler de siste årene

på at det nå holder på å komme på plass, men arbeidet er langt ifra over.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Magne Rommetveit (A) [17:29:28]: Komiteen viser i sine merknader til det uheldige ved at transport av farleg gods er underlagd heilt ulike reguleringsverk, avhengig av om transporten skjer til sjøs eller til lands. Seinast i går på ferjeavgangen frå Sandvikvåg kl. 09.30 til Halhjem sende Fjord1 ut melding om at det grunna farleg last vart redusert kapasitet. Dette er veldig plaggsamt for dei reisande, og det er vanskeleg å planleggja ferjereise når ein vert møtt med slike restriksjonar fordi det på kaia står ein bil med dynamitt eller noko anna som kan eksplodera, og som skal med ferja, og som med same lasta kan køyra uhindra gjennom tettbygde strøk. Korleis kan statsråden bidra til at me får til transport av farleg last på ein måte som ikkje favoriserer vegtransporten?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [17:30:19]: Det at en faktisk har sterke restriksjoner på å kunne ha lastebiler med farlig last om bord på skip, er jo ikke med og favoriserer bruken av vogn tog. Det er tvert imot et argument for at mer av det godset burde gått med skipsfart til å begynne med.

Men det er viktig at vi her også ser på det som er risikohåndteringen. Er man på et skip og noe går galt, er det veldig få rømningsveier og stor risiko for at ting går galt. Er man på land, er det lettere å kunne springe i mange ulike retninger. Det er noe av den jobben som DSB og andre må hjelpe oss i å håndtere, slik at vi stiller riktige krav, men ikke minst at vi også får kontrollert at vogn togsjåførene forholder seg til kravene.

La meg derfor bruke ti sekunder på å nevne ett viktig element her, i tillegg til infrastruktur og satsing på sjø og bane, og det er sterkere kontroll med vogn tog langs veiene når det gjelder kjøre- og hviletid, når det gjelder kabotasje, når det gjelder arbeidsmiljølov, kostnader og AdBlue – alt dette: Det må ikke være sånn at kjeltringer kan snike seg unna med lave kostnader på veiene, mens vi er veldig strenge på jernbanen.

Magne Rommetveit (A) [17:31:30]: Då statsråden tiltrådte utpå hausten i 2013, vart Fiskeri- og kystdepartementet lagt ned. Fiskeri vart knytt til næring, og kystdelen vart ein del av Samferdselsdepartementet. Grunngevinga gjekk mykje på at kystsaker som hamner og farleier då ville verta betre varetekne når alle transportetatar sat rundt same bordet. No kjem det litt an på kvar ved bordet ein sit – nokre hamnar kanskje under bordet òg! Men er statsråden fornøgd med utviklinga på feltet? Og var det rett å leggja ned Kystde-

partementet når Riksrevisjonens hovudfunn no etter fire–fem år altså er at målet om godsoverføring ikkje er nådd?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [17:32:17]: Som avholdsmann er det sjelden folk havner under bordet når jeg inviterer til fest! De sitter også veldig fint rundt et bord – vi er ikke så mange etater i Samferdselsdepartementet, så alle sitter oppe ved bordet og ikke nede ved bordet.

Jeg mener at det at vi tok inn kyst hos oss, har vist seg å være en suksess nettopp når man ser på det arbeidet som er gjort med nasjonal havnestrategi, med godsstrategi, med det som ligger i Nasjonal transportplan. Men det som Riksrevisjonen mest påpeker, er ikke det som har skjedd i årene etter at vår politikk trådte i kraft, men den utviklingen som skjedde i årene før vår politikk trådte i kraft. Det er altså perioden 2010–2016 de måler på. Det jeg viste til f.eks. med godsoverføringsstimulansen, er ting som ikke har kommet med i Riksrevisjonens regnskap, men som gir grunnlag for å tenke at utviklingen vil være mye mer positiv når de reviderer oss neste gang.

Når vi også sitter rundt samme bord, som vi gjorde for bare en uke siden med alle våre etater, for å diskutere kontraktstrategier og gjennomføring av store prosjekter, ser jeg fordelen med at Kystverket sitter med oss og ikke sitter der de en gang satt.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [17:33:36]: Vi er i fortida her. Kontrollkomiteen si oppgave er å sjå på fortida. Vi er ikkje så opptatt av framtida. Vi ser på feil ein har gjort i fortida, det ein har gjort tidlegare, og eg vil be statsråden eine og aleine halde seg til det som er grunnlaget for dagens debatt. Det er ingenting i framtida som kan gjere at kontrollkomiteen sitt arbeid blir endra i synet på fortida – det er berre fortida. Difor har eg følgjande faktaspørsmål: Stemmer det at ein har kutta i hamner under denne regjeringa, i den perioden som Riksrevisjonen har undersøkt?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [17:34:20]: Jeg må innrømme at jeg forstår ikke helt spørsmålet med å kutte i havner, for det er ikke staten som eier havner og bevilger penger til drift av havner, det er selvfinansierende. Men det vi har gjort, er at vi har opprettet en stimulansordning for samarbeid mellom havner, så sånn sett brukes det mer penger over statsbudsjettet nå inn mot havner enn før.

Det er helt greit at kontrollkomiteen kun, angivelig, skal være tilbakeskuende, men jeg trodde noe av poenget med Riksrevisjonens rapport nettopp var at vi skal lære av de feil vi har gjort før, slik at vi skal bli bedre framover. Jeg mener også at representanten Knag

Fylkesnes brukte sitt innlegg på å snakke framover, men at han ikke trodde en ville få bedre resultater framover enn det en hadde hatt forut. Det mener jeg er en veldig negativ tilnærming.

Mange av de tiltakene vi har klart å igangsette etter at vi tiltrådte, er ting som vil gi resultater framover. Dermed tenker jeg at det som Riksrevisjonen forteller oss, er ting vi skal ta lærdom av, men også vise at vi allerede har tatt lærdom av. Så vil resultatene for framtiden vise om vi har gjort det godt nok.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [17:35:25]: Fortida kjem til å ta oss igjen, alle saman, og det er det som er poenget med undersøkingane til Riksrevisjonen. No har dei gjort denne rapporten, dei kjem til å følgje opp år for år, til vi forhåpentlegvis har systematisk endra den ubalansen som har oppstått mellom veg, sjø og bane. Så det er grunnen, og det er difor ein bør stoppe litt opp, sjå litt i bakspegelen, sjå kva ein har gjort, og verkeleg lære av det – ikkje gjere som statsråden, å hoppe rett inn i ei eller anna tenkt framtid, som er svært om diskutert, og seie at der kjem endringa til å skje.

Tilbake til hamner, som var det opphavlege spørsmålet mitt, og som eg opplever at statsråden dukka under – ein ikkje ukjend manøver. Har tilskot til hamner, også nasjonale fiskerihavner, frå staten gått ned i den perioden Riksrevisjonen har undersøkt – eller ikkje?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [17:36:27]: Tilskudd til samarbeid mellom transporthavner har økt. Det fantes ikke før. Fiskerihavner er ikke en del av transportsystemet som sådant, så det er på siden av det Riksrevisjonen her har jobbet med. Hvis en ønsker å ha en diskusjon om fiskerihavner som sådanne, er det veldig interessant, men jeg klarer ikke å se at det er en del av Riksrevisjonens greie her.

Det er viktig å minne om at den rapporten som vi nå diskuterer, målte resultatene fra 2010 til 2016. Det gjelder to av de årene vi har hatt sjansen til å styre. Resten av årene var bl.a. SV i styring. Så hvis denne rapporten sier noe som helst om politikk som har virket og ikke virket, sier den at den politikken vi arvet, funket ikke.

Derfor synes jeg det er relevant å peke på at de resultatene vi har sett de siste årene av de virkemidlene vi har innført de foregående årene, viser at det funker. Derfor er det grunn til å være mye mer optimistisk enn det representanten Knag Fylkesnes var, selv om man i kraft av å være tilbakeskuende kan si at det som skjedde i 2010–2016, funket ikke.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [17:37:32]: Kollegaen til statsråden, og også nestleiar i same parti, uttalte at dersom den omlegginga som representanten Rommevteit peika på, ikkje hadde skjedd, ville det stått betre til

med fiskerihavner. Og fiskerihavner er jo absolutt ein del av infrastrukturen. Dei blir ikkje berre brukte til fiskeri, dei er ein del av heile den infrastrukturen vi har langs kysten for å frakte gods nettopp inn i ulike typar system.

Det blei nemnt at ein ikkje går under bordet på statsråden sine festar, men korleis kan ein i edru tilstand ha gått inn for å kutte så pass massivt på hamnestrategiar, når ein har eit uttalt mål, når ein har havstrategi og diverse? Likevel driv ein faktisk og kuttar på sjølve tilgangen til havet, infrastrukturen vend mot havet. Korleis kan det gå an under denne regjeringa? – Og dei to tinga heng saman.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [17:38:38]: Det er ikke kuttet på havnestrategi. Det fantes ikke en nasjonal havnestrategi med penger i før vi tiltrådte. De pengene har kommet nå.

Så forstår jeg at SV her prøver å ta fiskerihavner inn som en vesentlig del av om en lykkes med transportoverføring. Når det gjelder de fiskerihavnene som vi har vært med på å åpne, som også SV har vært med på å kjempe fram, var jeg f.eks. i Berlevåg for to år siden, og der er det ikke mulig å sette i land containere. Det er ikke bulkhavner. Det er små fiskerihavner som er viktige for fiskerinæringen.

Men knyttet til det vi diskuterer her i dag, er faktisk dette spørsmålet helt på siden i forhold til de resultatmålene vi prøver å oppnå. Noen av disse havnene har gjerne hurtigruter innom, og vi har sørget for at gods i Nord-Norge er en del av det nye anbudet. Men hvis vi er opptatt av hvordan vi skal flytte mer gods over til kjørl, er det faktisk transporthavnene vi skulle diskutert. Det er der transportvolumene er. Så her er SV egentlig helt på et sidespor i forhold til hva som er viktig for å nå de målene som Riksrevisjonen påpeker en ikke har klart tidligere.

Arne Nævra (SV) [17:39:50]: Jeg skal prøve en litt annen vinkel som kanskje kan synes mer relevant for statsråden. Vi har en post på statsbudsjettet – kapittel 1360, post 72 – som er tilskudd til omlasting fra vei til sjø. Den var, så vidt jeg husker, i inneværende års budsjett på 70–80 mill. kr. Mener ikke statsråden at det er et veldig viktig verktøy for å få mer gods fra vei til sjø, og at det dermed er et spørsmål om budsjetter også – altså at det er et budsjettspørsmål hvordan vi kan lykkes, og da kan imøtegå kritikken fra Riksrevisjonen?

Jeg ser at Høyre og Fremskrittspartiet i sine komitémerknader sier at det er naturgitte forhold som gjør at veien ofte kommer bedre ut av det. Nei, det er også budsjettmessige forhold, vil jeg si. Så jeg opprettholder spørsmålet til statsråden.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [17:40:49]: Dette var iallfall et mye mer relevant spørsmål enn å dra inn fiskerihavner. Men jeg mener at det er substans i begge deler. En del av transporten har en karakter som gjør at vei er det naturlige, på samme måte som at for veldig mye av bulklasten i Norge, olje og gass, er skip det helt naturlige. En ville aldri ha kjørt olje på tankbil ut av landet. Så en del steder sier det seg selv hva som er naturlig å velge.

Men når det gjelder en del andre ting, f.eks. en container, kan en enten ta det på jernbane, på lastebil eller på skip, og en vil sannsynligvis kunne transportere det like greit. Da må vi sørge for at det oppleves som enklere, mer attraktivt og forutsigbart for transportbransjen å velge kjøll eller jernbane.

Nettopp den støtteordningen som representanten tar opp, har jeg nå selv vist til i mitt innlegg flere ganger – at den er en del av vår virkemiddelbruk for å stimulere aktører til ikke å ha gods på bil, men få det på kjøll. Vi har fått en langt større overføringsverdi enn det vi selv hadde håpet vi skulle oppnå. Det viser at dette er et virkemiddel vi skal bruke mer av, og vi ser nå også på bruken når det gjelder jernbane.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Ingalill Olsen (A) [17:42:19]: Stortinget har vedtatt NTP, og i den slås det fast at målet er at gods skal overføres fra vei til sjø og bane. Utgangspunktet er at sjø- og jernbanetransport er mer miljøvennlig enn det å frakte gods på vei. Riksrevisjonen har undersøkt overføringen av godstransport fra vei til sjø og bane. Hovedfunnet fra Riksrevisjonen er nedslående. Målet om overføring av godstransport fra vei til bane er ikke nådd. Myndighetene har ikke klart å styrke sjø- og jernbanetransportens konkurransevne sammenlignet med veitransport, kanskje heller tvert imot, osv.

Det må være en bedre tilrettelegging for tilbyderne hvis vi skal få en endring av dette. Slik sett har ikke departementet fulgt opp Stortingets vedtak knyttet til det å legge til rette for dette. Kanskje har de i praksis undergravd det når de ikke har gjort noe med det. Jeg etterlyser at regjeringen iverksetter tiltak og sørger for at godstransport blir gjenstand for aktiv handling, som gjør at målet kan nås. Det må stimuli til. Godset flytter seg ikke selv, og markedet velger det mest lønnsomme. I dette tilfellet er det på veiene.

Skal vi lykkes i å nå målet om å endre godsstrømmen, må det tas grep, og det nytter ikke med fromme vedtak som ikke iverksettes. For Nord-Norge handler mesteparten om gods på sjø, for vi har svært lite jernbane. Denne regjeringen halverte tilskuddet til fiskerihavner,

som faktisk i de fleste fiskeværene i Nord-Norge også fungerer som godshavner. Derfor er det svært relevant hva man bruker av penger til fiskerihavner. Arbeiderpartiet fordoblet dette i sitt alternative budsjett.

Dette er et eksempel i praksis på at regjeringen nedprioriterer kysten. Det har vi sett, og det er utrolig tragisk – ikke bare konsekvensene av overføringen av Fiskeridepartementet til Næringsdepartementet, at det har blitt mindre slagkraftig, men vi ser det også når det gjelder bevilgninger, og vi frykter det som skjer når utviklingen og utbyggingen av fiskerihavner overføres til regionene. Det blir ikke mer gods på sjø eller økt verdiskaping i fiskerihavnene slik. Jeg tenker at dette er et viktig felt å følge med på, og det er viktig å sørge for at også dette blir utbygd i Nord-Norge, slik at det tilføres mer penger til de havnene som skal motta gods.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [17:45:20]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av forvaltning og bruk av arbeidsmarkedstiltak i Nav (Innst. 311 S (2017–2018), jf. Dokument 3:5 (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [17:46:07] (ordfører for saken): Jeg vil først takke komiteens medlemmer for samarbeidet om denne saken.

Målet for undersøkelsen har vært å vurdere i hvilken grad Nav forvalter arbeidsmarkedstiltakene på en målrettet måte, og i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger. Undersøkelsen omfatter perioden 2010–2016.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen mener det er riktig og viktig at Riksrevisjonen undersøker bruken av arbeidsmarkedstiltak i Nav. Det er helt nødvendig å stille spørsmål ved om tiltakene fungerer godt nok. Riksrevisjonen har avdekket flere forhold som må rettes opp, og komiteen er bekymret for om arbeidsmarkedstiltakene faktisk fungerer etter sin hensikt.

Storting og regjering skal legge til rette for et godt, inkluderende og anstendig arbeidsliv, der alle som ønsker det, skal kunne delta. Nav er helt sentral i oppgaven med

å få dette til. Aktiv deltakelse i arbeidslivet kan for den enkelte være avgjørende – ja, helt avgjørende – for god livskvalitet, velferd og det å høre til. Arbeid gir den enkelte mulighet til å bruke sine ressurser, sin kunnskap og kompetanse. Det gir en sosial arena, et sted å høre til, og ikke minst er arbeid viktig for å forebygge fattigdom. Det er et overordnet mål i arbeids- og velferdspolitikken å få flere i arbeid og færre på trygd. De som mister jobben, skal raskt over i nytt arbeid, samtidig som vi forsterker innsatsen for dem som har stått utenfor i lang tid.

Vi bruker store ressurser på arbeidsmarkedstiltak. Så avdekker altså Riksrevisjonen til dels betydelige svakheter ved forvaltningen. Hovedfunnene kan oppsummeres på denne måten:

Mange tiltaksdeltakere kommer ikke i arbeid etter at de har avsluttet arbeidsmarkedstiltak. Nav dokumenterer i varierende grad om arbeidsmarkedstiltaket er nødvendig og hensiktsmessig. En stor andel brukere har ikke aktivitetsplan ved oppstart på tiltak, som er en rettighet etter Nav-loven. Det er mangelfull oppfølging av tiltaksdeltakere fra Nav-kontorene, og det er svakheter ved myndighetenes styring og rapportering av bruken av arbeidsmarkedstiltakene.

Aktivitetsplan er ment å være et arbeidsverktøy som skal sikre at Nav-kontoret jobber målrettet, og at oppfølgingen er tilpasset den enkelte bruker. Riksrevisjonen mener det er sterkt kritikkverdig at et så sentralt virkemiddel nesten bare unntaksvis har blitt utarbeidet i perioden 2010–2016. En samlet komité er helt enig i den kritikken. Vi ber departementet følge saken tett for å forsikre seg om at loven følges og standarden etterleves.

Riksrevisjonen mener det er mangelfull oppfølging fra Nav-kontorene overfor tiltaksdeltakerne. Gjennomsnittlig ventetid for personer med nedsatt arbeidsevne i forkant av et tiltak er mellom seks og elleve måneder for de mest brukte arbeidsmarkedstiltakene. Komiteen er enig med Riksrevisjonen i at manglende oppfølging her er kritikkverdig. Tidlig innsats er vesentlig for å lykkes med å få personer i arbeid. Komiteen mener det er kritikkverdig at et stort antall brukere ikke får oppfølging som forutsatt.

Vi tar nå til orde for en evaluering. Konkurransetsettingen av arbeidsmarkedstiltak bør evalueres for å se hvilke resultater som er oppnådd, og hvilke endringer i anbudspraksisen som er iverksatt for å bedre måloppnåelsen. Jeg regner med at departementet følger opp det en samlet komité her ber om.

Manglende styring og svakt fokus på arbeidsmarkedstiltakenes kvalitet og resultatoppnåelse på den måten som Riksrevisjonen avdekker, er etter komiteens syn kritikkverdig. Vi bruker store ressurser på dette, men det viktigste er naturligvis at feil og mangler går ut over enkelt-

personer når tiltakene ikke er gode nok. Her må det bli forbedringer.

Jeg viser ellers til innstillingen, der Høyre og Fremskrittspartiet på den ene siden og Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV på den andre siden har noen egne merknader, men alt i alt er komiteen samlet i sin kritikk. Vi mener manglende styring og for svakt fokus på arbeidsmarkedstiltakenes kvalitet og resultatoppnåelse er kritikkverdig.

Det er også en samlet komité som stiller seg bak Riksrevisjonens anbefalinger. Så er det mitt håp at denne undersøkelsen gir grunnlag for læring og forbedring på alle nivå.

Dag Terje Andersen (A) [17:51:02] (komiteens leder): Jeg vil takke saksordføreren for å ha gjort en god jobb og for en grundig gjennomgang nå.

Det er klart at det er alvor, det vi kan lese i Riksrevisjonens rapport, der det står:

«Etter Riksrevisjonens vurdering synes det åpenbart at verken ressursbruk eller prioriteringer i forvaltningen av arbeidsmarkedstiltakene bidrar til å nå målene om arbeidsretting av stønader og tiltak, slik som Stortinget har forutsatt.»

Det er, som saksordføreren var inne på, viktig at Riksrevisjonen gjør den jobben. Det de fremmer, vil jeg si er en uvanlig omfattende kritikk, for det er så mange punkter som omtales som kritikkverdige eller sterkt kritikkverdige. Det ene gjelder aktivitetsplaner, som er helt avgjørende for dem som skal inn på tiltak, men som – som saksordføreren var inne på – i stor grad er fraværende, noe som Riksrevisjonen karakteriserer som sterkt kritikkverdig. Det samme gjelder oppfølging av dem som er på tiltak, og ikke minst ventetid før man kommer på tiltak. For det er en kjent sak at jo lengre tid det går før man klarer å komme i aktivitet, jo større er muligheten for at man permanent havner utenfor arbeidsmarkedet.

Så sier Riksrevisjonen at det er sterkt kritikkverdig at det i liten grad etterspørres kvalitet og resultatoppnåelse. Det fikk meg til å tenke på behandlingen av Meld. St. 33 for 2015–2016, som vi hadde her i Stortinget i 2016. Et av forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti gikk ut på følgende:

«Stortinget ber regjeringen, som et viktig tiltak for økt handlefrihet og myndighet til det enkelte Nav-kontor, å gjennomgå tildelingsbrevet til etaten med et kritisk blick og erstatte detaljstyring av virkemidler, med mer vekt på styring gjennom oppnådde resultater.»

Men det forslaget ble altså nedstemt.

Under den samme behandlingen fremmet de samme forslagsstillerne et forslag, nr. 3. Der sa vi:

«Stortinget ber regjeringen så snart som mulig

komme tilbake til Stortinget med resultatene av evalueringen av konkurranseutsettingen av arbeidsmarkedstiltak i skjermet sektor med tanke på brukermedvirkning og oppnådde resultater og foreslå eventuelle endringer i anbudspraksis for bedre måloppnåelse.»

Saksordføreren var også inne på dette. En av de tingene som gleder meg, er at det nå er enstemmighet – en samlet komité ber faktisk om det som den gangen ble nedstemt. Her er vi inne på et av de områdene i arbeidsmarkedspolitikken der det er politiske skillelinjer. For da regjeringa gjennomførte den konkurranseutsettingen, manglet det ikke på advarsler mot å gjøre det, både fra de faggrupper som tradisjonelt jobber på dette området, og fra politisk hold – bl.a. fra oss. Det har vært mye diskusjon om de tiltakene etterpå, bl.a. om at noen av dem som fikk anbud, velger ikke å ha egne ansatte. Statsråden har vært i Stortinget flere ganger og svart på det.

Men jeg er altså veldig glad for at en samlet komité nå ser behovet for en gjennomgang av erfaringene, av det som vi den gangen oppfattet som et ideologisk preget forslag, som ikke var fundert i det som Riksrevisjonen undersøkte mulighetene for, å forbedre måloppnåelsen. Jeg ser fram til statsrådets svar på de funn som Riksrevisjonen har gjort.

Bente Stein Mathisen (H) [17:55:01]: I denne riksrevisjonsrapporten om forvaltning og bruk av arbeidsmarkedstiltak i Nav kommer det frem at altfor mange fortsatt står uten arbeid etter å ha deltatt i arbeidsmarkedstiltak. 75 pst. av personene med nedsatt arbeidsevne som ikke var registrert i et arbeidsforhold før de startet på arbeidsmarkedstiltaket, var fortsatt uten registrert jobb ett år etter at de hadde avsluttet tiltaket. Mange kommer ikke i arbeid, tross omfattende ressursbruk, og Riksrevisjonen påpeker at bedre tilrettelegging og oppfølging ville gjort det mulig å få flere i arbeid.

Altfor mange i yrkesaktiv alder står utenfor arbeidslivet. Alle som kan jobbe og har helse til det, må få mulighet og hjelp til å komme i jobb. Arbeidsmarkedet er den viktigste arenaen for å motvirke fattigdom. Høy yrkesdeltagelse er nødvendig for at den norske velferdsmodellen skal fungere etter hensikten og være økonomisk bærekraftig.

Arbeidsmarkedstiltak er et viktig virkemiddel i arbeidsmarkedspolitikken, og disse tiltakene skal styrke og hjelpe tiltaksdeltagernes mulighet til å skaffe seg eller beholde arbeid. Det bevilges hvert år store beløp til dette formålet, i størrelsesordenen 7–9 mrd. kr årlig. Derfor er det nedslående å lese funn i rapporten. Jeg siterer:

«Mange kommer ikke i arbeid etter at de har avsluttet arbeidsmarkedstiltak

«Arbeids- og velferdsetaten dokumenterer i varierende grad om arbeidsmarkedstiltaket er nødvendig og hensiktsmessig»

«En stor andel brukere har ikke aktivitetsplan ved oppstart på tiltak»

«Mangelfull oppfølging av tiltaksdeltakerne fra Nav-kontorene»

«Svakheter ved myndighetenes styring og rapportering av bruken av arbeidsmarkedstiltakene»

Det er et overordnet mål i arbeids- og velferdspolitikken å få flere i arbeid og færre på trygd. Høyre har siden vi kom i regjering vært opptatt av at stønadsordningene må bli mer arbeidsrettede, slik at flere kommer inn i arbeidslivet. Derfor ble det i forrige periode satt ned en ekspertgruppe som gikk grundig gjennom Nav, og som avleverte rapporten «Et NAV med muligheter». Mange av funnene som kommer frem i Riksrevisjonens rapport, kom også frem i rapporten til ekspertgruppen. Gjennomgangen den gangen viste at a-en, som stod for arbeid i Nav, var blitt altfor liten i Nav. Det var for lite fokus på mestring og det å få flere ut i arbeid. Regjeringen fulgte derfor opp med stortingsmeldingen «NAV i en ny tid – for arbeid og aktivitet», som Stortinget behandlet i 2016. Her pekes det på mange av de samme tiltakene og anbefalingene som Riksrevisjonen kommer med i sin undersøkelse her i dag.

Riksrevisjonens rapport omhandler perioden 2010–2016. Det er kritikkverdige, det som fremkommer i rapporten om manglende styring og for svakt fokus på arbeidsmarkedstiltakenes kvalitet og måloppnåelse. Heldigvis har det skjedd en del etter at undersøkelsen ble gjort. Regjeringen har tatt tak i mange av de funnene og svakhetene som skisseres, jf. Meld. St. 33 for 2015–2016, «NAV i en ny tid – for arbeid og aktivitet», slik statsråden også redegjorde for i sine kommentarer til rapporten.

I meldingen la regjeringen vekt på mange av de samme anbefalingene som kommer frem i undersøkelsen til Riksrevisjonen, bl.a. mer vektlegging på kvaliteten på tiltaksplassene og resultater for brukerne. Det skal legges mindre vekt på telling av gjennomførte aktiviteter og tiltaksplasser. Det er hva tiltaket fører til, resultatet, det å få flere i arbeid, som skal ha fokus. Ved kjøp av oppfølgingstiltak skal det settes klare mål til hvor mange personer som skal komme i jobb etter tiltaket.

Regjeringen er i dag opptatt av å bruke det ordinære arbeidslivet mer i arbeidsmarkedspolitikken, med mer bruk av lønnstilskudd. Opplæring og kvalifisering bør i større grad kombineres og gjennomføres i det vanlige arbeidslivet, for det har vist seg å ha god effekt og har gitt gode resultater.

I arbeidsmarkedspolitikken er det viktig å bygge videre på det som virker, og slutte med det som ikke virker. Det handler om en bevisst bruk av tiltaksplassene.

Altfor mange går mellom ulike tiltak i stedet for å komme i ordinær jobb. I arbeidet med å forbedre arbeidsmarkedstiltakene er det viktig å utvikle mer kunnskap og kompetanse, få tak i hva det er som virker i arbeidet med å få flere inn i ordinært arbeidsliv. Jeg opplever at vi har en regjering som tar funnene i Riksrevisjonens rapport på alvor. Regjeringen har med sin egen gjennomgang av Nav allerede tatt tak i mye av det som anbefales i rapporten, og jeg viser også til statsrådets merknader til rapporten, hvor det presiseres at regjeringen stiller tydeligere krav til Nav om at tiltak skal føre til arbeid, og at de som strever med å komme i jobb, skal følges godt opp med klare målsettinger og en oppfølgingsplan som involverer både tiltaksarrangører og Nav.

Nils T. Bjørke (Sp) [17:59:55]: Kva er eit menneske utan jobb? Å ha eit arbeid å gå til er avgjerande for så mange av oss. I ei masteroppgåve i spesialpedagogikk ved Universitetet i Oslo har Christina Wiig sett på kva det har å seia for menneske med lett grad av utviklingshemming at dei har ein jobb å gå til. Ho konkluderer med at arbeid er viktig av mange grunnar. Arbeid gjev rutinar og døgnrytme. Arbeid gjev trivsel og fellesskap. Arbeid gjer at ein er til nytte, og at ein meistrar. Og arbeid gjev eit betre sjølvbilette og meir kompetanse til den einskilde, skriv Wiig i oppgåva.

Me kan kjenna oss att i det, alle saman. Men det Wiig peikar på, er at dei som treng oppgåver som er litt meir lagde til rette enn andre, er ei viktig gruppe som me må ha eit godt tilbod for. Difor er det vondt å sjå på tala frå denne rapporten, som syner at det er lite truleg at dei med nedsett arbeidsevne er ute i annan jobb eitt år etter at dei slutta i tiltak frå Nav. Men det er kanskje ikkje så rart at dei gjev opp, så lenge dei må venta mellom seks og elleve månader før dei kjem ut i eit arbeidsmarknadstiltak. Det er mykje som kan skje med eit menneske på stutt tid, og særleg utsette er dei unge.

Undersøkinga frå Riksrevisjonen syner at det er for mange av dei som er innom Navs arbeidsmarknadstiltak, som det ikkje har nokon effekt for. Når sju av ti er utan arbeid to år etter at dei gjekk ut av tiltaket, er det ikkje bra nok. Ein har dokumentert at folk ofte går på arbeidsmarknadstiltak utan at det er gjort særleg greie for kvifor dei skal ha akkurat det tilbodet. Det gjer det verre. Folk må fylgjast opp med konkrete planar. Målet må vera at ein gjennom arbeidsmarknadstiltaka tenner gnisten til den einskilde brukaren, slik at dei vil ut i arbeid. Å gå heime utan noko gjeremål er vanskeleg for mange. Ja, det blir som Stein Torleif Bjella syng om i visa «Tvangsgutan kompani», der det heiter:

«Med indre arbeid i hundre prosent er lite vunne og lite tent.»

Heller ikkje Nav har sloppe unna New Public Management. Ein har vorte meir oppteken av å ha gode tal i statistikken enn å fokusera på enkeltmennesket. Difor har eit samrøystes storting allereie ved handsaminga av stortingsmeldinga om Nav peika på at styringsmodellen for arbeidsmarknadstiltak må bort frå teljinga av dei gjennomførte aktivitetane, og i staden vektleggja kvaliteten på tiltaksplassane og resultatata for arbeidssøkjarane.

Eg er glad for at eit fleirtal i komiteen, Arbeidarpartiet, Senterpartiet og SV, meiner at manglande styring og svakt fokus kan ha kome som ein konsekvens av sentraliseringa av Nav-kontora, som bidreg til at avstanden mellom brukarar og rettleiarar vert for stor. Senterpartiet har tru på nærleik til tenestene for folk flest. Å byggja opp store statlege organisasjonar som er langt borte frå der folk bur, har eg inga tru på. Eg har heller ikkje tru på at store einingar er det beste for Nav, når det kanskje er lokalkunnskapen og nær dialog med lokalt næringsliv som er avgjerande for å få folk ut i arbeid. Difor trur eg ikkje det er bra med sentralisering av Nav-kontora. Me treng rettleiarane nær folk. Eg trur noko av utfordringa er at mange av dei lokale tiltaksbedriftene har vorte konkurrerte ut etter konkurranseutsetjinga. Dei har måtta fokusera meir på kor mange plassar dei klarar å levera, enn på kvalitet og lokal tilpassing, som gjer at det vert varige arbeidsplassar.

Eva Kristin Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [18:03:52]: I utgangspunktet har vi fantastiske mogelegheiter i Noreg til å lage eit utruleg godt system for å hente folk som av ulike grunnar har falle ut av arbeidslivet, hjelpe dei og bidra til at dei kan kome tilbake. Vi har ei omfattande velferdsteneste på mange ulike nivå som på sitt aller beste kan gjere ein stor forskjell, slik at vi verkeleg kan få folk som kanskje ikkje såg for seg ei framtid i arbeidslivet, til å kome tilbake.

Som fleire har vore inne på, er det å vere utanfor arbeidslivet i eit land som Noreg veldig alvorleg. Vi veit frå ulik forskning at berre det å vere ute eit halvt år, eitt år eller lenger kan føre til ein forverra situasjon, psykiske utfordringar osv. Utanforskap botnar for veldig mange i det å hamne utanfor arbeidslivet.

For nasjonen Noreg er det klart at det å ha eit høgt tal på yrkesaktive er viktig i seg sjølv. Det er grunnlaget for nasjonen at vi har eit folk som er i arbeid. I det perspektivet er rapporten frå Riksrevisjonen slående og alarmende. Det er også den alarmerende både Riksrevisjonen og kontrollkomiteen no slår.

Ventetida er generelt veldig lang. I nokre tilfelle ventar folk i fleire år på tiltak, med dei utfordringane det gir.

Som i all anna verksemd handlar det om å ta tak i problema så tidleg som mogeleg – sjølvstøtt helst før problema oppstår, men deretter å ta tak i det så tidleg som i det heile mogeleg. Men det er altså meir ein regel at ein tar tak i det seint, at ein er på etterskot. Altfor mange kjem ikkje i arbeid i det heile etter tiltak, og dei har ikkje ein gong aktivitetsplan ved oppstart av tiltak. Oppfølginga frå Nav-kontora er svak, og det same er styringa og rapporteringa frå myndighetene. Ein får inntrykk av at dette er ei ordning og eit felt der det blir brukt betydeleg med ressursar, men der kvaliteten er svært låg, der fokus i stor grad har vore retta mot å telje kor mange som er på tiltak, ikkje på kva kvalitet ein får ut.

Da er det store spørsmålet – som ikkje denne komiteen skal ta stilling til, men andre på Stortinget: Kva bør ein fundamentalt gjere med Nav som konstruksjon? Som Bjørke var inne på i innlegget sitt, trur eg styringsmodellen kan vere ei side ved det. Vi har rapportar om at ein har delt ut grøn trøye til enkeltmedarbeidarar fordi dei har klart å få grønt lys på måleindikatorar for å ha gjennomført ulike aktivitetar, medan dei som ikkje har klart det, har fått ei raud varselampe over seg fordi dei ikkje har hatt høg nok produksjon av saker. Tilsette fortel om at komplekse oppgåver i dette systemet, der produksjon er viktigast, blir nedprioriterte, at det er dei enkle oppgåvene som blir prioriterte – eventuelt at ein gjer komplekse oppgåver enkle for å produsere.

Kontrollkomiteen påpeikar også at konkurranseutsetjing av arbeidsmarknadstiltak har ei veldig avgrensa suksesshistorie, for å seie det mildt, og at det skal evaluera. Det blir interessant å høyre frå statsråden korleis ein ynskjer å ta tak i dette, og ikkje minst korleis ein ynskjer å ta tak i evalueringa av konkurranseutsetjinga, som vi vel kan slå fast – i alle fall foreløpig – ikkje ser ut til å ha den verknaden vi hadde håpa på.

Dette er teikn til alarm på aller høgste nivå for dei som er av dei mest utsette i det norske samfunnet.

Statsråd Anniken Hauglie [18:08:39]: Arbeidsmarkedstiltakene skal støtte opp om regjeringens målsetting om å få flere i arbeid og færre på trygd.

Tiltakene skal bedre deltakernes jobbmuligheter og sammen med forsterket oppfølging overfor arbeidssøkerne bidra til at brukerne får nødvendig bistand fra Nav. Det er særlig viktig at tiltakene er innrettet slik at de kvalifiserer arbeidssøkerne for å dekke etterspørselen i arbeidsmarkedet. Det viktigste er å gi arbeidssøkerne bedre muligheter for å kvalifisere seg for de ledige jobbene.

Riksrevisjonens rapport avdekker svakheter ved forvaltningen av arbeidsmarkedstiltakene og gir oss viktig kunnskap for å fortsette arbeidet med tiltakene.

Komiteen påpeker svak måloppnåelse og at mange tiltaksdeltakere ikke kommer i arbeid etter å ha avsluttet et arbeidsmarkedstiltak. Det er et klart mål i arbeidsmarkedspolitikken å øke andelen som går fra tiltak til arbeid. Samtidig må vi unngå å bruke tiltaksressurser på arbeidssøkere som kan komme i arbeid på egen hånd, selv om det tilsynelatende ville gitt oss bedre resultater. Derfor prioriterer vi å bruke mye av tiltaksressursene på de arbeidssøkerne som står lengst unna arbeidsmarkedet.

Riksrevisjonen har analysert perioden 2010–2016. Etter den tid er det foretatt flere endringer i tiltakenes innhold og hvordan departementet styrer bruken av tiltakene. Da Høyre og Fremskrittspartiet kom i regjering, var nettopp styringen av Nav noe av det første vi tok initiativ til, fordi vi så at resultatene ikke på langt nær var så gode som det man skulle forvente. Styringen av arbeidsmarkedstiltakene er lagt om. Navs handlefrihet er økt. Mer kan nå gjøres i egen regi. Det ble gjennomført en stor reform av tiltakssystemet i 2016, hvor målet var å få færre og mer effektive tiltak. Garantier uten effekt ble avviklet, og en ny og omfattende ungdomsinnsats ble iverksatt i 2017.

Departementet har i lengre tid hatt oppmerksomhet rettet mot å bedre oppfølgingen av brukerne. Det skal f.eks. alltid foreligge en avtale mellom tiltaksdeltaker, arbeidsgiver og Nav om formål, innhold osv. for tiltaket. Det er også forskriftsfestet at oppfølgingen fra Nav skal tilpasses den enkelte brukers og arbeidsgivers behov, og oppfølgingen skal skje minst hver tredje måned.

Riksrevisjonens vurderinger tar ikke utgangspunkt i målgruppene som er prioritert i budsjettene for perioden som analyseres. Tilgjengelig statistikk viser at alle de prioriterte målgruppene, som er ungdom, innvandrere fra ikke-vestlige land, langtidsledige og personer med nedsatt arbeidsevne, har en betydelig høyere andel tiltaksdeltakere enn hva som er gjennomsnittet for arbeidssøkere generelt.

Samtidig erkjenner jeg også at det er rom for bedre tilpasning av enkeltbrukeres individuelle behov, i form av å sikre rett tiltak til riktig person. Vi kan også forbedre vår kunnskap om hvilke tiltak som virker best for hvilke brukergrupper.

Departementets styring av arbeids- og velferdsetatens forvaltning av arbeidsmarkedstiltakene er endret i den retning som Riksrevisjonen anbefaler. Departementet styrer fra 2017 ikke lenger etter krav til antall gjennomførte tiltaksplasser, men legger vekt på oppnådde resultater.

Arbeids- og velferdsetaten er i inneværende år tilført økte ressurser til å styrke oppfølgingsarbeidet, bl.a. gjennom ungdomsinnsatsen, innsatsen overfor langtidsledige og overfor mottakere av arbeidsavklaringspenger.

I departementets tildelingsbrev for 2018 til arbeids- og velferdsetaten er det stilt tydelige krav til rapportering om oppfølgingen av brukerne. Arbeids- og velferdsdirektoratet har fått i oppdrag å videreutvikle styringsinformasjon, rapportering og kvalitet ved bruk av arbeidsmarkedstiltak, oppfølging av tiltaksdeltakere og oppfølging av tiltaksleverandører. Ved konkurranseutsetting av arbeidsmarkedstiltak stilles det bl.a. klare resultatkrav, og anbudsutsettingen av skjermet sektor er evaluert. Den siste rapporten kom i midten av mai.

Komiteen påpeker at en stor andel brukere ikke har aktivitetsplaner ved oppstart av tiltak. Dette er svært uheldig, siden en aktivitetsplan er et viktig verktøy som skal sikre at Nav-kontorene jobber målrettet. Dette er et punkt jeg helt klart vil prioritere i den videre oppfølgingen av Riksrevisjonens anbefalinger.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Dag Terje Andersen (A) [18:13:54]: Hvis jeg hørte riktig, nevnte statsråden mot slutten oppfølgingen av konkurranseutsettingen av arbeidsmarkedstiltak. Mitt spørsmål handler om det, for det er en enstemmig komité som ber om at det blir evaluert, og om at vi får anledning til å diskutere resultatene av den konkurranseutsettingen.

Som jeg sa i mitt innlegg, har det ikke manglet advarsler om det som er temaet i denne riksrevisjonsrapporten, nemlig at mange av oss tror at det å sette sårne ting ut på anbud, snarere stimulerer til å telle antall tiltak som blir satt i verk, enn til å måle resultater som er oppnådd. Jeg ser gjerne at statsråden eventuelt utdyper litt – hvis jeg, som sagt, hørte riktig mot slutten av hennes innlegg – når det gjelder oppfølgingen av den evalueringen som er gjort.

Statsråd Anniken Hauglie [18:14:50]: Hvis vi forholder oss til anbudsutsettingen av skjermet sektor – som representanten også nevnte i sitt hovedinnlegg – er den blitt evaluert. Det har kommet to rapporter. Den første rapporten kom vel i 2017 og gikk på selve den tekniske gjennomføringen av anbudsutsettingen. Denne rapporten viser at anbudet ble gjennomført i tråd med forutsetningene. Deretter kom neste evalueringsrapport. Den så mer på innholdet, på hva som ble resultatet. Den ble offentliggjort 16. mai. Den viser i all hovedsak også gode resultater, at overgang til arbeid har økt. Samtidig påpeker den også noen forhold som man må se nærmere på. Så anbudsutsettingen av skjermet sektor er nå gjennomført og nylig offentliggjort.

Vi vil selvfølgelig gå grundig inn i rapportene for å se på eventuelle forbedringspunkter, men alt i alt ser dette positivt ut så langt.

Dag Terje Andersen (A) [18:15:52]: Det var konkurranseutsettingen av arbeidsmarkedstiltak, som komiteen omtaler, jeg ønsket at statsråden kanskje kunne si litt mer om.

Statsråd Anniken Hauglie [18:16:02]: Når jeg nevnte skjermet sektor, var det fordi det var det representanten nevnte eksplisitt i sitt innlegg.

Vi er selvfølgelig åpne for å evaluere enda mer anbudsutsettingen av arbeidsmarkedstiltakene. Vi er opptatt av å ha gode, kvalitative arbeidsmarkedstiltak for alle brukergruppene, som trenger ulike typer tiltak. Man foretar mange evalueringer også av effekten. Vi ser at det er ulik måloppnåelse for de ulike arbeidsmarkedstiltakene. Noen har bedre effekt enn andre.

I den grad det er behov for ytterligere evalueringer, vil regjeringen selvfølgelig imøtekomme Stortinget i det. Når Stortinget ønsker ytterligere evaluering, vil vi selvfølgelig gjøre det.

Dag Terje Andersen (A) [18:16:49]: Det er jo det Stortinget ber om, og det er grunnen til at jeg spør, for dette står i en merknad, det står ikke i et vedtak. Jeg legger da til grunn at statsråden har tenkt å følge opp den enstemmige merknaden fra komiteen.

Til slutt til det siste spørsmålet: Statsråden nevnte en del ting som ble sagt da Høyre og Fremskrittspartiet gikk inn i regjering. En av de tingene som da ble sagt – fortjenstfullt – var at en skulle ha større innsats for unge spesielt, som statsråden nevnte som en av de spesielle målgruppene.

Hvis vi da skal bli flinkere – det kan nok gjelde også for opposisjonen at vi skal være flinkere til å måle resultater enn hvor mye penger som er brukt – kunne jeg tenke meg å spørre statsråden, for det var i fokus da de gikk inn i regjering: Hvordan går det når det gjelder ungdom og uføretrygd? Er det flere, eller er det færre unge som havner på uføretrygd?

Statsråd Anniken Hauglie [18:17:51]: La meg bare først gå tilbake til forrige spørsmål, om evaluering. Arbeidsmarkedstiltak er alt fra tiltak i skjermet sektor til lønnstilskudd. Vi må eventuelt komme tilbake til hva som i så fall skal evalueres – om alt skal tas, eller om noe skal tas. Noe er jo også allerede evaluert. Men det må vi komme tilbake til senere. Uansett er jeg opptatt av å evaluere det vi gjør, og se hva som virker.

Når det gjelder unge, er et av våre viktigste områder å få redusert omfanget av ungt utenforskap. Vi har sett at det har vært en noe uheldig utvikling når det gjelder unge uføre, men det har vært en positiv utvikling for ungdom utenfor skole, arbeid og aktivitet – de såkalte NEET-erne, som man omtaler det internasjonalt. Det har vært en kraftig økning i antall unge utenfor jobb,

skole og meningsfull aktivitet fra 2008 fram til 2016. Nå ser vi et ganske stort «drop» både i antall og i andel. Det er bra. I dag fikk vi også tall på at gjennomføringsgraden i videregående skole øker, og det skal vi alle være glade for.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [18:19:07]: Et av de forhold som Riksrevisjonen omtaler som sterkt kritikkverdige, er at aktivitetsplan bare unntaksvis har blitt utarbeidet i undersøkelsesperioden, og på den måten kan være en årsak til svak måloppnåelse. Statsråden var også inne på dette i sitt innlegg. Hvordan er det mulig at et så sentralt virkemiddel rett og slett ikke blir tatt i bruk på en bedre måte enn det som rapporten viser? Handler det om økonomi? Handler det om mangel på kompetanse? Er det andre forhold som gjør at et så sentralt virkemiddel rett og slett står ubrukt, med tanke på målsettingen om å få flest mulig ut i jobb?

Statsråd Anniken Hauglie [18:19:59]: Det kan sikkert være litt ulike grunner til det, men uansett er det for dårlig at man ikke tar det mer i bruk. Det er også en rettighet man har. Derfor sa jeg i mitt innlegg at det er noe jeg vil prioritere at Nav skal følge opp. Nå blir etter hvert Navs IKT-systemer bedre takket være bevilgninger fra Stortinget. Det gjør at det blir lettere å få på plass gode verktøy for de ansatte når de skal følge opp brukerne på en god måte.

Det er ingen tvil om at det har vært store utfordringer med Nav. Det er også bakgrunnen for at regjeringen hadde det som en viktig innsats allerede fra dag én. Vi startet med å sette ned et eget ekspertutvalg ledet av Sigrun Vågeng. Deretter la vi fram en egen Nav-melding i 2016 som Stortinget sluttet seg til, og som fikk stor tilslutning og oppslutning også blant de ansatte i Nav. Vi ser at det dreier i riktig retning nå; flere går fra trygd til arbeid, og vi skal fortsette både å forbedre og å forenkle Nav, slik vi allerede har påbegynt et viktig arbeid med.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [18:21:11]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkning av korleis verjemålsreforma er sett i verk (Innst. 312 S (2017–2018), jf. Dokument 3:6 (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ulf Leirstein (FrP) [18:22:02] (ordfører for saken): Komiteen har i stor grad samlet seg om mange av merknadene knyttet til denne saken. Men Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet har noen egne merknader, som jeg antar at de selv vil redegjøre for.

La meg allikevel si at det ikke er stor uenighet i denne innstillingen. Vi er alle utålmodige etter at denne reformen skal virke, at de som vergemål skal hjelpe, får den beste bistand, og at rettssikkerheten er godt ivaretatt.

Ansvar for vergetrengende ble i 2013 overført fra kommunene til fylkesmennene for å sikre at mindreårige og voksne som ikke er i stand til å ivareta egne interesser, fikk et mer individtilpasset og fleksibelt tilbud uavhengig av bosted. Vergemålet skal ikke gjøres mer omfattende enn det som er nødvendig. Bakgrunnen for at ansvaret ble flyttet over til fylkesmennene, var at dette skulle sikre økt likebehandling og bedre rettssikkerhet for den enkelte. Vi snakker altså om ca. 64 000 personer som er under vergemål, og ca. 40 pst. av disse er mindreårige.

Riksrevisjonen har undersøkt om målet om økt likebehandling og bedre rettssikkerhet er innfridd, og har kartlagt årsaker til eventuelle mangler på vergemålsområdet. Dette er en undersøkelse som omfatter perioden 2013 til 2017.

Riksrevisjonens funn kan oppsummeres som følger:

- IKT-problemer har forsinket gjennomføringen av verjemålsreformen.
- Det er mangler i tilpassing av vergemål ut fra behovet hos den vergetrengende. Et vedtak om vergemål skal individtilpasses. Men undersøkelsen viser at to tredjedeler av vedtakene har en generell utforming. I praksis fører dette til at det er opp til den enkelte verge å gjennomføre oppdraget.
- Det er utfordringer ved opplæring av og tilsyn med verger.
- Det mangler nasjonale retningslinjer på sentrale områder som samtykkekompetanse, individtilpassing, tilsyn og kontroll, kapitalforvaltning og godtgjøring. I mangel på sentrale retningslinjer har flere av fylkesmennene utarbeidet egne retningslinjer.
- Det er lite kontroll og variabel oppfølging av verge-regnskapet.
- Det er mangler ved styringsinformasjonen og tilsynet med fylkesmennene.

- Potensialet for bedre rettssikkerhet blir ikke utnyttet godt nok.

På bakgrunn av de funnene som har kommet fram i undersøkelsen til Riksrevisjonen, har man også kommet med noen klare anbefalinger til Justis- og beredskapsdepartementet og regjeringen. Det er å

- ta initiativ til at Statens sivilrettsforvaltning utvikler nasjonale retningslinjer på sentrale områder innenfor vergemål, bl.a. kommer med retningslinjer for samtykkekompetanse og individtilpassing
- sørge for at Statens sivilrettsforvaltning får på plass et systematisk tilsyn med fylkesmennene på vergemålsområdet
- be Statens sivilrettsforvaltning sørge for at fylkesmennene dokumenterer vurderingene som ligger til grunn for individtilpassing, slik at mandatet for vergeoppdragene ikke blir mer omfattende enn nødvendig
- i samarbeid med Statens sivilrettsforvaltning vurdere hvorledes Fylkesmannen kan bedre tilsynet med vergeoppdraget og kontroll av vergeregnskapene

I svaret til Riksrevisjonen er justis-, beredskaps- og innvandringsministeren i stor grad enig i vurderingene. Jeg konstaterer at statsråden vil følge opp det som påpekes i styringsdialogen med Statens sivilrettsforvaltning. En samlet komité støtter de anbefalingene som Riksrevisjonen kommer med, og forventer nå at regjeringen følger dette opp.

På grunn av forsinkelser med utviklingen av nytt saksbehandlingssystem og som følge av økningen i antallet mindreårige asylsøkere høsten 2015 er det fremdeles kapasitetsutfordringer, noe som har medført at kravet om individtilpassing tidligere har blitt nedprioritert. Men statsråden opplyser at dette er et område som vil bli prioritert i 2018. Vi er også i komiteen gjort kjent med gjennom svaret fra statsråden at opplæring av verger er et satsingsområde i strategiplanen til Statens sivilrettsforvaltning for perioden 2017–2021.

Et av Riksrevisjonens funn var at det ikke føres statistikk som viser hvor mange og på hvilket grunnlag noen blir fratatt vergeoppdrag, og at uklar praksis for fratakelse går ut over rettssikkerheten til de vergetrengende. Dermed er det en fare for at verger som kjemper for den vergetrengendes rettigheter, enkelt kan bli fratatt vergeoppdraget dersom de blir for «bryssomme» for myndighetene. Slik kan vi ikke ha det. Grunnlaget for fratakelse av vergeoppdrag må dokumenteres og begrunnes.

I sin tilbakemelding erkjenner statsråden at ikke alle målene er nådd, men framhever at likebehandlingen og rettssikkerheten nå er bedre enn under den tidligere ordningen. Slik sett er vi på rett vei.

La meg avslutningsvis framheve at komiteen er veldig tydelig på at det er svært viktig at rettssikkerheten til dem som er under vergemål, blir ivaretatt. Jeg forventer at regjeringen følger opp de mangler som nå er påpekt.

Lene Vågslid (A) [18:27:14]: Eg er glad for Riksrevisjonens rapport. Eg meiner denne rapporten er veldig viktig, og synest òg for så vidt saksordføraren var inne på mange av dei viktige poenga og kritikken som kjem fram.

Norsk forbund for utviklingshemmede, NFU, har jo ropa varsku i lang tid. Difor er det bra at Riksrevisjonen har sett på verjemålsordninga. Eg har sjølv fått som leiar av justiskomiteen mange tilbakemeldingar og telefonar frå bekymra foreldre og pårørande og deira organisasjonar. NFU har peikt på overfor oss at dei kjenner seg att i kritikken frå Riksrevisjonen frå saker dei er involverte i, og sluttar seg til kritikken som kjem fram. Det gjer Arbeidarpartiet òg.

Riksrevisjonen har dessverre ikkje omtalt problemet med den utstrekke bruken av faste verjer. Skal ein hjelpe personar med utviklingshemming med å fremje deira interesser, preferansar og vilje, spesielt personar med manglande verbalspråk, krev det at ein kjenner personen godt. Og viss ein ser til FN-konvensjonen for rettar til personar med nedsett funksjonsevne, artikkel 12, set ein der krav om slik kunnskap om personen. Ut frå det me høyrer frå NFU, opplever medlemene deira no at nærpersonar blir kasta som verjer og erstatta med faste verjer som ikkje kjenner personen, eller som ein heller ikkje har god sjanse til å bli kjend med gjennom det profesjonelle verjeoppdraget sine rammer. Dette bekymrar meg og bør òg bekymre kontrollkomiteen.

Så blei det sagt her frå Ulf Leirstein at ein er på god veg. Vel, Arbeidarpartiet stiller spørsmål ved praktiseringa av verjemålsordninga. Grunnen til det er at det blir rapportert at praktiseringa av verjemålsordninga fører til ei utstrekkt umyndiggjering av personar med utviklingshemming, som i realiteten står utan rettssikkerheit. Siktemålet med å utarbeide ei ny verjemålsordning og ny forvaltning av lovverket var jo å omgå den utstrekke snikumyndiggjeringa som ein meinte fann stad under den tidlegare verjemålsloven.

NFU rapporterer til oss at det er det motsette som no skjer, og erfarer at situasjonen har blitt forverra med den nye verjemålsloven. Det meiner eg me ikkje kan vedkjenne oss. Det er ei alvorleg utfordring for rettssikkerheita, og eg vil gjenta at me tek imot ganske mange bekymringar og tilbakemeldingar frå foreldre og pårørande i desse spørsmåla.

Difor håpar eg at regjeringa tek dei funna som kjem frå Riksrevisjonen, på det djupaste alvor, og at ein fylgjer opp anbefalingane, men at ein òg tek tak i og ryddar opp

i dei utfordringane som eg bl.a. nemnde i dette innlegget, med faste verjer. Det veit eg vil bety veldig mykje for dei som er pårørande eller foreldre, og som òg sjølve er verjer. Så det er ei klar melding frå meg.

Nils T. Bjørke (Sp) [18:30:33]: Verjemålsreforma skulle betra tryggleiken for alle partar. Resultatet me ser i Riksrevisjonens rapport, syner at så har ikkje skjedd. Fem år etter at reforma vart sett i verk, er det framleis eit regelverk i støypeskeia me ser. Me ser at IKT-problema har vore store, og at dei datasystema ein har arbeidd med, ikkje har vore operative.

Blant hovudmåla med reforma var at ho skulle gje betre individuell oppfølging. Resultatet har tvert imot vorte mangel på individuell tilpassing. Det kan vera skjebnesvangert for den einskilde. For midt oppi det heile må me hugsa på at det er snakk om menneske som har behov for at storsamfunnet stiller opp for dei. Når fylkesmennene har over 20 mrd. kr i fond på vegner av brukarane, seier det sitt om kva slags verdiar verjene må hegna om.

Me som politikarar snakkar ofte om dei svake her til lands som dei som sit nedst ved bordet. Det er, med respekt å melda, ei utfordring, for det er mange av dei svakaste som aldri kjem til å få sitja ved eit bord. Dei har meir enn nok med å koma seg gjennom dagen slik han er. Difor er det svært viktig at innspela frå organisasjonane vert tekne på alvor, slik at me kan få eit verjemål som alle partar har tillit til.

Me i Senterpartiet har ofte engasjert oss imot reformer, fordi me ser at når staten pålegg kommunane oppgåver, følger ikkje pengane med. Her vart ei oppgåve teken frå kommunane og lagd til staten, men heller ikkje her har pengane følgt med – eller dvs.: Det har ikkje kome korkje kommunane eller verjemålsetaten til gode.

Statsråden har i all hovudsak vore samd i det Riksrevisjonen har peika på i revisjonen sin. Det er på høg tid at statsråden tek affære overfor sivilrettsforvaltninga og set denne i stand til faktisk å følgja opp reforma.

I årsmeldinga til Statens sivilrettsforvaltning skriv direktøren at det framleis står att ein del arbeid før intensjonane med reforma vert nådd. Det er t.d. forstemmande å lesa saka om 90 år gamle Gerd Thordis Dyrud i Gausdal i Oppland, som skal ha mista verdiar for over 400 000 kr etter at Fylkesmannen i Oppland nemnde opp verje for henne utan at familien vart orientert.

Det er urovekkjande når organisasjonar som t.d. Norsk forbund for utviklingshemmede meiner verjemålsreforma er ein fare for rettstryggleiken og menneskerettane her til lands. Dyrud-saka er eit grelt døme som syner at reforma ikkje har fungert.

Betre kontroll, betre oppfølging og betre system – alt dette må på plass før reforma kan lukkast. Dei fem åra

som har gått sidan kommunen mista desse oppgåvene, har ikkje vore fem gode år for dei som har hatt systemet tett på kroppen. Difor er det naudsynt at me tek dette på alvor, og set både system og folk i stand til å kunna vera til hjelp for dei svakaste innbyggjarane våre.

Eg er redd for at målet om profesjonalisering av verjemålsforvaltninga heller har gjort at ein har fått lengre avstand mellom verjene og den enkelte. Det har vorte mindre direkte tilpassing for den enkelte. Eg trur det er mange som vert mykje meir overstyrt enn kva dei treng. Det er heilt avgjerande, som mange organisasjonar peikar på, at den enkelte får individuell tilpassing, slik at ein kan koma fram med ynska og tankane sine, sjølv om ein ikkje kan styra økonomien i eitt og alt.

Statsråd Tor Mikkel Wara [18:34:45]: Jeg vil innledningsvis gi uttrykk for at jeg setter stor pris på det grundige arbeidet Riksrevisjonen har gjort i sin undersøkelse om hvordan vergemålsreformen ble satt i verk.

Riksrevisjonen har gjort flere funn, og departementet vil følge opp anbefalingene i rapporten. Funnene i rapporten knytter seg til problemer som tidlig er etablert i gjennomføringen av vergemålsreformen. Jeg vil derfor knytte noen kommentarer til årsakene bak funnet.

Vergemålsloven trådte i kraft 1. juli 2013 og erstattet regelverk fra 1898 og 1927. Store samfunnsmessige endringer har skjedd siden de tidligere lover ble til, og det var derfor behov for en grunnleggende revisjon av lovgivningen på området. Ny lov danner grunnlaget for en omfattende reform. Overformynderiene ble avvirket, og oppgaven ble overført fra 420 overformyndier til 18 fylkesmenn.

Gjennomføringen av reformen har vært krevende. Det skyldes hovedsakelig forsinkelser i utviklingen av nytt saksbehandlingssystem, økning i antall vergemål og kapital til forvaltning – i tillegg til økning i antall asylsøknader fra enslige mindreårige asylsøkere høsten 2015. Dette medfører dessverre kapasitetsutfordringer som påvirker graden av måloppnåelse. Departementet har årlig rapportert til Stortinget om både utfordringene og konsekvensene dette har hatt, i Prop. 1 S, for perioden 2013 og helt til 2018.

Utfordringene fikk konsekvenser. Oppgaver som individtilpassing, tilsyn med verger og tilgjengelighet overfor brukerne ble dessverre nedprioritert for å ivareta grunnleggende oppgaver som opprettelse av vergemål og utbetaling av godtgjøring.

Jeg vil likevel påpeke at selve omorganiseringen tidlig bidro til at vergemålsforvaltningen bygget kompetanse gjennom sterkere fagmiljøer, og det er blitt nedlagt en betydelig innsats fra vergemålsmyndighetene for å bidra til at utfordringene i minst mulig grad skulle gå ut over vergehavere og verger.

Det er min klare oppfatning at rettssikkerheten og rettslikheten til personer med verge er bedre nå enn den var under tidligere ordninger med kommunalt overformynderi. Målet med vergemålsreformen er likevel ikke fullt ut nådd. For å møte utfordringene er bevilgningene økt med 43 mill. kr i 2018. Målet er å sette vergemålsmyndighetene i bedre stand til å nå målene med reformen.

Riksrevisjonens undersøkelse gir en god beskrivelse av hva det må jobbes med videre for å nå målene med reformen. Det er allerede iverksatt flere tiltak. Eksempelvis har Statens sivilrettsforvaltning utarbeidet nye retningslinjer for opprettelse av vergemål, som behandler både samtykkekompetanse og individtilpasning. I tillegg har de iverksatt et arbeid i vergemålsapplikasjonen VERA, som vil bidra til at mandatene skal bli mer individtilpasset, og tilrettelegge for økt grad av dokumentasjon av individtilpasning.

Statens sivilrettsforvaltning har også utarbeidet en veileder for Fylkesmannens tilsyn med verger, og de har utarbeidet en strategiplan for Statens sivilrettsforvaltningens tilsyn med fylkesmennene. Det er også laget en ny løsning for styringsinformasjon, som enheten tok i bruk høsten 2017.

Som komiteen bemerker, er opplæring et satsingsområde i strategiplanen til Statens sivilrettsforvaltning for perioden 2017–2021. Det legges opp til at opplæringen gjøres tilgjengelig digitalt, for å nå ut til flest mulig og for å kunne tilpasse den til vergens opplæringsbehov. Et viktig perspektiv for verger er vergehavers selvbestemmelse. En naturlig del av opplæringen vil være viktigheten av å respektere vergehavers reelle vilje dersom denne kan kartlegges uavhengig av om vedkommende har samtykkekompetanse eller ikke.

Komiteen viser til at det fortsatt er behov for avklaring i forståelsen av loven, og at det foreløpig er lite rettspraksis og ombudspraksis, noe som etter komiteens oppfatning kan være med på å svekke rettssikkerheten. Jeg vil påpeke at loven fortsatt er relativt ny, og at praksis må utvikle seg over noe tid, for bl.a. å gi et grunnlag for gode retningslinjer. Statens sivilrettsforvaltning har utarbeidet nye retningslinjer og vurderer løpende behovet for flere retningslinjer.

Når det gjelder komiteens merknad knyttet til organisasjoner som Norsk forbund for utviklingshemmede, kan jeg bekrefte at departementet tar innspill fra denne typen organisasjoner på største alvor, og jeg opplever at vi er i god dialog med bl.a. Norsk forbund for utviklingshemmede. Senest i forrige uke møtte de politisk ledelse i departementet for å diskutere denne problemstillingen.

Jeg vil gjøre mitt for at vergemålsordningen utvikler seg videre til beste for vergehaverne, og jeg vil bidra til at

verger og andre som jobber i vergemålsforvaltningen, har de nødvendige rammebetingelser for å utføre arbeidet på en tilfredsstillende måte.

Riksrevisjonens undersøkelse gir viktige bidrag til departementets videre arbeid på vergemålsområdet. Jeg vil følge opp dette arbeidet i bl.a. styringsdialogen med Statens sivilrettsforvaltning i årene som kommer.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lene Vågslid (A) [18:39:57]: Eg er glad for at justisministeren har god kontakt med NFU og har ein laupande dialog med organisasjonane som representerer dei utviklingshemma. Difor tenkjer eg at justisministeren sikkert kjenner godt til problemstillinga – det eg nemnde i innlegget mitt om at me får tilbakemeldingar om at nærpersonar no blir kasta som verjer og blir erstatta med faste verjer som personane ikkje kjenner. Difor lurar eg på kva statsråden vil gjere for å rydde opp i dette, slik at me òg får ein praksis som er meir i tråd med FN-konvensjonens artikkel 12, som eg viste til i innlegget mitt.

Statsråd Tor Mikkel Wara [18:40:36]: Hele formålet med reformen, da vi gikk fra 420 kommunale overformyndier til 18 fylkesmenn, var å profesjonalisere ordningen, slik at vi fikk bedre rettssikkerhet, og at kvalitetskravene ble nådd.

Det er fortsatt en ny reform, og jeg tenker at alle innspillene som kommer, skal man lytte til – med hensyn til både nærhet og forståelse. Men også det andre kravet som ligger i reformen, er viktig, nemlig en profesjonalisering. Dette er en avveining som skjer ute hos den enkelte fylkesmann. Det er selvfølgelig umulig for meg å ta stilling til de enkeltsituasjonene som beskrives, men det er absolutt en del av det vi skal ta med videre.

Lene Vågslid (A) [18:41:23]: NFU seier bl.a. til oss at situasjonen er verre enn før, og at ein er meir bekymra for rettssikkerheita no – litt i motsetnad til noko av det statsråden sa.

Når det gjeld praktisering av lovverket, at me no får tilbakemeldingar om at det er ei utstrekt umyndiggjering av personar, og at det har forverra seg i forhold til tidlegare, lurar eg på: Kva vil statsråden konkret gjere for å rydde opp i det? Det er ei utvikling som ikkje er i tråd med intensjonane for verjer i den nye verjemålslova, vil eg tru.

Statsråd Tor Mikkel Wara [18:42:00]: Representanten er inne på en del av de forholdene som ikke ligger i Riksrevisjonens rapport, men som jeg uansett kan slutte meg til er viktige mål. Jeg vil allikevel fastholde at i forhold til den tidligere ordningen er det blitt bedre. Når man har en ny ordning, er det en del innkjørings-

problemer og en del lovpraksis som skal tilpasse seg den. Det oppsto et problem høsten 2015 med en veldig stor strøm av unge asylsøkere, som tok opp mye kapasitet. Nå er vi i en situasjon der vi kan frigjøre kapasitet for å jobbe bedre med dette.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Lise Christoffersen (A) [18:42:58]: I Dagbladet 17. november i fjor skrev Kjersti Skarstad, doktorgradstipendiat ved Universitetet i Oslo, følgende, basert på egen forskning:

«Den nye vergemålsordningen skulle sikre menneskerettighetene og styrke selvbestemmelsen og rettssikkerheten til de som (...) trenger hjelp til å ivareta sine interesser. Min forskning på hvordan ordningen praktiseres overfor voksne mennesker med psykisk utviklingshemming viser at vergemålsmyndighetenes interesser i stor grad går foran interessene til de enkeltmenneskene ordningen er ment å hjelpe.»

Det er skremmende ord. Alle mennesker har rett til å bestemme over eget liv. Forskeren, som har analysert 167 vergemålssaker fra ett fylkesmannsembete, viser at fratakelse av selvbestemmelse er hovedregelen snarere enn unntaket. Inngrepene begrunnes heller ikke. Vergemålsmyndighetene skal sørge for at interessene til den som er under vergemål, blir ivaretatt. Men forskeren påviser at den enkeltes interesser sjelden defineres med utgangspunkt i vedkommendes egne ønsker eller personlighet. Det finnes ingen standarder for å avgjøre hvilken beslutningskompetanse den enkelte selv besitter. Det avhenger ofte av legeerklæringer som framstår som ganske tilfeldige.

Når en leser Riksrevisjonens rapport om måten vergemålsreformen er gjennomført på, med denne forskerens beskrivelse in mente, er det slående hvor like de er. Overføring av vergemål fra kommune til stat skulle gi økt rettssikkerhet, økt grad av individtilpassing og fleksibilitet, mens Riksrevisjonen sier at det er mangler i tilpassing av vergemål til den vergetrengendes behov, det er mangler ved opplæring og tilsyn, nasjonale retningslinjer mangler, det er lite kontroll og variabel oppfølging, og rettssikkerheten blir ikke godt nok ivaretatt.

Ofte er vergen egen familie, gjerne foreldre. Noen ganger er belastningen så stor at de ikke orker mer, og ber om at det oppnevnes en ny verge. Selv har jeg blitt kontaktet av foreldre som har opplevd at verge og kommune sammen plutselig har bestemt at vedkommende skal flytte fra egen bolig til kommunal bolig, har mistet retten til brukerstyrt personlig assistent, nektes å dra på

planlagt ferie med familien osv. Foreldrene står i slike tilfeller uten klagerett.

Flertallet i kontrollkomiteén viser bl.a. til NFU, som sier at dagens praksis truer både rettssikkerhet og menneskerettigheter. Sånn kan vi ikke ha det – som Leirstein ganske så riktig sa det. Arbeiderpartiet har fremmet forslag i en sak om utviklingshemmedes rettigheter der vi ber regjeringa komme med nødvendige lovendringer. Etter Riksrevisjonens rapport burde det forslaget få flertall når det kommer til behandling her i salen 12. juni. Jeg oppfordrer statsråden til å be sine partifeller om å stemme for det forslaget, ut fra det innlegget han selv sto her og holdt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 11.

Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 12 og 13 behandles under ett. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 12 [18:46:11]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Masud Gharahkhani, Lene Vågslid, Siri Gåsemyr Staalesen, Maria-Karine Aasen-Svensrud og Jan Bøhler om tiltak mot sosial kontroll og æresvold (Innst. 260 S (2017–2018), jf. Dokument 8:118 S (2017–2018))

Sak nr. 13 [18:46:31]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Freddy André Øvstegård, Petter Eide og Kari Elisabeth Kaski om tiltak mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (Innst. 261 S (2017–2018), jf. Dokument 8:120 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten begrenses til 1 time og 10 minutter, og at taletiden fordeles slik:

Arbeiderpartiet og Høyre 15 minutter hver, Framskrittspartiet 10 minutter, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt 5 minutter hver.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Emilie Enger Mehl (Sp) [18:47:44] (ordfører for sakene): I dag behandler vi to Dokument 8-forslag om negativ sosial kontroll, Dokument 8:118 S for 2017–2018, fra Arbeiderpartiet, og Dokument 8:120 S for 2017–2018, fra Sosialistisk Venstreparti. Jeg vil først si litt om justiskomiteens behandling av sakene og vil avslutte med noen synspunkter fra Senterpartiet.

Først vil jeg benytte anledningen til å takke komiteen for arbeidet med begge disse sakene, som er omfattende, men også veldig viktige. Jeg vil også takke de partiene som har fremmet forslagene, og dermed satt søkelys på et svært viktig tema. Problematikken er komplisert og tidvis vanskelig å balansere på etiske, fine linjer, men må tas på aller største alvor.

Vi kan ikke akseptere at unge mennesker opplever å få livet sitt ødelagt som følge av at familien eller andre vil kontrollere hva de kan – og ikke kan – gjøre når det gjelder det som skal være frie og personlige valg for den enkelte. Det får negative konsekvenser for likestilling og for individets frihet. I de verste tilfellene er det snakk om at unge blir utsatt for grov fysisk eller psykisk vold.

Jeg er glad for at dette er et tema som opptar partiene på både høyresiden og venstresiden og de i sentrum. Det virker som om det er bred enighet i komiteen om å trappe opp innsatsen mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.

Tidligere er det vedtatt en handlingsplan som bl.a. tar for seg temaene negativ sosial kontroll og æresvold. Jeg mener at det er positivt at regjeringen allerede har satt i gang flere tiltak på området og er i ferd med å følge opp handlingsplanen. Den siste tiden har det vært mye fokusering i media på negativ sosial kontroll og æresvold. Det har kommet fram sterke historier om enkeltmennesker som har følt på kroppen hvordan det er å stå i det og bli utsatt for slike handlinger. Jeg synes derfor det er bra at komiteen, selv om det er vedtatt en handlingsplan, som følges opp av regjeringen, kan fortsette å jobbe videre med problematikken, og at det er fremmet en rekke ulike forslag fra partiene som er forslagsstillere. Det ser også ut til at en del av disse forslagene vil få flertall i dag, med en samlet komité bak.

De to sakene vi har hatt i komiteen, har engasjert alle partier, og jeg ser fram til en god debatt. Vi er alle enige om formålet, å sikre trygghet, likestilling og frihet for individet, selv om vi ikke alltid er enige om de konkrete tiltakene for å nå disse målene.

Jeg vil avslutte med å si noe om Senterpartiets stemmegivning i disse sakene. Vi har gått inn for å støtte en del av tiltakene som er foreslått. Av dem vi støtter, vil jeg særlig trekke fram ordningen med minoritetsrådgivere i skolen, tiltakene som er knyttet til at det er fare for at barn blir etterlatt i utlandet mot sin vilje, og klargjøring av foreldres ansvar for å avverge at barna blir utsatt for

kjønnslemlesting. Der vi ikke har inngått i forslagene, er årsaken ofte at regjeringen har opplyst om at de allerede er i gang med å sette i verk tilsvarende tiltak eller utredninger. Det er også en del tiltak vi trenger mer informasjon om for å støtte, og vil derfor avvente regjeringens informasjon. Det gjelder særlig forslag om å forby søskenbarnekteskap.

Jeg ser fram til en god debatt.

Presidenten: Vil representanten ta opp forslagene?

Emilie Enger Mehl (Sp) [18:51:24]: Jeg vil gjerne ta opp de forslagene der Senterpartiet er medforlagsstiller.

Presidenten: Kjempeflott – da har representanten Emilie Enger Mehl tatt opp de forslagene hun refererte til.

Jan Bøhler (A) [18:51:53]: Den bakenforliggende årsaken til det vi diskuterer her i dag, sosial kontroll, fysisk og psykisk æresvold i ulike innvandremiljøer, er at man har tatt med seg gamle tradisjoner og regler fra kaste- og klansamfunnet inn i vårt moderne demokrati. I kaste- og klansamfunnet velger storfamiliene hvilken familie de planlegger at de skal forbindes med gjennom barnas ekteskap, fordi det kan få stor betydning – slik som deres samfunn er organisert – for familiens økonomi, status, makt osv., bl.a. gjennom medgift og senere arv.

Disse grunnleggende holdningene eller reglene står i skarp kontrast til vårt moderne demokrati og velferds-samfunn, hvor individets frihet, likestilling og retten til å gjøre egne, frie valg er grunnleggende. Så det er et veldig stort spørsmål som vi diskuterer på Stortinget når vi tar opp disse tingene.

Jeg var med og arrangerte et møte på Furuset i midten av februar, hvor vi så illustrert hva slags konsekvenser dette får for unge mennesker i dag. Det møtte opp overraskende mange, ca. 300, som var sterkt engasjert. De fortalte gripende historier om hvordan de opplevde den sosiale kontrollen, hvordan de opplevde at det var planlagt hvem de skulle gifte seg med, og hvordan det er umulig bl.a. å ha andre legninger i miljøene de lever i. Det får store konsekvenser for hele livsløpet. Det er derfor vi har fremmet 22 forslag, som angår alt fra felles regler, nasjonale regler for felles svømmeundervisning, deltakelse på leirskole – altså oppvekstvilkårene – til spørsmål som gjelder f.eks. ærbarhetsattester og uskyldighetskontroller i forbindelse med ekteskap.

Jeg er sikker på at Stortinget, representantene her, forstår at dette er spørsmål som haster og er viktige. De unge som var samlet på Furuset i midten av februar, de 300, har sett at debatter har pågått i 20–30 år, f.eks. om

søskenbarnekteskap, uten at det er konkludert, men at man skal utrede det videre. Det er utålmodige når de ser at dessverre er i all hovedsak punktene i regjeringens handlingsplan – og jeg forstår at det er prosesser og sånt som ligger bak – ting man skal utrede, videreføre, sikre osv. Det er altså den typen verb: vurdere, evaluere eller forskjellige varianter av de ordene. Det er for å prøve å ta debatten videre at vi har fremmet disse forslagene i dag, og jeg er glad for at av de 22 forslagene Arbeiderpartiet fremmet i vårt representantforslag, er det 7 forslag som vi anser enten framgår av komiteens innstilling, eller hvor regjeringen har meldt at de er sendt på høring, og vi har fremmet 13 forslag sammen med SV og 2 alene.

Jeg vil nå særlig ta opp de tingene som jeg mener det er viktig å prøve å komme videre på. Jeg har den holdningen til debatten her i dag at jeg tror alle har det som mål at man skal jobbe hardt med dette, komme videre og oppnå noe, at ingen egentlig ønsker å være bremsklosser, og at alle har hjertet med seg i denne debatten. Så jeg har ikke tenkt å prøve å ta noen eller å drive den typen retorikk, men jeg har prøvd å framheve noen poenger jeg mener det er viktig at hele Stortinget tenker gjennom.

Først til et forslag som kun fremmes av Arbeiderpartiet og SV, og som gjelder tilsyn med koranskoler og andre trossamfunns skoler. En av tingene som også ble tatt opp på det møtet jeg fortalte om på Furuset, er at barn som fem dager i uka på hverdagene pluss gjerne søndager er på koranskoler etter skoletid, i stor grad ikke får til en vellykket integrering i nærmiljøet sitt. Det er selvsagt forskjellig kvalitet, det er forskjellige imamer som underviser på koranskolene, men noen av barna utsettes for en ganske sterk indoktrinering når det gjelder holdninger som er i retning av det vi pleier å kalle islamistiske, hvor man snakker om de vantro samfunn, og hvor man skaper skiller i samfunnet fra tidlig oppvekst, og i hvert fall mange barn utsettes for kjønnssegregering osv. Så spørsmålet om tilsyn med koranskoler, som vi tar opp i forslag nr. 2, og som har Arbeiderpartiets og SVs støtte, er noe jeg skulle ønske man tenkte videre på hvordan vi skal komme bedre i gang med, og komme videre på. Utrop, det flerkulturelle bladet, en ukeavis som jeg tror ingen mistenker for å ha feil holdninger til spørsmålene, gjorde en stor undersøkelse av moskeer i 2016 som de skrev om i flere nummer, hvor man – og forskeren som gjennomførte de undersøkelsene – konkluderte med at et viktig tiltak til gjengjeld for offentlig støtte som Stortinget og regjeringen bør gjennomføre, er tilsyn med koranskolene og med at det er forsvarlige opplegg, uten å gripe inn i det som er religionsfriheten.

Et annet forslag, som gjelder represalier, restriksjoner, hvordan man håndhever sosial kontroll, som vi dessverre ikke har fått flertall for, gjelder barn som etter-

lates, ofte i opprinnelseslandet til familien. Det er der fem–seks gode forslag som det er felles komitéinnstilling på på det punktet, men det er et punkt jeg gjerne vil gjøre Stortinget veldig oppmerksom på. Da Institutt for samfunnsforskning undersøkte og la fram en rapport i 2014 om hvor mange barn som var etterlatt i utlandet, var tallet i deres forskningsrapport, som jeg ikke har sett betvilt, 3 285 barn, ca. 1 450 barn i Somalia. Det er særlig Pakistan, Irak, Afghanistan og Somalia som er de landene som har flest etterlatte barn. I fjor var det 61 barn som ble meldt til UD, altså til UDs integreringsrådgivere og ambassadene i utlandet. Det gapet mellom 61 og 3 285 i rapporten fra Institutt for samfunnsforskning er det viktig for Stortinget å være oppmerksom på. Jeg vil ikke si at alle de 3 285 har det vanskelig, eller at ikke en del av dem går på gode skoler, men det er også grunn til å tro at ganske mange av dem ikke gjør det, og ikke får en forsvarlig opplæring, som foreldrene har plikt til å sørge for at de får etter opplæringsloven. Det bekymrer meg at vi ikke greier å gå mer inn i det, for man bruker ofte begreper som de som er etterlatt i utlandet «mot sin vilje», men det er klart at barn snakker ikke sånn at foreldrene kan utsettes for tiltak fra barnevern, politi, myndighetene osv., så det skal mye til at barna melder dette, selv om de er etterlatt. Jeg har selv møtt barn på T-banen som har fortalt at de har vært etterlatt i to–tre år, uten at det har vært registrert noe sted. Så vi har foreslått et system for rapportering, sånn at vi får en bedre oversikt over hvor mange som er etterlatt, og slik at ambassadene kan sjekke og forsikre seg om at de faktisk går på bra skoler, og ta tak i flere tilfeller enn de 61 de fikk vite om. Vi mener at dette er et svært alvorlig spørsmål, når vi ser på tallene som faktisk den siste rapporten viste.

Vi har også foreslått at barnevernloven skal endres slik at barnevernet kan bruke de mulighetene de har, bl.a. via familiene, til å gå inn i saker som foregår i land som ikke har underskrevet på Haagkonvensjonen, der norsk barnevern har flere rettigheter til å operere. De som ikke har underskrevet på Haagkonvensjonen, er f.eks. Somalia og Pakistan.

Jeg ser på klokka, og det er en rekke forslag jeg skulle ønske å utdype, og som vi bl.a. ikke forstår hvorfor man ikke kan gå inn for. Igjen viser jeg til dette møtet, og jeg kan vise til mange møter med «de skamløse jentene», som forteller om hvor integritetskrenkende det er å bli utsatt for at man skal ha ærbarhetsattester eller uskyldighetskontroller før man inngår i arrangerte ekteskap. Det vises til at man ønsker å utrede, finne ut om det er lovhemler som kan brukes eller ikke når man sier at man ikke kan støtte forslaget, men vi foreslår jo at man skal «gjennomgå lovgivningen» og sørge for en lovbeskyttelse for disse kvinnene. Så når ikke regjeringen eller regjeringspartiene kan legge fram her for Stortinget at

det faktisk er en slik lovbeskyttelse i dag, hvorfor kan vi ikke be regjeringen om å legge fram at det skal være en lovbeskyttelse? Det er for meg vanskelig å forstå og vanskelig å forklare for disse kvinnene.

Det samme gjelder søskenbarnektenskap. Jeg kan vise til f.eks. argumentasjonen fra representanten Abid Q. Raja i et innlegg i Aftenposten fra 20. februar 2011, som jeg er helt enig i, hvor han skrev:

«Jeg har vurdert argumentene om risikoen for stigmatisering av søskenbarnektenskap og lest nøye andre mothensyn som har vært fremhevet. Jeg mener imidlertid at det er på høy tid å sette en effektiv stopp for søskenbarnektenskap når vi i dag kjenner til sidevirkningene og den forhøyede risikoen.»

Han viste til helserisikoen Folkehelseinstituttet hadde forsket på. «Et forbud, selv om det vil ramme langt flere innvandrere enn etniske nordmenn – er faktisk til det beste for innvandrergруппene selv», skrev Raja i 2011 – det var ekteskapsloven han ønsket å endre.

Jeg skal komme tilbake til flere andre ting i debatten, men disse tingene ville jeg framheve først.

Magne Rømmetveit hadde her overteke presidentplassen

Presidenten: Då reknar presidenten med at representanten tek opp forslaga.

Jan Bøhler (A) [19:02:11]: Jeg tar opp de forslagene Arbeiderpartiet står sammen med SV om, og det forslaget vi er alene om.

Presidenten: Representanten Jan Bøhler har då teke opp dei forslaga han refererte til.

Peter Frølich (H) [19:02:29]: Vi har lagt bak oss en veldig omfattende og til tider ganske uoversiktlig behandling av tiltak mot sosial kontroll. Til sammen ble det fremmet 44 forslag – er det vel – som har vært gjennom komiteen. Det har vært mange ulike tiltak rettet mot problemer, som jeg tror, i likhet med foregående talere, alle i komiteen, og for øvrig i Stortinget, er enige om er store problemer for vår tid.

Det må kanskje også sies at viljen til underveis å finne raske, gode løsninger på dette noen ganger har overgått evnen til å vurdere konsekvensene, og det har gjort at vi har vært nødt til å sile vekk en del som er godt ment, men som jeg tror ville hatt en del uheldige konsekvenser. Men alt i alt: Resultatet av den behandlingen vi har hatt, tror jeg ender opp med gode tiltak for å hjelpe dem som utsettes for sosial kontroll. Så jeg har lyst til å takke saksordføreren og forslagsstillerne for å ha brakt temaet opp til debatt og grundig behandling.

I statsråd Sanners svarbrev til komiteen var én ting gjennomgående, og det er at nesten alle forslag som har

vært fremmet, på en eller annen måte enten er iverksatt, under utredning eller i ferd med å bli iverksatt. Vi finner igjen veldig mange av forslagene i regjeringens handlingsplan mot negativ sosial kontroll, en høyt prioritert sak for regjeringen i perioden fram til 2021. Da kan man selvfølgelig si den gamle leksen om å slå inn åpne dører osv., men jeg har heller lyst til å innta det andre perspektivet, å se på det som et veldig sunt og godt tegn på tverrpolitisk enighet i denne salen om å adressere problemet med en rekke tiltak.

Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har sine egne tiltak på listen. Vi har sett fenomenet med foreldre som tar med seg barn og sender dem til koranskoler i utlandet, en praksis som veldig fort blir veldig uheldig for de barna det gjelder. Dette er en praksis vi ønsker å stoppe og effektivt kunne sanksjonere mot, og vi er veldig fornøyd med at det har blitt flertall for strengere sanksjonsmuligheter mot foreldrene det gjelder, og at man f.eks. kan stanse utbetalinger fra Nav dersom det skulle være nødvendig.

Sosial kontroll er unektelig knyttet til ureformert religion og ultrakonservativ kultur som krasjer med vårt samfunn. Det er veldig vanskelig å fatte og begripe hva som kan få en ellers fredelig og rolig familiefar til å skade eller drepe sin egen datter i en forvirret og forkvaklet oppfatning om at man skal beskytte en eller annen form for ære. Denne ukulturen skal bekjempes med sterke midler. De som ikke vil innrette seg etter vårt levesett, burde egentlig, ideelt sett, pakket sine saker og dratt fra landet frivillig. Det finnes nok av lykkeland der ute hvor de kan finne likesinnede. Uavhengig av det skal de som derimot er ofre og trenger hjelp, få samfunnets ubetingete hjelp og støtte.

Sosial kontroll er utbredt i mange innvandremiljøer i dag, men historisk sett er det ikke et ukjent fenomen, verken i Norge eller ellers i Vesten. Det gir oss faktisk en mulighet i denne situasjonen, fordi vi vet hvordan vi kan bekjempe det. Vi har klart det før. Denne frihetskampen skal vi ta på nytt, på vegne av tusenvis av unge mennesker som bare vil gjøre noe så grunnleggende og selvsagt som å leve frie liv og ta egne valg.

Så litt korrektur helt på tampen. Det var vært en omfattende behandling, og vi er nødt til å gjøre noen justeringer i innstillingen. Høyre og Fremskrittspartiet skal ikke støtte forslag til vedtak VII, en berømmelig inkurie har skjedd der. Vi er langt på vei enig i intensjonen, men vi mener at vi ved å støtte det forslaget åpner opp for å gi en slags anerkjennelse av fenomenet «religiøst ekteskap» som et eget juridisk begrep. Videre har Kristelig Folkeparti løse forslag, og vi støtter forslagene nr. 11, 12 og 13.

Presidenten: Då er det registrert.

Solveig Horne (FrP) [19:07:46]: Jeg har lyst å begynne med å si takk til forslagsstillerne for å ha reist et utrolig viktig tema. Det er ingen som skal ta engasjementet fra representanten Jan Bøhler på akkurat dette feltet – og det er godt.

Fremskrittspartiet har i mange år opplevd å stå alene når det gjelder å reise disse problemstillingene og bekymringene. Det er godt og positivt, vil jeg nesten si, at det nå er stor enighet på Stortinget om å anerkjenne at sosial kontroll og æresvold er et stort samfunnsproblem.

Arbeiderpartiet og SV fremmer i disse to sakene en rekke forslag som Fremskrittspartiet allerede har fått gjennomslag for i regjering, og som allerede er regjeringens politikk. Jeg er stolt over å ha en regjering som virkelig har satsset på dette området, og som virkelig har satt i gang tiltak og tatt dette på alvor, men vi er dessverre ikke i mål. Derfor er det viktig at dette temaet også er nevnt i Jeløya-plattformen, og svarene fra statsråden viser helt tydelig at dette er et område som regjeringen prioriterer.

Arbeiderpartiet er utålmodige – ja, det har Fremskrittspartiet vært i mange år. Derfor er jeg glad for at vi er så engasjert i dette temaet.

Det er med stor bekymring vi kan lese at barn og unge mot sin vilje blir sendt til utlandet, kanskje på grunn av at foreldrene er redd for at barna eller ungdommene skal bli for norske, og fordi de tror at de skal få bedre oppdragelse eller bli bedre ved å reise tilbake til hjemlandet. Det som er bekymringsfullt, er at vi nå også ser at barna som blir sendt til utlandet mot sin vilje, blir yngre og yngre. Derfor er det så viktig at dette temaet nå er høyt på agendaen.

Det er helt uakseptabelt at unge jenter og gutter sendes mot sin vilje til utlandet, hvor de kan bli utsatt for vold og omsorgssvikt. Derfor er noe av det viktigste vi kan gjøre, å forebygge at disse barna blir sendt til utlandet. Derfor er det også viktig at de som er i kontakt med barn og ungdom i det daglige, enten det er på skolen eller på helsestasjoner, vet hvor de skal henvende seg hvis de er bekymret for at ungdom blir sendt til utlandet. Hvis de ser at skolepulten står tom i lengre perioder, er det deres plikt å melde den bekymringen til både barnevernet og Nav.

Barnevernet skal være en hjelpeinstans, men barnevernet kan ikke gjøre noe uten at de vet om den bekymringen. Derfor er det så viktig at de instansene snakker sammen. Alle har ansvar for å melde inn bekymringer hvis de ser at barn blir sendt til utlandet. Det er også veldig gledelig at det er flere ungdommer som tør å si fra, og som tar kontakt med hjelpeapparatet.

Regjeringen har satt i gang mange tiltak på dette området. Vi har økt kompetansen ved å etablere Kompe-

tanseteamet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Vi har også handlingsplanen, som blir fulgt opp med tiltak som er nevnt i Jeløya-plattformen.

Noe som vi skal være glade for, er at Norge etter mange år tiltrådte Haagkonvensjonen av 1996, som gjør at vi kan hjelpe barn som befinner seg i land som er tilknyttet den konvensjonen, på en helt annen måte. Det er ikke tilfellet, slik som Jan Bøhler sier, at barnevernet ikke kan hjelpe barn hvis de befinner seg i land som ikke er tilknyttet Haagkonvensjonen av 1996.

Når barna har kommet til utlandet, er det viktig at UD prioriterer arbeidet med pass og annet, slik at de kan hjelpe dem å komme hjem igjen.

Det er ikke minst også viktig at vi utfordrer de miljøene som disse barna og ungdommene kommer fra. Det nytter lite at politikerne står og snakker om dette, hvis ikke også miljøene selv tar det på alvor og ser hvilke konsekvenser det å bli sendt til utlandet får for ungdommene. Derfor er jeg glad for at vi har fått flertall for flere forslag, som også representanten Frølich var inne på:

- stanse utbetaling av flere offentlige ytelser
- vurdere flere sanksjonsmuligheter i tilfeller der barn etterlates i utlandet mot sin vilje
- få fortløpende arbeid med å forenkle rutiner for inndragelse av pass
- tydeliggjøre hjemler i straffeloven som holder foreldre ansvarlig

Til slutt vil jeg gi beskjed om at Fremskrittspartiet i sak nr. 12 kommer til å støtte forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet og SV, og forslag nr. 9, fra Arbeiderpartiet.

Jeg vil også ta opp forslaget fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti i sak nr. 12.

Presidenten: Representanten Solveig Horne har teke opp det forslaget ho refererte til.

Freddy André Øvstegård (SV) [19:13:19]: Negativ sosial kontroll og æresrelatert vold handler om undertrykkende strukturer som hindrer unge jenter og gutter i å være den de vil, og å elske den de vil. Det handler om alt fra ikke å kunne dra på fest og møte den gutten en liker, til ekstrem kontroll og vold i form av å bli lur ut av landet og holdt hos slektninger mot sin vilje.

Disse undertrykkende strukturene gjelder alle kulturer, til ulik tid, på ulike måter og i ulik grad. Det rammer barn født og oppvokst i Norge med foreldre fra et annet land, det rammer medlemmer av konservative kristne miljøer, og det kan ta form av majoritetsbefolkningens negative sosiale kontroll av minoritetspersoner.

Det som er gjennomgående i alle formene for negativ sosial kontroll, er at det er et overtramp mot folks frihet til å være seg selv. Derfor er kampen mot negativ sosial kontroll en universell frigjøringskamp. Det er en naturlig fortsettelse av den kvinnekampen vi har ført i dette

landet i hundre år. Og nettopp fordi dette dreier seg om omfattende strukturer, har vi i SV vært opptatt av å lytte til dem det gjelder, og til dem som jobber med og mot dette, når vi har fremmet våre forslag. Beskjeden vi har fått, har vært helt tydelig: Det som trengs, er konkrete og konstruktive forslag som forebygger sosial kontroll og styrker hjelpetilbudet for de modige guttene og jentene som bryter med kontrollen, og som ser på dette problemet som en del av problemet med vold i nære relasjoner for øvrig.

Derfor har SV valgt å fremme forslag om 21 konkrete tiltak for å bekjempe negativ sosial kontroll. Mens noen partier har hatt seminarer på Stortinget og andre partier igjen har konkurrert om å ha strengest mulig retorikk og de tøffeste symbolforslagene, har vi satt handling over ord og fremmet forslag som er etterspurt av ofrene for sosial kontroll og av dem som jobber mot det.

- Vi har foreslått forebyggende tiltak som å utvide ordningen med minoritetsrådgivere og å ha prøveordning med egne minoritetsrådgivere på barne-skoler og i barnehager.
- Vi har foreslått å utvide ordningen med integreringsrådgivere på ambassadene for å hjelpe dem som blir tatt ut av landet.
- Vi har foreslått å styrke hjelpetilbudet for dem som bryter ut, gjennom å lovfeste retten til hjelpetiltak i alle kommuner, slik at ikke adressen din skal avgjøre hva slags hjelp du får.
- Vi har foreslått å styrke bo- og støttetilbudet, slik at man har et trygt sted å dra hvis man skulle bryte med familien.

Men man kan tydeligvis ikke alltid sette handling over ord. Regjeringen vil ikke støtte forpliktende og konkrete vedtak om mer forebygging og å styrke hjelpetilbudet for dem som bryter ut. SV foreslår 21 tiltak, og det er tydelig at 17 av dem ikke er ivaretatt i regjeringens arbeid. Det er 17 konkrete tiltak for å forebygge sosial kontroll, innhente mer kunnskap og styrke hjelpetilbudet. Det er bare enkelte rød-grønne partier som støtter disse forslagene. Det er skuffende, for det holder ikke med strenge forslag, pekefinger og symbolforslag alene. Ja, lovverket må skjerpes, derfor støtter vi mange av forslagene som gjør det, men uten forebygging og et bedre hjelpetilbud vil ikke det hjelpe dem som rammes.

Derfor skal vi huske at

- regjeringspartiene ikke vil utvide ordningen med integreringsrådgivere på ambassadene som jobber med sosial kontroll over landegrensene
- regjeringspartiene ikke vil utvide ordningen med minoritetsrådgivere i skolen og ha prøveordning i barneskolen og barnehagen
- regjeringen ikke vil innføre lovfestet rett til hjelpetilbud for dem som bryter ut

- regjeringen ikke vil styrke bo- og støttetilbudet gjennom å gi ofrene hjelp til reetablering, f.eks.

Det er skuffende når den ene representanten fra regjeringspartiene etter den andre har gjort seg høy og mørk i dette spørsmålet i mange år, men ikke vil støtte konkrete tiltak. Men vi vil ikke gi opp kampen. «De skamløse jentene» og mange før dem er modige stemmer som har gått foran for å føre en tydelig antirasistisk, kvinnefrigjørende kamp mot sosial kontroll og skam. Vi står i solidaritet med de stemmene. Dette er en fortsettelse av kvinnebevegelsens kamp, og vi har alltid stått solidarisk sammen i den kampen. Det skal vi fortsette med, og derfor tar jeg opp forslagene nr. 9–16 i saknr. 13, som SV er alene om.

Presidenten: Representanten Freddy André Øvstegård har teke opp dei forslaga han refererte til.

Guri Melby (V) [19:18:17]: Retten til å bestemme over eget liv er fundamental i et liberalt og moderne samfunn. Friheten til å være seg selv, til å velge sin egen vei i livet, er en sentral del av det å bli voksen. Negativ sosial kontroll begrenser denne friheten, først og fremst for kvinner med minoritetsbakgrunn, men det rammer også barn, ungdom og menn.

Det er derfor viktig at vi støtter alle barn og ungdommer og bygger opp under deres bevissthet rundt hva som er deres egne rettigheter. Men vi må også støtte tiltak som involverer foreldrene. For familien er, som mange før meg her også har påpekt, den viktigste kilden til sosial kontroll. Det å skape fora for dialog rundt vanskelige spørsmål kan øke forståelsen i foreldregenerasjonen og dermed redusere konfliktlinjene mellom generasjoner.

De som utsettes for sosial kontroll, har tradisjonelt ikke vært de som har tatt størst plass i den offentlige debatten. Men heldigvis har vi de siste årene fått stadig flere sterke stemmer som har stått fram med sine historier. Det gjelder bl.a. «de skamløse jentene», som flere har trukket fram her i dag. De har fått oss til å forstå at det handler om grunnleggende friheter som de fleste av oss tar for gitt, og at det derfor er en frihetskamp som vi alle må støtte opp under.

I dag er de undertrykkende aspektene ved skamkultur godt kjent i Norge, enten de manifesterer seg som tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, frihetsberøvelse eller andre former for undertrykking.

Vi vet hvordan negativ sosial kontroll utøves, og vi vet veldig mye om hvilke former for trakassering, kontroll og tvang mange mennesker blir utsatt for. Vi får også stadig flere varslere, og det er veldig bra, men det stiller også krav til at vi som politikere må følge opp med handling. Kunnskap om hvordan sosial kontroll legger sterke begrensninger på manges liv, forplikter. Derfor er

jeg veldig glad for at vi nå er inne i en tid da det er veldig mye som skjer.

I de to representantforslagene som vi har til behandling her i dag, er det fremmet til sammen 44 konkrete og velmente forslag til tiltak som Stortinget ber regjeringen følge opp. Det er positivt at det er konkrete forslag, men samtidig er det en fersk handlingsplan på området, og jeg mener derfor at disse sakene blir et godt eksempel på hvordan Stortinget nå legger opp til en detaljregulering av regjeringen som – til tross for gode hensikter – er problematisk.

Som nevnt fremmet regjeringen i fjor en handlingsplan mot negativ sosial kontroll, og den gjelder fram til 2020. De aller fleste av de viktige forslagene som fremmes i de sakene vi nå behandler, er ivaretatt fra før gjennom regjeringens oppfølging av denne handlingsplanen. Men jeg vil i likhet med tidligere talere framheve at vi skal være glade for at det er bred enighet, vi skal være glade for at det er et bredt engasjement, og at vi nå ønsker å jobbe sammen for å gjennomføre disse tiltakene og sørge for at vi faktisk får gjort noe med problemene.

Jeg vil også nevne at flere av tiltakene ser ut til å være inspirert av forslag Venstre har kommet med tidligere. Forslag om rett til leirskoleopphold kom til Stortinget etter at vi fikk gjennomslag for det samme i regjeringserklæringen. Det er også enighet om at vi ikke bør ha kjønnsdelt svømmeundervisning, men det viktigste tiltaket for å unngå det er å flytte undervisningen til lavere trinn og til barnehage, slik Venstre har foreslått, og som det er åpnet for nå i regjeringsplattformen. Vi vet også at Universitetet i Oslo allerede er i gang med etablering av en fleksibel utdanning for religiøse ledere – etter Venstres gjennomslag i budsjettet i fjor.

I tillegg vil jeg bruke anledningen til å nevne at Venstre sist høst bidro til etableringen av stiftelsen Født Fri, som har som formål å bekjempe negativ sosial kontroll og skamkultur. Stiftelsen jobber med å ta oppgjør med ukultur i alle miljøer. Vi følger spent med på hva den kan få til.

I revidert nasjonalbudsjett styrkes også ordningen med minoritetsrådgivere i skolen med 13 nye rådgivere. Dette er rådgivere som møter ungdom der de er, og som kan ha en dialog over tid med både barn, ungdom og foreldre. Det er en god ordning, som vi er helt sikre på vil ha god effekt.

Til slutt: Når det gjelder Dokument 8:118 S for 2017–2018, fra Arbeiderpartiet, støtter Venstre komiteens tilråding, med unntak av VII. Videre støtter vi de løse forslagene som er fremmet av Kristelig Folkeparti.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [19:23:02]: Frihet er en helt grunnleggende rettighet i et liberalt, demokratisk samfunn. De aller fleste av oss som lever her i Norge, le-

ver et fritt og selvstendig liv. Men dessverre er det ikke sånn for alle. Og som politikere har vi et ansvar for å sørge for at de som ikke har muligheten til å leve i frihet, blir hørt. Nelson Mandela sa en gang: «Delvis frihet finnes ikke.» Så når noens frihet innskrenkes, er det en viktig kamp for oss alle.

Vi debatterer to forskjellige representantforslag her i dag, et fra Arbeiderpartiet og et fra SV. Forslagene er ganske forskjellige, ikke minst når det gjelder hvor omfattende inngrep en ønsker å iverksette. I debatter som dette mener jeg det er viktig at en holder hodet kaldt og hjertet varmt. Vi må sikre at tiltakene er målrettede og kan utgjøre en forskjell for dem det gjelder, samtidig som vi må sikre at tiltakene ikke går for langt, og ikke undergraver den enkeltes mulighet til faktisk å få leve et fritt og selvstendig liv. Debatten må holde seg unna symbolpolitikk.

Deler av innvandrerbefolkningen vår har vokst opp i kulturer der mange har et annet forhold til likestilling enn hva som er vanlig her i Norge. Det kan medføre at mange minoritetskvinner blir dobbeltdiskriminert, både på bakgrunn av sitt kjønn og på bakgrunn av sin etnisitet. Det er uakseptabelt for den enkelte, men også for samfunnet vårt som helhet. De trenger oss, og vi trenger disse kvinnene, deres evner og anlegg. Vi kan derfor ikke sitte stille og se på at de blir diskriminert.

Det er derfor helt avgjørende at de som kommer til Norge, får god kjennskap til norske normer og regler og hvilke plikter og rettigheter både kvinner og menn har. Økt bevissthet gjennom en god integrering og inkludering av minoritetsmødre i det norske samfunnet kan være nøkkelen til å bekjempe negativ sosial kontroll, kjønnslemlestelse og tvangsekteskap.

Jeg vil berømme regjeringa for den innsatsen den har gjort. Spesielt gledelig er det også at statsråd Sanner har tatt over ansvaret, og jeg har sett mye positivt allerede. Regjeringa har satt i verk mange viktige tiltak. I kampen mot negativ sosial kontroll og tvangsekteskap må vi se både dem som må komme seg ut av det, og også dem som driver med det. Kun da kan vi sikre et samfunn med frihet for alle.

Til slutt vil jeg melde om at Kristelig Folkeparti vil støtte forslagene nr. 7, 8, 11 og 15 i sak nr. 13, altså SVs representantforslag. I tillegg har vi fremmet noen egne løse forslag i sak nr. 12, som jeg med dette tar opp, og ordlyden i dem er noe forandret fra det som ble skissert i innstillinga.

Presidenten: Representanten Kjell Ingolf Ropstad har teke opp dei forslaga han refererte til.

Statsråd Jan Tore Sanner [19:26:28]: De sakene vi behandler i dag, viser et bredt politisk engasjement for å sikre at alle i Norge får leve frie liv. Mange kjemper

fortsatt for den grunnleggende retten til frihet fra vold og tvang og for retten til å velge kjæreste, ektefelle og selv bestemme hvordan de skal leve sitt liv.

Vi har et stort ansvar for å bidra til denne frihetskampen. Det krever bred innsats på mange områder, med tiltak på både kort og lang sikt. Regjeringens handlingsplan inneholder 28 konkrete tiltak, og i regjeringserklæringen varsler vi at vi vil forsterke innsatsen.

Det viktigste vi gjør for å forebygge, er å bidra til å endre de holdningene og den praksisen som legitimerer negativ sosial kontroll, overgrep og tvang. Det krever først og fremst at innvandremiljøene selv og andre som utøver dette, er villige til å ta et oppgjør og sørge for endring. Vi støtter de positive kreftene gjennom samarbeid og tilskudd til organisasjoner som jobber med dette. Jeg har selv møtt mange representanter for innvandrersorganisasjoner som forteller om hvordan holdninger og handlinger endrer seg med diskusjon og bevisstgjøring. I revidert nasjonalbudsjett foreslår vi å styrke dette arbeidet.

Regjeringen har også fremmet et lovforslag som innebærer at vi kan nekte støtte til trossamfunn som forfekter holdninger som krenker menneskers rettigheter og frihet.

For dem som rammes av tvang, negativ sosial kontroll og overgrep, er det viktig å sikre god støtte, hjelp og oppfølging. Det krever et hjelpeapparat som ser, som forstår, og som kan bistå når det trengs. Minoritetsrådgiverne på skolene er en førstelinjetjeneste som har særlig kompetanse på dette området, og som er lett tilgjengelig for ungdom. Også denne ordningen foreslår regjeringen å styrke i revidert nasjonalbudsjett, med 13 nye rådgivere. Vi har også et kompetanseteam som kan bistå, og regjeringen har igangsatt en rekke tiltak for å styrke kompetansen i de ordinære tjenestene som møter barn, unge og voksne som utsettes for dette.

Selv om vi har en utenriksstjeneste og dyktige integreringsrådgivere ved ambassadene, er muligheten til å bistå betydelig mer begrenset når den som trenger hjelp, er i utlandet. Det er derfor avgjørende å hindre utreise dersom vi mistenker at barn eller ungdom kan utsettes for tvang eller overgrep. Regjeringen vil derfor sende på høring et forslag som gir bedre mulighet for å beslaglegge pass i tilfeller der vi mistenker at barn eller ungdom kan utsettes for dette. Vi lanserer også en rekke informasjonstiltak i disse dager, som når både ungdom og ansatte i hjelpetjenestene.

De aller fleste forslagene som fremmes i de sakene vi nå behandler, er allerede ivarettatt gjennom regjeringens oppfølging av handlingsplanen. Vi vil forsterke innsatsen ytterligere gjennom vårt arbeid med en ny strategi for integreringspolitikken. Jeg deler det engasjementet Stortinget viser for dette arbeidet, og vil selvsagt

også sørge for å følge opp de vedtak som Stortinget gjør i dag.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Emilie Enger Mehl (Sp) [19:30:36]: I svarbrevet til komiteen skriver statsråden at regjeringen vil ta stilling til et lovforbud mot søskenbarnekteskap i ekteskapsloven, og at det skal fremmes eventuelt når det foreligger bedre kunnskap om omfanget, og når regjeringen mener at det er gjort tilstrekkelig helsefaglige vurderinger på området. Kan statsråden si noe om hvorvidt og hvor mye regjeringen aktivt arbeider for å innhente mer informasjon på det området, og eventuelt hvor lang tid statsråden ser for seg at det vil ta før regjeringen mener at dette er klarlagt?

Statsråd Jan Tore Sanner [19:31:14]: Det var et viktig og godt spørsmål. Dette er en problemstilling som mange er engasjerte i, både i det politiske miljøet, i forskermiljøene og i minoritetsmiljøene. Regjeringens holdning til dette er at vår anbefaling må være kunnskapsbasert. Vi kan ikke se at vi har tilstrekkelig med kunnskap i dag til å anbefale noe forbud mot søskenbarnekteskap. Jeg mener det er viktig i disse diskusjonene at vi diskuterer hva vi ønsker å oppnå. Er det en potensiell helserisiko, eller er det innvandringsbegrensning? Hvis det er det siste, vet vi at andre tiltak har større effekt. At man har satt en grense for inngåelse av ekteskap, har effekt, og det er også andre tiltak som kan ha ønsket effekt. Vi fortsetter fortgangen i dette arbeidet. Helse- og omsorgsdepartementet leder arbeidet og kommer til å jobbe fortløpende for å hente inn nødvendig kunnskap.

Jan Bøhler (A) [19:32:43]: Vi hørte i debatten at Fremskrittspartiet – gledelig – støtter forslag nr. 2, punkt 1, fra Arbeiderpartiet, om tilsyn med koranskoler og andre trossamfunns skoler. Jeg viste til en rapport fra den flerkulturelle avisen Utrop om behovet for det. Etter en stor undersøkelse de hadde gjennomført, påviste de bl.a. at det fantes påvirkning av barn fra imamer som har ekstreme holdninger, at det er kjønnssegregering, at det ikke brukes norsk språk osv.

Vil statsråden vurdere å gå inn for et sånt standpunkt, med tilsyn av opplegget i koranskoler og andre trossamfunns skoler som forutsetning for tildeling av statsstøtte?

Statsråd Jan Tore Sanner [19:33:36]: La meg først gi en anerkjennelse til representanten Bøhler for engasjementet i disse sakene. Det er viktig, både det som vises her i salen, og også det som gjøres av konkret arbeid i veldig mange av miljøene og bomiljøene.

Når det gjelder dette spørsmålet, jobber regjeringen med en felles lov for tros- og livssynssamfunn. Vi ser at det er noen utfordringer med et slikt forslag. Vi har på den ene siden hensynet til livssynsfrihet. Vi har på den andre siden et behov for å ivareta verdier som likestilling, demokrati og rettsstat. Derfor mener vi at det er noen spørsmål som må utredes, bl.a. forholdet til Grunnloven og spørsmål knyttet opp mot menneskerettigheter.

Så er jo spørsmålet: Hva slags tilsyn er det vi her snakker om? Er det rapportering, eller er det stedlig tilsyn? Så kan et slikt trossamfunn melde seg av offentlig støtte. Dermed vil det ikke være noe tilsyn lenger.

Dette er et viktig spørsmål, men vi må sørge for at vi balanserer det på en nødvendig måte.

Jan Bøhler (A) [19:34:51]: Jeg vil gjerne også spørre statsråden om dette som kom opp nå i debatten, om at man trakk støtten til forslaget om at norske lover skal gjelde også for ekteskap som er inngått på religiøst grunnlag. Det at det var en enstemmig innstilling fra komiteen, vakte stor jubel, må jeg si, i miljøet, bl.a. rundt dem som kalles «skamløse jenter». Det har vært diskusjoner og kommet ganske gripende historier – om menn som har nektet skilsmisse fra det religiøse ekteskapet, og om kvinner som fortsatt er fanget i et liv som de egentlig vil ut av.

Spørsmålet mitt til statsråden er: Hvis det er et formelt problem med begrepet «religiøse ekteskap», og det byttes ut med «utenomrettslige ekteskap» – vil statsråden da anbefale partiene i Stortinget, og sine partifeller, å gå inn for det? Er man enig i intensjonen i forslaget, at norsk lov også må gjelde for den type ekteskap som er inngått utenomrettslig, og at man ikke kan drive med flerkoneri, ekteskap med mindreårige osv.?

Statsråd Jan Tore Sanner [19:36:03]: La meg bare først slå fast at ekteskapsloven fastslår at kvinner og menn har samme rett til fritt å velge ektefelle. Ekteskap skal inngås av egen fri vilje og med eget samtykke. Brudefolkene skal anerkjenne hverandres rett til skilsmisse. Etter gjeldende norsk rett må ekteskap stiftes i tråd med ekteskapslovens regler i Norge.

Det som har vært, og er, vår bekymring med det forslaget som er fremsatt, er at det også kan oppfattes som en aksept av såkalt religiøse ekteskap. Det man her er opptatt av, mener vi er ivaretatt innenfor dagens lov.

Så er det ikke min oppgave fra Stortingets talerstol å anbefale partiene i Stortinget hva man skal gå inn for. Det er noe partiene selv må ta stilling til.

Jan Bøhler (A) [19:37:00]: Jeg vil bare føye til at dette åpenbart ikke er ivaretatt i dagens samfunn, for fortellingene om at man ikke får skilsmisse i moskeen etter at

man er innvilget skilsmisse av norske myndigheter, er mange og er brakt videre av bl.a. Dagsrevyen. Og hvis det er et problem at man ikke kan akseptere begrepet «religiøse ekteskap», men i forslaget bruker begrepet «utenomrettslige ekteskap», kan jeg ikke forstå at man har det samme formelle problemet. Hvis man har vilje til å gjøre noe med dette, skulle jeg ønsket at man ville se på det.

Jeg vil også ta opp et annet spørsmål. Det ble nevnt i svaret til representanten fra Senterpartiet at man ville se på helsekonsekvensene av søskenbarnektenskap. Det er åpenbart at en annen side ved det er at søskenbarnektenskap ofte oppstår når storfamiliene, klanene, har en plan om å bevare verdiene innenfor familien. Da kan ekteskap mellom søskenbarn, fetter og kusine, være utbredt i noen miljøer, opptil 40 pst. sto det i rapporten fra Folkehelseinstituttet. Ser statsråden den siden?

Statsråd Jan Tore Sanner [19:38:12]: Det er ingen av disse spørsmålene som er enkle. Jeg har stor respekt for at alle partier ser kompleksiteten i disse sakene. Jeg synes ikke det er lett å konkludere i spørsmål om søskenbarnektenskap, for hvis det er familiens plan man ønsker å sette en stopper for, kan man da gå til tremenning istedenfor til søskenbarn. Så vi må være sikre på hva vi gjør, og hvorfor vi gjør det. Da er helserisiko ett spørsmål, det andre spørsmålet er mer de innvandringsrestriksjonene man ønsker å ha, og der mener vi det er andre tiltak som kan ha større effekt. Men vi jobber med kunnskapsgrunnlaget og vil trekke en konklusjon når vi mener at tiden er inne for det.

Freddy André Øvstegård (SV) [19:39:28]: Det er gledelig å se at enkelte av de forslagene både SV og Arbeiderpartiet har fremmet, er igangsatt og jobbes med i regjeringen. Likevel tar SV opp 17 forslag i dag, fordi – som vi kan lese i innstillingen – vi mener at regjeringen ikke med noen troverdighet kan si at disse forslagene blir ivaretatt på en god nok måte. Noen eksempler på det, som regjeringspartiene velger å stemme ned i dag, er bl.a. å innhente mer kunnskap og styrke hjelpetilbudet, bl.a. gjennom hjelp i reetableringsfasen og ikke minst lengre botilbud, å innføre lovfestet rett til hjelpetilbud hvor en enn bor i landet – det er store forskjeller rundt omkring i Norge når det gjelder dette – å utvide minoritetsordningen til også å gjelde barneskole og barnehage og å utvide ordningen med integreringsrådgivere. Kan virkelig statsråden gå ut og si at han er fornøyd med regjeringens innsats, når han stemmer ned så mange forslag?

Statsråd Jan Tore Sanner [19:40:35]: Jeg er ikke fornøyd før vi har vunnet kampen mot negativ sosial kontroll. Og jeg mener vi har en historisk oppgave i å stå på

jentenes side – og også de guttene som utsettes for negativ sosial kontroll – og vi skal vinne kampen sammen med dem.

Jeg har brukt mye tid på dette etter regjeringsskiftet, og jeg ser også positive utviklingstrekk, bl.a. etter et besøk på Alnaskolen på Furuset, der unge mennesker klarer å sette ord på disse vanskelige spørsmålene. De sier rett ut at før de begynte på Alnaskolen, var ikke dette et tema. Møhlenpris Idrettslag i Bergen jobber også godt med dette. Og vi jobber sammen med dem.

Da er mitt klare budskap at det er ikke slik at vi er fornøyd der vi er nå, men vi jobber målrettet og konkret, for vi skal vinne denne kampen sammen, og jeg er glad for at det er så pass stort engasjement i Stortinget.

Presidenten: Replikordskiftet er då omme.

Lene Vågslid (A) [19:41:55] (leiar i komiteen): Takk til saksordføraren for ein god jobb. Det har vore ein krevjande jobb i komiteen, for det har vore mange veldig gode forslag. Eg er glad for, som òg min kollega Jan Bøhler tydeleg uttrykkjer, at me er einige om veldig mange av desse tiltaka, som både Arbeidarpartiet og SV føreslår.

Det er kanskje særleg det siste året at tematikken har blitt aktuell, særleg gjennom «dei skamlause jentene», som dei er kjende som. Og mange sterke stemmer, særleg kvinnestemmer, har aktualisert problemstillinga og gjort ho endå meir aktuell politisk, fordi fleire tek bladet frå munnen og vågar – det må ein jo kunne seie – fortelje kva dei opplever i sin kvardag. Som representanten frå Venstre òg sa, er det situasjonar, represaliar som desse jentene, men òg nokre gutar, blir utsette for, som er heilt ukjende for oss. Den fridomen me tek som ei sjølvfylgje, er ikkje verkelegheita for veldig mange i vårt land. Filmen som heiter «Hva vil folk si» – som eg anbefaler alle å sjå om dei ikkje har sett han – illustrerer på ein veldig opprørande måte kva me faktisk snakkar om. Ein kan få vondt i magen av mindre, og det seier noko om graden av alvor i det me snakkar om her i dag.

Det er som sagt fleire forslag me er einige om. Det blei nemnt at me alle saman er einige i det meste, sjølv om me er litt ueinige om framgangsmåten. Eg trur noko av det som kanskje er kjernen i uenigheita, er tempoet, for det er klart at når me snakkar om f.eks. det å vurdere eit forbod mot syskenbarnekteskap, skulle jo regjeringa ha gjort det for ganske lenge sidan. For Arbeidarpartiet er utolmodet ganske stort. Den artikkelen som Jan Bøhler viste til, der Abid Raja uttalte seg, meiner eg iallfall er to-tre år gamal. Me meiner at ein burde ha greidd å få dette vurdert til no, og me meiner òg at dokumentasjonen, bl.a. frå Folkehelseinstituttet, er veldig solid, og at ein difor bør gå inn for det forslaget.

Eg meiner at Stortinget burde setje veldig klare krav til kven som skal få statsstøtte av fellesskapet sine midlar. Sjølv om statsråden viser til at ein sjølv sagt kan trekke seg ut og ikkje ta imot statsstøtte, er det eit kjent verkemiddel regjeringa har brukt tidlegare, då ein f.eks. valde å ikkje gjere Islamsk Råd statsstøtte lenger. Det er eit viktig verkemiddel. Eg synest det er synd med tanke på forslaget vårt om både tilsyn med og openheit om koranskular og andre trussamfunn, som eg synest det er viktig å understreke, for det burde vere ein del av vilkåra for å få statsstøtte. Eg registrerer at Framstegspartiet på Stortinget kjem til å stemme for det. Om det betyr at regjeringa har ein annan politikk enn eige parti på Stortinget, er ei forvirring me står i av og til, for Framstegspartiet får gjere litt som dei vil her, verkar det som. Men det kan vere interessant om justisministeren – som var her i stad, iallfall – kunne gjort greie for om det er Justis- og beredskapsdepartementets politikk, sidan Framstegspartiet har statsråd der.

I denne debatten meiner eg òg det er viktig, det Jan Bøhler og fleire har sagt, at det handlar ikkje om å vere tøff i retorikken. Det handlar om å gjere dei riktige tinga. Då meiner eg nok at eit utspel som det representanten Peter Frølich har hatt i media tidlegare – om at ein optimalt sett eigentleg berre burde be folk pakke saman og reise ut av landet når dei utfører sosial kontroll eller æresvald overfor andre – for det fyrste er ei kraftig forenkling av problemstillinga, òg fordi dette er òg eit internasjonalt problem. Det er jo ikkje berre i andedammen Noreg at me må kjempe mot dette problemet og denne samfunnsutfordringa.

Eg ser òg at Framstegspartiet kjem til å stemme for vårt forslag om å forby syskenbarnekteskap. Me er glade for det, men igjen hadde det vore greitt å få klargjort kva som er regjeringa sin politikk.

Eg synest det er litt spesielt at Høgre og Framstegspartiet ikkje ynskjer å støtte forslaget til romartalsvedtak som ligg i Innst. 260 S for 2017–2018, som gjeld skilsmisse. Eg forstår problemstillinga som statsråden trekkjer fram, men eg meiner at ein må sjå på det litt motsett. Det blir inngått slike ekteskap, me veit at det skjer brot på norsk lov i Noreg, og me bør konstatere at ho skal følgjast, noko som òg er eit ganske tydeleg krav frå mange av «dei skamlause jentene» som me har møtt. Det hadde eg håpa at me kunne få gjennomslag for.

Heilt til slutt: Når det gjeld det å sørgje for lovvern for dei jentene som blir utsette for krenkinga det er med slike ærbarheitskontrollar, kan eg ikkje fatte og begripe kvifor me ikkje får fleirtal for det. Viss det er slik at ein eigentleg har eit lovverk som kan beskytte mot det, og finn ut av det, er det flott, men har ein ikkje det, burde ein i dag sikre seg det og vere einige med oss i at det må me sørgje for.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [19:47:20] Jeg vil som leder i familie- og kulturkomiteen rette oppmerksomheten mot to perspektiver i denne viktige debatten.

Jeg vil først rette oppmerksomheten mot en gruppe som ofte er utsatt for negativ sosial kontroll, og ikke minst utsatt for diskriminering og rasisme. Det er homofile og lesbiske innvandrere. Aftenposten skrev i 2011 om homofile med minoritetsbakgrunn som lever i frykt for utestengelse, utfrysning, tvangsekteskap og i verste fall æresdrap dersom de står fram med sin legning. Tidligere byrådsleder i Oslo, Erling Lae, tok opp hansken og arrangerte den første debatten om homofili i innvandrer miljøene. Han sa selv til Aftenposten:

«Vi har skjøvet debatten om homofile innvandre-
re altfor lenge under teppet. Den er tøff og tabu-
lagt, men vi må tørre å ta den. Jeg føler et spesielt
ansvar for det.»

Det sa Lae, som selv er homofil.

Den kjente NRK-profilen Noman Mubashir, som begynte sin karriere som reporter for Migrapolis på NRK, har stått fram som homofil. Til Dagbladet i 2016 sa han at mediene hadde spurt ham om å snakke om dette i over 15 år, men at han ikke hadde turt. Han sa:

«Jeg fryktet reaksjonene som kunne komme fra
det norskpakistanske miljøet. Den gangen var det lite
aksept for homofili. Det er takk og pris litt bedre i dag,
men vi har en lang vei å gå.»

Vi må fjerne fordommer mot og diskriminering av homofile med minoritetsbakgrunn. Vi vet at personer som bryter normer for kjønn og seksualitet, og som vokser opp i familier som utøver negativ sosial kontroll, har risiko for å bli utsatt for både fysisk og psykisk vold.

Regjeringen har derfor laget en handlingsplan mot diskriminering på bakgrunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, LHBTI-planen, som gjelder fra 2017 til 2020. Den har et eget avsnitt som omhandler personer med innvandrerbakgrunn. Tidligere statsråd Solveig Horne var arkitekten bak denne planen, så takk til henne.

I planen er det tiltak for å bedre opplæring og informasjon til minoritetsrådgivere og ansatte ved bo- og støttetilbud for ungdom over 18 år. Planen må ses i sammenheng med den planen som ligger til grunn for mye av det som er regjeringens politikk i saken vi nå snakker om, «Retten til å bestemme over eget liv». Og i ny strategi for introduksjonsordningen, som statsråd Sanner har snakket om, skal man på ny sette dette på dagsordenen.

Negativ sosial kontroll handler om retten til å bestemme over eget liv og ta egne valg. Det handler om likestilling, og det er mitt andre perspektiv. I år er det 40 år siden vi vedtok likestillingsloven, og Norge er et foregangsland, men vi har et stykke igjen. I kristne konservative miljøer og i flere innvandrer miljøer får ikke kvinner

de samme muligheter som menn, selv om de har loven på sin side. Det eksisterer et press på å være hjemme, passe barn og ikke delta i arbeidslivet på lik linje med menn. Vi har flotte rollemodeller, men mange får ikke muligheten til å delta i arbeidslivet selv om de har syv års universitetsutdanning bak seg. Det er sterke sanksjoner når man bryter ut. «De skamløse jentene» har satt dette på dagsordenen.

Innføring av fem års botidskrav for å få kontantstøtte er nettopp et grep for å få flere innvandrerkvinner ut i arbeidslivet, og ikke minst et signal til miljøer og fra samfunnet om at man ønsker at kvinner skal lære seg norsk, få arbeidstrening og bli bedre integrert før man får barn og kontantstøtte. Når man får barn, er selvfølgelig et eget valg. Men vi mener at botidskravet er til gode for barn av nettopp nyankomne, slik at de kan gå i barnehage og bli godt integrert. Barnehage og skole skal være arenaer der mestring og retten til å bestemme selv skal heies fram, og det er kanskje de største arenaene for integrering.

Handlingsplaner med konkrete tiltak, lover og strategier skal bidra til å bekjempe negativ sosial kontroll. Og vi er ikke ferdig – vi vil ha denne debatten flere ganger.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [19:52:40]: Først vil jeg takke justiskomiteen for en god behandling av denne saken. Det er på høy tid at temaet sosial kontroll blir tatt på alvor også av andre enn Fremskrittspartiet. I en årrekke har Fremskrittspartiet stått helt alene om å fremme forslag og i det hele tatt tørre å diskutere disse temaene. Det er bra at andre partier kommer etter, men det er synd at det går altfor lang tid fra vi foreslår nødvendige tiltak, til de blir gjennomført.

Denne saken bør være til ettertanke for alle partiene på Stortinget. Neste gang noen ønsker å kritisere Fremskrittspartiets forslag for å være fremmedfiendtlige og ekstreme, bør partiene huske at det sannsynligvis bare er et spørsmål om tid før de selv vil støtte helt like forslag. Problemet er bare at det ofte går altfor lang tid før de andre partiene kommer etter.

Arbeiderpartiet har vært i særklasse når det gjelder å kritisere Fremskrittspartiets innvandrings- og integreringspolitikk. Det er også det partiet som flest ganger kommer etter med kopier av Fremskrittspartiets tidligere forslag. Ja, selv når de fremmer forslag som er helt lik våre, kritiserer de samtidig våre motiver for å være uredelige, mens deres motiver er gode.

Denne saken understreker så tydelig hva jeg mener. Arbeiderpartiet gikk skyhøyt ut med en rekke forslag som de tidligere har vært imot, og kritiserte oss for at vi ikke ville støtte disse. En nærmere gjennomgang viste raskt at nesten alle forslagene allerede var innført, og flere av forslagene har Arbeiderpartiet tidligere stemt

imot. Heldigvis har Fremskrittspartiet fått flertallet med seg på å skrelle bort de dårlige og unødvendige forslagene i denne saken og heller fremme nye, strammere og mer treffsikre tiltak.

I altfor lang tid har vi forsøkt med mer tilrettelegging, informasjon og forståelse overfor ukultur som vi ville ha slutt på. Dette fungerer ikke. Vi må begynne å stille tydelige krav og ansvarliggjøre foreldre som nekter å innrette seg etter våre lover og regler. For å få det til må vi la det få konsekvenser for dem som sender barna til f.eks. koranskoler i utlandet. Ved å stoppe utbetalinger og gi tydeligere straffereaksjoner viser vi klart og tydelig hva vi aksepterer, og hva vi ikke aksepterer. Det er veldig gledelig og på høy tid at flertallet nå støtter slike forslag.

Videre er det bra at Fremskrittspartiets krav gjennom snart 20 år, hvor vi har kjempet for at imamer skal snakke norsk, og at det må være tilsyn med hvilke holdninger som spres i moskeer, endelig ser ut til å få flertall. I altfor lang tid har berøringsangsten vunnet fram i slike saker, og i mellomtiden har det fått utvikle seg praktiseringer og holdninger som burde ha vært stoppet.

Det som ikke er så gledelig, er at flertallet fortsatt ikke fullt ut har forstått alvoret. Den groveste og mest makabre praktiseringen av sosial kontroll er kjønnslemlestelse av jenter. Det er vår plikt å gjøre alt som er i vår makt for å avverge slike grove forbrytelser. Når Arbeiderpartiet har gått så høyt på banen mot sosial kontroll, er det bare trist og uforståelig at de nekter å bli med på det forslaget som kan være med på å avverge den aller groveste formen for sosial kontroll. Ikke å innføre obligatorisk helsekontroll av barn er en unnlattelsessynd. Vi vet det foregår kjønnslemlestelse av norske barn, men dette blir sjelden oppdaget og aldri straffet. For å oppdage dette og ansvarliggjøre de skyldige kan det ikke være valgfritt å møte opp på helsekontroll. Det er helt umulig å forstå hvorfor det er viktig for Arbeiderpartiet og flertallet at det fortsatt skal være mulig å skjule overgrep dersom foreldrene ønsker det.

Men det er ett hederlig unntak, og det er SV, som er med på forslaget om obligatorisk helseundersøkelse, og det har jeg lyst til å berømme dem for.

Det er ikke noe overgrep at foreldre må å møte opp med sine barn til helsekontroll. Det kan bare komme noe positivt ut av det. Det er derimot et overgrep å la barna bli utsatt for noe slikt uten å gjøre alt som er i vår makt for å forhindre det. Hvem sine rettigheter er egentlig viktigst: barnas, som blir utsatt for grove forbrytelser, eller foreldrenes – som vil ha rett til å holde det skjult?

Arbeiderpartiets opprinnelige forslag i denne saken var med noen få unntak altfor tamme, dårlige og utdatterte. Men nå som vi systematisk har ryddet bort det som var unødvendig, og strammet opp de forslagene som var dårlige, vil dette faktisk kunne bety en forbedring – selv om det er synd at Arbeiderpartiet ikke evner å støtte oss der det trengs mest.

Presidenten: Dei talarene som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Petter Eide (SV) [19:57:54]: Jeg takker for at vi har denne saken til debatt. Det er en veldig viktig sak. Takk også til saksordføreren, som har gjort en veldig bra jobb med å lose oss igjennom dette. Jeg er også veldig glad for at vi i dag hører en sterk grad av felles intensjon om å jobbe med disse problemstillingene.

SV er opptatt av å bekjempe sosial kontroll og æreskontroll, fordi barn og unge som vokser opp i Norge, selvsagt skal leve frie liv, frie for tvang og vold. Vi snakker ikke om dette fordi vi ønsker å kritisere innvandringskulturer. Nei, vi snakker om dette fordi vi ønsker å stille den enkelte mor og far til ansvar. Det er altså ikke nødvendigvis bare en kulturkritikk som ligger i dette, men en kritikk av enkeltindividene. Så langt har vi i denne sal stort sett vært enige, og vi har hatt en fordragelig samtale om dette. Men da jeg nå nettopp hørte representanten fra Fremskrittspartiet, sprakk idyllen lite grann, for jeg hører nå at politikere, som fra Fremskrittspartiet, bruker denne saken om kamp mot æreskontroll som et påskudd til å demonisere innvandringsmiljøer. De bruker dette for å generalisere kulturer som praktiserer vold og tvang. De bruker beskrivelser av sosial kontroll og æresvold for å tegne et bilde av innvandringskulturer de ikke har noe til overs for. Det er en velkjent strategi som vi finner i ytre høyre-miljøer i Europa. Innvandringsmotstanden fremmes ved å tegne et demonisk bilde av innvandrere som gruppe, og deretter også ved å demonisere deres kulturelle praksis. Underforstått kommuniseres det at innvandrere tar med seg en kultur med vold, voldtekt og kriminalitet.

Dette synes jeg de bør holde seg for gode for. Jeg mener kampen mot sosial kontroll og æresvold handler om beskyttelse. Det er grunnleggende viktig. Det skal ikke være en metadebatt om innvandring. Det det faktisk handler om, er ikke nødvendigvis kultur, men om fedre og mødre som opplever norsk samfunn og majoritetskultur som en trussel – ikke om en kultur med fedre og mødre som skjerner sine barn med tvang, om fedre og mødre som straffer sine barn fysisk og psykisk hvis normer brytes, eller om besteforeldre og onkler i andre land som utøver press på familien.

Våre forslag handler ikke om å rakke ned på en annen kultur, men om å sikre grunnleggende menneskerettigheter og grunnleggende frihet. Vi legger i forslagene våre vekt på ettervern, oppfølging av hele familien, men også grunnleggende tiltak som politiet skal iverksette. Det er individene som må stå til ansvar – ikke kulturen.

Guro Angell Gimse (H) [20:01:02]: Det er veldig viktig at vi tar denne debatten, og det har jeg sagt tidligere også. Vi må snakke om at det er noen jenter og gutter som ikke opplever den friheten de skal ha. Det kan til og med dreie seg om alvorlig kriminalitet.

I tre år var jeg så heldig å jobbe tett på ungdommer og familiene deres. Jeg var leder og initiativtaker til prosjektet «Et spørsmål om ære?» i konfliktrådet i Trøndelag. En dag våknet jeg til en sjokknyhet. En ung kvinne var drept av mannen sin, og de var begge en del av prosjektet i konfliktrådet. Trussel om vold, drap og sosial kontroll er alvorlige virkemidler. En 17 år gammel jente fortalte meg at hennes egen mor truet henne med at dersom familien ble kjent med at hun hadde kjæreste, ville faren ta henne med seg ut i skogen. Hun skalv bokstavelig talt, for hun hadde nettopp fått seg kjæreste. Dialogen ga henne større frihet. Min erfaring er at forandring er mulig.

Hvordan skal vi i det store og hele bekjempe denne problematikken? Jeg tror at det at vi står her i dag og fritt snakker om at dette skjer, og ikke dytter det inn under matta, er et viktig utgangspunkt. Med det utgangspunktet kan unge som er utsatt for dette, ta bladet fra munnen og tørre å gå mot et friere liv. Uten den beslutningen hos den enkelte blir kampen mot sosial kontroll vanskelig. Så må systemet stå klar til å ta imot. Det er bygd opp et modent fagfelt rundt æresrelatert vold og sosial kontroll over tid.

Den siste handlingsplanen om æresrelatert vold og sosial kontroll la regjeringen fram i 2017. Det er klart uttalt i Jeløya-plattformen at negativ sosial kontroll skal prioriteres høyt. Vi jobber bl.a. med å forby utreise der barn sendes til utlandet mot sin vilje, vi iverksetter tiltak mot at barn sendes til skoler i utlandet mot sin vilje, vi støtter organisasjoner som jobber for å styrke minoritetskvinnens rettigheter, og vi jobber med lovverk som sikrer at skilsmisse etter norsk lov respekteres av trosamfunnene.

Dette er bare noen få eksempler på regjeringens arbeid, og debatten i dag viser heldigvis at alle partier er enige om at negativ sosial kontroll er et fenomen som vi skal nedkjempes i det norske samfunnet.

Eva Kristin Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Jan Bøhler (A) [20:04:21]: Jeg vil fortsette å ta opp de konkrete, viktige forslagene vi diskuterer her i dag, og ikke begynne med noen generelle karakteristikk av ulike partier.

Det første som jeg tok opp i mitt første innlegg, gjaldt at man bruker begrepet barn som er etterlatt i utlandet «mot sin vilje». Jeg la merke til det i innlegget fra både representanten Horne og representanten Angell Gimse

nå også. Jeg tror det er viktig å merke seg det som jeg fortalte om i rapporten fra Institutt for samfunnsforskning, om 3 285 barn som er etterlatt i utlandet, selvsagt i helt forskjellige situasjoner mange av dem, mens det er 61 som er registrert av våre utenriksstasjoner. Vi bør prøve å tette det gapet med kunnskap om hvordan flest mulig har det, fordi det antakeligvis er langt flere som trenger hjelp enn dem vi får vite om er etterlatt mot sin vilje, og de 61 som er registrert. For eksempel i filmen til Iram Haq så vi hvor vanskelig det er selv for barnevernet, selv når man sitter i samtaler, å finne ut hva som er «mot sin vilje». Så vi må vite om disse barnas situasjon og ta dem alvorlig selv om vi ikke får vite det, og de ikke sier det.

Derfor har vi forslag om en tilnærming hvor vi får rapportert om alle som blir borte og blir etterlatt, for å prøve å finne ut hvordan alle har det.

Derfor er også forslaget vårt som gjelder barnevernloven, viktig. Representanten Horne sa at det ikke er tilfellet at ikke barnevernet kan hjelpe barn i land som ikke er tilknyttet Haagkonvensjonen. Det er ikke det forslaget angår. Det forslaget angår, er at barnevernet skal gjøre det som er mulig for å hjelpe barn i land som ikke er tilknyttet Haagkonvensjonen. Vi vet at det er mulig å gjøre ting via familien o.l. om barn er etterlatt i Somalia eller Pakistan eller i land som ikke har underskrevet. Det er det forslaget handler om: plikt og å skulle gjøre det som er mulig for å hjelpe barn også i de landene.

Jeg vil også ta opp det forslaget som gjelder det som er kalt «religiøse ekteskap», altså det som er forslag til vedtak VII. Jeg skulle gjerne hørt en kommentar fra partiene i Stortinget hvis vi erstatter «religiøse ekteskap» med ordene «utenomrettslige ekteskap», for argumentasjonen her i salen og fra statsråden gjaldt at man ikke ville skape aksept for begrepet «religiøse ekteskap», om man da vil kunne støtte forslaget, som man sa man hadde støttet ved en inkurie på grunn av begrepsbruken. Hvis det er andre grunner til det, stiller jo saken seg annerledes, men er det bare det, hadde jeg håpet at vi kunne gjøre den endringen i forslaget og få det vedtatt, som mange i de utsatte miljøene ville sette veldig stor pris på.

Solveig Horne (FrP) [20:07:26]: Jeg må si at jeg reagerer på innlegget til representanten Eide, som beskylder Fremskrittspartiet i denne saken for å dra et innvandringskort. Hvis det er noen som virkelig har satt sosial kontroll, æresvold og tvangsekteskap på dagsordenen, er det jo Fremskrittspartiet. Jeg er veldig glad for det arbeidet og de tingene vi har klart å få igjennom på disse vel fire årene i regjering, og det som vi også har fått inn i Jeløya-plattformen.

Det å si at dette ikke handler om kultur, er rett og slett å bomme. Det handler om foreldrene, foreldrenes an-

svar og plikt til å ivareta barna sine og ikke utsette dem for vold og overgrep. Men akkurat dette handler også om kultur.

Jeg er glad for at vi nå også har fått vist at regjeringspartiene er utålmodige, og at det er flere forslag som nå blir vedtatt her i dag. Vi har allerede – for å nevne noe –

- strammet inn på retten til barnetrygd
- endret barneloven, slik at det nå er nødt til å være et krav om samtykke fra barn over tolv år om de skal reise eller flytte til utlandet

Det er en liten måned til skolene slutter, og jeg tror det er mange barn der ute som bekymrer seg for hvor de skal på ferie, og hva som skjer i ferien. Det er viktig at lærere som nå er bekymret for noen av elevene, eller om det er noen som har venner som de er bekymret for, melder fra. På den måten kan barnevernet sette inn tiltak og sette familien under tilsyn. Det er flere tiltak som kan hjelpe disse barna.

Så er det også sant som representanten Bøhler sier, at det er «mot sin vilje»: Ja, vi vet at det nå er barn som reiser til hjemlandet til foreldrene, aner fred og ingen fare og ikke vet hva som venter dem. Det er viktig at vi også tenker på det. Derfor er det den pulten som står tom når skolen begynner igjen, som det blir så viktig at skoleledelsen rundt omkring i de kommunene hvor denne utfordringen kommer, faktisk setter på dagsordenen og ser hva de kan gjøre, og melder ifra om bekymring.

Det er også flere tiltak som ligger, som nå får flertall, som jeg er veldig glad for: det å få på plass flere sanksjonsmuligheter mot foreldrene og ikke minst også det som går på å kunne straffefølge hvis det er nødvendig.

Det er en viktig sak vi debatterer nå. Det viktigste vi kan gjøre, er å forebygge, det at alle har et ansvar for å melde ifra hvis de er bekymret, at politiet og barnevernet samarbeider hvis det er nødvendig for å gripe inn, og ikke minst også å hjelpe dem som kommer tilbake.

Når det gjelder – helt kort – søskenbarnekteskap, fremmet Fremskrittspartiet forslag første gang i 2002.

Himanshu Gulati (FrP) [20:10:55]: Vi har ikke et bedre samfunn enn at mange ungdommer vokser opp i Norge i 2018, sterkt begrenset av primitive holdninger som dessverre finnes i foreldregenerasjonen og i deler av de innvandremiljøene som de er en del av. Enten det gjelder retten til å ha et sexliv, til å finne kjærligheten, til å gifte seg med hvem man vil eller leve ut sin legning, er det mange som opplever det vi kaller sosial kontroll. Jeg synes «sosial kontroll» er et mildt uttrykk for å beskrive de verste tilfellene av den mentale torturen, de lenkene og de overgrepene som dessverre en del ungdom, spesielt med innvandrerbakgrunn, i Norge opplever i dag. Disse overgrepene skjer av én enkelt grunn, og det er at det fortsatt bor en god del personer i

Norge som vil at disse skikkene skal eksistere, som vil at det skal være slike restriksjoner på et fritt liv. Vi blir kun kvitt det vi er politisk enige om at skal bort, nemlig negativ sosial kontroll, den dag det ikke lenger bor mennesker i dette landet, og mange som bor i denne byen, som mener at dette er gode og riktige skikker. Det er dessverre ofte foreldre, onkler, tanter, søsken, naboer og andre i de miljøene man bor i og vokser opp i. Jeg er derfor glad for at disse forslagene, som mange støtter i dag, bidrar til å ansvarliggjøre og straffe dem som ønsker denne praksisen. Det er nødvendig når det ofte er foreldre og familie, de som skal være selve tryggheten i ens liv, som på mange måter blir ens verste fiende.

Jeg hørte representanten Eide sette spørsmålsteget ved Fremskrittspartiets hensikter ved å si at mitt parti både demoniserer og ikke har noe til overs for en god del innvandrergrupper. Det er jeg sterkt uenig i, men jeg mener at man både skal demonisere og ikke ha noe til overs for dem som støtter disse skikkene, til den dag vi ikke har en eneste person i Norge, en eneste ungdom i Norge, som lever med den typen restriksjoner som mange opplever. Det er veldig ulik nivågrad på disse restriksjonene, men likevel er dette sterke begrensninger i folks frihet, og slik ukultur må demoniseres.

Vi er heldigvis kommet dit at politisk korrekthet og frykt for å trække folk fra andre kulturer på tærne ikke lenger stopper oss i å bekjempe disse skikkene, som det burde ha vært mye større politisk oppmerksomhet rundt mange år tilbake. Som min kollega, stortingsrepresentant Solveig Horne, nevnte, ble flere av disse forslagene fremmet av Fremskrittspartiet allerede for 14–15 år siden. Jeg er glad for at vi i dag får disse forslagene på bordet, og at mange av dem blir vedtatt.

Lene Vågslid (A) [20:14:07]: Eg er også veldig glad for at dei forslaga me behandlar i dag, er fremja. Det er bl.a. forslag fremja av Arbeidarpartiet og SV. Eg ønskjer også å trekkje inn ein del av det som Guro Angell Gimse tok opp i debatten, for rolla til politiet og konfliktråda er veldig sentral og viktig i den tematikken me no diskuterer. Det var faktisk på eit av mine første møte med konfliktrådet i Trøndelag at eg møtte Guro Angell Gimse då ho jobba i konfliktrådet, og eg hugsar at både eg og fleire frå andre parti var djupt imponerte over det arbeidet som ein gjorde i det prosjektet som Angell Gimse viser til.

I den samanhengen er eg bekymra for framtida til konfliktråda. Eg meiner det er viktig at me styrkjer dei, og at me skal vere varsame med å sentralisere for mykje av det som det har blitt signalisert at det kan liggje an til.

Eg las ei bok for ikkje så lenge sidan, som heiter «Norske tilstander», skriven av Ståle Økland. Han følgde arbeidet til Stovner politistasjon i eitt år frå innsida, og der

viser han bl.a. til det viktige brubyggjararbeidet som politiet gjer i å førebyggje sosial kontroll, æresrelatert vald, vald i nære relasjonar. Eg ønskjer ikkje å gå inn i den debatten, nødvendigvis, om dette er ein kultur eller ikkje. Eg meiner det heilt enkelt er snakk om ukultur, og det er uønskt i Noreg. Eg meiner det er viktig at me styrkjer både moglegheita, kapasiteten og evna til politiet til å førebyggje endå meir enn det ein kanskje greier i dag. Difor kunne eg godt tenkje meg at justisministeren, som er i salen, deltek i debatten, for eg meiner det er ein del innanfor hans portefølje som er relevant.

Eg kunne også tenkje meg å få avklaring på om det er slik at justisministeren frå Framstegspartiet er einig i det Framstegspartiet gjer i dag i voteringa. Eg synest det hadde vore ryddig å få vite, eller om det er ein annen kulture tyme for det.

Heilt til slutt: Når det gjeld arrangerte ekteskap som kjem i stand under sterkt psykisk press, er haldninga til Arbeidarpartiet krystallklar. Det skal ein rekne som tvangsekteskap. Eg skulle ønskje at me hadde vore endå tydelegare på det, men eg er glad for at regjeringa kjem oss i møte og vil ha ein gjennomgang og sjå på lovverket. Det meiner eg er veldig viktig.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [20:16:49]: Det er veldig ofte overraskende, når man har sagt noe fra denne talerstolen, hvordan noen tolker det. For det første er det rart at SV nå tar til orde for at det ikke har noe med kultur å gjøre, når alle andre partier nevner at det nettopp har med kultur å gjøre. Nå fikk vi bekreftet at Arbeiderpartiet også mener at dette er en ukultur som vi vil bekjempe.

Hvordan representanten Eide kan klare å konkludere med at jeg, i mitt innlegg, har skåret alle innvandrere over én kam og anklaget dem for å innføre vold, voldtekt og kriminalitet, når jeg i løpet av hele mitt innlegg ikke nevnte noen av de tre ordene, synes jeg er merkelig.

Jeg pekte på tre konkrete utfordringer som alle partiene er opptatt av å ta tak i. Det gikk ut på foreldre som sender barn til utlandet på koranskoler, det var kjønnslemlestelse, det var koranskoler, og jeg klarte til og med å skryte av SV. Og så får man da den reprimanden tilbake, som er fullstendig feil. Jeg mistenker at representanten ikke har fulgt spesielt godt med på det jeg sa.

Det har kommet spørsmål om vi kan støtte forslag til vedtak VII dersom man endrer ordene til «utenomrettslig». Da tror jeg de som har fremmet forslaget, og står for det fortsatt, må lese gjennom forslaget en gang til. For det står:

«Stortinget ber regjeringen om å legge fram lovfor-slag om at en skilsmisse etter norsk lov må anses å gjelde

for alle innbyggere av landet, også de som har inngått religiøse ekteskap.»

Første delen av det forslaget sier at det er norsk lov som skal gjelde for alle, og i dag er det også norsk lov som gjelder for alle. Det er ikke i dag et regelverk for religiøse ekteskap, og vi skal heller ikke ha et regelverk for religiøse ekteskap. Det skal være ekteskapsloven som gjelder for alle – slik det er i dag. Hvis man ikke innretter seg etter den, ja, da bryter man norsk lov, og da må det forfølges på vanlig måte. Det blir ikke noe bedre om man endrer ordene fra «religiøse ekteskap» til «utenomrettslige ekteskap» – det blir faktisk enda verre. At vi skal innføre regler for utenomrettslige ekteskap, bryter mot enhver logikk, og det kan vi rett og slett ikke gå med på. Det beste vi kan gjøre i akkurat det spørsmålet, er å slå ettertrykkelig fast at i Norge er det ekteskapsloven som gjelder – ingenting annet. Derfor kan vi ikke støtte et slikt forslag.

Freddy André Øvstegård (SV) [20:19:50]: Det er noe som rykker litt til når Fremskrittspartiet til stadighet gjentar at de har vært en ensom forkjemper, en ensom ridder, som har seilt ned i horisonten, de eneste som har vært opptatt av negativ sosial kontroll, for det er respektløst overfor alle dem som har stått i denne kampen så lenge, og det er påviselig feil.

Hvis man spør dem som jobber med dette i praksis, vil de neppe være særlig enig i den beskrivelsen. Bare spør krisesenterbevegelsen, et veldig godt eksempel på noen av de heltene som står i denne kampen hver eneste dag. De gjør dette i praksis. De møter ofrene for negativ sosial kontroll, og de møter ofrene for æresrelatert vold hver eneste dag. SV har kjempet for krisesentrene så lenge SV har eksistert, ja, så lenge krisesentrene har eksistert. Det var våre folk som var med på å danne krisesenterbevegelsen, og vi har kjempet for krisesenterbevegelsen og krisesentrene til denne dag. Ofte er det også imot Fremskrittspartiets stemmer – f.eks. i dag. Vi foreslår nettopp å gi krisesentrene mandat til å hjelpe ofre for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold og også hjelpe dem i en reetableringsfase. Men det stemmes altså ned, med Fremskrittspartiets stemmer. Så mye troverdighet var det altså for den ensomme ridderen som seilte ned i horisonten.

SV har kjempet mot vold i nære relasjoner før andre partier engang anerkjente at det var et politisk problem – for det var noe som skjedde mellom familiene, det var noe som skjedde i det enkelte hjem, det skulle man ikke blande seg inn i, i hvert fall ikke et parti som er imot ofentlig inn gripen og regulering. I 2001, f.eks., satt Inga Marte Thorkildsen i justiskomiteen og fremmet en rekke gode forslag om politiets etterforskning av vold i nære relasjoner og flyttet debatten vesentlige hakk i riktig retning.

Dette handler om at for oss er denne kampen fargeløs. Det er også det representanten Petter Eide var innom tidligere. Kampen er fargeløs. Det handler om strukturer som gjelder i alle kulturer. Det handler om likestilling. Det handler om barns rettigheter og kampen vi må føre for det.

Men tydeligvis er enkelte andre partier mer opptatt av innvandringsdebatten. Og ja, Fremskrittspartiet har vært opptatt av innvandringsdebatten lenge, men SV har ikke kommet etter Fremskrittspartiet i innvandringsdebatten, tvert imot har vi stått for en tydelig kamp mot vold i nære relasjoner helt siden SV ble stiftet. Den historien er jeg stolt av, og den deler vi med kvinnebevegelsen. Den kampen har ofte vært mot Fremskrittspartistemmer, ikke med.

Petter Eide (SV) [20:22:55]: Jeg dro på meg vreden til Fremskrittsparti-representanten i salen med mitt forrige innlegg – kanskje ikke vrede, men i hvert fall irritasjon og motargumenter. Det var også meningen, for jeg mener at det er viktig å få klargjort noen av de politiske skillelinjene rundt dette. Jeg synes vi trenger både en debatt rundt hvorvidt dette er en meta-innvandringsdebatt – som jeg mener Fremskrittspartiet fører – og også en debatt om bruk av kulturbegrepet.

Det er klart at når Fremskrittspartiet har, som de selv sier, tatt opp ulike forslag om å bekjempe negativ sosial kontroll opp gjennom årene, må det leses i en kontekst av et parti som alltid har vært innvandringsfiendtlig. Hvordan skal vi da forstå at dette ikke også har handlet om innvandringsfiendtlighet? Fremskrittspartiet må ta ansvar for hvordan de blir tolket. De må ta ansvar for det inntrykket de gir. Og det inntrykket de gir – og har gitt opp gjennom de seneste 20–30 årene – er at de er innvandringsmotstandere. Hvorfor skulle de være innvandringsmotstandere i alle andre saker, men akkurat i denne saken plutselig være hyggelige, snille og vennlige mot innvandrere? Det henger rett og slett ikke på greip, så det er ikke så rart at jeg og andre også oppfatter Fremskrittspartiets såkalte kamp mot negativ sosial kontroll også som en del av deres forsøk på å beskrive innvandringsmiljøer som miljøer de ikke har noe til overs for, og som miljøer de ikke ønsker skal være til stede i Norge.

Bruken av begrepet kultur er litt mer komplisert. Jeg er opptatt av at det er individene som stilles til ansvar, det er ikke kulturen som stilles til ansvar. Selvfølgelig er det kulturelle trekk som gjør at individer handler, men det er altså ikke slik at en kultur skal ta et oppgjør. Det er individene som skal ta et oppgjør. Dette handler også om kriminalitet. Det betyr at det er individene vi er nødt til å angripe. Når Fremskrittspartiet insisterer på at dette er en kulturkamp og ikke en kriminalitetspolitisk be-

kjempelse, flytter de debatten vekk fra – jeg holdt på å si – politi- og kriminalitetsfæren og over i kultursfæren.

Og så gjør de noe annet som er veldig rart: Ved å skyldde på kultur nærmest unnskylder de de individene som gjør dette – for de individene som bedriver æresvold og tvang mot døtrene sine, kan jo ikke noe for det, for de er bare et produkt av en kultur. Så slutt med denne kulturgreia, angrip individene, og still individene til ansvar.

Presidenten: Representanten Jan Bøhler har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Jan Bøhler (A) [20:25:52]: For å være sikker på å få det med vil jeg bare si fra om at Arbeiderpartiet støtter forslagene nr. 12 og 13, fra Kristelig Folkeparti, og vil subsidiært stemme for forslag nr. 11, fra Kristelig Folkeparti.

Når det gjelder innlegget fra representanten Engen-Helgheim, ble jeg skuffet over at han ikke greide å skille mellom det at ekteskapsloven gjelder rettslig inngåtte ekteskap, og det at dette handler om fenomenet med religiøse ekteskap. I noen miljøer er dette svært utbredt. De religiøse ekteskapene kan ofte være inngått i opprinnelseslandet, hvor mannen har rett til å nekte skilsmisse, mannen har rett til å gifte seg med flere og kan gifte seg med mindreårige. Dette er et faktum, det er et fenomen som finnes. Man vil altså ikke være med på å si fra at det skal være forbudt i Norge. Ekteskapsloven slår ikke inn for de religiøse ekteskapene fordi de ikke er rettslig forpliktende i Norge. Men de er forpliktende innenfor miljøene i moskeene, så det er reelt sett veldig vanskelig for kvinnene å komme ut av det, selv om det ikke er et rettslig forhold. Jeg synes det er synd at man ikke kan ta det faktum inn over seg.

Himanshu Gulati (FrP) [20:27:11]: Mitt forrige innlegg handlet om forslagene vi skal stemme over i dag, og som er viktige for å bekjempe mange av de utfordringene vi ser.

Men det er dessverre vanskelig å sitte stille når man hører den type angrep som kom fra bl.a. representanten Petter Eide i hans innlegg. Han kalte Fremskrittspartiet for et innvandringsfiendtlig parti. Vel, det er stor forskjell på å være for en streng innvandringspolitikk, noe Fremskrittspartiet har vært i alle år, og det å være innvandringsfiendtlig. Representanten Eide kan ikke ha fulgt særlig godt med på de integreringstiltakene som denne regjeringen har gjennomført. Blant annet klarte vi å øke bosettingen av flyktninger i Norge i rekordtempo, som gjorde at folk som før satt flere år og ventet på å bli bosatt i en kommune, nå blir bosatt forttere og får startet livet i sitt nye hjemland raskere.

Denne regjeringen har innført flere krav, for det å stille krav er en viktig del av å ta folk på alvor og god integrering, enten det er krav til norskkunnskaper og samfunnskunnskap for å kunne få statsborgerskap – en av de største ærene jeg mener man kan få i Norge dersom man flytter hit – eller krav om botid for å kunne få ytelse, som også er et incentiv til integrering.

Men Fremskrittspartiet har også i alle år ment at tempoet i innvandringspolitikken, tempoet i innvandringen til landet, har noe å si for om man skal klare å løse de integreringsutfordringene som naturlig nok kommer når man har innvandring. Det har vi ment, og det mener vi at tiden og årene har vist stemmer.

Jeg må også adressere det representanten Eide sa, om at ingen andre deler av Fremskrittspartiets politikk er ment å komme innvandrerbefolkningen til gode. Vel, da får jeg nesten anbefale representanten å gå ut og snakke med innvandremiljøene, for avgiftstrykk, det å starte bedrift, helsevesenet – alle de områdene av det norske samfunnet, som angår alle nordmenn, er innvandrerbefolkningen like opptatt av. Derfor: Å si at et annet partis politikk ikke er ment å komme innvandrerbefolkningen til gode, reagerer jeg på.

Til slutt vil jeg også kommentere det som ble sagt om kulturkamp. Ja, det er en kulturkamp når uønskede og primitive skikker som er vanlige i andre land og kulturer, bringes med til Norge som en del av innvandringen. Det er en kulturkamp som vi må ta, og det er skikker som må bekjempes. Det gjør meg ekstra stolt når man de siste årene har sett at folk fra de mest utsatte innvandremiljøene – som selv har opplevd utstøting, enten på grunn av at man har brutt med religionen, valgt å finne kjærligheten på egen hånd eller har valgt å fortelle om sin egen legning – er de som står fremst i denne kampen. Det gjør meg også veldig stolt at mange av disse har valgt å melde seg inn i mitt parti for å føre den kampen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 12 og 13.

Sak nr. 14 [20:30:21]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Vågslid, Maria Aasen-Svensrud, Jan Bøhler, Kari Henriksen, Tuva Moflag, Torstein Tvedt Solberg, Lise Christoffersen og Masud Gharahkhani om å iverksette konkrete og forpliktende tiltak mot vold og overgrep mot barn (Innst. 316 S (2017–2018), jf. Dokument 8:140 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Petter Eide (SV) [20:31:25] (ordfører for saken): Jeg vil aller først be presidenten og representantene i salen om unnskyldning, for jeg har rett og slett glemt at jeg skulle holde et innlegg som saksordfører. Jeg har forberedt et helt annet innlegg. Jeg håper vi kan løse dette på en annen måte.

Jeg tror dette er en sak der det er konsensus om mange av forslagene, og intensjonen bak forslagene deles stort sett av komiteen.

Men jeg har rett og slett glemt å forberede meg på et saksordførerinnelegg, så jeg ber presidenten om råd om hvordan vi skal løse det.

Presidenten: Representanten Petter Eide trenger ikke å holde et langt innlegg. Han kan bare si at han anbefaler innstillingen og ta opp de forslagene han er delaktig i.

Petter Eide (SV) [20:32:17]: Ja. Da anbefaler jeg komiteens innstilling og tar opp forslagene SV står sammen med Arbeiderpartiet om.

Presidenten: Representanten Petter Eide har tatt opp de forslagene han refererte til.

Maria Aasen-Svensrud (A) [20:32:41]:

«Det handler om å prioritere noe jeg synes er det aller viktigste – å bekjempe overgrep mot barn.» Dette er ordene til Sylvi Listhaug, som ble gjengitt i VG 17. januar. Men det ble med ordene. Aldri har det vært større avstand mellom ord og handling hos en justisminister og en regjering.

Den manglende innsatsen fra regjeringen er bakgrunnen for forslagene fra Arbeiderpartiet. De berører barnehusene, politiet, helsevesenet, skolen og barnehagene. Forslagene vil gjøre det bedre for barn som opplever å bli utsatt for vold eller overgrep. Dessverre får vi ikke flertall for de fleste av disse forslagene. Det ser derimot ut til at vi i dag får bekreftelse på at regjeringen ikke er interessert i å gjøre det som skal til. De snakker, men de handler ikke. Jeg gjentar: Aldri har avstanden mellom ord og handling vært større.

«Det handler om å prioritere», sa justisministeren fra Fremskrittspartiet i januar, men i dag stemmer Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti ned følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det er tilstrekkelig kapasitet i politidistriktene og ved barnehusene

til å nå fristene for tilrettelagte avhør, møte den økende saksmengden i forbindelse med overgrep på nett, til at både overgrep mot barn og voksne prioriteres, og til å sikre at sakene som gjelder overgrep, ikke blir liggende etter gjennomført tilrettelagt avhør på grunn av manglende kapasitet.»

Å stemme imot dette er det motsatte av det Sylvi Listhaug lovet på vegne av Fremskrittspartiet og regjeringen: nettopp å prioritere dette feltet.

La meg nevne et annet forslag som jeg er overrasket over ikke får flertall i dag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at barn som har behov for medisinske undersøkelser ved Statens Barnehus, får tilgang på medisinsk undersøkelse.»

Cirka 80 pst. av barna som kommer til barnehusene, får ikke tilgang på medisinske undersøkelser i dag. Hvordan kan vi være bekjent av dette? Det har vært en utfordring i årevis, og regjeringen sitter handlingslammet og sier nei, de vil ikke. Dette omhandler de minste varslerne, de som har opplevd vold og overgrep: spebarn, barnehagebarn, barn som går på barneskolen, og barn som går på ungdomsskolen. Jeg lurer på hva justisministeren mener er viktigere enn å sikre oppfølgingen av og rettssikkerheten til disse barna.

Dette er en regjering som la fram en opptrappingsplan som både Barneombudet og UNICEF slaktet, og som verken var konkret, forpliktende eller finansiert, en regjering som har brukt denne som et argument for senere å slippe å komme med nye tiltak, en regjering som jukser med tall og gjorde om på det som sto i deres egen pressemelding om en styrking på 54 mill. kr, slik at det nå ser ut som satsingen var langt høyere, en regjering som er opptatt av å late som om den gjør noe, men som ikke gjør noe. Slik kommer vi ikke videre, og slik hjelper vi ingen barn.

Det ble med karakteristikk og de store ordene etter Listhaugs monsterutspill og hennes løfter om å prioritere disse barna. Når det kommer til stykket, svikter regjeringspartiene. Vi hører nå at de heller ikke ønsker å videreføre handlingsplanen mot vold i nære relasjoner, som vi alle har sluttet opp om og vært enige om fram til nå. Til det vil jeg si: En opptrappingsplan bør ikke å stå i veien for nye forslag og utvikling til det beste for ofrene. Jeg vil be alle partiene tenke seg nøye om og støtte det løse forslaget om en handlingsplan som jeg nå fremmer.

Jeg tar med dette opp forslagene nr. 1 og 7.

Presidenten: Representanten Maria Aasen-Svensrud har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Guro Angell Gimse (H) [20:37:17]: Vold i nære relasjoner er alvorlig kriminalitet, et angrep på grunnleggende menneskerettigheter og et folkehelseproblem. I internasjonal målestokk er Norge langt framme i arbeid

det med å bekjempe vold i nære relasjoner. Volden rammer likevel for mange. Målet til denne regjeringen er at alle hjem skal være en arena for trygghet og omsorg – uten vold. Dette jobber denne regjeringen svært målrettet for.

På bakgrunn av det vi hørte fra Arbeiderpartiet her, at man mener at denne regjeringen har manglende innsats, og på bakgrunn av at Arbeiderpartiet i hurten og sturten nå har kommet med et forslag om å opprette en ny handlingsplan mot vold, finner jeg det nødvendig å minne om det som har skjedd på dette området i denne regjeringsperioden.

I 2014 gikk fire partiledere ut med en sterk oppfordring til alle om å fortsette eller begynne å snakke om vold i nære relasjoner. Så kom regjeringen med en handlingsplan mot vold i nære relasjoner – i 2014. Den skulle vare til 2017 og inneholde et forskningsprogram om vold i nære relasjoner som skulle være ferdig i 2018. Vi har via Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, NKVTS, sørget for forskning rundt vold mot eldre gjennom en nasjonal studie som foregikk fra 2015 til 2017. I 2016 flyttet vi innsatsen et hakk opp, da vi sammen med Kristelig Folkeparti la fram opptrappingsplanen mot vold og overgrep mot barn. Planen inneholder 88 tiltak, som regjeringen er i gang med å sette ut i livet. Det ble senest i 2018-budsjettet bevilget over 800 mill. kr til tiltakene. Vi har lagt fram en handlingsplan mot æresrelatert vold, med tiltak for å bekjempe negativ sosial kontroll. I tillegg er en ny handlingsplan mot voldtekt på trappene. I tildelingsbrevet fra Justis- og beredskapsdepartementet til Politidirektoratet framgår det hvert år at utviklingen på feltet vold i nære relasjoner skal følges nøye, og at Politidirektoratet skal rapportere jevnlig på området. Det finnes også mange handlingsplaner mot vold i nære relasjoner rundt omkring i kommunene. Det kan ikke være noen tvil om at dette er prioritert høyt av denne regjeringen.

Det forundrer meg, det som vi her hører fra Arbeiderpartiet. Det er svært unyansert. Ikke bare foreslår Arbeiderpartiet en ny handlingsplan mot vold noen få timer før debatten i dag – de foreslår også en ny opptrappingsplan mot vold og overgrep og mange andre forslag som regjeringen allerede har jobbet med.

Vi har nå nådd en historisk topp i antall anmodningsvedtak i Stortinget, til tross for at dette er tiltak som regjeringen jobber med. Vi har en opptrappingsplan med tiltak som må kunne sies å være nesten det samme som en handlingsplan. Man skal tenke seg om med hensyn til hvordan man bruker ressursene, og hva som vil ha mest effekt. Er det slik at det har mest effekt at departementet nå setter seg ned og lager en ny plan, eller har det mest effekt at man følger opp opptrappingsplanen?

Når det gjelder barnehusene, har det vært litt av en satsing, og det har vært viktig og riktig. Bevilgningene har økt fra 74,4 mill. kr i 2013 til 240 mill. kr i år. Antall avhør har økt fra 2 652 til – i 2017 – 6 306. Å skulle komme med en egen lov for barnehusene og en egen organisatorisk plassering – det er det første gang jeg hører snakk om i denne saken. Jeg har aldri hørt at aktørene i dette har tatt til orde for det. Tvert imot er det slik at barnehusene er en godt integrert del av resten av etterforskningen og bør fortsette å være det. Når det er sagt, bør politidistriktene selv få bestemme hva som er hensiktsmessig.

Igjen er vi vitne til en utidig detaljstyring fra Arbeiderpartiets side. Dette kan vi rett og slett ikke slutte oss til.

Solveig Horne (FrP) [20:42:20]: Det er ikke så ofte jeg hisser meg opp over andre representanters innlegg, men når jeg hører representanten fra Vestfold gå til angrep på regjeringen for at den ikke handler for å bekjempe vold og overgrep mot barn, at det insinueres noe sånt, tar jeg sterkt avstand fra det. Å bruke ord som «svik» mener jeg også representanten bør holde seg for god til i en sånn debatt.

Regjeringen la fram en opptrappingsplan i 2016. Kristelig Folkeparti satte seg ned og kom med gode forslag som gjorde opptrappingsplanen bedre enn den regjeringen la fram. Arbeiderpartiet brukte et halvt år på å bestemme seg for å stemme imot den fordi den ikke var god nok. Nå har de klart å sette seg ned og komme med gode forslag – forslag som regjeringen allerede er godt i gang med å jobbe med.

Regjeringen kritiseres for ikke å støtte en handlingsplan. Handlingsplaner redder ikke verden. Handlingsplaner tar opp tid, og skal vi lage en ny handlingsplan nå, er jeg redd det vil ta tid fra det å virkelig gjøre noe med tiltakene som ligger i opptrappingsplanen, og som regjeringen er godt i gang med.

Vi har en handlingsplan mot vold i nære relasjoner, det kommer en handlingsplan mot voldtekt, og vi har også en opptrappingsplan for å følge opp. For første gang har altså en regjering lagt fram en opptrappingsplan – en forpliktende opptrappingsplan med mange gode tiltak. Ja, den ble kritisert fordi det kanskje ikke var nok penger. Jeg tror faktisk ikke det vil være nok penger til dette feltet noen gang, for det vil alltid være behov for å gjøre mer på dette feltet. Det er også det som bekymrer meg.

Derfor har regjeringen da den la fram opptrappingsplanen, fokusert på fire spesielle områder, for å forebygge. Det har under denne regjeringen vært en historisk satsing på familievernet, som skal jobbe med voldsutsatte familier, på helsestasjoner, med over 1 mrd. kr –

de er blant de første som kan se disse familiene – og på kunnskap blant dem som jobber med barn og kan avdekke vold og overgrep. Under denne regjeringen er dette til og med kommet inn i helseutdanningene og barnehageutdanningene. Det er gitt mer til etterforskning, barnehusene er styrket, og medisinske undersøkelser er styrket.

Det er også viktig å ivareta de barna som blir utsatt for vold og overgrep. Jeg er stolt over å ha vært med i en regjering som har klart å få på plass Stine Sofie Senteret, det første senteret som ivaretar barn og unge som blir utsatt for vold og overgrep.

I fjor på denne tida fikk regjeringen en rapport, en NOU som heter Svik og svik, som viser at vi svikter de barna som ikke har voksne som ser dem og lytter til dem. Derfor er jeg veldig glad for at regjeringen skal følge opp dette. Men det viktigste vi kan gjøre, er å snakke med barn og sørge for at de som jobber med barn, har kunnskap, ser og snakker med barna og vet hvordan de skal handle. Her er det gode tiltak som nå ligger i den opptrappingsplanen regjeringen er godt i gang med, og som har fått en satsing på over 800 mill. kr i inneværende år. Og når regjeringen har sagt at det er en forpliktende opptrappingsplan som skal følge budsjettene, er det naturlig at midlene kommer der.

Jeg har lyst til å gi ros til Venstre og spesielt til Kristelig Folkeparti fordi de har vært pådrivere for å få ekstra midler til dette feltet. Når det er mindretallsregjering, er det helt naturlig at sånne budsjettforhandlinger skjer i det åpne rom, og at det kommer mer penger når saker kommer til Stortinget – ikke som under Stoltenberg-regjeringen, der all kranglingen foregikk i lukkede rom.

Hvis det er noe denne regjeringen har satset stort på, er det å bekjempe vold og overgrep mot barn – med forebygging, mer kunnskap, istandsetting av politiet til å gjøre dette arbeidet og ikke minst behandling. Men vi er ikke i mål. Hver eneste dag blir et barn utsatt for vold og overgrep. Vi er nødt til å intensivere arbeidet, og jeg er trygg på at dette er et arbeid regjeringen fokuserer sterkt på. Her er det ikke bare snakk om ord, men faktisk også om handling.

Emilie Enger Mehl (Sp) [20:47:39]: Vold og overgrep er en type kriminalitet som er ekstremt ødeleggende for dem som blir utsatt for det, spesielt når det gjelder barn, noe som gjør at kampen mot denne typen kriminalitet er helt utrolig viktig. Vi må jobbe for å forebygge, for å avdekke, for å avverge og for å møte ofre på en god måte når slik kriminalitet har forekommet.

Det er utrolig urovekkende å høre om den omfattende volds- og overgrepskriminaliteten som foregår på internett, og særlig når det er barn som utsettes for det. Det er helt forkastelig hvor mange barn som hver eneste dag

utsettes for overgrep, enten her i Norge eller ved at norske borgere bestiller overgrep eller overgrepsmateriale fra utlandet, og at utenlandske barn da utsettes for overgrep av norske borgere. Det er områder som er krevende og komplekse for politiet å etterforske, og det trengs betydelige ressurser for å bekjempe slike lovbrudd.

Jeg vil først si at jeg tviler ikke på at dette er et område som prioriteres høyt av samtlige politiske partier, og som alle har en intensjon om å bekjempe. Men i fjor behandlet Stortinget en opptrappingsplan mot vold og overgrep, og det var uenighet mellom partiene om hvorvidt den var forpliktende nok, og om den dekket alle de nødvendige områdene. Den kan også kritiseres for å være underfinansiert.

Arbeiderpartiet har i sitt representantforslag foreslått en god del tiltak mot vold og overgrep mot barn. Senterpartiet vil gå inn for å støtte noen av forslagene, men ikke alle. I likhet med i foregående sak er det en del forslag som er på sin plass, men det er også en del forslag der vi mener at regjeringen er i gang med arbeid som man bør avvete før man vedtar noe nytt, eller der vi mener at andre tiltak er bedre for å oppnå formålet.

Kampen er uansett bred og berører veldig mange forskjellige områder. Som representanten Angell Gimse var inne på, har antall tilrettelagte avhør økt veldig på barnehusene – med 138 pst. bare siden 2013. Antall overgrepssaker mot barn eksploderer, og det er noe som prioriteres høyt i alle politidistrikter. Men samtidig som det prioriteres høyt, må politidistriktene prioritere ned andre alvorlige saker. Det er en situasjon som ikke er heldig, og som regjeringen må følge opp bedre.

Det er viktig å sikre tilstrekkelig kapasitet i politidistriktene og på barnehusene, og det er viktig å sørge for at det er god tilgang på overgrepsmottak over hele landet. I tillegg er Senterpartiet opptatt av at vi må samordne og sørge for økt kunnskap om regelverk, f.eks. knyttet til taushetsplikt, opplysningsplikt og plikten til å avverge visse alvorlige lovbrudd. Ikke minst vil jeg trekke fram at den alvorlige situasjonen i kriminalomsorgen ikke er spesielt heldig for oppfølging og rehabilitering av personer som har begått alvorlige overgrep, og som kan stå i fare for å gjøre det igjen.

Jeg vil avslutte med å si at jeg synes det er svært positivt at en samlet komité har gått inn for at det skal utredes en helhetlig behandlings- og oppfølgingstjeneste for personer som står i fare for å begå seksuelle overgrep mot barn. Jeg stilte helseministeren et skriftlig spørsmål om dette tidligere i sesjonen, og han kunne da opplyse om at det ikke fantes et slikt tilbud per i dag. I en rapport fra Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress fra 2016 vises det til at det mangler både vedlærs- og terapeutiske tilbud og ved det generelle behandlingstilbudet.

Redd Barna har tatt til orde for en hjelpelinje for personer som har seksuelle følelser for barn.

Jeg mener at de forebyggende tiltakene før det skjer overgrep, er viktige å prioritere og viktige å snakke om. Det er tabubelagt å snakke om pedofili. Det er i hvert fall tabubelagt å skulle oppsøke hjelp for dem som har slike følelser, men det kan avverge overgrep.

Statsråd Tor Mikkel Wara [20:52:56]: Forebygging og bekjempelse av vold og seksuelle overgrep mot barn er høyt prioritert av regjeringen. Sentralt i dette arbeidet står opptrappingsplanen mot vold og overgrep. Jeg støtter forslagsstillernes intensjon om en ytterligere styrking av arbeidet mot vold og overgrep mot barn. Jeg finner det imidlertid ikke hensiktsmessig å bruke ressurser på å utvikle en ny opptrappingsplan på nåværende tidspunkt. Det vil forsinke det viktige implementeringsarbeidet som vi nå er godt i gang med.

Jeg har gitt klare føringer om at arbeidet mot vold og overgrep mot barn skal prioriteres. Allikevel tar det ofte lang tid fra anmeldelse til saken er ferdig etterforsket. Jeg har nå tatt initiativ til at saksflyt i volds- og overgrepssaker hos politi, påtalemyndigheter og domstoler skal gjennomgås. Både av hensyn til det enkelte barn og av hensyn til oppklaring av saken er det viktig at etterforskningen kommer raskt i gang.

Det har vært en markert økning i antall tilrettelagte avhør av barn, særlig av sårbare barn. Andelen tilrettelagte avhør som gjennomføres i henhold til lovpålagt frist, er gradvis forbedret, men fremdeles venter mange barn for lenge. Statens barnehus er styrket betraktelig siden 2013. Fra 1. september 2017 er ansvaret for de medisinske undersøkelsene ved barnehusene lagt til de regionale helseforetakene. Den sosial-pediatriiske kompetansen ved helseforetakene er styrket, og alle barn som avhøres ved Statens barnehus, skal få tilbud om medisinske undersøkelser.

Barn og unge er ikke bare utsatt for vold og overgrep fra voksne, men også fra jevnaldrende. Ofte begås overgrepene av egne søsken, venner og kjæreste. Helse- og omsorgsdepartementet har gitt Helse Vest i oppdrag å lede arbeidet med å styrke kompetansen og etablere behandlingstilbud i alle helseregioner for barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell adferd. For å hindre tilbakefall gis det også behandling av overgrepssdomte i regi av kriminalomsorgen. Basisprosjektet retter seg mot seksuallovbruddssdomte i tre norske fengsel. Jeg ønsker å få på plass et behandlingstilbud som bidrar til at pedofile ikke forgriper seg på nytt etter soning.

Forebygging kan ikke starte tidlig nok. Temaer knyttet til kropp og grenser er en vesentlig del av opplæringsløpet i barnehagen og i skolen. I den nye rammeplanen for barnehagene er dette tatt inn i fagområdet Kropp,

bevegelse, mat og helse. I fagfornyelsen for grunnskoleopplæringen vil temaet Folkehelse og livsmestring ta opp spørsmål knyttet til respekt for andres grenser. Gjennom opptrappingsplanen gjennomføres det nå en rekke tiltak for å styrke kompetansen i tjenesteapparatet. Det utvikles bl.a. en felles nasjonal kompetansestrategi mot vold og overgrep.

Samarbeidet mellom tjenestene kan være utfordrende, og særlig gjelder det de ulike reglene om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt. De kan være til hinder for informasjonsutveksling. Jeg har igangsatt flere arbeider for å løfte denne problemstillingen. Forvaltningslovutvalget er ett. I tillegg har Stortinget vedtatt nye bestemmelser om opplysningsplikt til barnevernet. En utredning av de ulike reglene om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt er også på trappene.

Etter min vurdering bør det ikke settes i gang noe ytterligere arbeid på dette området. Representantenes forslag vil kreve omfattende utredninger og i stor grad tangere arbeid som er i gang eller planlagt. Når det gjelder forslaget om å revidere og tydeliggjøre helsepersonelloven § 25, har jeg fått opplyst av helse- og omsorgsministeren at hovedutfordringen ikke er mangel på rettslig adgang til å formidle opplysninger mellom samarbeidspartnerne, men at de ansatte i etaten ikke alltid kjenner til eller forstår regelverket. Kunnskapsheving bør derfor ha prioritert.

Avvergingsplikten i straffeloven § 196 gir et viktig argument for å gå videre med taushetsbelagte opplysninger. Likevel er det mye som tyder på at langt flere tilfeller hvor barn blir utsatt for vold, skulle vært meldt til nødstatene. Vi vil nå vurdere nærmere hvordan man enten gjennom endring av bestemmelsene eller på annen måte best kan sikre bred kunnskap om og forståelse av avvergingsplikten.

Et velfungerende tverretatlig samarbeid er avgjørende for å kunne gi god bistand til utsatte og avdekke vold og overgrep. Viktige samarbeidsmodeller er Statens barnehus, de nye støttesentrene for utsatte og Prosjekt November på Stovner politistasjon.

Når det gjelder forslag om partsinnsyn, har jeg fått opplyst av barne- og likestillingsministeren at spørsmålet om partsinnsyn og informasjonsplikt i barnevernsaker vil bli vurdert i arbeidet med en ny barnevernlov. Reglene om unntak fra partsinnsyn i barnevernssaker er nærmere omtalt i et nytt rundskriv fra 2017 om saksbehandling i barnevernet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Maria Aasen-Svensrud (A) [20:58:05]: Kan statsråden garantere at den krevende ressursituasjonen i politidistriktene ikke vil gå på bekostning av tilbudet til

og oppfølgingen av barn som utsettes for vold og overgrep, og det arbeidet som gjøres ved barnehusene?

Statsråd Tor Mikkel Wara [20:58:21]: De sakene som er avdekket av politidistriktene, vil jeg si er et direkte resultat av nærpolitireformen. En av de virkelig store fordelene med det vi har gjort, er at man kan samle kompetanse, erfaring og ressurser. Dette er en type overgrep, en type kriminalitet, som man i det gamle politiet sannsynligvis ikke hadde kompetanse til å etterforske. Den opprullingen av saker som vi ser, utløser stadig nye saker – vi vet ennå ikke hvor omfattende dette er. Derfor tror jeg det var veldig riktig at nærpolitireformen ble fulgt opp av en så kraftig økning av bemanning og midler. Dette er noe av det som nærpolitireformen virkelig viser sin berettigelse gjennom.

Petter Eide (SV) [20:59:29]: Flere politidistrikt har i løpet av denne høsten og vinteren varslet om en alarmerende utvikling når det gjelder anmeldelser av vold og overgrep mot barn. Det var en så stor økning i dette at politiet flere steder så seg nødt til å henlegge mange saker på grunn av kapasitetsutfordringer. Hva er justisministerens løsning på dette?

Statsråd Tor Mikkel Wara [20:59:54]: Gjennom de styringssignalene som gis, er overgrep mot barn høyt prioritert. Det skjer både gjennom bevilgninger, som det tilligger Justis- og beredskapsdepartementet å sørge for, gjennom tildelingsskriv til Politidirektoratet og ikke minst gjennom Riksadvokatens direktiver. Dette er saker som skal prioriteres.

Det må også sies at det avdekkes flere saker enn man kanskje kunne ane, som representanten Eide helt korrekt sa. Det er ikke nødvendigvis fordi det er flere saker, men fordi politiet faktisk klarer å avdekke flere saker. Når man så får omtale av disse sakene, utløser det nye anmeldelser og nye rapporter. Vi aner ikke omfanget, men det er veldig viktig at dette fortsatt har en så høy prioritet som det har.

Petter Eide (SV) [21:00:42]: Kan justisministeren garantere at han vil foreslå et krafttak for å endre denne situasjonen i statsbudsjettet for 2019?

Statsråd Tor Mikkel Wara [21:00:54]: Det er få sektorer som har hatt en så kraftig vekst som politiet, både i form av penger og i form av bemanning. Jeg kan selvfølgelig ikke si hva som kommer i det neste statsbudsjettet. Den debatten får vi ta til høsten.

Elise Bjørnebekk-Waagen (A) [21:01:22]: Den forrige handlingsplanen mot vold i nære relasjoner gikk ut i fjor. Allikevel har ikke regjeringen kommet med en ny plan. På regjeringens egen nettside kan vi lese at hand-

lingsplanen inneholder konkrete tiltak, statusrapporter og oppfølging. Planen, som regjeringen roser, har gått ut på dato. Arbeiderpartiet har fremmet forslag om en ny plan. I Dagbladet kan vi lese representanten Hoksruks kommentar:

«Jeg har, i motsetning til Arbeiderpartiet, ikke troen på at målet må være flest mulig papirmøller (...).»

Da er mitt spørsmål til statsråden: Deler han representanten Hoksruks mening om at en forpliktende handlingsplan for bekjempelse av grov kriminalitet mot bl.a. barn er å anse som en papirmølle?

Statsråd Tor Mikkel Wara [21:02:21]: Jeg tror at redskapet handlingsplan/opptrappingsplan ofte er et godt virkemiddel for å prioritere og øke bevisstheten. Men resultatet kommer først når man gjennomfører planer. Det er ikke alltid det mest effektfulle å ha en ny plan for å vedta en ny plan. Innimellom kan det være greit å gjennomføre tiltak og prioritere innenfor de rammene man har.

Så er det viktig å huske på at det at noe ikke står i en plan, ikke betyr at politiet, helsevesenet – eller departementet, for den sakens skyld – ikke jobber med disse sakene. Vi har ting som er forbudt i Norge, vi har ting vi skal slå ned på, og det jobber man med hele tiden. Så representanten Hoksrud har et poeng når han sier at det av og til er tid for å handle, ikke for å lage flere planer.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Replikordskiftet er avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Lene Vågslid (A) [21:03:32] (leiar i komiteen): Vald i nære relasjonar er eit tema me har debattert mykje i Stortinget dei siste åra, og me er jo einige om at dette ikkje berre er eit samfunnsproblem, men at det er grov kriminalitet, og at det skal behandlast slik.

Det er ein ting eg er bekymra over, og det er at eit felt som er så alvorleg og så viktig, kan me ikkje slutte å debattere. Ein kan ikkje fordi ein har sete i regjering i nokre år – og det har eg òg vore med på å observere – bli blind for dei utfordringane som er på feltet. Dessverre er det noko me opplever veldig ofte med denne regjeringa, at viss me kjem med kritikk, etterlyser handling, så blir ein tråkka på tærne, for å seie det enkelt, og fornærminga er til å ta og føle på. Det er legitim kritikk at den opptrappingsplanen som regjeringa kom med til Stortinget, ikkje var det Stortinget bestilte. Det er legitim kritikk at han er underfinansiert, og det er eit faktum at han har blitt slakta av mange. Difor meiner eg kritikken er heilt fortent og noko ein burde ta til seg, i staden for å bli – openbert – veldig fornærma.

Eg meiner det er viktig at ein i arbeidet med politireforma sørgjer for at dette feltet ikkje lir under det. Og me er ganske ueinige, trur eg, om at politidistrikta har blitt kraftig styrkte dei siste åra. Tilbakemeldinga frå barnehusa er utvilsam – og det er me einige om – at sakstilgangen har vakse så mykje at ein er nøydd til å fylgje etter med både ressursar og utvikling.

Noreg er i utlandet kjent for barnehusa. Knut Storberget etablerte dei då han sat i regjering. Det er stor einigheit om barnehusa, det var ein stor suksess og viktig for barn si rettsikkerheit. No må me vidare, me må utvikle det vidare. Og dei forslaga me har her i dag, er bl.a. at me ynskjer at barnehusa skal kunne bli ei eiga eining, organisatorisk plassert i politidistrikta, og me må få til ein barnehuslov. Det er ikkje noko som Arbeidarpartiet har kome på i hurten og sturten, men tvert imot noko som barnehusa og mange organisasjonar etterlyser. Eg synest det er synd at det blir stemt ned. Det ville ha vore ein veldig fin måte å vidareutvikle barnehusa på, som me alle er einige om er gode.

Så til slutt dette med ein handlingsplan: Ein kan godt gjere litt narr av det, men det er ei kjensgjerning at eit av dei beste verktøya me i mange år har hatt mot vald i nære relasjonar, har vore dei handlingsplanane – akkurat som regjeringa sjølv skriv på sine nettsider – fordi dei er konkrete, fordi dei blir evaluerte, og dei blir fylgde. Me meiner det hadde vore heilt naturleg å fylgje opp med ein ny handlingsplan når den andre gjekk ut, og me hadde vel eigentleg forventa at det skulle skje. Det kan ikkje kome som noka overrasking på regjeringspartia at me fremjar det forslaget i dag, og eg synest det er synd det ikkje får fleirtal – òg fordi opptrappingsplanen på ingen måte blei det som Stortingets fleirtal i førre periode bestilte av regjeringa.

Frida Melvær (H) [21:06:38]: Det er ingen tvil om at vald og overgrep mot barn og ungdom er høgt prioritert av regjeringa og av veldig mange sektorar i samfunnet vårt. Etter åtte månader i justiskomiteen ser eg at dette er eit sentralt tema i mange av dei instansane som vi møter, både nasjonalt og faktisk òg internasjonalt. Det er eit område vi som politikarar er opptekne av, ulike etatar er opptekne av, og samfunnet generelt er opptekte av. Det handlar om den mest sårbare gruppa vi har i samfunnet, dei som vi er aller mest glad i, og som det for dei fleste av oss er uforståeleg at nokon vil vondt. Det er eit område som rører oss alle sterkt, og det er ei utfordring å greie å ta inn over seg kor stort omfanget av vald og overgrep mot barn faktisk er, og kor grove og omsynslause mange av handlingane kan vere.

Eg har lyst til å framheve at det vert gjort ein fantastisk innsats frå mange hald for å vareta desse barna på best mogleg vis. Alle samtalar med ulike etatar vitnar

om det, men det er likevel eit område som vi aldri kan seie oss nøgde med før vi har hjulpet det siste barnet som lever med bekymringar og redsel for kva kvelden, natta eller morgondagen vil bringe. På mange måtar kan vi seie at samfunnet gjennom mange, mange år har svikta desse barna og ungdomane. No har dei blitt tekne tak i av denne regjeringa. Og eg lurar på om den kritikken som vert sett fram av Arbeiderpartiet her, vitnar om at ein kanskje har hatt dårleg samvit for eigne prioriteringar i si tid.

Opptappingsplanen for å kjempe mot vald og seksuelle overgrep mot barn og ungdom, En god barndom varer livet ut, inneheld 43 prioriterte tiltak og omfattar alle barn og ungdomar mellom 0 og 18 år. Planen er tverrdepartemental, med ei satsing på over 800 mill. kr i 2018. God kunnskap er avgjerande. Kompetansen skal aukast i alle sektorar og tenester for å sikre at overgrep vert oppdaga og stoppa. Planen understrekar dei offentlege etatane sitt særskilde ansvar for å kjempe mot vald og overgrep og for å etablere gode samarbeidsstrukturar på tvers av tenester og sektorar. Tiltaksplanen legg opp til ei styrking av hjelpe- og behandlingstilbodet til valdsutsette for å sikre at dei får individuelt tilpassa oppfølging og behandling. Unge overgripingar er òg omtalte og skal få hjelp, for å førebyggje nye overgrep. Rettstryggleiken til barna vert sikra. Regjeringa prioriterer dette arbeidet høgt og har starta eit omfattande arbeid langs mange spor for å hjelpe barn og unge.

Lise Christoffersen (A) [21:10:06]: I denne saken, som i de fleste andre sakene vi har behandlet om vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner, viser en samlet komité til hvor enige vi alle er om den politiske satsingen på arbeid mot vold og overgrep. Men er vi egentlig så enige? I opposisjon har Arbeiderpartiet fortsatt å fremme forslag mot vold mot barn og vold i nære relasjoner, så nei, vi har ikke dårlig samvittighet for hva vi har gjort før. Vi har fremmet det i form av både representantforslag og budsjettforslag, men de blir med dagens flertall stort sett nedstemt. Unnskyldningen er hele tida at dette er regjeringa allerede i gang med. Men hvis regjeringa er i gang med så mye, hvor blir det da av resultatene? Antall saker har eksplodert. Det går for smått, med både forebygging, koordinering, avdekking, offeroppfølging, etterforskning og domfellelser. Konsekvensene av manglende tempo blir store for barn og andre som utsettes for vold og andre overgrep.

Arbeiderpartiet har derfor fremmet forslag nr. 7:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en ny konkret og forpliktende handlingsplan mot vold mot kvinner og vold i nære relasjoner, som både omhandler barn, voksne, eldre, sårbare grupper og minoriteter, og som bygger på

Europarådskonvensjonen om forebygging av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner, også kjent som Istanbul-konvensjonen.»

Nå gjelder de fleste forslagene i denne saken vold mot barn, mens konvensjonen handler om vold i nære relasjoner generelt og om kvinner spesielt, men det vi vet, er at der det foregår vold mellom voksne, rammer det også eventuelle barn i familien, enten direkte eller ved at de er vitner til vold. Altfor ofte glemmer man å sjekke hvordan barna har det.

Det å ratifisere Europarådskonvensjonen forplikter. Istanbul-konvensjonen ble åpnet for signering allerede i 2011. Norge var raskt ute med å signere, men ratifiseringen gikk det trått med. Det tok hele seks år før vi endelig ratifiserte i 2017, og da først etter en rekke etterlysninger fra Stortingets side.

Men ratifisering er altså ikke slutten på en prosess, det er bare starten. Konvensjonen stiller strenge krav til medlemslandene når det gjelder både kapasitet og koordinering av tiltak på tvers av sektor og offentlige nivåer. Når Barneombudet karakteriserer regjeringas såkalte opptappingsplan mer som en skildring av problemer enn en forpliktende plan, bør regjeringa lytte. Det har regjeringa ikke gjort. Våre forslag i denne saken svarer på konvensjonsforpliktelsene våre på en bedre måte enn regjeringas såkalte opptappingsplan, men de får altså ikke støtte fra regjeringspartiene, ikke engang forslaget om å følge opp tidligere Fremskrittsparti-statsråd Anders Anundsens eget initiativ overfor norske kommuner om å mobilisere de kommunale beredskapsrådene til aktiv innsats lokalt. Da blir det bare ord som står tilbake, ikke handlekraft.

Torhild Bransdal (KrF) [21:13:24]: Vold og overgrep mot våre barn og unge er noe av det mest grusomme som finnes. Vi som politikere har et stort ansvar for å gjøre det vi kan for å beskytte våre barn og unge. Kristelig Folkeparti vil kjempe for et varmere samfunn, et samfunn der barn og unge kan leve et fritt liv uten frykt for å bli utsatt for vold og overgrep.

I forrige periode fremmet Kristelig Folkeparti et representantforslag der vi ba regjeringen legge fram en helhetlig opptappingsplan etter modell fra opptappingsplanen for psykisk helse, som vår tidligere helseminister Dagfinn Høybråten la fram for en tid tilbake. Planen skulle sikre en tverrfaglig bredde i tiltakene, god samordning mellom ulike etater og aktører og ikke minst sikre en langsiktig forpliktelse til økt finansiering og øremerking av midler. Et samlet storting støttet forslaget fra Kristelig Folkeparti.

Det er godt kjent at Kristelig Folkeparti var skuffet da regjeringen kom tilbake til Stortinget med sitt forslag til opptappingsplan. Proposisjonen var en god beskrivel-

se av dagens situasjon, men den var langt fra forpliktende, og spesielt ikke økonomisk. Men i motsetning til Arbeiderpartiet og Senterpartiet, som ikke ville forhandle om noe, valgte Kristelig Folkeparti å gå inn i saken og jobbe for et bedre resultat. Vi mente at det hastet med å få på plass tiltak for å forebygge og avverge overgrep mot barn. De fleste av forslagene som Arbeiderpartiet fremmer i saken vi debatterer her i dag, er allerede vedtatt.

Jeg vil vise til fellesmerknaden fra Høyre, Kristelig Folkeparti, Venstre og Fremskrittspartiet som er gitt i en uttalelse fra familie- og kulturkomiteen i innstillingen til justiskomiteen. Her understreker flertallet at regjeringen, i forbindelse med framleggelse av statsbudsjettet for 2019, legger fram en rapport som skal danne grunnlag for vurderingen av de økonomiske behovene knyttet til bekjempelse av vold og overgrep i planperioden. Dette er viktig. Vi må vite klart hvilke tiltak som trengs, og vi må sikre at vi bevilger nok midler. Jeg ser fram til å få denne rapporten på bordet.

Kristelig Folkeparti vil derfor ikke stemme for alle forslagene i dag. Vi avventer statsbudsjettet til høsten og har store forventninger til både rapporten og budsjettforslaget regjeringen legger fram.

En god barndom varer livet ut, men dessverre er det også sånn at en vond barndom kan vare i generasjoner. Vi må derfor jobbe sammen og gjøre det vi kan for å hjelpe flere barn.

Jeg vil melde at Kristelig Folkeparti vil støtte forslag til vedtak II, III og X i innstillingen. Vi støtter ikke det forslaget fra Arbeiderpartiet om handlingsplan mot vold i nære relasjoner. Bakgrunnen for det er at tiltakene i handlingsplanen mot vold i nære relasjoner, som gikk ut i 2017, har regjeringen lovet å følge opp og konkretisere i opptrappingsplanen mot vold og overgrep.

Tuva Moflag (A) [21:16:46]: Kampen mot vold og overgrep har vært en hjertesak for meg i mange år, bl.a. gjennom den tidligere jobben min i Redd Barna. Derfor er jeg glad for å være medforlagsstiller til dette representantforslaget med en rekke offensive og konkrete forslag.

For å forhindre overgrep mot barn må det systematisk innsats til på tvers av ulike sektorer. Det trengs mer kunnskap og kompetanse, det trengs gode rutiner, og det trengs behandlingstilbud i helsetjenesten for både overgripere og dem som har vært utsatt for overgrep.

Det forebyggende arbeidet er en helt essensiell del av arbeidet med å bekjempe overgrep mot barn. Forebygging er bedre og billigere enn å reparere, derfor må det forebyggende arbeidet forsterkes. Og når det kommer til vold og overgrep, kan vi nesten ikke få begynt tidlig nok. Målet må være en nullvisjon for vold og overgrep mot barn og ellers i samfunnet. De langsiktige konsekvens-

ne av overgrep i barndommen kan være svært vanskelig å bære for enkeltmennesket.

Dessverre er det mange arenaer som kan være farlig for barn – arenaer som skulle vært trygge. For å forebygge og forhindre overgrep må vi aller først erkjenne at overgrep skjer. Og de aller fleste overgrep begås av en barnet kjenner godt. Det kan være mamma eller pappa, læreren eller treneren. Det er også ekstremt viktig å ha med seg at en stor andel av seksuelle overgrep begås av andre barn. Det er ikke sikkert det er monsteret under sengen lillesøster er redd for. Det kan være storebror på naborommet. Og her vet vi at behandlingstilbudet ikke er godt nok.

For å oppnå gode resultater trengs det også kunnskap hos ansatte som jobber tett på barn hver dag, det trengs kunnskap blant ansatte i helsetjenesten – og ikke minst hos barna selv. I forslaget vårt ber vi derfor regjeringen sørge for at arbeidet med grensesetting gjennomsyres det helhetlige arbeidet i barnehager og skoler. Dette er viktig som en del av det langsiktige forebyggende arbeidet med å bekjempe overgrep. Vi ber om at det iverksettes konkrete tiltak for å øke kunnskapen om vold og overgrep blant barna, selv i barnehager og på skoler.

Mary-Ann Oshaug ved Incestsenteret i Vestfold har vært en pioner i arbeidet med tidlig forebygging i barnehager og er en inspirasjon i kampen mot vold og overgrep. Hun fortjener en takk – også fra Stortingets talerstol – for det formidable arbeidet hun har gjort på dette feltet.

Gjennom årenes løp har vi også sett mediasaker om overgrep som har skjedd mens barna har vært i enten barnehage eller på skole, noe som understreker hvor viktig det er at kampen mot vold og overgrep også forankres hos politisk og administrativ ledelse i kommunene. Som tidligere ordfører i Ski er jeg stolt av arbeidet vi satte i gang der – fagdager for ansatte, bevissthet og rutiner for samvær med barna, dør med glass i til alle stellerom i barnehagene og undervisningsopplegg for barn i både barnehage og skole er eksempler på tiltak som ble iverksett.

Jeg er glad for at Arbeiderpartiet setter denne viktige saken på dagsordenen – lokalt og nasjonalt.

Petter Eide (SV) [21:19:59]: Vi behandler nå en veldig, veldig viktig sak. Dette handler historisk om et politisk miljø som her har vilje til å gripe inn i privatsfæren og regulere hvordan familiemedlemmer oppfører seg mot hverandre. Historisk er ikke det opplagt, for privatsfæren i familien har lenge vært et område som politikkens og jussen ikke skulle ha noe med. Bare tenk på det: Forbudet mot fysisk avstraffelse av egne barn kom i 1972, mens det i flere hundre år hadde vært forbud mot at voksne mennesker skulle utøve vold mot hverandre.

Barna var rettsløse helt fram til 1970-tallet. Begrepet «husbråk» henger fortsatt igjen. Det er fortsatt politifolk i dag som ikke går inn i familier, fordi de mener at den volden som utøves internt i en familie, er familiens eget ansvar. Familiemedlemmer har tradisjonelt hatt dårligere beskyttelse mot vold innad i familien enn mot den som kommer utenfra. Overgripere i familien har ikke blitt tatt så hardt på. Nå slår derimot en samlet justiskomite fast og holder fast at – og denne setningen er ganske sterk:

«å avverge vold og overgrep mot barn er en av de viktigste politiske oppgavene samfunnet kan gjøre».

Det er nesten så jeg leser det en gang til – «å avverge vold og overgrep mot barn er en av de viktigste politiske oppgavene samfunnet kan gjøre».

Ja, kanskje vi mener det er viktigere enn jernbane, sykehus, forsvar, tiltak mot klimaendringer? Jeg vet ikke hva som egentlig er ment og ligger bak det, men det er et tydelig uttrykk for noe som er veldig viktig.

Er det noe vi politikere virkelig burde miste nattesøven av, er det å ikke virkelig stå på for å beskytte barn. Vi kan altså ikke være ivrige nok. Vi kan ikke være utålmodige nok. Vi er enige om problemet. Vi er enige om hovedretningen, men vi skiller lag når det gjelder hvor offensive vi kan være.

Det er lagt fram en rekke forslag med mål om å styrke beskyttelsen av barn. Og på tross av at også regjeringspartiene var med på den fantastiske formuleringen som jeg har lest to ganger, vil de ikke styrke politidistriktene for at de skal nå fristen for tilrettelagte avhør. De vil ikke styrke barnehusene, som foreslått. De vil ikke sikre ytterligere undersøkelser av barn i barnehusene. De vil ikke styrke overgrepsmottakene. Og de vil ikke styrke behandlingstilbudet for overgripere. Altså: På tross av at man står bak en fenomenal formulering, er det en rekke ting som regjeringspartiene her stemmer ned.

Vi står altså overfor et utrolig alvorlig samfunnsproblem, men regjeringspartiene viser ikke utålmodighet. De lener seg fornøyd tilbake og henviser til det arbeidet regjeringen allerede gjør. Det er ikke nok.

Elise Bjørnebekk-Waagen (A) [21:23:06]: Vi er mange som bryr oss, og som ikke godtar at barn opplever vold og overgrep. Vold og overgrep i nære relasjoner er ikke en privatsak. Som politikere har vi et særskilt ansvar for saken som vi behandler i dag. Den omhandler de mest sårbare blant oss, de som trenger oss aller mest. Og hvis vi ikke er her for dem, kan jeg ikke skjønne hvorfor vi er her.

Til saken har Arbeiderpartiet fremmet forslag om en ny, konkret og forpliktende handlingsplan. For det helhetlige arbeidet er det synd at regjeringen ikke har fulgt opp med ny handlingsplan etter at den forrige gikk ut i

fjor. Etter min mening bryter det med Fremskrittspartiets mange løfter om å prioritere offeromsorgen. De konkrete og forpliktende tiltakene i den forrige handlingsplanen har vært avgjørende for å sørge for at det jobbes godt og systematisk med å styrke arbeidet mot vold i nære relasjoner. Regjeringen skriver det så godt på sine egne nettsider. Handlingsplanen skiller seg fra mer generelle planer og meldinger og fra opptrappingsplanen. Den har konkrete tiltak som regjeringen blir vurdert etter ut fra statusrapporter.

Uten en handlingsplan blir man stående igjen med en visjon, et mål, et endepunkt uten holdepunktene, rettesnoren og garantien for at vi faktisk kommer dit vi skal. Det kan vi ikke godta. Det å investere i arbeidet er lønnsomt. Vold og overgrep koster samfunnet mellom 4,5 mrd. kr og 6 mrd. kr årlig, i tillegg til all menneskelig lidelse. Arbeidet bør intensiveres, ikke nedprioriteres.

I statsbudsjettet var forskjellene påfallende. Der regjeringen styrket feltet med 54 mill. kr sammenlignet med fjoråret, kom Arbeiderpartiet med en styrking på 718 mill. kr. Det sier noe om viljen til å bruke penger på forebygging og offeromsorg. Blant flere temaer velger regjeringen her å slå seg på brystet, lene seg tilbake og vise til opptrappingsplanen som av Barneombudet ble beskrevet som en problemskildring. Det synes jeg er påfallende skuffende. Det er lett å si at man synes det er forferdelig, si uff, skrive taler og leserbrev, men det hjelper ingen. Det som hjelper, er ressurser og konkrete tiltak. Derfor har Arbeiderpartiet fremmet forslag i dag.

Guro Angell Gimse (H) [21:26:22]: Overgrep på nett har blitt den nye kriminaliteten, og her må vi finne noen løsninger. Jeg har lyst til å fortelle dere om et besøk som justisfraksjonen til Høyre var på i går hos Trøndelag politidistrikt i Trondheim. Der møtte vi politiadvokat Marianne Heier, som har utviklet spennende, nye ideer om hvordan overgrep på nett bedre kan bekjempes. Hvert år er det ca. 1 000 trøndere som laster ned og deler bilder og film av seksuelle overgrep mot barn. Politiet i Trondheim monitorerer denne datatrafikken. De som holder på med dette, kan forvente seg et besøk på døren av politiet.

De har laget et risikovurderingssystem i Trondheim, der personer som vurderes å ha en høy risiko, som faktisk har tilgang til barn, og som man vurderer kan foreta et overgrep, straffefølges. Så er det de 70 pst. andre, som vurderes å være nybegynnere og i lav risikosone. De tilbys da oppfølging og hjelp i psykiatrien – et nytt og helt unikt behandlingsopplegg som St. Olavs hospital har utviklet på Brøset.

Det ene sporet blir et slags hurtigspor, hvor målet er tidlig intervensjon og økt oppdagelsesrisiko i saker som man normalt ikke hadde hatt kapasitet til å gå inn i. Her

er politiet og psykiatrien i Trøndelag framoverlent og løsningsorientert innenfor en sakskategori som har et enormt omfang.

Forrige uke var hele justiskomiteen i London, og der møtte vi National Crime Agency, som fortalte om akkurat de samme problemene. Det er så mange over hele verden som driver og laster ned og deler bilder av barn som det utføres overgrep på, at det synes nesten uoverkommelig å bekjempe det.

Jeg tror at det er mange tiltak som må på plass for å greie å bekjempe dette, men jeg tror Trondheim er inne på noe. De som blir kontaktet av politiet i Trondheim, sier at de er veldig takknemlig for at de ble stanset – så lenge de har vært på et lavt nivå i aktiviteten sin.

Dette arbeidet, som har skutt fart, har skjedd under politireformen. Det er egne avdelinger som nå er opprettet for arbeid mot seksuelle overgrep. Det tenker jeg allerede har gitt en effekt som gjør at vi kan greie å bekjempe kriminalitet på en annen måte.

Kari Henriksen (A) [21:29:35]: Det er ingen tvil om at den planen regjeringa la fram, var underfinansiert. Den omfattet ikke alle grupper, og den var for lite forpliktende. Det var ikke det Stortinget ba om. Stortinget ville ha en plan som var offensiv, som hadde nok ressurser, og som pekte tydelig på hvem som hadde ansvar for tiltakene.

I dag kommer Arbeiderpartiet med et løst forslag. En av grunnene til at vi legger fram det forslaget, er at i den opprinnelige planen var heller ikke eldre og folk som var under det offentliges omsorg, med. Så mange som opptil 70 000 eldre utsettes for vold og overgrep, og de fleste voldshendelsene skjer hjemme og utføres av nære pårørende. Men også vold begått av ansatte i omsorgssektoren er en realitet. En undersøkelse fra Trøndelag ved forsker Wenche Malmedal ved NTNU viste at så mye som 87 pst. av de sykehjemsansatte selv oppga å ha forsømt, krenket eller begått overgrep mot eldre på institusjon.

Malmedal uttaler til Sykepleien at i et så stort omfang bør man diskutere om det kan klassifiseres som brudd på menneskerettighetene, og det var i 2014. Så disse tallene var klare da regjeringa leverte sin plan der de eksplisitt utelot eldre. Det er en forsømmelse. Det er også en forsømmelse at ikke regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti i dag velger å støtte forslaget fra Arbeiderpartiet.

Hva er realitetene? Realitetene er at en tredjedel av kommunene har handlingsplaner mot vold, og en fjerdedel av disse har inkludert eldre i sin handlingsplan. Det betyr at i Norge i dag er det rundt 35 kommuner som har konkrete planer for hvordan de kan forebygge vold mot eldre, hjelpe dem til å fortelle og skjerme dem

fra fortsatte voldshandlinger og overgrep. Det er tall vi ikke kan være bekjent av i Norge i 2018. Nå er det snart ni år siden de første rapportene om vold mot eldre kom.

Regjeringa viser til at problemstillingen er beskrevet i bl.a. en stortingsmelding knyttet til mennesker med utviklingshemning. Det litt paradoksale der er at i den meldingen pekes det på handlingsplanen mot vold og overgrep, som regjeringa Stoltenberg la fram. Denne regjeringa vil altså nå ha slutt på handlingsplaner. De mener det er godt nok. De skryter av 800 mill. kr i satsing. Vel, på vårt område er det 5 mill. kr på Barne- og likestillingsdepartementets budsjett som er nye, friske penger til satsingen mot overgrep i 2017. Det holder ikke.

Presidenten: Fleire har ikke bedt om ordet til sak nr. 14.

Sak nr. 15 [21:32:44]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Pollestad og Trygve Slagsvold Vedum om ikke å innføre nytt gebyr for skifteattest (Innst. 315 S (2017–2018), jf. Dokument 8:144 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske frå justiskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve høve til fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Maria Aasen-Svensrud (A) [21:33:34] (ordfører for saken): Justiskomiteen har hatt til behandling representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Pollestad og Trygve Slagsvold Vedum om ikke å innføre nytt gebyr for skifteattest. Det foreslås i representantforslaget at Stortinget ber regjeringen stanse arbeidet med forslaget om å innføre gebyr på utstedelse av skifte- og uskifteattester og på utstedelse av fullmakt til å disponere over bo av mindre verdi.

Justis- og beredskapsdepartementets utsendte høring omhandler et forslag om å innføre et gebyr for domstolenes utstedelse av skifte- og uskifteattester og ved tingrettens utstedelse av fullmakter til å disponere over bo av mindre verdi. Høringsnotatet omhandler et forslag om å innføre et slikt gebyr fra 1. juli 2018, og gebyret er omtalt i Justis- og beredskapsdepartementets budsjettproposisjon for 2018.

Sakens kjerne er at dersom ektefelle, samboer eller foreldre dør, må arvingene ha skifteattest for å kunne overføre den avdødes verdier til seg selv. Dette gjelder fast eiendom som bolig. Så langt har det vært gratis for privatpersoner å få en slik attest, men nå vil regjeringen legge et gebyr på denne tjenesten. Regjeringen foreslår at det skal koste folk som nylig har mistet en av sine nærmeste, 1 150 kr å få attesten. Dette utgjør til sammen 40 mill. kr i året. Da dette forslaget kom fra regjeringen, førte det til sterke reaksjoner i denne salen da statsråden møtte i spørretimen. På den ene siden velger denne regjeringen å gi store skatteletter til de aller rikeste, og på den andre siden velger den samme regjeringen med Fremskrittspartiet i front å innføre nok et gebyr som vil treffe folk flest – et gebyr som vil ramme dem som står i sorg etter tapet av sine nærmeste.

I statsrådens svarbrev til komiteen av 9. april 2018 framholder statsråden rimeligheten ved at det betales et gebyr som tilsvarer utgiftene det offentlige påføres ved slike myndighetshandlinger, og at ressursbruken ved slike utstedelser ikke er av ubetydelig karakter. Statsråden peker i det videre på sammenlignbare gebyr og at han ikke ser avgjørende argumenter for at gebyrene som er omtalt i representantforslaget, bør stilles annerledes enn disse.

Statsråden viser i det videre til perspektivmeldingen for 2017, at det varsles at handlingsrommet de nærmeste årene vil bli mer begrenset, og at det må tas i betraktning hvordan norsk tjenesteyting bør finansieres i framtiden.

Komiteens flertall er ikke enig i denne vurderingen fra statsråden og ønsker ikke å påføre mennesker i sorg nok en utgift, et gebyr. Dette er ikke den rette måten å spare penger på. Jeg legger også til grunn at uttalelsene som har kommet fram i media fra Kristelig Folkeparti, fremdeles gjelder, og at vi dermed kan anta at det er et flertall imot dette forslaget i Stortinget.

Til orientering vil Arbeiderpartiet legge inn midler i revidert nasjonalbudsjett som synliggjør at vi ikke ønsker å ta inn dette gebyret.

Peter Frølich (H) [21:37:04]: Det er som saksordføreren sier helt riktig, at dette er et spørsmål som tas i RNB, og det er vel ikke et sjokktips om jeg sier fra denne talerstolen at dette gebyret kanskje aldri ser dagens lys. Men vi lar ikke en god anledning gå fra oss til å diskutere vanskelige prinsipielle spørsmål om gebyrer, selvkost og død, og jeg tenkte jeg bare skulle komme med noen tanker om dette likevel.

Det virker nemlig på denne debatten som at det har spredt seg en oppfatning av at det å gå bort skal innebære at man er fri for statens avgifter, skatter og gebyrer. Sånn er det overhodet ikke. Men det har nesten spredt

seg en oppfatning av at dette skal være en form for en umoralsk avgift å komme gående med overfor personer som står oppe i en vanskelig tid.

Jeg har ikke fått dette til å stemme i det hele tatt, og jeg satte meg ned med internett, gikk inn på Google og prøvde å finne ut: Hva koster det å dø i kongeriket? Jeg fant noen eksempler. Det første eksemplet som kom opp, var fra Skedsmo kommune, en rød-grønn bastion. Jeg har hørt at de har hatt rød-grønt styre i over hundre år, så denne lekser med de siste åtte årene osv., gjelder altså ikke der. Der tror jeg det har vært et rød-grønt styre nærmest i hundre år. Hva koster det å dø? Og nå snakker jeg ikke om utgifter til private eller andre aktører. Nå snakker jeg om hva man betaler til kommunale myndigheter for at de skal utføre en tjeneste og dekke selvkost. Nå tar jeg en begrenset variant av en begravelse: leie til kapell: 1 615 kr, kremasjonsavgift: 4 910 kr, nedsettelse av urne: 1 440 kr, forsendelse av urne: 540 kr, fem års leie av grav som en startavgift: 1 550 kr, plante- og stelleavgift: 968 kr, vanningsgebyr: 432 kr – det tror jeg ikke er nødvendig i Bergen, men det er åpenbart nødvendig på Skedsmo – gravstøttegebyr: 1 500 kr. Direktegebyr til Skedsmo kommune for å gå bort er altså over 12 500 kr.

Jeg sjekket saksordføreren hjemkommune, Horten. Der er det åpenbart bedre å bo. Der er gebyrene for en tilsvarende begravelse rundt 8 000–9 000 kr pluss/minus. Det er billigere der altså.

Man klager høylytt i denne sal over at man skal innføre et selvkostgebyr på 1 130 kr for at det offentlige ved staten skal dekke sine egne utgifter. Men hvis et gebyr ved ens bortgang er så prinsipielt forkastelig, kan noen da forklare meg hva forskjellen er på at en kommune dekker sine egne kostnader, og at staten dekker sine egne kostnader gjennom et gebyr? Jeg klarer ikke å se forskjellen.

Hva er egentlig den store prinsipielle forskjellen på et gravstøttegebyr, et skifteattestgebyr, et urnegebyr og et kremasjonsgebyr? Jeg tror svaret rett og slett er at det er upopulært å være for gebyrer, og det er populært å være mot gebyrer. Det burde stå litt høyere på popularitets-skalaen faktisk å ha en logisk og prinsipiell, sammenhengende politikk.

Himanshu Gulati (FrP) [21:41:19]: Jeg har bodd mesteparten av livet mitt i Skedsmo kommune, og om jeg ikke var redd for døden før jeg hørte innlegget til representanten Frølich, så er jeg det i hvert fall nå, spesielt siden hinduer vanligvis blir kremert i tillegg!

Noe av det første som skjedde etter regjeringsskiftet i 2013, var at de fire ikke-sosialistiske partiene gikk sammen om å fjerne arveavgiften. Det har også vært en viktig sak for Fremskrittspartiet i mange år. Arveavgiften var noe som ofte rammet familier uventet, i en tid preget

av sorg, og var en avgift som verken tok hensyn til inntekt eller til disponible midler, og kunne bli ganske høy og derfor en stor byrde. Denne er jeg veldig glad for at vi fjernet etter få måneder i regjering.

Dette står i stor kontrast til et gebyr. Gebyrer er det ganske vanlig at staten krever inn i forbindelse med at kostnader staten har for ulike tjenester, skal dekkes, og også da til selvkost. Selv om mitt parti vanligvis ikke er så glad i nye gebyrer og avgifter, er det stor forskjell på et begrenset gebyr på litt over 1 000 kr og det å ha en arveavgift, som vi hadde i mange år. Jeg kunne ikke la være å le da jeg hørte innlegget fra Arbeiderpartiets representant, all den tid de styrte dette landet i mange år med arveavgiften, som var en langt større belastning og byrde for veldig mange av landets innbyggere enn et enkeltgebyr av en begrenset størrelse.

Jeg vil også si det samme som har blitt nevnt her tidligere: Denne debatten hører nok hjemme i budsjettarbeid, enten det er budsjettforhandlinger eller annet budsjettarbeid. Jeg håper også at det er der det tas. Som representanten Frølich også nevnte: Vi får vente og se om dette gebyret i det hele tatt blir en realitet.

Emilie Enger Mehl (Sp) [21:43:35]: Det er Senterpartiet som er forslagsstiller på dette forslaget, som går ut på ikke å innføre gebyr for skifte- og uskifteattester og når man skal utstede fullmakt til å disponere over bo av mindre verdi. Det er et gebyr som oppstår når noen dør, det er rett og slett et gebyr på døden, og det har fått det berettigede navnet «dødsgebyr» i media.

Hovedårsaken til at vi fremmer dette forslaget om å stoppe innføringen av dødsgebyret, er at det rammer veldig skjevt og er usosialt. Det kan særlig oppleves urimelig i de tilfellene der det er en gjenlevende ektefelle som skal sitte i uskiftet bo. Dette gjelder gebyr på en attest som alle som skal arve og få fullmakt over boet, selv må innhente når en person dør. Det er et gebyr som ikke kan velges bort. Det er en ytterligere økonomisk belastning i en allerede krevende situasjon. Og det er urimelig og strider mot allmennrettsfølelsen at man skal innføre et gebyr på det å dø.

Jeg noterer meg i statsrådens svarbrev til komiteen at begrunnelsen for å innføre gebyret er at det er rimelig at man betaler et gebyr tilsvarende det offentlige utgifter, og at ressursbruken til det offentlige ikke er av ubetydelig karakter. I tillegg peker statsråden på sammenlignbare gebyr og sier at han ikke ser avgjørende argumenter for at gebyrene som er omtalt i representantforslaget fra Senterpartiet, skal behandles på noen annen måte. Men vi mener at dette gebyret må ses på på andre måter enn gebyrpålagte tjenester fra det offentlige.

Jeg kan være enig i at gebyret er forutsigbart, fordi det er jo veldig forutsigbart at ingen lever evig. Men gebyret

tar ikke hensyn til hvilken økonomi man har, og det er et argument som regjeringspartiene selv har brukt for å få fjernet arveavgiften.

Vi er imot innføringen av gebyret, og det må uansett en lovendring til for å få innført det, men det er det ikke gjort vedtak om. Det forslaget er for tiden ute på høring, for øvrig en høring hvor dødsgebyret har fått total slakt. Så at statsråden og regjeringspartiene fortsatt opprettholder forslaget, er uforståelig.

Jeg er glad for at det er flertall i justiskomiteen for å stoppe dødsgebyret. Kristelig Folkeparti har varslet i media at de også vil stå med opposisjonen. Jeg håper at det stemmer under voteringen i dag.

Jeg ser at Høyre og Fremskrittspartiet i merknadene sine har stilt spørsmål ved Senterpartiets troverdighet med tanke på revidert nasjonalbudsjett. Men jeg kan forsikre dere om at vi kommer til å legge inn reversering av dødsgebyret i vårt reviderte nasjonalbudsjett. Så den bekymringen tar vi, og så kan dere heller bekymre dere for hva dere skal gjøre når dere taper saken i Stortinget.

Torhild Bransdal (KrF) [21:47:01]: Det er egentlig ganske talende at jeg må steppe inn som vikar for representanten Kjell Ingolf Ropstad, for han har gått i budsjettforhandlinger. Denne saken er nemlig en del av budsjettavtalen for 2018, og Kristelig Folkeparti er derfor ryddig og forholder seg til regjeringspartiene i denne saken.

Å gjøre det såkalte dødsgebyret til historie før det er innført, er en av Kristelig Folkepartis viktigste saker i de pågående forhandlingene om revidert nasjonalbudsjett.

Kristelig Folkeparti er tilhenger av å bruke avgifter når det har en hensikt: lavere priser på biler som slipper ut lite CO₂, og høyere avgifter på miljø- eller helseskadelig atferd. Dette er også god samfunnsøkonomi. Samtidig har vi vært tydelig på at dødsgebyret vil være usosialt, det rammer alle likt, og det har ingen forebyggende effekt. Det er en avgift som heller bør finansieres av fellesskapet over statsbudsjettet. Det har vært standpunktet vårt, men, som sagt: Denne saken ligger nå i forhandlingene om revidert nasjonalbudsjett, og Kristelig Folkeparti kommer derfor ikke til å støtte noe forslag i denne saken.

Statsråd Tor Mikkjel Wara [21:48:38]: Det betales i dag gebyr for tjenestene domstolene yter ved offentlig skifte. Det er rimelig at brukerne av domstolene ved privat skifte også betaler et gebyr tilsvarende de kostnader staten har ved å utstede skifte- og uskifteattester. Tjenestene er klart definerte myndighetshandlinger, med et visst servicepreg, og statens ressursbruk og kostnader ved å levere tjenestene er ikke ubetydelige.

Stortinget har allerede lagt halvårseffekten av nytt fellesgebyr for domstolens utstedelse av skifteattest, uskifteattest og fullmakt ved bo av mindre verdi inn i statsbudsjettet for 2018. Disse pengene finansierer også Arbeiderpartiets, Senterpartiets og Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjetter, dvs. de partiene som står bak komitéinnstillingen, og som like før jul gjerne ville bruke inntektene gebyret ville gi, på andre gode budsjettformål.

Regjeringen har lojalt fulgt dette opp ved å sende et lovforslag på høring. Etter høringen har jeg kommet til at det ikke lenger er ønskelig å gebyrlegge utstedelse av fullmakter ved bo av mindre verdi ettersom det for disse boene er fare for at et gebyr kan medføre at de ikke blir skiftet, såkalt flytende bo, med de uheldige konsekvensene det kan ha. I tillegg er jeg kommet til at gebyret for uskifteattester bør reduseres til 0,75 R, altså kr 847,50, for å tilsvare nye selvkostberegninger. Dette er tatt høyde for i regjeringens forslag til revidert nasjonalbudsjett.

Gebyrene ved privat skifte vil fortsatt være betydelig lavere enn ved offentlig skifte, som i dag er på 20 340 kr, når domstolene forestår skiftet selv. Når en advokat oppnevnes til bobestyrer, betales bare halvparten av dette gebyret, men advokatutgiftene kommer da i tillegg.

Når det nå ikke foreslås gebyr for fullmakter i bo med mindre verdier, mener jeg at forslaget gir en balansert gebyrregulering sammenholdt med kostnadene ved å levere tjenesten og med de verdiene som ofte ellers finnes i dødsboene.

Det er fremmet et Dokument 8-forslag om at regjeringen skal stanse sitt arbeid med forslaget om å innføre nytt gebyr på utstedelse av skifte- og uskifteattester og fullmakt til å disponere over bo av mindre verdi. Justiskomiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har endret dette til et forslag om at Stortinget ber regjeringen ikke innføre gebyr på utstedelse av skifte- og uskifteattester og fullmakter til å disponere over bo av mindre verdi.

Som nevnt over er det ikke lenger et forslag fra regjeringen om å innføre gebyr for fullmakter for bo av mindre verdi, og effekten av dette er reversert i revidert nasjonalbudsjett. I tillegg har regjeringen allerede fremmet et lovforslag om gebyr for skifteattester og uskifteattester. Forslaget ble framlagt samtidig med revidert nasjonalbudsjett, og Stortinget har foreløpig avsatt 11. juni 2018 til behandling av lovforslaget. Siden gebyrene for skifte- og uskifteattester fortsatt ligger i statsbudsjettet for 2018 med halvårseffekt, anser jeg det som ryddigst at spørsmålet om innføring av gebyrene behandles i sammenheng med revidert nasjonalbudsjett. Det vil der være opp til Stortingets flertall om de vil fastholde sitt standpunkt fra et halvt år tilbake, eller om de går vekk

fra dette standpunktet. Samtidig bør forslaget til alternativ inndekning synliggjøres av de partiene som støtter seg til inntektene fra gebyret i sine budsjettforslag før jul, dersom de nå ikke lenger ønsker å innføre gebyret, slik i alle fall denne komitéinnstillingen kan tyde på.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Maria Aasen-Svensrud (A) [21:52:17]: Mener statsråden det er i tråd med Fremskrittspartiets politikk å innføre et gebyr på død?

Statsråd Tor Mikkil Wara [21:52:27]: Dette er en betaling for en tjeneste – dette er ikke en skatt – på samme måte som det finnes en rekke som er betaling for tjenester, som jeg synes representanten Frølich glitrende redegjorde for. Det er dog en forskjell mellom de betalingene kommunen tar, og dette. Det er at her tar vi ikke betalt for bo av mindre verdi – så dette har kanskje en bedre sosial profil enn det man har i Skedsmo kommune.

Maria Aasen-Svensrud (A) [21:52:57]: Betyr det at jeg kan konstatere at Fremskrittspartiet, som er tuftet på Anders Langes parti til sterk nedsettelse av skatter, avgifter og offentlige inngrep, nå har endret sin politikk totalt?

Statsråd Tor Mikkil Wara [21:53:11]: Slett ikke – dette er ikke en skatt, det er heller ikke en avgift. Det er et gebyr som er betaling for en tjeneste. Det har vi på en rekke områder i samfunnet.

Jeg har heller ikke registrert at Arbeiderpartiet prinsipielt er imot betaling for tjenester, verken i Stortinget eller i kommunene.

Emilie Enger Mehl (Sp) [21:53:47]: Forslaget til regjeringen om å innføre dette dødsgebyret har blitt fullstendig slaktet av alle høringsinstansene. I høringsssvarene vises det til at de aktuelle attestene ikke kan velges bort. Det å gebyrlegge slike tjenester vil føre til ytterligere økonomisk press for personer som allerede står i en veldig vanskelig situasjon i forbindelse med dødsfall. Det beskrives som et urimelig gebyr som strider mot den alminnelige rettsfølelsen. Jeg regner med at regjeringen har avholdt høring for en grunn – nettopp for å få relevante innspill fra forskjellige samfunnsaktører om konsekvensene av det å fremme et forslag om gebyr, så man kan justere kursen hvis man er på feil vei.

Men hva er årsaken til at statsråden ikke vil lytte til høringsinstansene når det kommer så tydelige beskjeder om at innføring av gebyret er urimelig?

Statsråd Tor Mikkil Wara [21:54:44]: På vanlig måte som ved alle andre høringer, så vurderer vi hø-

ringsuttalelsene – hva er fornuftig og hva er godt. Vi tar hensyn til dette og har bl.a. justert noe her. Dette er et gebyr som på ingen måte er nytt, det finnes allerede for rettstjenester i dag, og det er helt rimelig at man finner en selvkostdekning også på dette området.

Det interessante er at jeg ikke har registrert at Senterpartiets representanter er imot betaling for tjenester, heller ikke i kommunene når mennesker dør.

Emilie Enger Mehl (Sp) [21:55:24]: Vi mener det er usosialt å innføre et slikt gebyr som rammer alle likt, uansett hva slags økonomisk bakgrunn de har, og som innføres i en veldig vanskelig fase av livet. Avgifter, f.eks., kan brukes til å regulere atferd og avgiftsbelegge forbruk, men det er umulig å regulere bort døden. Den skjer alle uansett, og da velger regjeringen heller å innføre et gebyr som rammer personer uavhengig av om de er millionærer eller ikke har en krone på bok.

Den forrige replikanten var inne på at Fremskrittspartiet markedsfører seg som partiet som vil redusere skatter og avgifter for vanlige folk. Er det slik nå at så lenge man reduserer skatter og avgifter, kan man fritt innføre nye gebyrer som rammer folk flest, likt, uavhengig av deres økonomiske bakgrunn?

Statsråd Tor Mikkel Wara [21:56:16]: Dette synes jeg er et helt rimelig gebyr, men jeg merker meg også at representanten fra Senterpartiet overhodet ikke vil kommentere om Senterpartiet nå har tenkt å reise rundt i kommunestyrene for å fremme forslag om å avvikle alle former for betaling for gravferdstjenester, og som bør ha akkurat samme begrunnelse som dette. Men det finnes én forskjell: Hvis boet er lite, pålegges det ingen gebyr. Da vil jeg si at det er en fair måte å vurdere om gebyret skal betales, eller ikke.

Emilie Enger Mehl (Sp) [21:56:48]: Ingen tror det ikke medfører noen kostnader når noen dør, men det er ingen grunn til å gjøre situasjonen vanskeligere enn den allerede er. Representanten Frølich nevnte i sitt innlegg eksempler fra et par kommuner. Hvis vi tar Horten, som ble brukt som eksempel og hvis jeg husker rett, hvor det koster omtrent 8 000 kr i avgifter til kommunen, så vil dette gebyret utgjøre mer enn 10 pst. økning i prisen man får – en ikke ubetydelig sum for veldig mange. Og, som vi har vært inne på flere ganger, dette gebyret rammer alle, uavhengig av hvilken situasjon de står i.

Jeg vil igjen spørre statsråden: Har statsråden blitt en forkjemper for gebyrer til erstatning for skatter og avgifter? Har han ingen forståelse for at dette gebyret rammer usosialt når noen dør?

Statsråd Tor Mikkel Wara [21:57:41]: Dette gebyret betales i all hovedsak av arvinger eller av dem som overtar boet, dersom det er noe igjen i boet. Dette er ikke en skatt og ikke en avgift, men betaling for en tjeneste som ytes helt konkret, som representanten er klar over. Domstolene tar seg betalt for tjenester på veldig mange andre områder i samfunnet, av folk som kanskje har havnet i situasjoner de ikke ønsker å være i, for man ønsker som oftest ikke å oppsøke en domstol, uansett.

Jeg konstaterer at representanten unngår – igjen – å fortelle om Senterpartiet har tenkt å foreslå å avskaffe de gebyrene i kommunestyrene rundt omkring i landet.

Presidenten: Replikkordskiftet er avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Lene Vågslid (A) [21:58:38] (leiar i komiteen): Eg synest det er noko spesielt at statsråden i replikkordskiftet stiller spørsmål til replikanten. Eg meiner at statsråden heller burde fokusere på å svare på dei spørsmåla han får i Stortinget.

Det er sånn her at Kristeleg Folkeparti no er tydelege på at dette vil dei ta i RNB-forhandlingane. Det er forståeleg. Det som er skuffande, er at ein heilt klart har gjeve eit inntrykk til media, bl.a. Vårt Land, fleire gonger av at Kristeleg Folkeparti skulle stoppe dette gebyret. Eg meiner det hadde vore meir reieleg å seie: Me skal forhandle om det, og så får me sjå på utfallet.

Så synest eg at opplistinga til Peter Frølich er interessant og viser at det kostar ein del å dø i Noreg i dag, og at det er litt ulikt mellom kommunane. Men eg synest det er eit litt snodig resonnement, at me då kanskje frå starten si side skal leggje på bitte lite grann meir. Der synest eg representanten frå Senterpartiet i replikkordskiftet svara glimrande, at i f.eks. Horten kommune ville det representere ein auke på 10 pst. for dei som skal betale dette gebyret.

Eg registrerer òg at ingen representantar frå Høgre eller Framstegspartiet står her oppe og omfamnar dette med kjærleik og iver – og det kan eg jo forstå – men ein brukar heller tida på å snakke om andre saker. Ein kan jo, viss det er slik at Høgre har oppdaga at dette er verre på kommunalt nivå, lure på om ein då kanskje går inn for å gjere det statleg i staden.

Me ser fram til behandlinga av revidert nasjonalbudsjett. Ein treng ikkje vere bekymra for Arbeidarpartiet – me leikar ikkje budsjett, me legg inn pengar til dei tiltaka me skal, og me kjem derfor til å leggje inn pengar for at dette gebyret ikkje skal hentast inn.

Så håpar eg verkeleg at Kristeleg Folkeparti kan stå ved det dei har sagt, at dei vil lykkast i forhandlingane, for eg hadde eigentleg forventa at me i dag under vøringa i denne saka hadde fått avgjort at me ikkje vil inn-

føre det. Då hadde me sloppe å behandle den lovproposisjonen som er send til justiskomiteen – lovleg seint, må eg merke, me hadde ikkje vore pålagde å behandle denne saka, for ho kom etter fristen. Men då får me vente og sjå kva me får til. Arbeidarpartiet er i alle fall tydelege på at dette gebyret synest me ikkje at folk skal måtte betale.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 15.

Den reglementsMESSIGE tida er omme. Presidenten føreslår at møtet held fram til sakene på dagens kart er ferdighandsama. – Det er vedteke.

Sak nr. 16 [22:01:28]

Innstilling frå justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Petter Eide, Audun Lysbakken, Karin Andersen, Kari Elisabeth Kaski, Freddy André Øvstegård og Arne Nævrå om å avslutte arbeidet til utvalget som skal vurdere endringer i beredskapslovgivingen (Innst. 314 S (2017–2018), jf. Dokument 8:156 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske frå justiskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve høve til fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Frida Melvær (H) [22:02:38] (ordførar for saka): Denne saka omhandlar eit representantforslag frå SV, der forslagsstillarane opprinneleg oppmoda Stortinget om å be regjeringa avslutte arbeidet til utvalet som skal vurdere endringar i beredskapslovgjevinga. Forslaget har sin bakgrunn i at regjeringa 9. februar i år sette ned eit offentleg utval som skal vurdere endringar i beredskapslovgjevinga. Utvalet er omtalt i Meld. St. 10 for 2016–2017, Risiko i et trygt samfunn, som vart behandla i førre stortingsperiode.

Frå regjeringa si side vert det vist til at det kan oppstå behov for å kunne agere raskare og meir fleksibelt frå myndigheitene si side for å handtere kritiske situasjonar på ein betre måte enn det lovar og reglar gjev rom for i dag. Utvalet har m.a fått som mandat å sjå på om regjeringa bør ha moglegheiter til å supplere eller gjere unnatak frå lovgjeving og til midlertidig å suspendere eller

modifisere elles lovpålagte rettar i ekstraordinære situasjonar.

Forslagsstillarane viser til merknader i Innst. 326 S for 2016–2017, jf. Meld. St. 10 for 2016–2017, Risiko i et trygt samfunn, der fleirtalet i dåverande justiskomitee oppmoda regjeringa til ikkje å setje ned eit utval som skulle vurdere ei utviding av beredskapslovgjevinga sitt verkeområde. Denne oppmodinga vart ikkje fremja som forslag, med bakgrunn i at ho ikkje hadde fleirtalet i Stortinget bak seg. Tiltaket vart ståande i meldinga, og det er dette punktet regjeringa nå følgjer opp.

Komiteen har gjennom behandlinga av denne saka i all hovudsak anerkjent regjeringas rett til å setje ned utval og plikta ho har til å følgje opp fleirtalsvedtak fatta av Stortinget. Det er ein viktig og god ting at vi som stortingsrepresentantar trass i usemje i ei sak respekterer og stiller oss bak dei konstitusjonelle rammene som gjeld mellom storting og regjering.

Forslaget frå SV har vorte trekt undervegs i komiteen si behandling, og eg viser difor i det vidare til nytt forslag frå komiteen sitt fleirtal, frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget som no ligg føre i saka, handlar først og fremst om å innskrenke mandatet til utvalet.

Lovgjevinga i ekstraordinære krisesituasjonar kan by på utfordringar av ulik art. Situasjonar kan vere slik at det innanfor gjeldande rett ikkje er tilgang til å treffe nødvendige tiltak, med den konsekvens at det ikkje i tide vil vere mogleg å handtere ein kritisk situasjon på ein tenleg måte. Sånne situasjonar kan medføre eit så stort og brått press på ressursane at det ikkje let seg gjere å oppfylle dei forpliktingane som kviler på myndigheitene. Myndigheitene vil då kunne stå i ein situasjon der den einaste moglegheita for å handtere krisa på ein forsvarleg måte, er å setje dei normale prosedyrane til side.

Eg finn det underleg at forslagsstillarane vel å konkludere i ei så viktig sak før utgreiinga ligg føre. Når forslagsstillarane argumenterer mot endringar i beredskapsloverket, grunnlegg dei det først og fremst med at behovet ikkje er tilstrekkeleg godtgjort frå regjeringa si side. Høgre og Framstegspartiet sine representantar i komiteen vil understreke at utvalet nettopp har som mandat å kartleggje og dokumentere behovet for ei eventuell utvida regulering utover den som finst i dag. Forslagsstillarane krev på den eine sida ei godtgjering av behovet, men på den andre sida ønskjer dei slett ikkje at behovet skal verte greidd ut. I mandatet til utvalet ligg det òg å gjere ei vurdering av eventuelle innvendingar mot ei slik utvida fullmakt og belyse mekanismar som må vere på plass for å forhindre misbruk.

Det er rett og viktig at denne utgreiinga vert gjennomført på eit tidspunkt med ro og ikkje når ein står midt i ei krise. Gjennom utvalet sitt faglege arbeid vil vi

få grundige og gjennomtenkte vurderingar, og vi vil få belyst fleire sider av saka.

Det ligg ikkje til utvalet å konkludere i ei bestemt retning. Regjeringa har heller ikkje på nokon måte førehandskonkludert i denne saka, men ønskjer å få gjort ei vurdering av om vi har dei styringsmekanismane vi treng for effektivt å handtere ein ekstraordinær krisesituasjon på best mogleg måte.

Sidan forholdet til menneskerettar er omtalt både i merknad og i media, vil eg vise til at det i mandatet til utvalet tydeleg er understreka at innhaldet i utgreiinga og eventuelle konklusjonar og vedtak aldri kan stride mot Grunnlova eller internasjonale konvensjonar om menneskerettar.

Eg tek opp mindretalet sitt forslag, som ligg ved i saka.

Presidenten: Representanten Frida Melvær har teke opp det forslaget ho refererte til.

Lene Vågslid (A) [22:07:52] (leiar i komiteen): Dette er jo ikkje ein ny debatt; me hadde delar av dette temaet til debatt òg under behandlinga av Risiko i et trygt samfunn, slik saksordføraren viste til. Fleirtalet i justiskomiteen den gongen var tydeleg på at ein ikkje ønskte at eit slikt utval skulle setjast ned. Men det var òg ein realitet at det ikkje hadde fleirtal i Stortinget. Så regjeringa står fritt til å setje ned det utvalet dei vil, og ein kan heller ikkje meine at det, slik sett, var i strid med noko Stortinget vedtok, men det var i strid med synet til fleirtalet i justiskomiteen.

Arbeidarpartiet meiner framleis at det er ein veldig dårleg idé å gjere det som ligg i mandatet til utvalet, og eg meiner saka er veldig viktig, for det handlar om om ein er villig til å gje ei sektorovergripande fullmaktsførsel i beredskapsloven med sikte på andre ekstraordinære situasjonar enn der riket er i krig, der krig trugar eller der rikets sjølvstende er i fare. Det er ei ganske stor endring, ei ganske stor forskyving av makt. Difor meiner eg det er, til tross for at ein ikkje var einig i SVs opphavlege forslag, gledeleg at me kan ta denne debatten no, for det sender eit veldig tydeleg signal til regjeringa med omsyn til kor Stortinget står i denne saka. Noko her kan sikkert greiast ut, men eg meiner òg at det er eit prinsipielt spørsmål kva ein gjer med å skyve makt frå Stortinget og setje lovar og reglar til side. Det skal svært mykje til.

Det er mange gode grunnar til at ein ikkje bør gjere dette. Me har eksempel frå andre land der ein har innført unntakslovar. Etter f.eks. terrorangrepa i Frankrike har ein erfart at unntakstilstanden har vart ganske lenge etterpå. Og i mandatet som er gjeve til utvalet, har regjeringa eit forslag til ei generell og sektorovergripande fullmakt som gjev heimel for førebels å supplere og om

nødvendig gjere unntak frå gjeldande lovgjeving. Eg vil gjenta at eg meiner det er eit stort og drastisk tiltak, som me ikkje støttar.

Så meiner eg at det òg kjem fram av merknadene at regjeringa skyv flyktnings situasjonen og den krisa me opplevde i 2015, føre seg i denne saka. Det var ikkje beredskapslovgjevinga som var problemet då; det var det at regjeringa ikkje evna å handtere den situasjonen, forstod alvoret for seint og ikkje fekk sett i gang tiltak tidleg nok. Stortinget måtte, på si side, den gongen fatte eit hastevedtak, slik at nødvendige endringar kom på plass så fort som mogleg. Så eg meiner det er vanskeleg å forstå at det skal vere ei god grunngeving for å endre lovverket, som i dag berre kan brukast i krig, om krig trugar, eller om det er alvorlege truslar mot rikets sikkerheit. Det meiner eg rett og slett ikkje heng på greip.

Så meiner eg det sjølv sagt skal vere svært høg terskel for å avbryte eit pågåande arbeid i eit offentlig utval, men samtidig meiner eg at regjeringa bør registrere i alle fall det som er Stortingets mening i saka. Kristeleg Folkeparti var like tydelege som Arbeidarpartiet i førre periode på at det er uaktuelt å gjere det som ein ber dette utvalet sjå på, og eg håpar at Kristeleg Folkeparti kjem til å synleggjere sitt standpunkt under debatten òg i dag, slik at ein kan få gjeve ein klar beskjed frå Stortinget til regjeringa at det å skyve makt på denne måten, gjere endringar i beredskapslovgjevinga slik utvalet har bedt oss sjå på, er det ikkje fleirtal for i Stortinget.

Himanshu Gulati (FrP) [22:11:52]: Jeg mener denne saken har to sider. Det ene er at jeg mener representanten som har fremmet forslaget, har en manglende forståelse for rollefordelingen mellom den lovgivende og den utøvende makt i vårt parlamentariske styresett, uavhengig av hvem som sitter i regjering. Dette er et utvalg satt ned av regjeringen, det er ikke et forslag. Alle eventuelle lovendringer vil jo måtte fremmes på vanlig måte etter at dette utvalget har gjort sin utredning og kommet med sine anbefalinger, og så får regjeringen ta stilling til om de skal følge det opp. Det er regjeringens prerogativ å sette ned denne type utvalg. Jeg mener derfor det er feil av Stortinget å be regjeringen avslutte et utvalg som regjeringen selv har satt ned.

Det andre er sakens innhold, som jeg personlig mener er et stort feiltrinn, og som jeg også mener er uansvarlig. Nå er det mange typer situasjoner som kan oppstå, som gir unntakstilstand. Det kan være naturkatastrofer, det kan være andre typer hendelser. Den vi har friskest i minne, og som også er mye av bakgrunnen for at dette utvalget ble satt ned, er hendelsen nærmest oss: Det var flyktningskrisen, som det ikke er mer enn to-tre år siden, hvor det i løpet av få uker kom 5 500 flyktninger over grensen til Storskog – nesten 200 daglig til det lille

samfunnet med 3 500 innbyggere. Hele Europa, ikke bare Norge, var i en unntakstilstand i noen uker og måneder. Regjeringen ba Stortinget om, og fikk heldigvis støtte til, at det ble vedtatt nødvendige lovendringer veldig raskt for å håndtere den situasjonen.

Det dette utvalget skal vurdere og utrede, og som de ikke har noen fasit på foreløpig, er nettopp å sette oss bedre i stand til å håndtere unntakstilstander som oppstår i framtiden. Det å ikke forberede seg på unntakstilstander, enten det er flyktningstrømmer eller andre typer situasjoner som oppstår, vil jeg mene er uansvarlig. Det er bedre å gjøre jobben nå slik at vi har de hjemlene som trengs for å håndtere akutte situasjoner.

Jeg hørte representanten fra Arbeiderpartiet si at regjeringen ikke håndterte situasjonen som var, på en god måte. Jeg vil mene at utfallet den situasjonen fikk – både hjemlene som ble foreslått raskt og vedtatt i Stortinget, og at situasjon som oppsto i Storskog, ble raskt avsluttet diplomatisk og på andre måter – viste at situasjonen nettopp ble håndtert godt. Men hvis vi nå, i en situasjon hvor det ikke er unntakstilstand, ikke har de nødvendige virkemidlene som trengs for å håndtere denne type situasjoner på nytt, mener jeg at vi ikke følger opp vårt ansvar som ledere.

Emilie Enger Mehl (Sp) [22:15:22]: § 3 i dagens beredskapslov er en konkretisering av konstitusjonell nødrett som bare gjelder ved særdeles alvorlige hendelser. Det er bare når riket er i krig, er truet av krig, eller det er alvorlige trusler mot rikets trygghet og selvstendighet, at regjeringen kan avvike fra loven eller selv gi bestemmelser med lovinnhold. Regjeringen ønsker nå å vurdere en utvidelse av både virkeområdet og terskelen for denne loven, og de har satt ned et mye omdiskutert utvalg som skal vurdere og gi regjeringen tverrsektorielle fullmakter som vil gi dem langt lavere terskel for å tilsidesette Stortingets vedtak i tilfeller som ikke er omfattet av beredskapsloven.

Jeg forstår ønsket om at man vil sørge for raske løsninger når det oppstår vanskelige situasjoner, men Senterpartiet mener at regjeringen ikke har dokumentert eller godtgjort behovet for at regjeringen skal kunne gjøre vedtak med lovinnhold eller se bort fra lovene Stortinget har gitt, i de tilfellene de har nevnt.

Jeg forstår også tanken om å ville tenke sektorovergripende, men jeg mener at i denne saken legger regjeringen opp til altfor vide fullmakter til seg selv på bekostning av Stortinget. Det finnes visse skranker som regjeringen er nødt til å respektere.

Man kan gjerne si at dette er en vanskelig debatt på beredskapsfeltet som man må ta når vi ikke står midt oppe i en krise. Men jeg kan ikke se at dette forslaget vil

bedre beredskapen og samtidig være innenfor det som burde være maktforholdet mellom storting og regjering.

Jeg har særlig merket meg at regjeringspartiene – for å begrunne utvidede fullmakter til seg selv – viser til asylsituasjonen i 2015 og det presset som oppsto på forvaltningen og velferdstjenestene den gangen. Det var ikke mangler i lovverket som var det store problemet da, men at regjeringen ikke forsto alvorret tidlig nok og heller ikke satte i gang tiltak når de burde ha gjort det.

At Stortingets håndtering den gangen skal begrunne at regjeringen skal få makt til å sette til side Stortingets lovvedtak, kan jeg vanskelig se gode grunner til. Stortinget viste handlekraft og stor samarbeidsvilje. Erfaringen viste at det er fullt mulig å treffe raske og fornuftige beslutninger i Stortinget når en presset situasjon oppstår. Det er vanskelig å forstå at dette skal være en god grunn til å endre den delen av lovverket som i dag bare brukes i krig, om krig truer, eller når det er alvorlige trusler mot rikets trygghet og selvstendighet, slik at regjeringen i praksis får fullmakter langt utover det den har i dag.

Det er vesentlig forskjell på den ordinære forskriftskompetansen Stortinget gir regjeringen, og en generell tverrsektoriell fullmaktsbestemmelse som regjeringen ønsker seg. Handlingsrommet for den utøvende makt vil bli langt større, på bekostning av Stortinget, legalitetsprinsippet og ikke minst innbyggerne. En vid fullmaktsbestemmelse er spesielt problematisk når det er snakk om å gjøre inngrep i individenes rettigheter. Det bør ikke være opp til den til enhver tid sittende regjering å bestemme hvilke rettigheter individer skal ha, eller å se bort fra hva Stortinget har vedtatt på området.

Faren for misbruk ved en vid fullmaktsbestemmelse er stor, spesielt når det gjelder et saksområde som asylfeltet, som lett politiseres. Frykt og politisk press kan føre til uheldige avgjørelser som går drastisk ut over individets rettigheter, uten at det er demokratisk behandlet i Stortinget. Det er et grunnleggende prinsipp i et demokrati at rettsstillingen til individene blir avgjort i lov vedtatt av Stortinget, ikke i forskrifter basert på åpne fullmakter. Stortinget må være svært varsom med å overlate for mye av avgjørelsene på dette feltet til regjeringen og forvaltningen alene, og dermed åpne for bakveier for å kutte individenes rettigheter.

At utvalget skal holde seg innenfor Grunnloven og de folkerettslige forpliktelsene, skulle egentlig bare mangle, så jeg ser ingen grunn til at regjeringen kan skryte av at dette er tatt med i mandatet. Men selv om et eventuelt forslag holder seg innenfor Grunnloven og folkerettslige forpliktelser, vil det likevel harmonere dårlig med legalitetsprinsippet.

Regjeringen har allerede fått tydelige signaler fra både nåværende og forrige flertall i justiskomiteen om at endringer i beredskapsloven ikke er ønskelig. Sam-

mensetningen i komiteen har endret seg siden valget, men flertallet i komiteen står fortsatt fast på budskapet om at man ikke ønsker forslag i tråd med det som er mandatet til beredskapslovutvalget.

Når alle partiene, flertallet i justiskomiteen og flertallet i Stortinget har uttalt seg så klart som man har gjort, har ikke regjeringen stortingsflertallet bak seg til å endre beredskapsloven i tråd med det de skisserer, og de forslagene bør ikke fremmes.

Petter Eide (SV) [22:20:43]: Det er undertegnede som har tatt initiativet til dette. Det skjedde fordi jeg ble ganske overrasket – ganske forskrekket faktisk – av at regjeringen ville sette ned et utvalg som skulle se på muligheten for å få en utvidet unntakstilstand, med andre ord fravike eksisterende lover og rettigheter. I mandatet er det en klar referanse til flyktningkrisen i 2015.

Min kritikk av utvalget må også ses i sammenheng med at den som tok initiativet til utvalget, var en minister, en justisminister, som ikke hadde respekt for at Norge skulle følge internasjonale rettigheter i en flyktningssituasjon. Hun ønsket at Norge skulle se på muligheter til å fravike sine internasjonale forpliktelser ved en flyktningstrøm. Veldig tydelig kom det fram, hun sier det eksplisitt, i Dagbladet 24. august 2017, hvor hun er tydelig på at Den europeiske menneskerettskonvensjon står i veien for hvordan Norge skal håndtere flyktningstrømmen. Slik jeg leste dette, ønsket daværende justisminister å lete etter en mulighet for at Norge kunne fravike rettigheter til asylsøkere, eventuelt stenge ute eller hindre asylsøkere i å komme til landet. Det er med det politiske bakteppet jeg foreslo at dette utvalget ikke burde arbeide videre.

Norsk beredskapslov – som altså er i tråd med Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 15 – slår fast at unntak fra gjeldende lov og rett bare kan skje ved krig, når krig truer, eller når grunnleggende trygghet er i fare. Det skal altså veldig sterke begrunnelser til for å utvide disse fullmakts- og unntakslovene. Det er ikke slik som representanten fra Fremskrittspartiet sier, at det er mange ting som kan utløse en unntakstilstand. Nei, det er ikke det. Internasjonale konvensjoner er veldig tydelige på at det er ved krig, når krig truer, eller når annen type grunnleggende sikkerhet er i fare, at det kan være grunnlag for en unntakstilstand. Det å definere en strøm av flyktninger som en situasjon hvor man kan erklære unntakstilstand, er antakelig i brudd med Den europeiske menneskerettskonvensjon, veldig svakt folkerettslig begrunnet og også et dårlig skjult forsøk på å prøve nye muligheter for å begrense asylstrømmen til Norge.

Den forrige ministeren har altså tatt initiativet til et utvalg som har et mandat som sannsynligvis er i strid med EMK artikkel 15. Det er ganske spesielt. Jeg kan

også minne Stortinget om at Europarådet har slått hardt ned på bruk av unntakstilstand i ulike land, spesielt i land som Tyrkia og Frankrike, hvor statskupp og terrorhandlinger har vært bakteppet. Europarådets parlamentarikerforsamling vedtok en resolusjon i april, nå i vår, som slo veldig klart fast at det bare er disse tre elementene, krig, når krig truer, eller når grunnleggende sikkerhet er i fare – bare disse tre tingene – som kan gi grunnlag for å erklære en unntakstilstand. Europarådet slo knallhardt fast at en flyktningstrøm absolutt ikke er grunnlag for å erklære en unntakstilstand. Det at dette utvalget nå har fått muligheten til å se på om det kan være slik, at en flyktningstrøm kan være grunnlag for en unntakstilstand, er også i strid med Europarådets nye resolusjon.

SV foreslo opprinnelig at hele utvalget skulle legges ned, fordi vi mener det var uhørt å sette ned et utvalg med denne typen målsettinger, men også fordi Stortinget tidligere har uttrykt at et slikt utvalg er uønsket. Men vi ønsket å samle støtte, og det er nå blitt støtte fra tre partier for et omforent forslag fra Arbeiderpartiet som ber regjeringen om å ikke komme tilbake til Stortinget med utvidede fullmaktsbestemmelser. Vi foreslår altså ikke nå at utvalget skal legges ned, men en kraftig begrensning i mandatet. Blir det vedtatt, får utvalget lite å gjøre, og de får heller ikke mulighet til å komme tilbake til Stortinget med noen forslag.

Jeg er litt forundret over at vi ikke har fått støtte fra Kristelig Folkeparti til dette. Jeg synes det er oppsiktsvekkende. Det må Kristelig Folkeparti ta ansvar for. Ved ikke å støtte dette forslaget stiller Kristelig Folkeparti seg bak en minister som leter etter en mulighet til å bruke unntakslover ved en flyktningbølge. Det er ganske sterkt. Da må de også ta ansvar for at unntakslover muliggjør ramme flyktninger fra krigsområder.

Torhild Bransdal (KrF) [22:26:07]: I stortingsmeldingen Risiko i et trygt samfunn, som Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen la fram i forrige periode, varslet man at regjeringen ville sette ned et utvalg som skulle se på sektorovergrepene fullmaktsbestemmelser i beredskapslovgivningen ved bl.a. høye asylankomster, naturkatastrofer, ulykker, pandemier og sammenbrudd i infrastruktur. Beredskapslovgivningen er en konkretisering av konstitusjonell nødrett som gir regjeringen hjemmel til å vike fra gjeldende lovgivning eller gi bestemmelser med lovgivningsmessig innhold i bestemte situasjoner. Det er strenge krav til når denne retten inntreffer – det gjelder kun når riket er i krig, når krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare.

Allerede da regjeringen varslet at de ønsket å sette ned dette utvalget, anmodet Kristelig Folkeparti regjeringen om å la det være. Vi mente at regjeringen ikke

hadde begrunnet godt nok hvorfor beredskapslovgivningens virkeområde måtte utvides. Vi påpekte at det kun er grunnleggende sikkerhetsinteresser for nasjonen som kan begrunne en utvidelse av beredskapslovgivningens virkeområde. Høye asylankomster kan ikke karakteriseres som en grunnleggende sikkerhetssituasjon. Dette står vi ved den dag i dag. Men Kristelig Folkeparti vil likevel ikke støtte forslaget som ligger til behandling, selv om jeg merker meg at forslaget er noe annerledes formulert enn det som står i representantforslaget. Men konsekvensen blir den samme. Den går ut over retten en regjering har til å fremme de forslag de ønsker.

Stortinget på sin side har selvsagt rett til selv å bestemme hvilke forslag en vil støtte eller ikke. Og i denne saken har ikke regjeringen flertallet på sin side. Så om de vil legge fram et forslag de vet vil bli stemt ned, må de gjerne gjøre det, for gjør de det, vil Kristelig Folkeparti stemme forslaget ned. Så selv om vi er enige i at beredskapslovgivningen ikke bør utvides, stemmer vi ikke for tilrådingen i justiskomiteens innstilling, men for forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet i innstillingen.

Statsråd Tor Mikkjel Wara [22:28:41]: Jeg er glad for at en samlet komité ser at det utvalgsarbeidet som nå har startet, er ledd i en helt ordinær lovgivningsprosess, og at det selvsagt tilligger Stortinget å bestemme om det skal vedtas endringer i lovgivningen på dette området.

Et lovvedtak vil kunne bli en realitet først etter at utvalget eventuelt har kommet med en tilråding om endringen. Saken har vært på alminnelig høring, blitt vurdert nærmere av departementet – og munner eventuelt ut i et forslag fra regjeringen. Det er i dag altfor tidlig å si hva et eventuelt lovforslag bør gå ut på, hvis det i det hele tatt kommer. Det er nettopp det utvalget i første omgang skal vurdere.

Jeg er også glad for at Arbeiderpartiet i sine merknader i komitéinnstillingen anerkjenner regjeringens rett til å sette ned offentlige utvalg for å utrede ulike spørsmål. Jeg vil tro at ethvert parti som kan tenke seg å sitte i regjering, ser verdien i at den utøvende makt sørger for faglig gode utredninger, og eventuelt fremmer forslag om lovgivning til oppfølging av disse, mens Stortinget, ut fra sin sammensetning, til enhver tid avgjør om forslagene bør vedtas fullt ut, delvis eller i modifisert form.

Ut fra dette mener jeg at forslaget til vedtak, som fremmes av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti i komiteen, er betenkelig. Forslaget framstår som en «light» variant av representantforslaget. Hvis jeg har forstått det nye forslaget rett, tillates regjeringen å utrede spørsmål, men ikke å fremme forslag i en bestemt retning, i samsvar med utredningen, selv om utvalget på faglig grunnlag mener at det ville være

riktig, og selv om forslaget etter en grundig etterfølgende prosess ville ha fått solid støtte. En slik framgangsmåte synes jeg ikke er i samsvar med god lovgivningstradisjon. Også her vil jeg oppfordre til at man holder fast ved etablert arbeidsfordeling mellom storting og regjering.

Regjeringen retter seg – naturlig nok – etter de forslag Stortinget vedtar, men at Stortinget skulle vedta at regjeringen ikke engang kan komme med forslag til Stortinget, har jeg ikke registrert har vært vanlig praksis i vårt parlamentariske system. Jeg har også vanskeligheter med å forstå hva formålet med å etablere en slik praksis eventuelt skulle være, siden Stortinget uansett står fritt til å vurdere alle forslag fra regjeringen på selvstendig grunnlag.

Jeg nøyer meg ellers med å vise til det jeg har svart i mitt brev til justiskomiteen, og som ligger ved komitéinnstillingen.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Lene Vågslid (A) [22:31:22]: Sidan dette er eit mandat til eit utval og ikkje noko som regjeringa har fremja for Stortinget enno, kunne det vore interessant å høyre kva justisministeren tenkjer om motførestillingar mot å utvide beredskapslovgjevinga, som utvalet er gjeve mandat til å sjå på. No har fleire parti i innlegga sine teke til orde for ulike motførestillingar, og det finst sikkert nokre argument for, men eg kunne som sagt godt tenkje meg å høyre refleksjonane til justisministeren rundt kva for motførestillingar han ser mot dette.

Statsråd Tor Mikkjel Wara [22:32:02]: I likhet med mange i Stortinget ser jeg veldig lett at det finnes prinsipielle betenkeligheter med beredskapslovgivning. Det betyr at man før man gjør eventuelle endringer, bør ha tenkt seg grundig om. Nå tar vi utgangspunkt i at vi har en beredskapslovgivning fra 1950, og hvis man skal gjøre noe politisk, er det viktig at det er kunnskapsbasert. Hele utgangspunktet er å få et kunnskapsgrunnlag og en faglig vurdering som skal drøfte både ulike beredskapssituasjoner, som helse- og næringsmiddelberedskap, og de prinsipielle betenkningene som helt opplagt kan ligge her.

Kunnskapen vi skaffer oss, vil ligge til grunn for hva regjeringen eventuelt gjør senere, og selvfølgelig forhåpentligvis for det Stortinget eventuelt gjør senere.

Lene Vågslid (A) [22:32:58]: Eg takkar for svaret. Ei regjering har jo rett til å fremje dei forslaga ho vil. Men me har jo ein parlamentarisk situasjon med ei mindretalsregjering som er avhengig av eit fleirtal i Stortinget for å få gjennomført sin politikk. No høyrde me representanten frå Kristeleg Folkeparti veldig tydeleg seie kva Kristeleg Folkepartis standpunkt er i saka. Det er

med andre ord ikkje fleirtal i dagens storting, i denne stortingsperioden, for eventuelt å gjere slike endringar.

Vil det påverke iveren regjeringa har etter å føreslå utvidingar i beredskapslovgjevinga?

Statsråd Tor Mikkel Wara [22:33:34]: Jeg merker meg hva som sies, men jeg vil ikke forskuttere hva regjeringen gjør, rett og slett fordi utvalgets jobb er å skaffe seg kunnskap. Jeg mener oppriktig talt at politikk bør være kunnskapsbasert, og at man bør legge kunnskap til grunn for de vurderinger som gjøres. Så mener jeg det kan være nyttig for regjeringen å dele kunnskapen man har, med Stortinget, så Stortinget kan fatte sine beslutninger kunnskapsbasert.

Lene Vågslid (A) [22:34:03]: Heilt til slutt: Viss ein skal basere seg på kunnskapsbasert politikk, kva for kunnskap legg statsråden og regjeringspartiet til grunn når dei viser til flyktningkrisa i 2015 som ei grunngeving for å endre beredskapslovgjevinga? Kva var problemet med beredskapslovgjevinga i tilknytning til handteringa av flyktningkrisa som oppstod i 2015?

Statsråd Tor Mikkel Wara [22:34:25]: Jeg vil ikke forskuttere noe som helst av det utvalget skal gjøre. Det er ulike deler som skal vurderes, inkludert helseberedskap og næringsmiddelberedskap. Det er ulike ting vi skal skaffe oss kunnskap om.

Jeg minner igjen om at lovgivningen vi har, er fra 1950, og det kan være nyttig å se litt på hva som har skjedd i verden, og vurdere om det er grunnlag for å endre politikken.

Petter Eide (SV) [22:35:01]: Jeg er opptatt av at Norge skal arbeide i tråd med sine internasjonale forpliktelser. Det vi ser her, er at mandatet til dette utvalget går utover rammen av det EMK artikkel 15 sier når det gjelder mulighet for å lage unntakslover. I EMK artikkel 15 er det veldig tydelige begrensninger: krig, når krig truer grunnleggende sikkerhet. Dette ble understreket, som jeg nevnte i mitt innlegg i stad, av parlamentarikerforsamlingen i Europarådet 24. april. Synes justisministeren det er komfortabelt og i orden at han har et utvalg som jobber utover rammene av det EMK tillater?

Statsråd Tor Mikkel Wara [22:35:48]: Jeg har ikke noe grunnlag for å si at utvalget jobber utover de rammene. Utvalget har fått i oppgave å også drøfte prinsipielle betenkeligheter, og jeg synes det er veldig naturlig å vurdere også internasjonale konvensjoner og forpliktelser og Grunnloven, som de for så vidt skal gjøre før man kommer til en konklusjon. Vi har et utvalg som jobber med å utrede ting, og det må være mulig å ha det utvalget uten at man tillegger regjeringen standpunkter før utvalget har kommet med sin vurdering.

Petter Eide (SV) [22:36:23]: Mitt poeng er at når man har et utvalg som skal jobbe med denne type juridiske instrumenter, er det ganske naturlig i de aller fleste sammenhenger at man jobber innenfor rammen av det internasjonale konvensjoner tilsier er mulig. Hvis man ikke gjør det, kan dette arbeidet kanskje leses som en mulighet til å lete i om Norge ønsker å fravike artikkel 15. Mitt spørsmål er nå: Ser justisministeren en mulighet for at han kan komme tilbake med et forslag til Stortinget der Norge ønsker å derogere, eller avvike, fra artikkel 15 i Den europeiske menneskerettighetskonvensjon?

Statsråd Tor Mikkel Wara [22:37:00]: Jeg har selvfølgelig ikke tenkt å antyde eller mene noe om hva regjeringen eventuelt skulle komme tilbake til. Dette er et utvalg som skaffer fram kunnskap – om fakta i verden, om trusler som er der ute, og om de juridiske forpliktelsene Norge har. Det er også en del av vurderingen. Jeg mener at det er viktig å legge kunnskap til grunn, og jeg synes ikke man skal forskuttere noe før vi har fått den kunnskapen på bordet.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Frida Melvær (H) [22:37:46]: Vi skal ikkje dra denne debatten så veldig mykje lenger. Eg har lyst til å takke for ein grei debatt. Eg har òg lyst til å rette ein stor takk til Kristeleg Folkeparti, som ser det same som regjeringspartia Høgre, Framstegspartiet og Venstre har sett, at denne saka handlar om regjeringa sin rett til å setje ned utval.

Avslutningsvis må eg berre seie at eg er litt forundra over partia og representantane her i salen som kjenner til kva utvalet faktisk har gjort av vurderingar og konklusjonar. Det verkar som om dei allereie har gjort seg ei oppfatning av det. Eg kjenner ikkje til kva konklusjonar eller vurderingar utvalet har, dei er ikkje kjende for nokon enno.

Eg vil òg understreke på det sterkaste at det er nokre verdiar som dette landet står heilt samla om. Menneskerettane er blant desse verdiane, og det skal aldri vere tvil om at regjeringspartia hegnar om grunnleggjande menneskerettar. Eg synest difor det er trist å registrere at det har vore spekulert i kva intensjonar regjeringa har kring dette i denne saka.

Saka vil gå gjennom dei ordinære demokratiske prosessane. Kjem ho til Stortinget, får vi ta dei vurderingane og den debatten då. Fram til dess trur eg vi skal vere forsiktige med å konkludere om kva utvalet faktisk kjem med av vurderingar.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 16.

Votering

Etter at det var ringt til votering, sa

presidenten: Då er Stortinget klare til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

Meld. St. 11 (2017–2018) – Nordisk samarbeid – vedlegges protokollen.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det sett fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Øystein Langholm Hansen på vegner av Arbeidarpartiet og Senterpartiet
- forslag nr. 2, frå Arne Nævra på vegner av Sosialistisk Venstreparti

Det vert votert over forslag nr. 2, frå Sosialistisk Venstreparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en samla endring av luftfartsavgiftssystemet. Utredningen skal se på muligheten for å endre avgiftene slik at kortbanenettet styrkes samtidig som miljøeffekten av avgiftene styrkes. Utredningen skal i den forbindelse se på mulighetene for å miljødifferensiere flypassasjeravgiften, også for flyturer til utlandet, slik som i Sverige og Storbritannia. Endringene skal ikke redusere Avinors samlede inntekter.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti vart med 92 mot 9 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 22.48.13)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 1, frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa gjennomføre ein samla

gjennomgang og endring av luftfartsavgiftssystemet for å sikre at fly med liten setekapasitet ikkje har høgare avgifter per seteplass enn større fly, og slik styrkje tilbodet på kortbanenettet. Endringane må ikkje redusere Avinor sine samla inntekter.»

Raudt har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Arbeiderpartiet og Senterpartiet vart med 60 mot 40 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 22.48.35)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

Dokument 8:178 S (2017–2018) – Representantforslag frå stortingsrepresentantane Siv Mossleth, Steinar Ness og Ivar Odnes om eit betra flytilbod i heile landet gjennom endring i luftfartsavgiftene – vert ikkje vedtatt.

Presidenten: Arbeidarpartiet, Senterpartiet, Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla at dei vil røysta imot.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 54 mot 47 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 22.49.14)

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det sett fram to forslag. Det er forslaga nr. 1 og 2, frå Sverre Myrli på vegner av Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en konseptvalgutredning (KVU) for den norske delen av en modernisert og styrket jernbaneforbindelse mellom Oslo og Stockholm. KVU-en skal sees i sammenheng med den svenske «åtgärdsvalsstudien» som ble ferdigstilt av det svenske Trafikverket i november 2017. KVU-en skal utarbeides i nær dialog med svenske myndigheter. KVU-en skal omfatte både person- og godstrafikk, og skal vurdere ulike traséalternativer. KVU-en skal også inkludere en vurdering av ulike finansieringsmetoder for strekningen, inkludert en vurdering av å opprette et eget statlig selskap som får ansvaret for planlegging og bygging av strekningen. KVU-en skal ferdigstilles senest våren 2019.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en kon-

septvalgutredning (KVU) for den norske delen av en modernisert og styrket jernbaneforbindelse mellom Oslo og Göteborg. KVU-en må gjennomføres i samarbeid med svenske myndigheter. KVU-en skal omfatte både person- og godstrafikk, og skal vurdere ulike traséalternativer. KVU-en skal også inkludere en vurdering av ulike finansieringsmetoder for strekningen, inkludert en vurdering av å opprette et eget statlig selskap som får ansvaret for planlegging og bygging av strekningen. KVU-en skal ferdigstilles senest våren 2019.»

Det vert votert alternativt mellom desse forslaga og tilrådinga frå komiteen.

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaga.

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:181 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Arne Nævra, Kari Elisabeth Kaski, Freddy André Øvstegård, Karin Andersen, Sverre Myrli, Siv Henriette Jacobsen og Nils Kristen Sandtrøen om å utarbeide konseptvalgutredninger (KVU) for nye jernbanestrekninger på norsk side for strekningene Oslo–Stockholm og Oslo–Gøteborg – vedtas ikke.

V o t e r i n g :

Ved alternativt votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaga frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart tilrådinga vedteken med 52 mot 48 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 22.50.49)

V o t e r i n g i s a k n r. 4

Presidenten: Under debatten er det sett fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Kirsti Leirtrø på vegner av Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 2, frå Arne Nævra på vegner av Sosialistisk Venstreparti

Det vert votert over forslag nr. 2, frå Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen stoppe alle planer om utbygging av E18 Vestkorridoren ut over Lysaker-Strand, som det er lokalpolitisk enighet om.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti vart med 90 mot 10 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 22.51.31)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 1, frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen bidra med 70 pst. statlig finansiering av kollektivprosjektene i Oslopakke 3.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart med 63 mot 37 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 22.51.56)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

I

Stortinget samtykker i at bompengeselskapet kan kreve inn bompenger til delvis bompengefinansiering av Oslopakke 3 i tråd med forutsetningene i Prop. 69 S (2017–2018).

II

Samferdselsdepartementet får fullmakt til å inngå tilleggsavtale med bompengeselskapet og fastsette nærmere regler for innkrevingen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

V o t e r i n g i s a k n r. 5

Komiteen hadde tilrådd å gjera følgjande

v e d t a k :

1. Samferdselsdepartementet får fullmakt til å gjennomføre prosjektet E16 Eggemoen–Jevnaker–Olum innenfor en kostnadsramme på 3 010 mill. 2018-kroner.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Vidare var tilrådd:

2. Stortinget samtykker i at bompengeselskapet får tillatelse til å ta opp lån og kreve inn bompenger til del-

vis bompengefinansiering av utbyggingen av E16 Egge-moen–Jevnaker–Olum i Buskerud og Oppland. Villkårene framgår av Prop. 72 S (2017–2018).

3. Samferdselsdepartementet får fullmakt til å inngå avtale med bompengeselskapet og fastsette nærmere regler for finansieringsordningen.

Presidenten: Raudt har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 95 røyster mot 1 røyst.

(Voteringsutskrift kl. 22.52.52)

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten har Arne Nævra sett fram eit forslag på vegner av Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa stanse den planlagte firefelts veien mellom Ranheim og Åsen og fremme forslag om et veiprojekt mellom Ranheim og Åsen som hovedsakelig følger dagens trasé, som legger opp til to–tre felts vei med midtdeler og 90 km/t som fartsgrense.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti vart med 91 mot 9 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 22.53.37)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

1. Stortinget samtykker i at bompengeselskapet får tilatelse til å ta opp lån og kreve inn bompenger til delvis bompengefinansiering av utbyggingen av E6 på strekningen Ranheim–Åsen i Trøndelag. Villkårene framgår i Prop. 81 S (2017–2018).
2. Samferdselsdepartementet får fullmakt til å inngå avtale med bompengeselskapet og fastsette nærmere regler for finansieringsordningen. Denne fullmakten kan Samferdselsdepartementet delegera til Vegdirektoratet og Nye Veier AS.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 90 mot 9 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 22.54.06)

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt tre forslag. Det er forslaga nr. 1–3, frå Øystein Langholm Hansen på vegner av Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringa utarbeide en nasjonal smartbystrategi som omhandler en sikker og åpen smartbyinfrastruktur, herunder utrede behovet for sikre nasjonale dataplattformer og standarder, samt sikre det offentlige eierskap til data for å sikre fellesskapets del av fremtidig verdiskaping og legge grunnlag for fremtidig innovasjon.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringa i forbindelse med statsbudsjettet for 2019 vurdere behovet for en nasjonal finansieringsordning for smartbyinitiativer som belønner samarbeidsprosjekter og nasjonal skalering av lokale initiativer.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringa i forbindelse med statsbudsjettet for 2019 igangsette et støtteprogram for kommunale mulighetsstudier om smarte byer/kommuner.»

Det vert votert alternativt mellom desse forslaga og tilrådinga frå komiteen.

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaga.

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:142 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Espen Stoknes, Siri Gåsemyr Staalesen og Torstein Tvedt Solberg om smarte byer – vedtas ikke.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaga frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart tilrådinga vedteken med 52 mot 48 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 22.55.21)

Votering i sak nr. 8

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande vedtak til

l o v

om endringar i valgloven (valdistrikt ved stortingsvalg, rett til å stille liste ved val mv.)

I

I lov 28. juni 2002 nr. 57 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre blir det gjort følgjande endringar:

§ 6-2 første ledd første punktum skal lyde:

(1) Ved stortingsvalg skal listeforslaget være utfyllt i rekkefølge med navnet på så mange kandidater som det skal velges representanter til Stortinget fra *valgdistriktet*.

§ 6-3 første ledd skal lyde:

(1) For partier registrert i Partiregisteret som ved forrige stortingsvalg fikk en oppslutning på minst 500 stemmer i ett *valgdistrikt* eller minst 5 000 stemmer i hele landet, er det tilstrekkelig at listeforslaget er underskrevet av minst to *styremedlemmer i lokalavdelingen med ansvar for valgdistriktet* listen gjelder. Det samme gjelder for partier som er blitt registrert i Partiregisteret etter forrige stortingsvalg. Underskriverne må ha stemmerett i *valgdistriktet*. Hvis et registrert politisk parti stiller listeforslag sammen med en uregistrert gruppe, gjelder likevel bestemmelsene i annet ledd.

§ 6-3 andre ledd bokstav a skal lyde:

a) Ved stortingsvalg og fylkestingsvalg skal listeforslaget være underskrevet av minst 500 personer med stemmerett i *valgdistriktet* ved det aktuelle valget.

§ 6-6 fjerde ledd skal lyde:

(4) *Dersom det er uklart hvem som har rett til å representere et registrert politisk parti på lokalt nivå og dermed rett til å stille liste for dette partiet, skal valgmyndighetene innhente og legge til grunn uttalelse fra partiets utøvende organ, jf. partiloven § 3 annet ledd bokstav b.*

Nåverande fjerde ledd blir nytt femte ledd.

§ 8-2 tredje ledd andre punktum skal lyde:

Kandidat som er oppført på valgliste ved stortingsvalget eller fylkestingsvalget, kan ikke oppnevnes til stemmemottaker i kommunene i vedkommende *valgdistrikt*.

§ 9-3 fjerde ledd andre punktum skal lyde:

Kandidat som er oppført på valgliste ved stortingsvalget eller fylkestingsvalget, kan ikke oppnevnes til stemmemottaker eller valgfunksjonær i valglokalene i kommu-

nene i vedkommende *valgdistrikt*.

§ 10-6 fjerde ledd andre punktum skal lyde:

Hver listes stemmetall finnes ved å telle hvor mange stemmesedler som er avgitt til hver liste, sammenlagt for alle kommunene i ett *valgdistrikt*.

§ 11-1 skal lyde:

§ 11-1 *Valgdistriktene ved stortingsvalg*

(1) Landet deles inn i 19 *valgdistrikter*. Ved valg til Stortinget velges medlemmer med varamedlemmer fra følgende *valgdistrikter*:

- a) Østfold *valgdistrikt*
- b) Akershus *valgdistrikt*
- c) Oslo *valgdistrikt*
- d) Hedmark *valgdistrikt*
- e) Oppland *valgdistrikt*
- f) Buskerud *valgdistrikt*
- g) Vestfold *valgdistrikt*
- h) Telemark *valgdistrikt*
- i) Aust-Agder *valgdistrikt*
- j) Vest-Agder *valgdistrikt*
- k) Rogaland *valgdistrikt*
- l) Hordaland *valgdistrikt*
- m) Sogn og Fjordane *valgdistrikt*
- n) Møre og Romsdal *valgdistrikt*
- o) Sør-Trøndelag *valgdistrikt*
- p) Nord-Trøndelag *valgdistrikt*
- q) Nordland *valgdistrikt*
- r) Troms *valgdistrikt*
- s) Finnmark *valgdistrikt*

(2) Departementet gir forskrift om hvilke kommuner som inngår i de ulike *valgdistriktene*.

§ 11-4 andre ledd første punktum skal lyde:

(2) Fylkesvalgstyret skal foreta ett valgoppgjør for hvert av *valgdistriktene* i fylket og fordele *valgdistriktets* distriktsmandater mellom listene.

§ 11-6 tredje ledd skal lyde:

(3) Riksvalgstyret fordeler partienes utjevningsmandater med ett på hvert *valgdistrikt*, på følgende måte:

- a) For hvert *valgdistrikt* og for hvert parti som har vunnet minst ett utjevningsmandat, tas utgangspunkt i partiets stemmetall i *valgdistriktet*. Har partiet ikke fått noe distriktsmandat, skal partiets stemmetall i *valgdistriktet* legges til grunn. Har partiet fått distriktsmandat, skal partiets stemmetall divideres med et tall som er én mer enn det dobbelte av antall distriktsmandater partiet har fått i *valgdistriktet*. Partiets stemmetall eller de fremkomne kvotienter

- divideres med det gjennomsnittlige antall stemmer per distriktsmandat i vedkommende *valgdistrikt*.
- b) De fremkomne kvotientene for samtlige *valgdistrikter* og for samtlige partier som har vunnet minst ett utjevningsmandat, ordnes etter størrelse. Er flere kvotienter like store, er antall stemmer i vedkommende *valgdistrikter* avgjørende. I tilfelle stemmelikhet avgjøres rekkefølgen ved loddtrekning.
- c) Utjevningsmandat nr. 1 tildeles det partiet og det *valgdistriktet* som etter beregningen foran har den største kvotienten. Utjevningsmandat nr. 2 tildeles det partiet og det *valgdistriktet* som har den nest største kvotienten, osv.
- d) Når et *valgdistrikt* er blitt tildelt et utjevningsmandat, kommer det ikke i betraktning ved de videre beregningene. Når et parti har fått det antall utjevningsmandater det skal ha i henhold til fordelingen etter annet ledd, kommer partiet ikke i betraktning ved de videre beregningene. Fordelingen fortsetter for de øvrige *valgdistriktene* og de øvrige partiene inntil samtlige utjevningsmandater er fordelt.

§ 11-9 andre ledd skal lyde:

(2) Er en kandidat blitt valgt til representant eller varerepresentant fra flere *valgdistrikter*, avgjør vedkommende selv hvilket valg som mottas. Skriftlig erklæring om hvilket valg som mottas skal sendes vedkommende fylkesvalgstyret innen tre dager etter at underretning om valget er mottatt fra fylkesvalgstyrene. Gir ikke vedkommende underretning som nevnt, anses valget mottatt i det *valgdistriktet* hvor vedkommende er stemmeberettiget, eller – hvis vedkommende ikke er stemmeberettiget i noen av *valgdistriktene* – det *valgdistriktet* som kommer først i alfabetisk orden. Blir det valget vedkommende har mottatt kjent ugyldig, kan vedkommende avgi ny erklæring.

§ 13-1 første ledd første punktum skal lyde:

(1) Alle som har stemmerett, kan klage over forhold i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av stortingsvalget i det *valgdistriktet* vedkommende er manntallsført.

§ 13-3 tredje og fjerde ledd skal lyde:

(3) Stortinget skal kjenne stortingsvalget i en kommune eller i et *valgdistrikt* ugyldig hvis det er begått feil som antas å ha hatt innflytelse på utfallet av valget, og som det ikke er mulig å rette.

(4) Når valget i en kommune eller i et *valgdistrikt* er kjent ugyldig, påbyr Stortinget omvalg. Stortinget kan i særlige tilfeller påby omvalg i hele *valgdistriktet*, selv om feilen ikke gjelder alle kommunene i *valgdistriktet*.

II

Lova tek til å gjelde straks.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile vart samrøystes vedtekne.

Presidenten: Lovvedtaket vert sett opp til andre gongs handsaming i eit seinare møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 9

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 3:7 (2017–2018) – Riksrevisjonens undersøkelse av overføring av godstransport fra vei til sjø og bane – vert vedlagt møteboka.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 10

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 3:5 (2017–2018) – Riksrevisjonens undersøkelse av forvaltning og bruk av arbeidsmarkedstiltak i Nav – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 11

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 3:6 (2017–2018) – Riksrevisjonens undersøkelse av korleis verjemålsreforma er sett i verk – vedlegges protokollen.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 12

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt 13 forslag. Det er

- forslaga nr. 1–8, frå Jan Bøhler på vegner av Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 9, frå Jan Bøhler på vegner av Arbeidarpartiet
- forslag nr. 10, frå Solveig Horne på vegner av Framstegspartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslaga nr. 11–13, frå Kjell Ingolf Ropstad på vegner av Kristeleg Folkeparti

Det vert votert over forslag nr. 10, frå Framstegspartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide lovforslag som gjør helsekontroll på helsestasjoner obligatorisk for barn gjennom skolehelsetjenesten, for lettere å kunne oppdage og avverge vold og overgrep mot barn.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Framstegspartiet og Sosialistisk Venstreparti vart med 77 mot 23 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 22.58.06)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 9, frå Arbeidarpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å gjennomgå lovgivningen med sikte på å fremme forslag om at:

1. det gis lovbeskyttelse mot at kvinner utsettes for den krenkelsen eller det overgrepet det er når det kreves såkalte ærbarhetsattester og uskyldighetskontroller før inngåelse av ekteskap, også når dette skjer på andre måter enn ved hjelp av helsepersonell.
2. det utarbeides forslag til forbud mot søskenbarn-ekteskap ut ifra at Folkehelseinstituttet har dokumentert helsemessige problemer med dette, og at det vil ha stor betydning for omfanget av tvangsekteskap og dermed arrangerte ekteskap med psykisk press.»

Framstegspartiet og Raudt har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Arbeidarpartiet vart med 55 mot 45 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 22.58.27)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 1, frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre nasjonale regler om at:

1. det ikke skal gjøres unntak fra felles svømmeundervisning og felles gymnastikk og fysisk aktivitet uten at det er en klar pedagogisk begrunnelse for det.
2. deltakelse på leirskole sidestilles med den øvrige undervisningen slik at alle deltar, og det legges opp til mer involvering og informasjon til foreldrene om hvor mye dette betyr for integrering og kunnskap om natur og friluftsliv.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart med 64 mot 36 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 22.58.46)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 2, frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å:

gjøre tilsyn med og åpenhet om opplegget i koranskoler og andre trossamfunns skoler til en del av betingelsene for å få statsstøtte. Viktige faktorer her bør være bruk av norsk språk og at man ikke fremmer ekstreme holdninger og kjønnssegregering fra barnsben av.»

Framstegspartiet og Raudt har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart vedteke med 50 mot 49 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 22.59.07)

Presidenten: Det står noko anna i opplegget for votinga. Det er jo spennande når Stortinget er betre enn manus. Forslaget er altså vedteke.

Det vert votert over forslaga nr. 3–6 og nr. 8, frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å:

1. innføre rutiner for rapportering slik at skoler, barnehager, barnevernet, kommuner, fylkeskommuner, Nav, m.fl. går sammen om å utarbeide konkrete oversikter over barn som er etterlatt i familiens opprinnelsesland, slik at ambassadene kan undersøke situasjonen til de norske barna som er i de landene de har ansvar for,

2. utarbeide et forslag til endringer i barnevernloven slik at barnevernet skal gjøre det som er mulig for å hjelpe barn som er etterlatt i utlandet, og bruke hele sitt register av virkemidler, uansett hvilket land barnet oppholder seg i.
3. sørge for å bygge kunnskap og beredskap blant alle som jobber med barn, slik at de tidlig kan ta tak i signaler om og bekymringer for at barn kan bli sendt ut av landet og etterlatt der.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å:

1. i forslag til lovendring eller i forskrifts form presisere at sosial kontroll også kan utløse opplysningsplikten til barnevernet, jf. barnevernloven § 6-4, og avvergingsplikten, jf. straffeloven § 196.
2. utarbeide en veileder i forståelse av opplysnings- og avvergingsplikten og av unntaksreglene fra taushetsplikten, slik at forvaltningslovens regler om taushetsplikt ikke hindrer samarbeid på tvers av etatene i arbeidet mot sosial kontroll og vold i nære relasjoner.
3. gjennomføre en bred opplysningskampanje om opplysnings-, melde- og avvergingsplikten for å gjøre alle som arbeider med barn, og befolkningen ellers godt kjent med dette.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at skoler og helsestasjoner underviser barn i likestilling, at det er forbudt med vold mot barn og om retten til medvirkning og samtykke ved utenlandsopphold, retten til fritt valg av partner og seksuell orientering.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre nasjonale retningslinjer om at det ikke skal gjøres unntak fra felles undervisning i skolen og andre offentlige utdanningstilbud uten at det er en pedagogisk begrunnelse for dette.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at Stortingets vedtak 927 (2015–2016) om å utarbeide tydeligere retningslinjer for Nav blir fulgt opp.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart med 63 mot 37 røyster ikkje vedtekne. (Voteringsutskrift kl. 23.01.34)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 7, frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at norske imamer og andre religiøse ledere som har slik utdanning fra utlandet, må få tilbud om etterutdanning.»

Senterpartiet, Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart med 52 mot 48 røyster ikkje vedteke. (Voteringsutskrift kl. 23.02.11)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 11–13, frå Kristeleg Folkeparti.

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at elever ikke segregeres på bakgrunn av religion eller kjønn i skolen uten at det har et pedagogisk formål, eller er nødvendig av praktiske årsaker.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det innføres restriksjoner mot at trossamfunn finansieres fra stater som ikke praktiserer religionsfrihet.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at støttetjenester er tilgjengelig for avhoppere fra ekstreme miljøer.»

Høgre, Framstegspartiet, Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslag nr. 11. Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varsla subsidiær støtte til forslag nr. 11. Alle partia har varsla støtte til forslaga nr. 12 og 13.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Kristeleg Folkeparti vart samrøystes vedtekne.

Komiteen hadde tilrådd å gjera følgjande

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen forsterke innsatsen for å sikre at kommuner og fylkeskommuner følger opp elever som utsettes for negativ sosial kontroll og som uteblir fra skolen, og at barnevernet varsles når det er grunnlag for dette.

II

Stortinget ber regjeringen utrede om det kan iverksettes stans i utbetaling av flere offentlige ytelser i tilfeller der barn sendes til utlandet og holdes der mot sin vilje.

III

Stortinget ber regjeringen vurdere flere sanksjonsmuligheter i tilfeller der barn etterlates i utlandet mot sin vilje og under uforsvarlige forhold.

IV

Stortinget ber regjeringen sikre fortgang i det pågående arbeidet med å forenkle rutiner for inndragelse av pass i tilfeller der det er risiko for at barn etterlates i utlandet under uforsvarlige forhold.

V

Stortinget ber regjeringen vurdere nye tiltak mot kjønnslemlestelse, herunder tydeliggjøre foreldrenes ansvar for å avverge og anmelde slike alvorlige straffbare forhold.

VI

Stortinget ber regjeringen foreslå tydeliggjøring av hjemler i straffeloven som holder foreldre ansvarlige dersom barn sendes på utenlandsopphold mot sin vilje.

VII

Stortinget ber regjeringen om å legge fram lovforslag om at en skilsmisse etter norsk lov må anses å gjelde for alle innbyggere av landet, også de som har inngått religiøse ekteskap. Reglene for religiøse ekteskap må være i samsvar med norsk lov på punkter som flerkoneri, ekteskap med mindreårige, tvangsekteskap m.m. Det må utredes sanksjoner mot trossamfunn som ikke aksepterer dette.

VIII

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag til lovfesting av elevenes rett til ett leirskoleopphold i løpet av grunnskolen.

IX

Stortinget ber regjeringen om å gjennomgå lovgivningen mot tvangsekteskap og vurdere om det vil være hensiktsmessig å forbedre og utvide den slik at straffeloven § 253 får en tilføyelse som klargjør og omtaler ordene «utilbørlig press» på en mer utfyllende og opplysende måte, og hvor det presises at når den reelle frivilligheten begrenses, kan dette alene gi straffskyld, uansett hvilke former den emosjonelle påvirkningen har.

X

Stortinget ber regjeringen vurdere i hvilken grad dagens straffelovgivning rammer ærbarhetsattester og uskyldighetskontroller før inngåelse av ekteskap, og eventuelt fremme forslag om å utvide lovverket slik at kvinner gis tilstrekkelig lovbeskyttelse mot slike under-

søkelser, også når dette skjer på andre måter enn ved hjelp av helsepersonell.

Presidenten: Det vert votert over VII og VIII.

Høgre, Framstegspartiet, Venstre og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart med 52 mot 46 røyster ikkje vedteken.

(Voteringsutskrift kl. 23.03.03)

Presidenten: Det vert votert over X.

Arbeidarpartiet og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 66 mot 32 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 23.03.37)

Presidenten: Det vert votert over II.

Kristeleg Folkeparti og Raudt har varsla at dei vil røysta imot.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart vekteken med 91 mot 6 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 23.04.15)

Presidenten: Det vert votert over I, III, IV, V, VI og IX.

Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 95 mot 5 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 23.04.37)

Votering i sak nr. 13

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt 16 forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Emilie Enger Mehl på vegner av Arbeidarpartiet og Senterpartiet
- forslaga nr. 2–6, frå Jan Bøhler på vegner av Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslaga nr. 7 og 8, frå Emilie Enger Mehl på vegner av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslaga nr. 9–16, frå Freddy André Øvstegård på vegner av Sosialistisk Venstreparti

Det vert først votert over forslaga nr. 9, 10, 12–14 og 16, frå Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen se til at familievernet har tilstrekkelig krysskulturell kompetanse, spesielt kompetanse innen sosial kontroll og æresrelatert vold, og se til at foreldre og familier som ønsker det, eller der det meldes om behov for hjelp, får tilbud om tilpassede foreldrekurs om ulike faser i barne- og ungdomsliv som legger til rette for generasjonsdialog.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en juridisk utredning av hvordan alvorlige begrensninger av unges frihet og ekstrem kontroll omfattes av og er regulert i barnevernloven og straffeloven, for eksempel ved å vurdere hvordan negativ sosial kontroll kan omfattes av straffeloven, og om såkalt jomfrusjekk skal forbys.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en opptrappingsplan for å etablere lavterskeltilbud, som for eksempel fritidsklubber for ungdom i alle kommuner, der det vektlegges at ansatte har tilstrekkelig kompetanse innen barne- og ungdomsarbeid generelt, og minoritets- og krysskulturell kompetanse spesielt, og komme tilbake til Stortinget med planen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå en lovfestet rett til hjelp og oppfølging for mennesker som bryter ut av familier på bakgrunn av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Innen nærmere avklarte tidsfrister utarbeides en individuell og helhetlig plan (skreddersøm) av tiltak som imøtekommer behovene.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stille krav om at alle kommuner må utarbeide forpliktende lokale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner, der arbeidet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold er inkludert.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvide krisesentrenes mandat til også å omfatte oppfølging i en reetableringsfase for dem som har brutt ut i forbindelse med negativ sosial kontroll, vold og æresrelatert vold, der dette er nødvendig og hensiktsmessig. Dette må medføre endringer i finansieringsordningen.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti vart med 91 mot 9 røyster ikkje vedtekne.
(Voteringsutskrift kl. 23.05.33)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 11 og 15, frå Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å stramme inn regelverket for å begrense foreldres innsynsrett i kommunikasjon mellom offentlige myndigheter og barn som er utsatt for vold, overgrep og negativ sosial kontroll.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen nedsette en ekspertgruppe for å utarbeide en tiltakspakke bestående av hjelpe- og støttetiltak som kan være relevante for mennesker som trenger hjelp etter å ha blitt utsatt for negativ sosial kontroll eller æresrelatert vold. Tiltakspakken skal omfatte en oversikt over etablerte tilbud som finnes pr. dags dato, og det må vurderes nye tilbud der det er nødvendig. Forslag til målrettede tiltak for utsatte gutter må også være omfattet av ekspertgruppens oppdrag. Kompetansemiljøer som f.eks. Selvhjelp for innvandrere og flyktninger (SEIF), Røde Kors-telefonen, krisesentrene og Barneombudet bør være representert.»

Kristeleg Folkeparti, Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti vart med 86 mot 14 røyster ikkje vedtekne.
(Voteringsutskrift kl. 23.05.54)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 7 og 8, frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke den krysskulturelle kompetansen i barnevernet, særlig kunnskap om æresrelatert vold og negativ sosial kontroll, og sikre at barnevernet har gode rutiner for arbeidet med disse temaene.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen videreutvikle og utvide prosjektet «Et spørsmål om ære?», spesielt gjennom å styrke og utvide konfliktrådenes rolle i samarbeid med politi og barnevern i dette arbeidet, i hele landet.»

Kristeleg Folkeparti, Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart med 75 mot 25 røyster ikkje vedtekne.
(Voteringsutskrift kl. 23.06.17)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 2–6, frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen kartlegge hvordan politiets sikkerhetsvurdering fungerer i saker basert på negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, sikre beskyttelsesbehovet før vurderingen er ferdigstilt, og foreslå en tidsfrist for sikkerhetsvurdering og tilbud om trygg bolig for menneske som har brutt med familien.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvide ordningen med minoritetsrådgiver i videregående opplæring og gjøre den permanent og forutsigbar.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide nasjonale retningslinjer for håndtering av saker som omhandler barn som ikke møter på skolen, der det er grunn til å anta at barn er sendt ut av landet mot sin vilje. Skolene må pålegges å melde bekymring til barnevern og/eller politi hvis de mener det er grunn til bekymring for et barn som oppholder seg i utlandet.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvide tidsrammen for muligheten til å benytte seg av bo- og støttetilbudene, fra 6–9 måneder til 3 år, og gjøre det mulig å ta opp igjen opphold etter avbrudd.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvide ordningen med integreringsrådgivere som arbeider med tvangsekteskap på norske ambassader i utlandet, til å gjelde flere ambassader og flere typer transnasjonal negativ sosial kontroll og vold.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart med 63 mot 37 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 23.06.39)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 1, frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en tiltakspakke bestående av hjelpe- og støttetiltak som kan være relevante for mennesker som trenger hjelp etter å ha blitt utsatt for negativ sosial kontroll eller æresrelatert vold. Tiltakspakken skal omfatte en oversikt over etablerte tilbud som finnes pr. dags dato, og det må vurderes nye tilbud der det er nødvendig. Forslag til målrettede tiltak for utsatte gutter må også være omfattet av oppdraget.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaga. Sosialistisk Venstreparti har varsla subsidiær støtte.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet vart med 51 mot 48 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 23.07.05)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen innføre en prøveordning i utvalgte kommuner med minoritetsrådgiver i barnehage og grunnskole som bidrar med adekvat og alderstilpasset veiledning, rådgivning og kunnskapsspredning, og som i samarbeid med helsetjenesten bistår med et lavterskeltilbud rettet mot barn, ungdom og foreldre. Regjeringen bes evaluere ordningen og komme tilbake til Stortinget med en anbefaling om ordningen bør videreføres og utvides innen tre år.

Presidenten: Høgre, Framstegspartiet, Venstre og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart med 52 mot 48 røyster ikkje vedteken.

(Voteringsutskrift kl. 23.07.34)

V o t e r i n g i s a k n r. 14

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt sju forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Maria Aasen-Svensrud på vegner av Arbeidarpartiet og Senterpartiet
- forslaga nr. 2–6, frå Petter Eide på vegner av Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 7, frå Maria Aasen-Svensrud på vegner av Arbeidarpartiet

Det vert først votert over forslaga nr. 2–6, frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen offentliggjøre den månedlige statistikken som føres over hvor lenge barn må vente for å få tilrettelagt avhør i de ulike politidistriktene.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at barn og unge og særlig sårbare voksne som utøver skadelig seksuell atferd, blir avhørt ved Statens Barnehus. Barnehusene skal i den forbindelse ivareta målgruppens

behov for risikovurdering, utredning og akutt oppfølging og krisehjelp. Mer omfattende behandling må tilbys av psykisk helsevern. Ved institusjonsplasing må risikovurdering gjøres og nye overgrep forebygges slik at det ikke finner sted nye overgrep ved institusjonen.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at arbeidet med grensesetting gjennomsyrrer det helhetlige arbeidet i barnehager og i skolen, og dermed styrke det langsiktige forebyggende arbeidet mot overgrep.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen iverksette konkrete tiltak for å øke kunnskapen om vold og overgrep blant de som jobber med barn.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen kartlegge i hvilken grad kommunene har fulgt opp regjeringens henstilling om å mobilisere de kommunale beredskapsrådene i kampen mot vold i nære relasjoner, og iverksette nødvendige tiltak for å sikre at kommunene tar regjeringens oppfordring på alvor.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varslet støtte til forslaga.

Votering:

Forslaga frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart med 63 mot 37 røyster ikkje vedtekne. (Voteringsutskrift kl. 23.08.28)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 1, frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme et lovforslag i løpet av våren 2018 for å revidere og tydeliggjøre helsepersonelloven § 25 første og tredje ledd.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet vart med 60 mot 40 røyster ikkje vedteke. (Voteringsutskrift kl. 23.08.47)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 7, frå Arbeidarpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en ny konkret og forpliktende handlingsplan mot vold mot kvinner og vold i nære relasjoner, som både omhandler barn, voksne, eldre, sårbare gruppe og minoriteter, og som bygger på Europarådskonvensjonen om forebygging av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner, også kjent som Istanbul-konvensjonen.»

Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Arbeidarpartiet vart med 52 mot 48 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 23.09.09)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen sikre at det er tilstrekkelig kapasitet i politidistriktene og ved barnehusene til å nå fristene for tilrettelagte avhør, møte den økende saksmengden i forbindelse med overgrep på nett, til at både overgrep mot barn og voksne prioriteres, og til å sikre at sakene som gjelder overgrep, ikke blir liggende etter gjennomført tilrettelagt avhør på grunn av manglende kapasitet.

II

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om et eget lovverk for Statens Barnehus som sikrer ivaretagelse av hele mandatet til Statens Barnehus.

III

Stortinget ber regjeringen om å vurdere Statens Barnehus som egne enheter i en organisatorisk plassering i politidistriktene.

IV

Stortinget ber regjeringen sørge for at barn som har behov for medisinske undersøkelser ved Statens Barnehus, får tilgang på medisinsk undersøkelse.

V

Stortinget ber regjeringen snarest etablere overgrepsmottak over hele landet som har kompetanse til å ta imot barn, og som ivaretar barnas helse og rettssikkerhet i tråd med vedtak nr. 920 (2016–2017), 14. juni 2017.

VI

Stortinget ber regjeringen styrke behandlingstilbudet til overgripere, i og utenfor fengsel.

VII

Stortinget ber regjeringen sørge for at det utredes en helhetlig behandlings- og oppfølgingstjeneste til personer som står i fare for å begå seksuelle overgrep mot barn.

VIII

Stortinget ber regjeringen iverksette konkrete tiltak for å øke kunnskapen om vold og overgrep blant barn i barnehager og på skoler.

IX

Stortinget ber regjeringen fremme et nytt forslag om en konkret, forpliktende og helhetlig opptrappingsplan som skal redusere forekomsten av vold i nære relasjoner samt styrke ivaretagelsen av barn utsatt for vold og overgrep, etter modell fra opptrappingsplanen for psykisk helse. Planen skal sikre en tverrfaglig bredde i tiltakene, god samordning og en langsiktig forpliktelse til økt finansiering og øremerkede midler.

X

Stortinget ber regjeringen utrede, for så å fremme et lovforslag, for å revidere og samordne regelverket knyttet til taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett, herunder reglene om samarbeid mellom ulike tjenester og etater, samt reglene om samtykke, slik at flere saker som gjelder vold og overgrep, vil kunne avdekkes og følges opp på en god måte.

XI

Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak som øker kunnskapen om regelverket, og som legger til rette for at etatene bygger på riktig lovforståelse i sin praktisering av lovverket som regulerer informasjonsplikt, innsyn, avvergingsplikt, taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett.

XII

Stortinget ber regjeringen gjennomgå og eventuelt fremme forslag som reviderer eller tydeliggjør avvergingsplikten i straffeloven § 196 og hvilke bestemmelser som omfattes av avvergingsplikten, samt gjøre avvergingspliktens innhold bedre kjent blant de ansatte i etatene. Forslaget skal også presisere at anmeldelse skal være hovedregelen etter denne bestemmelsen.

XIII

Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak som bidrar til å bedre informasjonsflyten og samarbeidet mellom de ulike etatene, heriblant barnevern, helsevesen, politi, barnehage, skole og Nav.

XIV

Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak som gjør forvaltningsloven § 19 om unntak fra partsinnsyn i saksdokumenter i barnevernstjenesten bedre kjent overfor de relevante etater, herunder å vurdere endringer i lover

som berører relevante etater, som barnevernloven og helsepersonelloven.

XV

Stortinget ber regjeringen følge opp anbefalingene fra Folkehelseinstituttets rapport Psykisk helse i Norge (2018): «For å kunne gi mer presise forekomsttall og for å kunne publisere løpende helseanalyser på psykisk helse og rus, er det behov for å innhente nye befolkningsbaserte data. Det er også behov for enklere og raskere tilgang til sammenstilte opplysninger fra helseregistrene og andre relevante registre».

Presidenten: Det vert først votert over I, IV–VI, VIII, IX og XI–XV.

Høgre, Framstegspartiet, Venstre og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart med 52 mot 48 røyster ikkje vedteken.

(Voteringsutskrift kl. 23.09.37)

Presidenten: Det vert så votert over II, III og X.

Høgre, Framstegspartiet og Venstre har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 53 mot 47 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 23.09.56)

Presidenten: Det vert så votert over VII.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 15

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen ikke innføre gebyr på utstedelse av skifte- og uskifteattester og på utstedelse av fullmakt til å disponere over bo av mindre verdi.

Presidenten: Høgre, Framstegspartiet, Venstre og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart med 51 mot 49 røyster ikkje vedteken.

(Voteringsutskrift kl. 23.10.47)

Votering i sak nr. 16

Presidenten: Under debatten har Frida Melvær sett fram eit forslag på vegner av Høgre og Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Representantforslag fra stortingsrepresentantene Petter Eide, Audun Lysbakken, Karin Andersen, Kari Elisabeth Kaski, Freddy André Øvstegård og Arne Nævra om å avslutte arbeidet til utvalget som skal vurdere endringer i beredskapslovgivningen – vedtas ikke»

Det vert votert alternativt mellom dette forslaget og tilrådinga frå komiteen.

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til tilrådinga.

Venstre og Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaget.

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k:

Stortinget ber regjeringen ikke fremme forslag om endringer i beredskapslovgivningen som vil gi en sektorovergripende fullmaktsbestemmelse i beredskapslovgivningen med sikte på andre ekstraordinære situasjoner enn der riket er i krig eller krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare.

V o t e r i n g:

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Høgre og Framstegspartiet vart forslaget vedteke med 53 mot 47 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 23.11.55)

Sak nr. 17 [23:12:09]

Referat

(450) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Solfrid Lerbrekk, Karin Andersen, Kari Elisabeth Kaski og Arne Nævra om å gi trygdeoppgjøret fullverdig behandling i Stortinget, for å vise landets eldre den respekten de fortjener (Dokument 8:233 S (2017-2018))

Presidenten: Denne saka er føreslått send arbeids- og sosialkomiteen, bortsett frå forslag 1 og 3, som vert føreslått handsama etter forretningsordenens § 39 andre ledd bokstav e. Det vil seia at det skal avvist.

Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har bedt om ordet.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [23:13:30]: SV er ueinig i presidentskapets vurdering og ber om at forslaget, Dokument 8:233 S for 2017–2018, blir behandla etter forretningsordenens § 39 c.

Kari Henriksen (A) [23:13:59]: Arbeiderpartiet vil tilkjennegi at vi støtter presidentskapets vurdering og vil derfor støtte det som ligger i referatet.

Svein Harberg (H) [23:14:27]: Vi vil også fra Høyre tilkjennegi at vi støtter både at forslag 1 og 3 avvises, og at det oversendes til komité, slik presidentskapet foreslår, og anbefaler Høyres gruppe å stemme for det.

Helge André Njåstad (FrP) [23:14:37]: Også Framstegspartiet støttar presidentskapet si innstilling om å avvise det som er føreslått avvist, og behandla i komité det som er føreslått, og anbefaler Framstegspartiets gruppe å stemme slik.

Nils T. Bjørke (Sp) [23:15:16]: Senterpartiet støttar presidentskapet si innstilling.

Abid Q. Raja (V) [23:09:57]: Venstre støtter også presidentskapets innstilling og vil anmode Venstres representanter å stemme for den.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [23:15:05]: Kristelig Folkeparti støtter presidentskapets innstilling.

Presidenten: Då har partia – alle har iallfall hatt høve til det – gjort greie for korleis dei stiller seg til presidentskapet sitt forslag, og ein kan då votera over om punkta 1 og 3 skal tas under handsaming. Presidentens forslag er altså at begge vert avviste, då Stortinget har teke stilling til dette tidlegare i sesjonen, jf. forretningsordenens § 38 femte ledd.

V o t e r i n g:

Forslaget frå presidenten vart vedteke med 90 mot 8 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 23.16.39)

Presidenten: SV har bedt om at punkt 2 vert handsama etter forretningsordenen § 39 c, dvs. utan komitéhandsaming, mens presidenten sitt forslag er at saka vert send til arbeids- og sosialkomiteen. Presidenten går ut frå at dei stemmeforklaringane som er gjevne, er tilstrekkelege til at ein veit nok til å kunne gå til avrøysting over det.

V o t e r i n g:

Ved alternativ votering mellom forslaget frå presidenten og forslaget frå Sosialistisk Venstreparti vart forslaget frå presidenten vedteke med 92 mot 8 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 23.17.35)

Vidare vart referert:

2. (451) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Arne Nævra, Audun Lysbakken og Karin Andersen om å sikre virksomhetsoverdragelse for de ansatte i jernbanen (Dokument 8:232 S (2017-2018))
Enst.: Vert send transport- og kommunikasjonskomiteen.
3. (452) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Bjørnar Moxnes om en mangfoldig barnehagesektor der pengene går til barnas beste (Dokument 8:231 S (2017-2018))
Enst.: Vert send utdannings- og forskningskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdighandsama. Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Møtet er slutt. Vel heim!

Møtet slutt kl. 23.18.

